

ลูกผู้ชายชาวบ้านในวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิม

โดย
นางสาววรรณวิษา ภูยาธร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญามหาบัณฑิต

ภาควิชาภาษาไทย

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2561

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ลูกผู้ชายชาวบ้านในวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญามหาบัณฑิต

ภาควิชาภาษาไทย

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2561

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

MANHOOD IN RURAL PLACES OF MAI MUANGDERM'S LITERARY WORKS

By

MISS Wanwisa PUYATORN

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for Master of Arts (Thai)

Department of THAI

Graduate School, Silpakorn University

Academic Year 2018

Copyright of Graduate School, Silpakorn University

หัวข้อ ลูกผู้ชายชาวบ้านในวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิม
โดย วรรณวิชา ฤยาธร
สาขาวิชา ภาษาไทย แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญามหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก อาจารย์ ดร. สิริขญา คอนกรีต

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.จุไรรัตน์ นันทานิช)

พิจารณาเห็นชอบโดย

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาริยา หุตินทะ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(อาจารย์ ดร. สิริขญา คอนกรีต)

..... ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สหะโรจน์ กิตติมหาเจริญ)

57202207 : ภาษาไทย แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโท

คำสำคัญ : ลูกผู้ชายชาวบ้าน, นวนิยาย, ไม้ เมืองเดิม

นางสาว วรรณวิษา ภูยาธร: ลูกผู้ชายชาวบ้านในวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิม อาจารย์ที่
ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : อาจารย์ ดร. สิริชญา คอนกรีต

งานวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาตัวละครเอกฝ่ายชายที่เป็นชาวบ้านในวรรณกรรมของ
ไม้ เมืองเดิม จำนวน 30 เรื่อง เพื่อให้ทราบลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้านในวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิม
และกลวิธีการนำเสนอลูกผู้ชายชาวบ้าน ผลการศึกษาพบลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้าน 12 ลักษณะคือ
ผู้ชายที่ซื่อ บุษาคามรัก รักท้องถิ่น กตัญญู ดูแลปกป้องครอบครัวและช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อน รู้จักให้อภัย
กล้ายอมรับความผิด รักษาคำพูด กล้าหาญ มีฝีมือในการต่อสู้ ต่อสู้เพื่อศักดิ์ศรีและความ
ยุติธรรม และให้ความสำคัญกับมิตรสหาย ลักษณะลูกผู้ชายดังกล่าวมีความสอดคล้องกับสภาพสังคม
ความเป็นอยู่ในชนบท หลักพุทธศาสนา และยังสอดคล้องกับอุปนิสัยส่วนตัวของไม้ เมืองเดิมเอง

ด้านกลวิธีการนำเสนอ ไม้ เมืองเดิมนำเสนอลูกผู้ชายชาวบ้านผ่านองค์ประกอบของนวนิยาย
พบว่าวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิมสามารถแบ่งโครงเรื่องได้ตามพฤติกรรม (function) ของตัว
ละคร โดยโครงเรื่องแต่ละแบบจะมีพฤติกรรมหลักที่ช่วยชี้เน้นลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้านในแต่ละ
ลักษณะให้โดดเด่นกว่าลักษณะอื่น มีการนำเสนอลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้านผ่านการรู้จักลักษณะนิสัย
ตัวละครเอกฝ่ายชาย และสร้างตัวละครคู่ตรงข้ามเพศสภาพและตัวละครปฏิบัติเทียบเคียงกับตัว
ละครเอกฝ่ายชายเพื่อชี้เน้นลักษณะลูกผู้ชายที่ต้องการนำเสนอให้ชัดเจนขึ้น

ด้านการนำเสนอลูกผู้ชายชาวบ้านผ่านการใช้ภาษา ไม้ เมืองเดิมได้ใช้ประโยคเพื่อ
นำเสนอลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้าน ทั้งประโยคแสดงความเป็นเหตุผล ประโยคขัดแย้งและประโยค
เงื่อนไข และยังใช้ภาพพจน์ได้แก่ การใช้อุปมา อุปุภัสณ์ และอติพจน์เพื่อนำเสนอลูกผู้ชายชาวบ้าน
ให้มีความหมายที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

57202207 : Major (Thai)

Keyword : novels, Mai Muangderm, manhood in rural places

MISS WANWISA PUYATORN : MANHOOD IN RURAL PLACES OF MAI MUANGDERM'S LITERARY WORKS THESIS ADVISOR : SIRICHAYA CORNGREAT, Ph.D.

This research paper examines male characters in Mai Muangderm's 30 selected stories, concentrating on characteristics of rural male characters and representation techniques deployed to represent them. The study has found that there are 12 prominent characteristics of these characters which the writer highlights in the stories: naivety, love worship, patriotism, gratitude, protecting of family members, helping people in need, admitting wrongdoing, forgiveness, keeping promises, being skilful at martial arts, being ready to fight for dignity and justice, and valuing friendships. It argues that these characteristics are closely associated with the core values of masculinity as held in high esteem in Thai countryside, Buddhist principles, and the writer's own personality.

With regard to representation techniques, these rural male protagonists are represented through novelistic devices, particularly, character functions, in which different types of character functions bring to the fore different character traits. In addition, the writer creates rural male characters by employing gender binary techniques as well as presenting them in juxtaposition with male antagonists. In doing so, the writer wants to stress certain characteristics of these characters.

Finally, concerning the representations of these male characters, sentences that express causes and effects, contradictions, and conditions are also utilized by the writer to present these characters. Furthermore, to accentuate meanings and values represented by these male characters, the writer employs figurative language and stylistic effects such as similes, metaphors, and hyperboles.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความสำเร็จจากความเมตตาจากอาจารย์ ดร. สิริชญา คอนกรีต อาจารย์ที่ปรึกษาที่ให้กำลังใจ ให้คำแนะนำและให้คำปรึกษาทั้งด้านวิชาการและด้านการดำเนินชีวิต ทั้งยังสละเวลาตรวจทานแก้ไขวิทยานิพนธ์อย่างละเอียดด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่งมาโดยตลอด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์มา ณ ที่นี้ และจะระลึกถึงพระคุณของอาจารย์ตลอดไป

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อารียา หุตินทะ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สหะโรจน์ กิตติมหาเจริญ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่กรุณาตรวจทานแก้ไข ให้คำปรึกษา และให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์เพื่อทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ด้านภาษาไทย อีกทั้งยังคอยไต่ถามทุกข์สุขพร้อมทั้งให้กำลังใจและให้คำปรึกษาทั้งด้านวิชาการและด้านการดำเนินชีวิต ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณ คุณทวี พึ่งบุญ ผู้เสียสละเวลาให้คำแนะนำและให้ข้อมูลในเรื่องประวัติและผลงานของก้าน พึ่งบุญ ณ อยุธยา ขอขอบคุณคุณพงษ์ศิริ ประสมสิน ที่แนะนำและให้ข้อมูลเรื่องประวัติศาสตร์ ขอขอบคุณเพื่อนที่คณะอักษรศาสตร์ชั้นกรกฎ ศรแก้ว คุณทับทิม แซ่เหลียง คุณทิพัลย์ เหมรา เพื่อนร่วมรุ่นที่ให้กำลังใจ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ รวมถึงให้ความช่วยเหลือผู้วิจัยมาโดยตลอด ขอขอบคุณเพื่อน รุ่นพี่ และรุ่นน้องทีมมหาวิทยาลัยศิลปากร และมหาวิทยาลัยบูรพา สำหรับกำลังใจและความปรารถนาดีที่มีให้แก่ผู้วิจัย ขอขอบคุณคุณนรินทร์ พวงระย้า ที่คอยอยู่เคียงข้างด้วยน้ำใจอันดีและมอบกำลังใจที่ดีให้ผู้วิจัยเสมอมา

ขอขอบพระคุณพ่อ แม่ ป้า ย่า ครอบครัวภูยาธร ครอบครัวมีเพ็ชร ที่สนับสนุน ส่งเสริม และมอบกำลังใจอันยิ่งใหญ่ให้ผู้วิจัยได้มีกำลังใจในการดำเนินชีวิตและทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จลุล่วง

ท้ายที่สุด หากวิทยานิพนธ์เล่มนี้สามารถมีประโยชน์แก่การศึกษาได้มากน้อยเพียงใดก็ตาม ผู้วิจัยขออุทิศความดีความชอบทั้งหมดต่อก้าน พึ่งบุญ ณ อยุธยา นักเขียนผู้สร้างสรรค์นวนิยายทั้งหลายที่ผู้วิจัยนำมาศึกษาในครั้งนี้ และขออุทิศแด่อาจารย์รัชชชัย ดุสิตกุล อาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาด้านวรรณกรรมไทยผู้ล่วงลับไปแล้ว ผู้วิจัยจะขอระลึกถึงพระคุณและคำสอนของท่านตลอดชีวิตของผู้วิจัย

วรรณวิษา ภูยาธร

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	6
สมมุติฐานของการศึกษา.....	6
ขอบเขตในการศึกษา.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
วิธีดำเนินการวิจัย.....	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นชาย.....	7
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวละครชายในวรรณคดีและวรรณกรรม.....	13
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลงานของไม้ เมืองเดิม	15
บทที่ 2 ภูมิหลังที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา.....	22
1. ภูมิหลังนิยาม “ลูกผู้ชายชาวบ้าน”	22
1.1 แนวคิดเรื่องความเป็นชายในประเทศตะวันตกและความเป็นชายในสังคมไทย	22
1.2 ภูมิหลังและแนวคิดเรื่อง “สุภาพบุรุษ”	25

1.2.1	สุภาพบุรุษจะต้องเป็นผู้มีชาติกำเนิดดี : สุภาพบุรุษในความหมายของ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ.....	26
1.2.2	ความดีเป็นเครื่องหมายของสุภาพบุรุษ : แนวคิดเรื่องสุภาพบุรุษในยุคการ เปลี่ยนแปลงการปกครองจากทัศนะของศรีบูรพา	27
1.3	ภูมิหลังและนิยามคำว่า “ลูกผู้ชายชาวบ้าน”	29
2.	สภาพเศรษฐกิจในสังคมชนบทช่วงพ.ศ. 2475-2485.....	33
2.1	การเปิดประเทศเสรี พ.ศ. 2398 ที่ส่งผลต่อสังคมชนบท.....	34
2.2	เศรษฐกิจในชนบทหลังเปิดการค้าเสรี	35
2.3	นโยบายทางเศรษฐกิจช่วงพ.ศ. 2475-2485 ที่เกี่ยวข้องกับสังคมชนบท	37
2.3.1	รัฐบาลพระยามโนปกรณนิติธาดา : การวางนโยบายเร่งช่วยเหลือเกษตรกร.....	37
2.3.2	รัฐบาลพระยาพหลพลพยุหเสนา : การจัดตั้งสหกรณ์เพื่อช่วยเหลือชาวนา.....	39
2.3.3	รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม : นโยบายเพื่อต่อต้านการครอบงำทางเศรษฐกิจ ของต่างชาติ.....	40
3.	บรรยากาศวรรณกรรมในช่วง พ.ศ. 2475-2485.....	43
4.	ภูมิหลังชีวิตไม้ เมืองเดิม.....	45
4.1	อุปนิสัยของ “ไม้ เมืองเดิม”	46
4.2	ชีวิตการทำงาน	48
4.3	เส้นทางนักประพันธ์.....	49
4.4	กำเนิดนามปากกา “ไม้ เมืองเดิม”	50
4.5	ผลงานในนามปากกา “ไม้ เมืองเดิม”	52
บทที่ 3	ลูกผู้ชายชาวบ้านในวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิม.....	57
1.	ผู้ชายที่ชื่อ	57
2.	ผู้ชายที่บูชาความรัก	61
3.	ผู้ชายที่รักท้องถิ่น	64
4.	ผู้ชายที่กตัญญู.....	70

5. ผู้ชายที่ดูแลปกป้องครอบครัว และช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อน.....	72
6. ผู้ชายที่รู้จักให้อภัย	74
7. ผู้ชายที่กล้ายอมรับความผิด	76
8. ผู้ชายที่รักษาคำพูด.....	78
9. ผู้ชายที่กล้าหาญ.....	81
10. ผู้ชายที่มีฝีมือในการต่อสู้.....	84
11. ผู้ชายที่ต่อสู้เพื่อศักดิ์ศรีและความยุติธรรม.....	87
12. ผู้ชายที่ให้ความสำคัญกับมิตรสหาย.....	90
บทที่ 4 กลวิธีการนำเสนอลูกผู้ชายชาวบ้านในวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิม	97
1. กลวิธีการนำเสนอลูกผู้ชายชาวบ้านผ่านองค์ประกอบของนวนิยาย.....	97
1.1 กลวิธีการนำเสนอลูกผู้ชายชาวบ้านผ่านโครงเรื่อง.....	97
1.1.1 โครงเรื่องแบบ “พระเอกนักรบ”	101
1.1.2 โครงเรื่องแบบ “นางเอกหลงเมืองกรุง”	103
1.1.3 โครงเรื่องแบบ “พระเอกหลบหนีไปเป็นโจรหรือประกอบอาชีพอื่น”	106
1.1.4 โครงเรื่องแบบ “พระเอกเป็นขุนโจรต่างถิ่น”	110
1.1.5 โครงเรื่องแบบ “พลัดพรากจากคนรัก”	112
1.2. กลวิธีการนำเสนอลูกผู้ชายชาวบ้านผ่านตัวละคร.....	117
1.2.1 การรู้จักลักษณะนิสัยตัวละครเอกฝ่ายชายโดยตรง.....	118
1.2.1.1 บทบรรยายตัวละครเอกฝ่ายชาย.....	118
1.2.1.2 บทบรรยายทัศนคติของตัวละครอื่นที่มีต่อตัวละครเอกฝ่ายชาย	121
1.2.1.2.1 บทบรรยายทัศนคติของตัวละครเอกฝ่ายหญิง	121
1.2.1.2.2 บทบรรยายทัศนคติของตัวละครคู่ปรปักษ์.....	123
1.2.1.2.3 บทบรรยายทัศนคติของตัวละครที่เป็นเจ้านาย/ผู้มี	
พระคุณ	124

1.2.1.2.4 บทบรรยายทัศนคติของตัวละครประกอบที่เป็นผู้ชาย	125
1.2.2 การรู้จักลักษณะนิสัยตัวละครเอกฝ่ายชายโดยอ้อม.....	129
1.2.2.1 พฤติกรรมของตัวละคร	129
1.2.2.2 บทสนทนาของตัวละคร	134
1.2.2.3 การสร้างตัวละครอื่นเพื่อเทียบเคียงกับตัวละครเอกฝ่ายชาย	137
1.2.2.3.1 การสร้างตัวละครคู่ตรงข้ามแบบปรปักษ์	138
1.2.2.3.2 การสร้างตัวละครเอกฝ่ายหญิงเทียบเคียงกับตัวละครเอกฝ่ายชาย.....	142
2. กลวิธีการนำเสนอลูกผู้ชายชาวบ้านผ่านการใช้ภาษา.....	145
2.1 การใช้ประโยคเพื่อนำเสนอลูกผู้ชายชาวบ้าน.....	146
2.1.1 การใช้ประโยคแสดงความเป็นเหตุเป็นผล.....	146
2.1.2 การใช้ประโยคแสดงเงื่อนไข.....	148
2.1.3 การใช้ประโยคขัดแย้ง.....	150
2.2 การใช้บรรยายโวหารเพื่อนำเสนอลูกผู้ชายชาวบ้าน.....	153
2.3 การใช้ภาพพจน์เพื่อนำเสนอลูกผู้ชายชาวบ้าน	155
2.3.1 อุปมา	155
2.3.2 อุปลักษณ์.....	157
2.3.3 อติพจน์.....	158
บทที่ 5 สรุปและอภิปรายผล	161
1. สรุปผลการศึกษา	161
2. อภิปรายผลการศึกษา.....	165
3. ข้อเสนอแนะ	166
รายการอ้างอิง	167
ภาคผนวก.....	174

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โดยธรรมชาติแล้วมนุษย์ถูกแบ่งเพศ (Sex) ตามลักษณะทางชีววิทยาหรืออาศัยลักษณะทางกายภาพที่สามารถสังเกตได้เพื่อที่จะแยกแยะว่าบุคคลใดเป็นเพศชายหรือเพศหญิง ซึ่งจากข้อกำหนดเรื่องเพศนี้จะนำไปสู่การกำหนดบทบาททางเพศ (Sex Role) และความคาดหวังทางสังคมที่มีต่อเพศนั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นความคิด การแสดงออก อารมณ์ ความรู้สึก ไปจนถึงพฤติกรรมที่ต้องสอดคล้องกับเพศของตน (สิลาพร เจริญสาธิต, 2553: 8) บทบาททางเพศของแต่ละเพศจึงต้องสอดคล้องตามความต้องการและความคาดหวังของสังคมนั้น ๆ ต่อมาในช่วงสงครามเวียดนาม (ค.ศ. 1957 หรือ พ.ศ. 2500) เกิดการถกเถียงถึงบทบาททางเพศของเพศชายว่าแท้จริงแล้วเพศชายที่เป็นผู้นำนั้นเป็นผู้รักษาความสงบในโลกนี้หรือเป็นผู้ทำให้เกิดการสูญเสียครั้งใหญ่กันแน่ ทำให้ทัศนคติของสังคมที่มีต่อเพศชายนั้นเปลี่ยนไป สังคมเริ่มไม่เชื่อมั่นในบทบาทของเพศชาย และผลจากสงครามครั้งนั้นทำให้เกิดกระแสเรียกร้องสิทธิสตรี เพื่อนำไปสู่ความเท่าเทียมกันระหว่างเพศ ในช่วง ค.ศ. 1970 (พ.ศ. 2513) (ประภาพร ชินวงศ์, 2547: 43)

การเรียกร้องสิทธิสตรีดังกล่าวถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของแนวคิดเรื่องความเป็นชาย เนื่องจากเริ่มมีข้อสงสัยเกี่ยวกับบทบาทและรูปแบบพฤติกรรมที่ควรจะเป็นของผู้ชาย เกิดแนวคิดเรื่องเพศว่านอกจากลักษณะทางกายภาพที่เป็นปัจจัยพื้นฐานในการกำหนดมนุษย์ให้เป็นเพศชายหรือหญิงแล้วปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรมก็เป็นอีกปัจจัยที่ใช้ในการแบ่งแยกความเป็นเพศ (Gender) กล่าวคือผู้ชายจะถูกกำหนดเพศจากลักษณะพื้นฐานทางกายภาพที่มีมาตั้งแต่กำเนิด แต่บทบาทความเป็นชายนั้นจะถูกสร้างขึ้นภายหลังจากที่เกิดมาตามปรากฏการณ์ทางสังคม บริบททางสังคม เช่น สถานะทางชนชั้น ภูมิหลัง หรือเงื่อนไขทางสังคมและวัฒนธรรม ดังนั้นหากบริบททางสังคมวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไปตามแต่ละยุคสมัย บทบาทความเป็นชายก็ควรมีการเปลี่ยนแปลงไปด้วย (สิลาพร เจริญสาธิต, 2553: 12) โดยสำหรับสังคมไทยนั้น การแพร่กระจายของวัฒนธรรมตะวันตกของลัทธิอาณานิคมเมื่อครั้ง

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็หนึ่งปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีอิทธิพลความเป็นชายในสังคมไทย คือ ทำให้เกิดแนวคิดเรื่อง “สุภาพบุรุษ” เกิดขึ้น

แนวความคิดเรื่องสุภาพบุรุษ ได้เข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่เกิดการเปลี่ยนแปลงประเทศสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ เป็นต้นมา เนื่องด้วยในเวลานั้นเกิดจากการแพร่กระจายของวัฒนธรรมตะวันตกของลัทธิล่าอาณานิคม การสร้างความศิวิไลซ์ให้ประเทศจึงเป็นกลไกสำคัญในการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมให้เป็นแบบตะวันตก เพื่อสร้างความทัดเทียมสังคมนระหว่างตะวันตกกับประเทศไทยประเทศไทยจำเป็นต้องเปลี่ยนแนวคิดในหลาย ๆ เรื่อง เพื่อแสดงให้เห็นถึงความมีอารยะแบบตะวันตก (ประภาพรรณ ชินวงศ์, 2547: 78) สุภาพบุรุษ หรือ Gentleman ในความหมายตามแบบประเทศตะวันตกคือ จะเป็นชายที่มีความอดทน ไม่แสดงความดีใจในชัยชนะหรือแสดงความเสียใจในความเจ็บปวด ต้องเป็นผู้ที่ยินดีเสียสละความสุขส่วนตัว มีริมฝีปากที่แข็ง ไม่ยิ้ม หรือในแบบที่ฝรั่งเรียกว่า Stiff Upper Lip มีใบหน้าเย็นชาดูราวกับไร้ความรู้สึก (ไมเคิล ไรท์, 2538: 104) แนวความคิดดังกล่าวปรากฏชัดเจนจากชายชนชั้นสูงรวมทั้งนักเรียนนอกที่มักเป็นบุตรของขุนนางที่มีโอกาสได้ไปศึกษาในประเทศตะวันตก ซึ่งแนวคิดความเป็นสุภาพบุรุษแบบตะวันตกนั้นเข้ามาสู่สังคมไทยอย่างชัดเจนในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ ทรงปฏิบัติพระองค์ตามแบบอย่างสุภาพบุรุษวิคตอเรียนแบบตะวันตก เนื่องจากพระองค์ทรงเคยศึกษาที่ประเทศอังกฤษมาก่อน เมื่อพระองค์เสด็จนิวัติพระนครจึงได้นำเอาแนวคิดความเป็นสุภาพบุรุษดังกล่าวเข้ามาในประเทศไทยและปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมตามบริบททางสังคม (สหะโรจน์ กิตติมหาเจริญ, 2551: 26-27) ความเป็นสุภาพบุรุษจึงเป็นแนวคิดที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นชายตามแบบสังคมตะวันตก ซึ่งนอกจากคำว่า “สุภาพบุรุษ” แล้ว ยังมีอีกคำที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นชายนั่นคือคำว่า “ลูกผู้ชาย”

“ลูกผู้ชาย” ปรากฏในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ เช่นเดียวกันกับการปรากฏแนวคิดเรื่องความเป็นสุภาพบุรุษ แต่ความหมายนั้นมีทั้งส่วนที่ใกล้เคียงกันและแตกต่างกัน โดยคำว่า “ลูกผู้ชาย” ปรากฏในพระราชนิพนธ์เรื่อง “ปลุกใจเสือป่า” (พ.ศ. 2454) ที่พระองค์พระราชนิพนธ์หลังจากที่ได้จัดตั้งกองเสือป่าขึ้น

การจัดตั้งกองเสือป่ามีจุดประสงค์เพื่อฝึกพลเรือนทั้งที่เป็นข้าราชการและไม่ได้เป็นข้าราชการ ให้มีความรู้ทางการทหารเพื่อใช้ป้องกันประเทศในยามคับขันและสนับสนุนกิจการของกองทัพ ทั้งยังเป็นการสร้างระเบียบวินัยให้แก่ผู้เข้ารับการฝึก และเป็นการปลูกจิตสำนึกให้คนมีความรู้สึกรักพระเจ้าแผ่นดิน ชาติ และศาสนาจนสามารถสละชีวิตถวายพระเจ้าแผ่นดินได้ (จมีนอมรธรรมารักษ์, 2514: 68) อีกทั้งยังมีจุดประสงค์เพื่อสนับสนุนและเผยแพร่อุดมการณ์ชาตินิยมในหมู่สมาชิก (ภารตี มหาจันทร์, 2527: 143) พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ ได้ให้ความสำคัญกับกองเสือป่าเป็นอย่างมาก เห็นได้จากพระราชนิพนธ์เรื่อง ปลูกใจเสือป่า ที่มีจุดประสงค์เพื่อ “ให้เปนเครื่องปลูกใจให้รู้สึกหน้าที่ของตนอันเป็นคนไทย ควรจะรู้สึกอย่างไร ประพฤติอย่างไร จึงจะนับว่ามีได้เกิดมาเสียชาติ” (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ, 2506: คำนำ) มีเนื้อหาที่เน้นย้ำหน้าที่ของประชาชนคือ “กระตือรือร้นที่ของตนตามที่ต้นตระกูลและชนกของเราทั้งหลายได้กระทำมาแล้วก่อนเรา ” (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ, 2506: 35) และประชาชนทุกคนจะต้อง “เตรียมพร้อมและต้องกระทำตนให้เป็นผู้สามารถจะต่อสู้กับศัตรูที่จะมาย่ำยีชาติเรา” (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ, 2506: 34)

นอกจากนี้แล้วปลูกใจเสือป่ายังมีเนื้อหาที่ปลูกใจและเชิญชวนให้ลูกผู้ชายเข้ามาสมัครเป็นเสือป่า โดยเน้นย้ำว่า หน้าที่ของลูกผู้ชายคือการอาสาสู้รบ “เปนหน้าที่ของคนไทยทุกคนที่เรียกตนว่าเป็นลูกผู้ชาย จะต้องรับอาสาสู้รบศัตรูภายนอกจนสุดสิ้นกำลังและชีวิตของเรา” (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ, 2506: 10) และมีหน้าที่รักษาความมั่นคงของชาติ “จึงเปนหน้าที่ประชาชนที่ถือตนว่าเปนส่วน 1 ๆ ของชาติที่จะต้องช่วยกันปราบปรามเหล่าทรชน ที่ก่อการจลาจลในบ้านเมืองให้พานแพ้ไปโดยรวดเร็ว จึงจะนับว่าได้กระทำหน้าที่ลูกผู้ชาย คือ รักษาความมั่นคงของชาติตนไว้” (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ, 2506: 59) จากพระราชนิพนธ์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ ทรงใช้คำว่า “ลูกผู้ชาย” ในบริบทที่หมายถึงบุตรชายและผู้ชายทุกคน โดยพระองค์ทรงเน้นย้ำว่าหน้าที่ของลูกผู้ชายนั้นคือ เป็นทหารหรือเป็นเสือป่าเพื่อช่วยปกป้องและรักษาประเทศชาติ

ความหมายคำว่า “ลูกผู้ชาย” ดังกล่าวของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ จะแตกต่างจากความหมายของ “สุภาพบุรุษ” ที่สหะโรจน์ กิตติมหาเจริญ (2551: บทคัดย่อ)

ได้สรุปไว้ว่า สุภาพบุรุษในวรรณกรรมของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ นั้นผูกโยงกับชาติกำเนิด แสดงความเป็นศิวิไลซ์และการเคารพในเกียรติและศักดิ์ศรีของผู้อื่น กล่าวคือ “ลูกผู้ชาย” จะหมายถึงชายไทยทั่วไปที่รู้จักหน้าที่ของตนเองคือปกป้องบ้านเมือง แต่ “สุภาพบุรุษ” หมายถึงผู้ชายที่มีชาติกำเนิดที่ดี มีเกียรติและให้ความเคารพในผู้อื่นเพื่อแสดงถึงความศิวิไลซ์ของตนและประเทศชาติ

คำว่า “ลูกผู้ชาย” ปรากฏอีกครั้งในนิทานเทียบสุภาษิต ภาค 2 ของพระยาสิทธิราชฤทธิไกร (พ.ศ. 2471) ซึ่งนิทานเทียบสุภาษิตมีเนื้อหาเป็นกระทู้นิทาน กล่าวคือมีโคลงสุภาษิต และมีนิทานประกอบสุภาษิตนั้น ๆ โดยนิทานกระทู้เรื่องที่ 8 คือเรื่อง “อย่าประมาทลูกผู้ชาย” เนื้อหาเสนอแนวคิดว่าเป็นชายอย่าได้ดูหมิ่นชายผู้อื่นซึ่งจากเนื้อหาดังกล่าวจะเห็นได้ว่า “ลูกผู้ชาย” ถูกใช้ในบริบทที่หมายถึงบุคคลที่เป็นผู้ชาย คือเป็นเพศชาย

ต่อมาในปีเดียวกัน (พ.ศ. 2471) ศรีบูรพาได้ประพันธ์นวนิยายเรื่อง “ลูกผู้ชาย” ที่เสนอแนวคิดว่า ความเป็นลูกผู้ชายไม่ได้อยู่ที่ชาติกำเนิด หรือยศศักดิ์ แต่อยู่ที่ความมานะบากบั่นในการสร้างตนเองให้สามารถเปลี่ยนสถานะทางสังคมจากสามัญชนไปสู่ชนชั้นสูง สอดคล้องกับสภาพสังคมในช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองที่เน้นย้ำเรื่องเสรีภาพและความเสมอภาคของประชาชน การที่สามัญชนสามารถเลื่อนสถานะทางสังคมไปสู่ชนชั้นสูงได้ ทำให้เห็นว่าสังคมไทยให้ความสำคัญกับความเสมอภาคมากขึ้น ซึ่งจากแนวคิดดังกล่าวจะเห็นได้ว่าคำว่า “ลูกผู้ชาย” ของศรีบูรพานั้นใช้ในความหมายที่ต่างออกไป กล่าวคือ “ลูกผู้ชาย” จะหมายถึงผู้ชายที่มีคุณสมบัติอันแสดงให้เห็นถึงความ เป็นชายอย่างแท้จริง เช่น ความมานะบากบั่น การหมั่นเพียร การเป็นคนดี

จากแนวคิดดังกล่าวจะเห็นได้ว่า คำว่า “ลูกผู้ชาย” ของศรีบูรพานั้นมีความหมายต่างออกไป จากคำว่า “ลูกผู้ชาย” ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ และพระยาสิทธิราชฤทธิไกร กล่าวคือจากเดิม “ลูกผู้ชาย” หมายถึงบุตรชายและเพศชาย แต่ “ลูกผู้ชาย” ของศรีบูรพานั้นมีความหมายรวมไปถึงคุณสมบัติที่ผู้ชายพึงกระทำ ซึ่งคำว่า “ลูกผู้ชาย” ยังมีนัยยะอันแสดงถึงของความเป็นชายแบบทั่วไปที่ปรากฏในสังคมไทย ในขณะที่ “สุภาพบุรุษ” นั้นเป็นแนวคิดความเป็นชายตามแบบสังคมตะวันตก และจากความหมายของ “ลูกผู้ชาย” ดังกล่าวผู้วิจัยเห็นว่ายังมีนวนิยายของไม้ เมืองเดิม ที่มีผลงานร่วมสมัยกับศรีบูรพาและปรากฏแนวคิดเรื่อง “ลูกผู้ชาย” ไว้อย่างน่าสนใจ

ไม้ เมืองเดิม เป็นนามปากกาของ ก้าน พิงบุญ ณ อยุธยา ได้เริ่มต้นชีวิตนักประพันธ์ในนามปากกา “ไม้ เมืองเดิม” ในปี พ.ศ. 2478 มีผลงานร่วมยุคสมัยเดียวกับศรีบูรพา มนัส จรรย์รงค์ ดอกไม้สด (วัฒน์ วรรณยางกูร, 2543: 4) โดยผลงานเรื่องแรกคือเรื่อง “แผลเก่า” ตีพิมพ์จำหน่ายเมื่อปี พ.ศ. 2479 นวนิยายเรื่อง “แผลเก่า” เป็นเรื่องที่ถูกอ่านให้ความสนใจอย่างแพร่หลาย เนื่องจากมีเนื้อหาเกี่ยวกับชีวิตชนบท และใช้ภาษาที่ตรงไปตรงมา หลังจากนั้นไม้ เมืองเดิมก็ได้ประพันธ์เรื่องสั้นและนวนิยายในนามปากกา “ไม้ เมืองเดิม” ออกมาอีกเป็นจำนวนมาก ผลงานที่เป็นที่รู้จักเช่น แผลเก่า แสบแสบ บางระจัน ขุนศึก

ผลงานของไม้ เมืองเดิมนั้นมีโครงเรื่องและเนื้อเรื่องเป็นเรื่องของชายหนุ่มเลือดนักสู้ใจ “นักเลง” กับหญิงคนรักซึ่งเป็นสาวสวยประจำถิ่น ที่ถูกพรากหญิงคนรักโดยผู้มีทรัพย์สินหรืออำนาจ ตัวละครเอกฝ่ายชายจะเป็นคนจริง ใจนักเลง เก่งกาจในการต่อสู้ หัวใจซื่อ รักจริง มีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ เป็นนักเลงในความหมายของคนจริง-คนกล้า ที่ไม่ข่มเหงใครก่อน แต่จะยืนหยัดต่อสู้กับคนพาล โดดเด่นไปด้วยภาษาที่ตรงไปตรงมา จริงใจ และกินใจผู้อ่าน (พิริยา อัจฉา, 2548: 162) โดยตัวละครเอกฝ่ายชายของไม้ เมืองเดิมนั้นมีลักษณะที่ต่อต้านการแผ่เข้ามาของอำนาจรัฐจากส่วนกลาง และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ทำให้ชุมชนชนบทต้องเปิดรับความเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ จากภายนอก เป็นลูกผู้ชายที่ต่อสู้กับธรรมของสังคมและเป็นลูกผู้ชายที่การเตือนให้ภาคภูมิใจในท้องถิ่นอันเคยอุดมไปด้วยธรรมชาติที่สวยงาม (เถื่อน ร้อยทุ่ง, 2543: 48,52,79)

จากลักษณะของตัวละครเอกฝ่ายชายในวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิมนั้นผู้วิจัยเห็นว่า ลักษณะตัวละครเอกฝ่ายชายในวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิมนั้นเป็นตัวละครที่เป็นชาวบ้าน มีลักษณะของความเป็น “ลูกผู้ชาย” ที่มีพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นชายที่แท้จริงในบริบททางสังคมแบบชาวบ้าน มีการเตือนให้ภาคภูมิใจในท้องถิ่นชนบท ต่างจากวรรณกรรมของศรีบูรพาที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นลูกผู้ชายในบริบทในสังคมเมืองที่พยายามใช้การศึกษาเพื่อนเลื่อนสถานะทางสังคม นอกจากนี้แล้ววรรณกรรมของไม้ เมืองเดิม ยังเป็นเรื่องที่เกิดในชนบท ตัวละครเอกก็เป็นชาวชนบท ซึ่งโดดเด่นไปจากสภาพวรรณกรรมในช่วงระยะเวลาดังกล่าวที่โดยมากมักเป็นเรื่องราวของชนชั้นกลาง/ชนชั้นสูง เช่น วรรณกรรมของศรีบูรพา ว.ณ. ประมวลมารค หรือเป็นเรื่องราวที่สะท้อนปัญหา

สังคมเมือง เช่นในวรรณกรรมของดอกไม้สด ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาในประเด็นเรื่อง “ลูกผู้ชายชาวบ้าน” ในวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิม

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาลูกผู้ชายชาวบ้านในวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิม
2. เพื่อวิเคราะห์ทฤษฎีการนำเสนอลูกผู้ชายชาวบ้านในวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิม

สมมุติฐานของการศึกษา

วรรณกรรมของไม้ เมืองเดิมมีการนำเสนอลูกผู้ชายชาวบ้าน ที่มีความเป็นนักเลง มั่นคงในรัก มีความรักท้องถิ่นและรักชาติบ้านเมือง ผ่านกลวิธีการเล่าเรื่องและกลวิธีทางภาษา โดยลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้านส่วนหนึ่งสะท้อนให้เห็นปรากฏการณ์และค่านิยมของสังคมไทยในสมัยนั้น

ขอบเขตในการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจะศึกษาเฉพาะตัวละครเอกฝ่ายชายที่เป็นชาวบ้าน จำนวน 30 เรื่อง คือ กระต๋อมปลายนา, กลางเพลิง, เกวียนหัก, ข้าเก่า, ขุนศึก (เฉพาะสำนวนเขียนของไม้ เมืองเดิม), คนละถิ่น, ค่าน้ำนม, คิ่งเผาถ่าน, ชายสามโบสถ์, นางถ้ำ, นางห้าม, บางระจัน, บ้านนอกเข้ากรุง, บึงขุนสร้าง, โป๊ะลัม, แผลเก่า, รอยไถ, เรือเพลง – เรือเร็ว, ลมตะเภา, ล้างบาง, ศาลเพียงตา, สองศึก, สาวชะงอก – เสือข้าม, สำเภาล่อม, สิ้นในน้ำ, เสือทุ่ง, แสนแสบ, หน้าไถ, หนามยอกหนามบ่ง, หมิ่นช่องโดยนวนิยายอีก 3 เรื่องของไม้ เมืองเดิม คือ เสือบาง อ้ายขุนทอง และ แม่หม้าย เป็นหนังสือหายาก ไม่สามารถหาตัวบทได้

นิยามศัพท์เฉพาะ

ลูกผู้ชายชาวบ้าน หมายถึง ผู้ชายที่มีพื้นเพเป็นชาวชนบทและมีลักษณะของผู้ชายที่ดีตามค่านิยมของสังคมชนบทไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ เป็นงานวิจัยเอกสาร (Documentary Research) มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ขั้นรวบรวมข้อมูล
 - 1.1 รวบรวมรายชื่อหนังสือ
 - 1.2 รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นลูกผู้ชายชาวบ้าน
2. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล
 - 2.1 วิเคราะห์ลูกผู้ชายชาวบ้านในวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิม
 - 2.3 วิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอลูกผู้ชายชาวบ้านในวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิม
 - 2.4 สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และให้ข้อเสนอแนะ
 - 2.5 นำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้เห็นลูกผู้ชายชาวบ้านในวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิมที่สัมพันธ์กับอุดมการณ์ทางสังคม
2. ทำให้เข้าใจกลวิธีการนำเสนอผู้ชายในวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิม

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นชาย

Joane Nagel (1998) ศึกษาเรื่อง Masculinity and nationalism: gender and sexuality in the making of nations โดย Joane Nagel ได้กล่าวถึงความเป็นชายและชาตินิยมไว้สรุปความได้ว่า ชาตินิยมเป็นเรื่องการเมืองและมีความใกล้ชิดกับกับรัฐและสถาบันภายในรัฐ เช่นเดียวกับทหาร สถาบันของรัฐส่วนใหญ่ทั้งในอดีตและปัจจุบันยังคงถูกปกครองโดยผู้ชาย ดังนั้นจึงเป็นเรื่องไม่น่าแปลกใจที่วัฒนธรรมและแนวคิดของความคิดเรื่องชายเป็นใหญ่ ดำเนินอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปกับวัฒนธรรมและแนวคิดของลัทธิชาตินิยมเป็นใหญ่

ความเป็นชายและชาตินิยมนั้นมีความสัมพันธ์กัน ความเป็นชายสมัยใหม่แบบตะวันตก ปรากฏในขณะที่เกิดชาตินิยมสมัยใหม่ และชาตินิยมนั้นก็เกิดขึ้นและค่อย ๆ พัฒนาควบคู่ไปกับการ

เป็นชายสมัยใหม่ในตะวันตก โดยความเป็นชายสมัยใหม่นั้นเริ่มต้นจากกลุ่มชาตินิยมใหม่ในศตวรรษที่ 19 ซึ่งความเป็นชายในร้อยปีที่ผ่านมาไม่ได้ถูกผูกมัดไว้กับอำนาจทางการเมือง แต่ยังเข้ามามีบทบาทในกลุ่มอนุรักษ์นิยม กลุ่มแรงงาน และกลุ่มคอมมิวนิสต์อีกด้วย กล่าวคือความเป็นชายนั้นมีบทบาทในทุกกลุ่ม ไม่เพียงแต่การเมืองเท่านั้น ซึ่งอุดมการณ์ทางการเมืองอื่น ๆ ในช่วงเวลานั้น โดยเฉพาะลัทธิการล่าอาณานิคมและจักรวรรดินิยมสามารถสะท้อนมาตรฐานความเป็นชายในช่วงเวลานั้นได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้แล้ว Joane Nagel ยังกล่าวถึงสถานที่ของผู้ชายและผู้หญิงในชาติ สรุปได้ว่าการเมืองของประเทศชาตินิยมคือพื้นที่สำคัญที่แสดงให้เห็นถึงการประสบความสำเร็จของชาย ประการแรกเนื่องด้วยรัฐชาตินั้นเป็นสถาบันหลักของผู้ชาย ซึ่งนักวิชาการสตรีนิยมได้กล่าวถึงโครงสร้างลำดับชั้นการปกครองไว้ว่าผู้ชายจะมีตำแหน่งที่มีอำนาจในการตัดสินใจที่เหนือกว่า และผู้หญิงส่วนใหญ่อยู่ภายใต้บังคับบัญชาและอยู่ภายใต้กฎหมายของชายในเรื่องสิทธิผู้หญิง สิทธิแรงงาน และสิทธิเรื่องเพศ

ประการที่สอง วัฒนธรรมของลัทธิชาตินิยมนั้นสร้างขึ้นมาเพื่อเน้นให้สอดคล้องกับรูปแบบทางวัฒนธรรมของผู้ชาย ข้อความอย่างเช่น เกียรติ รักชาติ ชี้อลาด กล้าหาญและหน้าที่ นั้นยากที่จะแยกแยะได้ว่าเป็นชาตินิยมหรือความเป็นชาย Joane Nagel กล่าวว่า ความรักชาติเป็นสัญญาณปลุกผู้ชายให้สามารถลุกขึ้นมาต่อสู้ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่ามกลางการเมืองที่วิกฤต เพราะหากพวกเขาไม่ทำ จะเสี่ยงโดนดูหมิ่นจากสังคม ชุมชนรวมไปถึงจากครอบครัวของพวกเขา Joane Nagel กล่าวว่า การกระทำดังกล่าวนั้นสวนทางกับการสร้างภาพเหมารวมว่าผู้เป็นแม่มักจะยับยั้งไม่ให้ลูกหลานของตนไปทำสงคราม นอกจากความกลัวในข้อกล่าวหาว่าชี้อลาดนั้นจะเป็นแม่เหล็กดึงดูดผู้ชายที่มีต่อความรักชาติชาตินิยมหรือทหารแล้ว การผจญภัยที่ยิ่งใหญ่และความตื่นเต้นในการทำสงครามยังดึงดูดความสนใจผู้ชายอีกด้วย ประการสุดท้ายการดำรงชีวิต บทบาทและกิจกรรมที่แตกต่างกันระหว่างผู้ชายกับผู้หญิง สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงบทบาท ความหมาย และสถานที่ที่เหมาะสมของผู้หญิงและผู้ชายที่ต่างกัน

ศิริกมล อธิวาสนพงศ์ (2547) ศึกษาเรื่องการถ่ายทอดอุดมการณ์ความเป็นชายผ่านหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ หน้า 1 จากการเก็บข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐหน้า 1 ตั้งแต่พ.ศ. 2545-2546

จำนวน 244 ฉบับ โดยใช้การคัดเลือกแบบสุ่มคือวิเคราะห์ 1 วันแล้วเว้นไป 2 วัน ผลการศึกษาพบว่า ในหนึ่งเนื้อหาข่าวและภาพข่าวนั้นสามารถสะท้อนคุณค่าความเป็นชายได้มากกว่าหนึ่งคุณค่า โดยคุณค่าในเรื่องการเป็นผู้ดูแลความยุติธรรม ดูแลความสงบสุขให้กับคนในสังคมพบมากที่สุด รองลงมา คือการแสดงออกถึงความรุนแรงที่เพศชายกระทำต่อเพศหญิง ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของสังคมที่เกิด เหตุการณ์ต่าง ๆ ขึ้นมากมาย แต่ข่าวสารที่นำเสนอออกมานั้น ล้วนเป็นการสื่อถึงความเป็นชายที่เป็น ผู้ดูแลความยุติธรรมให้สังคม ช่วยคลี่คลายปัญหาของสังคมอยู่ตลอดเวลา และเป็นผู้ดูแลสังคมให้ สงบสุข จึงเห็นได้ว่าหนังสือพิมพ์ไทยรัฐเองก็ได้ทำหน้าที่ผลิตซ้ำ ย้ำค่านิยมอุดมการณ์ ผู้ชายเป็นใหญ่ เช่นกัน

สหะโรจน์ กิตติมหาเจริญ (2551) ได้ศึกษา “สุภาพบุรุษ” ในพระราชนิพนธ์ใน พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับวรรณกรรมศรีบูรพา โดยผลการศึกษาพบว่าในพระราช นิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวมุ่งเสนอความเป็นชายแบบ “สุภาพบุรุษ” ที่ผูกโยง กับชาติ ความเป็นศิวิไลซ์ การรู้จักเสียสละในหน้าที่ สำนึกในบทบาทและหน้าที่ของตนเองต่อ ครอบครัว สังคมและประเทศชาติ การมีความกล้าหาญ รู้จักควบคุมอารมณ์ เคารพในเกียรติและ ศักดิ์ศรีของผู้อื่น มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำไปสู่ความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์และการสร้าง ความเป็นชายแบบสุภาพบุรุษจะต้องสืบผ่านทางชาติกำเนิด ส่วนวรรณกรรมของศรีบูรพาเสนอความ เป็นชายแบบสุภาพบุรุษที่ผูกโยงกับสามัญชน โดยผู้ที่จะเป็นสุภาพบุรุษได้จะต้องเป็นผู้ที่รู้จักเสียสละ คำนี้ถึงผู้อื่น ตลอดจนมีความยุติธรรม ทั้งนี้สามัญชนสามารถสร้างความเป็นชายแบบสุภาพบุรุษจาก การกระทำของตนเองได้โดยไม่ต้องสืบผ่านทางชาติกำเนิด สอดรับกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม หลังเปลี่ยนแปลงการปกครองพ.ศ. 2475 ที่สามัญชนมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน

ธัญญ์ เจริญกุล (2551) ศึกษาเรื่อง การขนานนามสกุล: กลไกของรัฐในการสร้างสำนึกชาติ และอัตลักษณ์ความเป็นชาย สรุปได้ว่า นามสกุลช่วยสร้างอัตลักษณ์ความเป็นชายผ่านสถาบัน ครอบครัว แสดงให้เห็นถึงอำนาจรัฐที่เริ่มแทรกซึมเข้าสู่พื้นที่ส่วนตัวของมนุษย์ และนำพาสถาบัน ความเป็นชายแทรกซึมเข้าไปในสถาบันครอบครัว มีการกำหนดหัวหน้าครอบครัวให้เป็นเพศชาย เพื่อ จดทะเบียนนามสกุลของครอบครัวตน ทำให้ครอบครัวเป็นสถาบันสำหรับชาย มีการกำหนดให้ชื่อ สกุลเป็นชื่อประจำวงศ์สกุลที่สืบเนื่องมาแต่บิดาถึงบุตร ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า การขนานนามสกุลแสดง

ความชอบธรรมของการสืบสันตติวงศ์ของพระมหากษัตริย์ และขยายถ่ายโอนมาสู่ประชาชน นอกจากนี้แล้วระบบนามสกุลไทยยังเน้นย้ำความสำคัญของผู้ชายในฐานะหัวหน้าครอบครัวอีกด้วย ซึ่งการเน้นย้ำความสำคัญของผู้ชายนั้นเกิดขึ้นพร้อม ๆ กับการข่มเพศหญิง มีการสร้างค่านำหน้าเพศหญิงเป็นนาง นางสาว เพื่อแบ่งสถานะของผู้หญิง มีการใช้ชื่อของสามีแทนชื่อของภรรยาที่ตามหลังค่านำหน้า และในเรื่องของการสืบวงศ์สกุลนั้นผู้หญิงยังหายไปจากการสืบวงศ์สกุล แสดงให้เห็นถึงการละเลยและการกีดกันผู้หญิงจากระบบทะเบียนและนามสกุล

สรุปได้ว่านามสกุลเป็นสื่อสะท้อนอุดมการณ์ทางการเมือง เป็นเครื่องมือจำแนกปัจเจกบุคคลที่เน้นการจำแนกทั้งด้านเชื้อชาติและชนชั้นไปพร้อมกัน ต่อมามีการเปลี่ยนสกุลเพื่อแก้เคล็ดและสร้างความเป็นมงคลแก่วงศ์ตระกูล ระบบนามสกุลที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตั้งไว้จึงถูกบั่นทอนด้วยความสำคัญของการแสดงตัวตนความเป็นไทยให้ชัดเจนและแจ้งชัดนามสกุลจะต้องออกเสียงเป็นไทยเพื่อให้เป็น “คนไทย” แต่เมื่อเวลาผ่านไป นามสกุลไม่ใช่เครื่องหมายการสืบสกุลทางฝ่ายชายเท่านั้น แต่ฝ่ายหญิงก็ใช้การเป็นหลาน/เหลนของตา มาถือตัวว่าตนเป็นคนในตระกูลนี้ นอกจากนี้ในปัจจุบันยังมีการเปลี่ยนนามสกุลเพื่อสร้างความแตกต่างของแต่ละบุคคลตามยุคสมัยอีกด้วย

สิลาพร เจริญสาธิต (2553) ศึกษาการนำเสนอภาพความเป็นชายผ่านโฆษณาบนนิตยสารสำหรับผู้ชายในสังคมเมืองในบริบทของสังคมไทยปัจจุบันโดยได้สรุปแนวคิดเรื่องความเป็นเพศ เพศทางสังคม เพศสภาพไว้ว่า คำว่า ความเป็นเพศ หรือ gender หมายถึง ความเป็นเพศที่ถูกสร้างขึ้นจากโครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรมและปัจจัยอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อระบบคิด วิธีการดำเนินชีวิต บทบาท ความคาดหวังที่มีต่อความเป็นเพศของคนในสังคม หากบริบทของสังคมเปลี่ยนแปลงไป ความเป็นเพศก็สามารถเปลี่ยนไปได้ด้วยเช่นกัน ซึ่งมีความแตกต่างกับ เพศ หรือ Sex ที่เป็นการแบ่งแยกเพศจากลักษณะทางชีววิทยาที่แบ่งมนุษย์ออกเป็นชาย (Male) และหญิง (Female) ในขณะที่ gender หมายถึง การแบ่งแยกเพศจากอิทธิพลของสังคมและวัฒนธรรมที่แบ่งออกเป็นความเป็นชาย (Masculine) และความเป็นหญิง (Feminine)

ชานันท์ ยอดหงษ์ (2554) ศึกษาเรื่อง “ความเป็นชาย” ในระหว่างการเปลี่ยนผ่าน “ความเป็นชาติ” พบว่า จากการที่สยามเปลี่ยนผ่านจากรัฐจารีตมาสู่รัฐประชาชาติ ตั้งแต่ในรัชกาลที่ 5

สยามจึงกลายเป็นชุมชนที่มีเขตแดนชัดเจนบนแผนที่โลกเนื่องจากการปักปันเขตแดน ทำให้เกิดสำนึกความหวงแหนชาติในฐานะพื้นที่ดินแดนชัดเจนมากขึ้น และเพื่อรักษาความเป็นชาติแบบใหม่ ผู้นำรัฐจึงจำเป็นต้องหันมาใส่ใจผู้อยู่ภายใต้การปกครองในระดับปัจเจกมากขึ้นในฐานะประชาชนที่เป็นส่วนหนึ่งและสร้างรายได้ให้กับรัฐประชาชาติ และปลูกเร้าให้เกิดความรักความภูมิใจในเชื้อชาติด้วยลัทธิชาตินิยม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับผู้ชายเพราะมีบทบาทหน้าที่ปกป้องรัฐประชาชาติโดยตรงในฐานะทหาร และเป็นช่วงเวลาที่เกี่ยวข้องกับสงครามโลกครั้งที่ 1 “ความเป็นชาย” ที่ผูกโยงกับทหารและ “ความเป็นชาติ” จึงยิ่งเข้มข้นมากขึ้น “ความเป็นชายแบบทหาร” ที่ต้องเข้มแข็ง แข็งแรง กล้าหาญ เสียสละ รักชาติยิ่งชีพ รวมถึงความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระมหากษัตริย์ในฐานะรัฐอธิปไตยในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ กลายเป็นความเป็นชายที่ถูกยกระดับให้เหนือกว่าความเป็นชายในรูปแบบอื่น ซึ่งส่งผลต่อความเป็นชายในปัจจุบันของสังคมไทย

นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ (2556) ได้ศึกษาเรื่องราวสร้างมายาคติ “ความเป็นชาย” ในสังคมไทย โดยได้กล่าวถึงความเป็นชายที่มีอยู่ก่อนหน้าความศิวิไลซ์ ใจความว่า การศึกษาความเป็นชายโดยไม่นำเอาภาพตัวแทนของชนชั้นปกครองและอุดมการณ์สร้างชาติมาเป็นบรรทัดฐานนั้นจะทำให้ทราบความเป็นชายอีกรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับระบบชนชั้นทางสังคม ดังนั้นการศึกษาความเป็นชายในชนชั้นไพร่อันเป็นชนชั้นแรงงาน จึงเป็นการศึกษาอีกรูปแบบหนึ่งที่น่าสนใจ ความเป็นชายในชนชั้นไพร่นั้นจะมีความเกี่ยวข้องกับระบบชนชั้น ระบบอุปถัมภ์เป็นอย่างมาก เนื่องจากไพร่ทุกคนจะต้องมีสังกัดเป็นของตนเอง ซึ่งสิ่งที่สามารถระบุสังกัดของตนเองได้นั้นก็คือการสักเลก ชายชนชั้นไพร่จะต้องสักเลกและมีร่างกายที่กำยำ เป็นชายฉกรรจ์ เพื่อที่จะได้ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าหมู่ เป็นแรงงานให้เจ้านาย และออกรบ ร่างกายของไพร่เพศชายจึงถูกใช้เป็นเครื่องหมายเพื่อแสดงความเป็นชาย นอกจากนี้แล้วไพร่ผู้ชายจะมีรอยสักเพื่อแสดงถึงความเป็นชายชาติตรี ซึ่งเมื่อมีรอยสักแล้วความเป็นชายจะเกี่ยวข้องกับสตรีเพศในลักษณะคู่ตรงข้ามทันที เนื่องจากผู้หญิงจะถูกมองว่าเป็นของอันตรายต่อคาถาอาคมในตัวผู้ชาย ดังนั้นความเป็นชายในลักษณะคู่ตรงข้ามกับผู้หญิงจึงเกิดจากศาสนาและไสยศาสตร์ในสังคมยุคสมัยนั้นนั่นเอง สรุปลได้ว่าความเป็นชายในวัฒนธรรมแบบศักดินาอยุธยาที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและไสยศาสตร์นั้นเป็นการจัดระเบียบกลุ่มคนที่เป็นเพศชายเพื่อธำรงรักษากฎระเบียบของช่วงชั้นให้คงอยู่และดำเนินต่อไป มากกว่าที่จะทำให้เกิดการแยกชั้นแบบตรงข้ามชายหญิงแบบสังคมตะวันตก

ดิษยทรรศน์ ศรีบุญเรือง (2557) ศึกษาเรื่อง การนำเสนอภาพความเป็นชายและความเป็นหญิงในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบทฉบับมหาภูมิบาลศึกษา เพื่อศึกษาการนำเสนอภาพความเป็นชายและความเป็นหญิงที่ปรากฏในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบทฉบับแปลเป็นภาษาไทย จำนวน 8 ภาค 302 เรื่อง โดยเลือกศึกษาเฉพาะเรื่องที่เป็นเรื่องราวของฆราวาสที่แสดงลักษณะของความเป็นชายและความเป็นหญิงได้อย่างชัดเจน ได้จำนวนทั้งหมด 59 เรื่อง และใช้กรอบการวิเคราะห์ของ เจ.เอ. ดอลีย์ (J.A. Doyle) ที่ได้ระบุถึงแนวคิดความเป็นผู้ชาย ไว้ 5 ประการคือ 1) การไม่เป็นผู้หญิง 2) การประสบความสำเร็จ 3) มีความก้าวร้าว 4) ต้องเป็นที่น่าสนใจทางเพศ 5) มีความเชื่อมั่นในตัวเอง และได้ระบุแนวคิดความเป็นหญิงไว้ 5 ประการคือ 1) ใส่ใจในรูปลักษณ์ 2) มีความอ่อนไหวและเอาใจใส่ต่อผู้อื่น 3) ได้รับการปฏิบัติทางลบจากผู้อื่น 4) เป็นผู้หญิงที่เพียบพร้อม และ 5) มีความหมายของความเป็นผู้หญิงที่หลากหลาย

ผลการศึกษาพบว่า ความเป็นชายที่ปรากฏในคัมภีร์อรรถกถาส่วนใหญ่สะท้อนความเป็นชายที่ประสบความสำเร็จโดยเฉพาะชายที่เกิดในชนชั้นวรรณะกษัตริย์ซึ่งถูกปลูกฝังให้ประสบความสำเร็จซึ่งความสำเร็จสูงสุดคือการได้ครองความเป็นกษัตริย์ นอกจากนี้คุณสมบัติอีกข้อหนึ่งของความเป็นชายในคัมภีร์อรรถกถาที่พบมากคือความเป็นที่สนใจทางเพศ ซึ่งความเป็นที่สนใจทางเพศดังกล่าวปรากฏผ่านตัวละครที่หลากหลายในชนชั้นต่าง ๆ เช่น กษัตริย์ เศรษฐี รวมถึงชนชั้นวรรณะพราหมณ์อีกด้วย

สำหรับความเป็นหญิงที่ปรากฏในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบทมักสะท้อนผ่านความเป็นหญิงที่ใส่ใจรูปลักษณ์และความเป็นหญิงที่เพียบพร้อม ซึ่งความเพียบพร้อมดังกล่าวมาพร้อมกับการเกิดขึ้นเดียวกันก็ประกอบด้วยความอ่อนไหวและเอาใจใส่ผู้อื่น นอกจากนี้แล้วยังพบว่าความเป็นหญิงในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบทส่วนใหญ่เป็นเรื่องของความเป็นหญิงที่อยู่ในชนชั้นสูง และมีความหมายของความเป็นหญิงที่หลากหลาย กล่าวคือมีลักษณะทางอารมณ์ พฤติกรรม และการแสดงออกแตกต่างกันไป อย่างไรก็ตามความเป็นหญิงที่ปรากฏโดยมากในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบทได้รับการปลูกฝังในทางลบและต่างสยบยอมกับสังคมที่ชายเป็นใหญ่

ลักษณะของความเป็นชายและความเป็นหญิงที่ถูกครอบด้วยอิทธิพลทางสังคมและศาสนาพราหมณ์จะมีลักษณะยึดถือจารีตอย่างเคร่งครัดโดยเฉพาะเพศหญิงหากทำผิดจารีตประเพณีจะถูก

ลงโทษอย่างเคร่งครัดและรุนแรง ซึ่งจารีตดังกล่าวถูกรอบด้วยอิทธิพลของแนวคิดชายเป็นใหญ่อีกชั้นหนึ่ง โดยความเป็นชายและความเป็นหญิงที่ถูกครอบด้วยอิทธิพลบริบททางสังคมของศาสนาพุทธจะมีลักษณะยืดหยุ่น ความเป็นหญิงหรือชายจะถูกผิดให้ดูที่ความถูกต้องยุติธรรมและชอบด้วยธรรมะเป็นหลัก ดังนั้นความเป็นหญิงในบริบทสังคมที่เป็นพุทธจะให้ความเสมอภาคของความเป็นหญิงชายที่เท่าเทียมกันซึ่งหลักการดังกล่าวทำให้หญิงชายที่นับถือพุทธศาสนาต้องให้เกียรติกันและกัน และต่างต้องทำหน้าที่ของตนเองตามหลักการทางพุทธ เช่น การทำหน้าที่ของภริยา การทำหน้าที่ของสามี เป็นต้น ซึ่งแนวคิดดังกล่าวได้รับการสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวละครชายในวรรณคดีและวรรณกรรม

นันทา พุกษาพงษ์ (2541) ศึกษาวิเคราะห์ตัวละครเอกฝ่ายชายในนวนิยายของว. วินิจฉัยกุล มีจุดประสงค์เพื่อวิเคราะห์ตัวละครเอกฝ่ายชายในนวนิยายจำนวน 7 เรื่อง ของว.วินิจฉัยกุล ในด้านกลวิธีการแนะนำตัวละคร การสร้างตัวละครเอกฝ่ายชาย ผลการศึกษาพบว่า กลวิธีการแนะนำตัวละคร ผู้แต่งใช้วิธีแนะนำตัวละครจากพฤติกรรมของตัวละครอื่นมากที่สุด รองลงมาคือแนะนำโดยผู้แต่งเป็นผู้บรรยาย และวิธีแนะนำด้วยพฤติกรรมของตัวละครเอง นอกจากนี้การกำหนดลักษณะนิสัยตัวละคร ผู้แต่งใช้ลักษณะนิสัยของตัวละครแบบหลายลักษณะเป็นส่วนใหญ่ การสร้างตัวละครเอกฝ่ายชายจะเห็นได้ว่าชาติตระกูลและการอบรมเลี้ยงดูมีผลต่อบุคลิกภาพของตัวละคร ผู้แต่งให้ความสำคัญกับบุคลิกภาพภายในที่แสดงตัวตนที่แท้จริงของตัวละครมากกว่าบุคลิกภายนอก นอกจากนี้สิ่งที่ทำให้ตัวละครแตกต่างกันคือ การศึกษาโดยตัวละครที่มีการศึกษาสูงจะมีส่วนสำคัญต่อความคิด และอุดมการณ์ของตัวละคร ด้านอาชีพตัวละครนั้นตัวละครส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเป็นนักธุรกิจ รองลงมาคือรับราชการ

สุวรรณ นาควาด (2541) ศึกษาการวิเคราะห์ตัวละครเอกฝ่ายชายในนวนิยายของประภัสสร เสวิกุล โดยศึกษาบุคลิก บทบาท และภาพลักษณ์ของตัวละครเอกฝ่ายชายในนวนิยายของประภัสสร เสวิกุล จำนวน 34 ตัว ผลการศึกษาพบว่าตัวละครของประภัสสร เสวิกุล ไม่เน้นลักษณะทางกาย แต่ถ้าเป็นตัวละครที่มีบทบาทเป็นกษัตริย์ เป็นผู้นำ จะมีลักษณะทางกายที่โดดเด่นเช่น มีบุคลิกดี รูปร่างสง่างาม ท่าทางองอาจเข้มแข็ง เสียงดัง น้ำเสียงมีอำนาจ ด้านลักษณะนิสัยพบว่า ลักษณะนิสัยของตัวละครส่วนใหญ่มีลักษณะนิสัยที่ดีมากกว่าไม่ดี และลักษณะนิสัยของตัวละครเป็นผลมาจากการอบรม

เลี้ยงดู ด้านภาพลักษณ์ของตัวละครเอกฝ่ายชายในนวนิยายของประภัสสร เสวิกุล จำแนกได้ 2 ลักษณะคือ ภาพลักษณ์ของผู้ชายในครอบครัวคือ ในฐานะพ่อ สามี และลูก และภาพลักษณ์ของผู้ชายในสังคมคือภาพลักษณ์ของการเป็นผู้นำ โดยภาพลักษณ์ดังกล่าวมีทั้งภาพลักษณ์ที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ ตัวละครเอกฝ่ายชายในนวนิยายของประภัสสร เสวิกุล สะท้อนลักษณะของผู้ชายในสังคมที่เป็นจริง และลักษณะของผู้ชายในอุดมคติของประภัสสร เสวิกุล

อรจิรา อัจฉริยะไพบุลย์ (2550) ศึกษาทฤษฎีการสร้างภาพลักษณ์ตัวละครชายในผู้ชนะสิบทิศ โดยศึกษาทฤษฎีการสร้างภาพลักษณ์ตัวละครชายในผู้ชนะสิบทิศ และความสัมพันธ์ระหว่างภาพลักษณ์กับทฤษฎีการสร้างภาพลักษณ์ โดยศึกษาจากตัวละครชายที่มีบทบาทในการดำเนินเรื่องจำนวน 20 ตัวละคร แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือตัวละครสำคัญ และตัวละครประกอบ

ผลการศึกษาพบว่า ยายชอบใช้ทฤษฎีการสร้างภาพลักษณ์ตัวละครชายในผู้ชนะสิบทิศ 2 ทฤษฎีหลัก ทฤษฎีแรกคือ ทฤษฎีการสื่อความโดยตรง ประกอบด้วย 6 ทฤษฎีย่อย ได้แก่ วิธีการกล่าวซ้ำ วิธีการขยายความโดยการเสริมรายละเอียด วิธีการยกเหตุการณ์ในเรื่อง วิธีการใช้คู่เทียบ วิธีการกล่าวในทำนองที่ต่างออกไป และวิธีการใช้ทฤษฎีแบบผสมผสาน ส่วนทฤษฎีที่สอง คือ ทฤษฎีสื่อความโดยการเสนอแนะ ประกอบด้วย 2 ทฤษฎีย่อย ได้แก่ วิธีการใช้ภาพพจน์ และวิธีการใช้โวหาร

ความสัมพันธ์ระหว่างภาพลักษณ์ตัวละครชายกับทฤษฎีการสร้างภาพลักษณ์ พบว่า ยายชอบให้ทฤษฎีการสร้างภาพลักษณ์ตัวละครทั้งทฤษฎีสื่อความโดยตรง และทฤษฎีสื่อความโดยการเสนอแนะให้กลุ่มตัวละครสำคัญ และกลุ่มตัวละครประกอบ กลุ่มตัวละครสำคัญยายชอบใช้ทฤษฎีแตกต่างกันตามลักษณะภาพลักษณ์ที่ต้องการนำเสนอตัวละครแต่ละตัว ส่วนกลุ่มตัวละครประกอบยายชอบเลือกใช้ทฤษฎีแตกต่างกันตามสถานภาพและบทบาทของตัวละคร อาจกล่าวได้ว่ายายชอบสามารถใช้ทฤษฎีที่สอดคล้องกันระหว่างการสร้างภาพลักษณ์ และลักษณะภาพลักษณ์ที่ต้องการนำเสนอเป็นอย่างดี นับเป็นส่วนสำคัญในการสร้างตัวละครในเรื่องผู้ชนะสิบทิศให้มีความโดดเด่น และมีความสมจริงจนทำให้วรรณกรรมเรื่องนี้เป็นอมตะและประทับใจผู้อ่านมาตลอดทุกยุคสมัย

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวละครชายในวรรณคดีวรรณกรรมดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดการวิเคราะห์ตัวละครทั้งในด้านการวิเคราะห์ลักษณะนิสัยตัวละครและการสร้างตัว

ละคร มาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้านและกลวิธีการนำเสนอผู้ชายในวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิม อีกทั้งเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวยังทำให้ทราบว่าถึงแม้จะมีการศึกษาตัวละครชายกันอย่างแพร่หลายในวงวรรณกรรมไทย แต่ยังไม่มีความรู้ใดศึกษาตัวละครเอกฝ่ายชายในวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิมมาก่อน จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาในประเด็นดังกล่าว

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลงานของไม้ เมืองเดิม

สุวรรณ เชื้อนิล (2523) ศึกษาวิเคราะห์นวนิยายเรื่องขุนศึกของไม้ เมืองเดิม มีจุดมุ่งหมายของการศึกษาเรื่องกลวิธีการเขียนของผู้ประพันธ์ในด้าน การสร้างโครงเรื่อง แก่นเรื่อง การดำเนินเรื่อง ฉาก การสร้างตัวละครและบทสนทนา ท่วงทำนองการเขียนในนวนิยายเรื่องขุนศึก ผลการศึกษาพบว่า นวนิยายเรื่องขุนศึก และเป็นบทประพันธ์ที่ใช้ภาษาตามแบบลูกทุ่งที่ไม้ เมืองเดิม สันต์ มีท่วงทำนองภาษาที่เป็นแบบแผน โครงเรื่องสร้างเค้าโครงขึ้นตามพงศาวดารอยุธยา สร้างเรื่อง และเหตุการณ์ขึ้นจากเหตุการณ์ในพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา แก่นเรื่องเกี่ยวกับความรักที่มีทั้งความรักชาติและความรักระหว่างชายหญิง การดำเนินเรื่องดำเนินตามกาลเวลาสัมพันธ์กับเหตุการณ์ในพงศาวดาร ตัวละครสร้างขึ้นจากจินตนาการของผู้เขียน ฉากเป็นฉากธรรมชาติของท้องทุ่งนาในชนบท บทสนทนามีความสมจริงตามระดับฐานะของตัวละคร สภาพสังคมวัฒนธรรมและประเพณีของไทย ไม้ เมืองเดิมสามารถแสดงให้เห็นสภาพการดำเนินชีวิตของคนไทยที่เป็นชาวชนบทและสังคมของขุนนางผู้ใหญ่

เพ็ญแข วัจนสุนทร (2525) การวิเคราะห์นวนิยายขนาดสั้นของ ไม้ เมืองเดิม โดยศึกษานวนิยายขนาดสั้นของไม้ เมืองเดิมจำนวน 29 เรื่อง โดยศึกษาในแง่ของรูปแบบ เนื้อหา กลวิธีการประพันธ์ และการใช้ภาษา ผลการศึกษาพบว่ารูปแบบของวรรณกรรมของ ไม้ เมืองเดิม มีนวนิยายขนาดสั้นที่สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภทคือ นวนิยายแบบลูกทุ่ง นวนิยายแนวอิงประวัติศาสตร์ และนวนิยายแนวตลกขบขัน ซึ่งผู้วิจัยในนิยามความหมายของ นวนิยายอิงพงศาวดาร ไว้ว่าเป็นนวนิยายที่มีเค้าโครงเรื่องอิงประวัติศาสตร์หรือนำเกร็ดพงศาวดารมาแต่งเป็นนวนิยาย นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ของไม้ เมืองเดิม ได้แก่ ขุนศึก ทหารเอกพระบัณชुर บางระจัน นางห้าม สำเภาล่มและหมื่นช่อง

เนื้อหาในนวนิยายขนาดสั้นของไม้ เมืองเดิม ในแง่โครงเรื่องเป็นเรื่องชิงรักหักสวาท เรื่อง ความริษยาอาฆาต การกดขี่ข่มเหงและการต่อสู้กันด้วยเหลียมนักเลงในชนบท มีบางเรื่องที่เป็นเรื่อง แสดงความรักและความกตัญญูต่อแผ่นดิน แต่ยังคงลักษณะการต่อสู้เพื่อความยุติธรรมเอาไว้ ตัวละคร ในนวนิยายขนาดสั้นของไม้ เมืองเดิม มักเป็นคนในชนบท มีความเป็นคนจริง ๆ เยี่ยงปुरुชนทั่วไป มิใช่ ตัวละครตามแบบอุดมคติซึ่งเพียบพร้อมด้วยความดีงามและไม่เคยทำอะไรผิดพลาด

ตัวละครเอกฝ่ายชายของไม้ เมืองเดิม มักเป็นหนุ่มชาวบ้านตามท้องไร่ท้องนา ไม่ระบุว่า หน้าตาดีหรือไม่ แต่มักเป็นคนมีฝีมือทางการต่อสู้ เก่งกล้าแบบชายชาติตรีและมีความซื่อสัตย์ ด้าน การศึกษาของตัวละครชายแทบไม่ปรากฏการบรรยายทางการศึกษาเลย ไม้ เมืองเดิมมักสร้างตัว ละครเอกฝ่ายชายเป็นวัยหนุ่มใหญ่หรือหนุ่มวัยฉกรรจ์และมักกำหนดอายุของตัวละครเอกฝ่ายชายไว้ เสมอ ในด้านอาชีพของตัวละครเอกฝ่ายชายมีทั้งเป็นโจร/เสือ ชาวนา ทหาร รวมถึงเป็นลูกจ้างหรือมี อาชีพด้านการประมง อุปนิสัยของตัวละครโดยรวมแล้วลักษณะของตัวละครเอกฝ่ายชายจะเป็นชาย ชาติตรีที่มีความเป็นลูกผู้ชายแท้ ซึ่งผู้วิจัยได้แสดงทัศนะไว้ว่าไม้ เมืองเดิม อาจต้องการวางรากฐาน บุคลิกภาพของความเป็นลูกผู้ชายไทยหรือไม่เช่นนั้น ความเป็นผู้ชายแท้ในความคิดของไม้ เมืองเดิม คือจะต้องมีความกล้าหาญ ความรักเกียรติยศ ความซื่อสัตย์ และรักความยุติธรรม

ด้านตัวละครเอกฝ่ายหญิง ไม้ เมืองเดิมมักกำหนดให้ตัวละครเอกฝ่ายหญิงเป็นสาวสวย มี การศึกษาไม่มาก ไม่บ่งบอกอาชีพของหญิงสาวอย่างแน่นอน มีอุปนิสัยใจคอคือ บุษาคามรัก มีความ เมตตา อ่อนแออ่อนไหวง่าย ใจคอโลเล ขี้หึงและแสนงอน สำหรับอายุของตัวละครเอกฝ่ายหญิงมักอยู่ ในช่วงวัยรุ่น โดยฐานะทางสังคมของตัวละครเอกฝ่ายหญิงมักเป็นหญิงชาวบ้านโดยในทัศนะของผู้วิจัย เห็นว่าไม้ เมืองเดิม มักมองลักษณะของหญิงในสังคมไทยเป็นผู้อ่อนแอและจัดให้หญิงอยู่ในประเภท “ข้างเท้าหลัง” อย่างเห็นได้ชัด

รังสิมา กุลพัฒน์ (2539) ศึกษาเรื่องแผลเก่า :จากนวนิยายสู่ภาพยนตร์ ผลการศึกษาพบว่านวนิยายและภาพยนตร์มีความสัมพันธ์กัน นวนิยายเรื่องแผลเก่ามีอิทธิพลต่อศิลปะหลายแขนง ไม่ ว่าจะเป็นภาพยนตร์ ละคร และดนตรี แสดงให้เห็นว่าแผลเก่าเป็นนวนิยายที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก ซึ่งการดัดแปลงนวนิยายไปสู่ศิลปะแขนงอื่น ๆ ยังเป็นบทบาทบันทึกแนวทางและวิวัฒนาการแห่ง ศิลปะนั้น ๆ อีกด้วย โดยการดัดแปลงจากนวนิยายสู่ภาพยนตร์เป็นการดัดแปลงของผู้สร้างภาพยนตร์

ที่มีแนวทางต่างกันไปตามลักษณะการทำงานของผู้สร้างแต่ละคน เพื่อให้เป็นที่ประทับใจของผู้ชมในยุคสมัยนั้นนั่นเอง

พระมหาคลองธรรม ธมมาโก (2546) ศึกษาอิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่มีต่อวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิมโดยศึกษาวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิมในด้านอิทธิพลของพุทธศาสนาที่มีต่อวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิม และอิทธิพลของวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิม ที่มีต่อสังคมไทย ผลการศึกษาพบว่าวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิมมีทั้งหมด 38 เรื่อง เป็นเรื่องขนาดยาวหนึ่งเรื่องได้แก่ ขุนศึก อีก 37 เรื่อง เป็นเรื่องขนาดสั้นจบในเล่ม แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ แนวลูกทุ่ง แนวประวัติศาสตร์ และแนวขบขัน ในนวนิยายของไม้ เมืองเดิม นิยมสร้างวัดให้เป็นส่วนหนึ่งของเรื่องเสมอ ไม้ เมืองเดิม กล่าวถึงศาสนพิธีที่ชาวบ้านปฏิบัติในวรรณกรรมเช่น สงกรานต์ วันเข้าพรรษา วันธรรมสวนะ ตรงกับที่พุทธศาสนิกชนไทยปฏิบัติกันอยู่ในชีวิตจริงอันเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตไทยผ่านทางวรรณกรรม หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่ไม้ เมืองเดิม กล่าวถึงคือเรื่องของโลกียธรรมที่เป็นสิ่งที่ทุกคนจะต้องประสบ ไม่มีใครสามารถหนีพ้นได้ แต่ทว่าโลกุตรธรรมนั้น ไม้ เมืองเดิม สื่อตามความเข้าใจของชาวบ้านทั่วไปที่คิดว่านิพพานนั้น ปัจจุบันไม่มีใครสามารถบรรลุได้แล้ว ซึ่งเป็นการเข้าใจคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง อิทธิพลจากวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิม ที่มีต่อสังคมไทย พบว่านับตั้งแต่นวนิยายเรื่อง แผลเก่า วางตลาดเมื่อปีพ.ศ. 2479 ถือเป็นจุดเริ่มต้นของวรรณกรรมแนวใหม่คือ แนวลูกทุ่ง ที่ไม่เคยมีใครทำมาก่อนในวงวรรณกรรมไทย

พิรยา อชฌา (2548) ได้กล่าวถึงผลงานของไม้ เมืองเดิมใน “100 ปีเกิด ไม้ เมืองเดิม นักเขียนใจ ‘นักเลง’ ” สรุปได้ว่าโครงเรื่องและเนื้อเรื่องของนวนิยายของไม้ เมืองเดิมที่เป็นเอกลักษณ์คือเรื่องแนวชิงรักหักสวาทของชายหนุ่มเลือดนักสู้ใจ “นักเลง” ที่ถูกแย่งหญิงคนรักซึ่งเป็นสาวสวยประจำถิ่น โดยผู้มีทรัพย์สินหรืออำนาจ ความโดดเด่นของงานของไม้ เมืองเดิมนั้นอยู่ที่ภาษาที่ตรงไปตรงมาและจริงใจ

ประเด็นเรื่อง “นักเลง” นับเป็นจุดเด่นของนวนิยายของไม้ เมืองเดิม โดยโครงเรื่องของนวนิยายส่วนใหญ่มักเป็นทำนองเดียวกันคือ ตัวละครเอกเป็นพระเอกที่มีเอกลักษณ์เป็นคนจริง ใจนักเลง เก่งกาจในการต่อสู้ หัวใจซื่อ รักจริง มีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ เป็นนักเลงในความหมายของคนจริง-คนกล้า ที่ไม่ข่มเหงใครก่อน แต่จะยืนหยัดต่อสู้กับคนพาล โดยการที่ไม้ เมืองเดิมเขียนนวนิยาย

ส่วนใหญ่ให้มีโครงเรื่องซ้ำกัน หากพิจารณาถึงบริบทงานเขียนร่วมสมัยของนักประพันธ์อื่น ๆ แล้ว อาจสรุปได้ว่า ไม้ เมืองเดิมรักษาโครงเรื่องหลักไว้เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว และผู้เขียนอื่นด้วยฝีมือ การประพันธ์ด้านสำนวนภาษาเป็นสำคัญ โดยนักเลงในยุคและในเรื่องของไม้ เมืองเดิมมีความหมาย ตรงข้ามกับปัจจุบันที่หมายถึงคนพาล เอาเปรียบ ช่มเหรงรังแกผู้อื่น พระเอกนักเลงในงานของไม้ เมือง เดิมส่วนใหญ่เป็นตัวแทนชาวบ้านที่ทำมาหากินด้วยความเพียรและความสามารถ แต่มักเป็นเหยื่อของ ความไม่เป็นธรรมในสังคม ของผู้มีเงินและมีอำนาจ

สำหรับตัวละครเอกฝ่ายชายในนวนิยายของไม้ เมืองเดิมมักจะแปลกและผิดไปจากเกณฑ์ ปัจจุบัน เช่น เรื่องการร้องไห้ โดยพระเอกผู้เก่งกล้ามีฝีมือของไม้ เมืองเดิมมักร้องไห้หลังน้ำตา แม้อ่อน หน้าหญิงคนรัก ที่แสดงให้เห็นถึงจิตใจที่อ่อนโยน มีความเมตตาสงสารผู้อื่น ไม่ใช่คนจิตใจหยาบ กระด้าง ส่วนตัวละครเอกฝ่ายหญิงของไม้ เมืองเดิมมักเป็นสาวงามอายุระหว่าง 16-20 ปี ไม่มี บทบาทสำคัญต่อเรื่องนัก นอกจากเป็นเสมือนรางวัลตอบแทนความเก่งกล้าสามารถของพระเอกใน เรื่อง โดยตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่องนอกจากจะมีหน้าตาสวยงามแล้ว ไม้ เมืองเดิมยังให้ความสำคัญ ประพฤติและจิตใจที่ดีงามของผู้หญิงด้วย การรักนวลสงวนตัว ไม่เห็นแก่ทรัพย์สินเงินทอง ยึดมั่นใน น้ำใจรักที่แท้จริง เป็นสิ่งที่ไม้ เมืองเดิมกำหนดให้เป็นอุดมคติที่สาวงามควรประพฤติ ความดีงามของ ผู้หญิงช่วยเซตหน้าชูตาบุพการีและคูชีวิต

ฐาปณिता สว่างศรี (2554) ศึกษาลักษณะเฉพาะในนวนิยายลูกทุ่งของไม้ เมืองเดิมมี จุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาลักษณะเฉพาะในนวนิยายลูกทุ่งของไม้ เมืองเดิม จำนวน 21 เรื่อง โดยศึกษา จากองค์ประกอบและกลวิธีการแต่ง ผลการศึกษาพบลักษณะเฉพาะดังนี้

ลักษณะเฉพาะด้านโครงเรื่องและแนวคิด พบความขัดแย้งในการสร้างโครงเรื่อง 2 ลักษณะ คือ ความขัดแย้งอันเนื่องมาจากความรัก ได้แก่ ความรักที่ต้องแย่งชิงและรักสามเส้า และความรักที่ ถูกกีดกันด้วยฐานะชนชั้น กับความขัดแย้งอันเนื่องมาจากความแค้น ตัวละครเอกมันจะถูกดกขี่ข่มเหง เหยียดหยาม กลั่นแกล้ง เกิดเป็นความแค้นที่ฝังใจอันเป็นปมปัญหาสำคัญของเรื่อง แนวคิดที่ปรากฏมี 5 กลุ่มได้แก่ แนวคิดด้านความรัก แนวคิดด้านการใช้อำนาจของผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น แนวคิดด้าน ศาสนา แนวคิดด้านความเปลี่ยนแปลงทางสังคม และแนวคิดเกี่ยวกับศักดิ์ศรีลูกผู้ชาย

ลักษณะเฉพาะด้านตัวละคร ไม้ เมืองเดิมสร้างตัวละครเอกฝ่ายชายได้โดดเด่นกว่าตัวละครอื่น สร้างตัวละครเอกฝ่ายหญิงส่วนใหญ่เป็นหญิงที่หมายปองของชายหนุ่มและบุคลิกความรัก สร้างตัวละครปฏิบัติให้เป็นคู่เทียบที่ตรงข้ามกับตัวละครเอกทั้งสถานภาพทางสังคมและด้านลักษณะนิสัย

ลักษณะเฉพาะด้านกลวิธีการแต่ง แบ่งเป็นกลวิธีการตั้งชื่อเรื่อง พบ 4 ลักษณะ ได้แก่ ตั้งชื่อโดยใช้คำให้สอดคล้องกับบรรยากาศ ตั้งชื่อตามนามของสถานที่ ตั้งชื่อโดยใช้จุดวิกฤติของเรื่องมาดัดแปลง และตั้งชื่อตามตัวละครเอก กลวิธีด้านโครงเรื่อง พบการเปิดเรื่องด้วยฉาก ตัวละครเหตุการณ์ การลำดับเรื่องตามปฏิทิน โดยใช้เทศกาล ฤดูกาล เป็นตัวกำหนดเวลาตามวิธีการดำเนินชีวิตชนบท และการจบเรื่องแบบเศร้าหรือจบแบบสุขสมหวัง กลวิธีการสร้างบทสนทนา พบลักษณะเฉพาะคือ ใช้ลีลาภาษาพูดแบบลูกทุ่งที่แสดงให้เห็นจากคำสรรพนาม คำนำหน้านาม คำไม่สุภาพ ภาษาสนทนาเหล่านี้มีบทบาทแสดงความสัมพันธ์ของตัวละครแบบครอบครัวไทย แสดงลักษณะนิสัยของตัวละคร ช่วยดำเนินเรื่องแทนการบรรยาย แสดงกลางบอกเหตุ และสร้างความสนุกสนานให้แก่เรื่อง การสร้างฉาก พบ 4 ลักษณะได้แก่ ฉากธรรมชาติ ฉากที่เป็นสภาพการดำเนินชีวิตของชาวนา ชาวไร่ และชาวประมง ฉากที่เกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรม

สรณัฐ ไตลังคะ (2555) ได้ศึกษาเรื่อง วาทกรรมว่าด้วยชนบทในวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิม ผลการศึกษาพบว่าวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิม ได้เสนอภาพชนบทในช่วงสมัยก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ชนบทของไม้ เมืองเดิมเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่ห่างไกลความเจริญ ตัดขาดจากโลกภายนอก สุขสงบ ความขัดแย้งในเรื่องจึงเป็นความขัดแย้งของความสัมพันธ์ของคนในชุมชนที่แก้ได้ด้วยวิถีชาวบ้าน ไม่ว่าจะเป็นการจัดการกับความขัดแย้งด้วยการประนีประนอมหรือด้วยกำลังของตนเอง โดยที่รัฐมีบทบาทเข้าไปจัดการปัญหาน้อยมา ในสังคมไม่มีความแตกต่างระหว่างชนชั้นมากนัก เนื่องจากทุกคนเป็นชาวไร่ชาวนา ทำให้คนในชุมชนสามารถรักชาติและศักดิ์ศรีได้ ในกรอบวาทกรรมวิเคราะห์พบว่างานของไม้ เมืองเดิมไม่ได้เสนอภาพที่เป็นจริง แต่เป็นการคัดสรรเพื่อเสนอภาพชนบทชุดหนึ่งที่เป็นชุมชนในอุดมคติที่ให้คุณค่าแก่ศักดิ์ศรีและความกล้าหาญมากกว่ากฎเกณฑ์ทางจริยธรรมหรือกฎหมาย ดังนั้นงานเขียนของไม้ เมืองเดิม จึงทำให้เกิดการตระหนักถึงคุณค่าของวิถีชนบทในช่วงที่ความเจริญของยุคสมัยใหม่กำลังรุกคืบเข้ามาในชนบท

ผลงานของไม้ เมืองเดิมในบางเรื่องจะเสนอพฤติกรรมของตัวละครชายและหญิงที่ความเป็นคู่ตรงข้ามที่ผิดแปลกไปจากเดิม เพราะตามแนวคิดคู่ตรงข้ามแบบปิตาธิปไตยหรือในสังคมชายเป็นใหญ่ นั้นมองโลกเป็นลักษณะคู่ตรงข้ามที่ความเป็นชายจะเหนือกว่าความเป็นหญิง ผู้ชายมักเป็นฝ่ายเคลื่อนไหว (active) ส่วนผู้หญิงอยู่นิ่ง (passive) แต่ไม้เมืองเดิมเสนอคู่ตรงข้ามแบบกลับกัน เช่นคู่ตรงข้ามขวัญ-เรียมในแผลเก่า

ขวัญ	เรียม
หยุดนิ่ง	เคลื่อนไหว
จงรักภักดี	โลเล
ชนบท	เมือง

ในประเด็นดังกล่าวชี้ให้เห็นว่ากรอบอุดมการณ์ที่ไม้ เมืองเดิมต้องการเสนอคือ ให้คุณค่าแก่ชนบทมากกว่าเมืองนั้น ผู้ชายเป็นตัวแทนของคุณค่าที่ควรรักษาไว้ คือเป็นชนบทที่มั่นคงไม่โลเล เรียบง่าย ในขณะที่ผู้หญิงเป็นตัวแทนของการโลเลไม่มั่นคง เปลี่ยนใจง่าย หูหრაฉาบฉวย เป็นเพศที่ “ทรยศ” ต่อบ้านเกิดเมืองนอน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลงานของไม้ เมืองเดิม จะพบว่าในระยะเวลาที่ผ่านมามีการศึกษาผลงานของไม้ เมืองเดิมมากมายทั้งการศึกษาทางด้านอักษรศาสตร์และการศึกษาทางด้านนิเทศศาสตร์ ทำให้เห็นว่านวนิยายของไม้ เมืองเดิม นั้นได้รับความนิยมอย่างมาก อีกทั้งจากการอ่านเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวทำให้เห็นว่านอกจากสำนวนการเขียนแบบลูกทุ่งของไม้ เมืองเดิมที่เป็นลักษณะเด่นแล้ว ตัวละครเอกฝ่ายชายของไม้ เมืองเดิมก็มีความโดดเด่นเช่นกัน เห็นได้จากงานวิจัยของฐาปณิตา สว่างศรี (2554) ที่พบว่าตัวละครเอกฝ่ายชายของไม้ เมืองเดิมมีความโดดเด่นกว่าตัวละครอื่น การศึกษาของพิริยา อัจฉมา (2548) ที่พบว่าลักษณะตัวละครชายของไม้ เมืองเดิมมีความแตกต่างไปจากเกณฑ์ของผู้ชายปัจจุบัน คือตัวละครชายของไม้ เมืองเดิมสามารถหลั่งน้ำตาต่อหน้าหญิงคนรักได้ และการศึกษาของสรณัฐ ไตลังคะ (2555) ที่พบว่าตัวละครชายในไม้ เมืองเดิมนั้นแสดงให้เห็นถึงอุดมการณ์เรื่องการให้คุณค่าแก่ชนบทของไม้ เมืองเดิม อีกด้วย ซึ่งประเด็นดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าตัวละครชายของไม้ เมืองเดิมนั้นมีความน่าสนใจและกลวิธีการ

สร้างตัวละครของไม้ เมืองเดิมนั้นก็น่าจะมีความสัมพันธ์กับกรอบอุดมการณ์ของไม้ เมืองเดิมและสัมพันธ์กับอุดมการณ์ทางสังคมในขณะนั้น ประกอบกับยังไม่มีผู้ใดศึกษาในประเด็นนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาประเด็นดังกล่าว ซึ่งการศึกษาครั้งนี้จะแตกต่างจากการศึกษาของผู้อื่นคือ เป็นการศึกษาวิเคราะห์ลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้านในวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิม ที่มีความสัมพันธ์กับอุดมการณ์ทางสังคมในยุคสมัยที่ไม้ เมืองเดิมได้สร้างสรรค์ผลงาน

บทที่ 2

ภูมิหลังที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

การศึกษาเรื่องความเป็นชาย (masculinity) มีจุดเริ่มต้นจากแนวคิดเรื่องความเป็นเพศ (Gender) ที่มีแนวคิดว่า ผู้ชายจะถูกกำหนดเพศจากลักษณะพื้นฐานทางกายภาพ แต่บทบาทความเป็นชายจะถูกประกอบสร้างจากบริบททางสังคม วัฒนธรรม ค่านิยมของสังคมของสังคมหนึ่ง ๆ ในยุคสมัยหนึ่ง ๆ (สิลาพร เจริญสาธิต, 2553: 12) และจะมี “นิยามความเป็นชายกระแสหลัก (Hegemonic masculinity)” หรือที่เรียกว่า “ลูกผู้ชาย” ที่เกิดจากคุณสมบัติ พฤติกรรมของผู้ชายที่ตกผลึกและถูกปลูกฝังในผู้ชายเพื่อให้มีคุณสมบัติที่ทำให้เกิดความเป็นชายมากกว่าผู้ชายคนอื่น (ภาคภูมิ ลบถ, 2551: 35-36 และ Pattana Kitiarsa, 2003: 19) “ลูกผู้ชาย” จึงไม่ได้เป็นเรื่องของธรรมชาติเหมือนกับเพศสภาวะ แต่เกิดจากกระบวนการทางวัฒนธรรมและการประกอบสร้างทางสังคมที่เป็นผู้กำหนดนิยามความหมายของผู้ชาย การศึกษาเรื่องลูกผู้ชายในวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิมจึงควรศึกษาบริบททางสังคมที่ประกอบสร้างความเป็นชายในลักษณะนั้น ๆ ในบทนี้ผู้วิจัยจึงแบ่งประเด็นการศึกษาเรื่องภูมิหลังที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาออกเป็น 4 ประเด็นได้แก่ ภูมิหลัง “ลูกผู้ชายชาวบ้าน” สภาพเศรษฐกิจในสังคมชนบทช่วงพ.ศ. 2475 – 2485 บรรยายภาควรรณกรรมในช่วง พ.ศ. 2475 – 2485 และภูมิหลังชีวิตของไม้ เมืองเดิม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ภูมิหลังนิยาม “ลูกผู้ชายชาวบ้าน”

1.1 แนวคิดเรื่องความเป็นชายในประเทศตะวันตกและความเป็นชายในสังคมไทย

Jame A. Doyle (1991: 133-208) ได้ระบุถึงแนวคิดความเป็นชาย ไว้ 5 ประการ คือ

- **การไม่เป็นผู้หญิง (The Antifeminine Element)** โดยตั้งแต่วัยเด็ก เด็กผู้ชายจะต้องเรียนรู้ว่าต้องไม่คิด ไม่แสดงออก หรือรู้สึกแบบผู้หญิง เพราะจะถูกสอนว่าเด็กผู้หญิงต่ำต้อยกว่า ผู้ชายที่มีความอ่อนไหวหรืออ่อนแอจะถูกมองว่าเป็นเหมือนผู้หญิง

- **การประสบความสำเร็จ (The Success Element)** ผู้ชายได้รับการคาดหวังว่าต้องประสบความสำเร็จในอาชีพการงานและจะไม่ได้รับการยอมรับถ้าผู้ชายเลือกที่จะอยู่กับบ้าน ดูแลลูก หรือถ้าภรรยาได้รับเงินเดือนมากกว่า

- **ความก้าวร้าว (The Aggressive Element)** ในวัยเด็กเด็กผู้ชายจะเรียนรู้การพูดคำหยาบ ซึ่งโดยธรรมชาติจะพบว่าเด็กผู้ชายถูกปลูกฝังให้ต้องต่อสู้ และไม่วิ่งหนีจากการต่อสู้ หรือพ่ายแพ้ต่อฝ่ายตรงข้าม โดยเฉพาะทางด้านภารกิจจะส่งเสริมความก้าวร้าว รุนแรงและหยาดคายให้กับผู้ชายรวมทั้งการเป็นทหารก็ถูกปลูกฝังความก้าวร้าวเช่นกัน โดยสอนให้ผู้ชายต้องต่อสู้ ทำให้ผู้อื่นบาดเจ็บ อดทนต่อความเจ็บปวด และต้องชนะเท่านั้น

- **ความเป็นที่น่ายินใจทางเพศ (The Sexual Element)** ผู้ชายได้รับการคาดหวังว่าจะต้องมีคู่นอนจำนวนมาก

- **ความเชื่อมั่นในตนเอง (The Self-Reliant Element)** ผู้ชายต้องมีความเชื่อมั่น มีอิสระ ผู้ชายที่แท้จริงจะไม่ต้องพึ่งคนอื่น โดยเฉพาะผู้หญิง ผู้ชายจะดูแลตัวเองและไม่เชื่อถือคนอื่น ที่สำคัญผู้ชายจะไม่ปล่อยให้ความรู้สึกควบคุมตนเอง ซึ่งลักษณะความเป็นผู้ชายต่าง ๆ เหล่านี้สะท้อนได้จากลักษณะทางร่างกายและกล้ามเนื้อ จึงมีความสำคัญต่อผู้ชายในการที่จะรักษาความเป็นชายเอาไว้

นอกจากนี้แล้วเบอร์นาร์ด (Bernard, 1984: 986-991) (อ้างถึงใน รัชณี วารินทร์ 2531: 14-19) ยังได้วิเคราะห์องค์ประกอบของความเป็นชายที่แสดงออกในลักษณะ 3 ด้านไว้ดังนี้

ด้านที่ 1 ความมีอำนาจในสังคมและการตัดสินใจด้วยปัญญา (Social Intellectual Ascendancy) หมายถึง ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่แสดงการตัดสินใจที่เด็ดขาดโดยไม่หวั่นเกรงกับผลลัพธ์ที่จะทำให้ตนเองเสียใจ การใช้สติปัญญาไตร่ตรองประกอบการตัดสินใจ โดยยอมรับผลจากการตัดสินใจนั้น ประกอบด้วยลักษณะย่อยคือ **ความเป็นผู้นำ (Leadership)** หมายถึง ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่เมื่อเกิดภาวะวิกฤติสามารถนำหรือดำเนินกิจกรรมให้กลุ่มผ่านพ้นภาวะวิกฤติได้ด้วยความเยือกเย็น ไม่แสดงความอ่อนแอ สามารถรักษาขวัญและกำลังใจของกลุ่มได้

ด้านที่ 2 ผู้ชายมักแสดงออกถึงความมีอำนาจเหนือ (Dominance) หมายถึง ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่ชอบการกดขี่ข่มเหง ถือความคิดและการกระทำตนเองเป็นใหญ่ เช่น **มีความก้าวร้าว (Aggression)** หมายถึง ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่แสดงออกอย่างรุนแรงในการตอบโต้กับสถานการณ์ที่ทำให้ตนไม่พึงพอใจ **การมีบุคลิกภาพที่เข้มแข็ง (Strong Personality)** หมายถึง ความรู้สึกหรือพฤติกรรม ซึ่งเมื่อต้องเผชิญกับเหตุการณ์ที่ทำให้ตนเองตกอยู่ในสภาพที่ตีหรือเลวก็ตามยังคงรักษาบุคลิกไว้ได้อย่างมั่นคงโดยไม่แสดงความหวั่นไหว ตื่นเต้น หรือหวาดกลัวกับเหตุการณ์นั้น

และการมี**ความมีอิสระ (Autonomy)** หมายถึง ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่แสดงถึงความไม่หวั่นไหวไปกับท่าที หรือคำพูดของคนอื่นเมื่อเห็นว่าการกระทำนั้นเป็นสิ่งถูกต้อง สามารถยอมรับได้เมื่อมีเหตุผลเพียงพอประกอบด้วยลักษณะย่อยคือ **เป็นตัวของตัวเอง (Independence)** หมายถึง ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่แสดงถึงความมั่นคงในความคิดและการกระทำที่ไม่คล้อยตามไปกับกลุ่มหรือหมู่คณะ ไม่ต้องการการสนับสนุนหรือกำลังใจจากบุคคลอื่น **มีความพึงพอใจในตนเอง (Self-Sufficient)** หมายถึง ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่พยายามช่วยเหลือตนเองก่อนที่จะขอความช่วยเหลือจากคนอื่น เมื่อเผชิญกับสถานการณ์ที่ทำให้ตนสะเทือนใจก็พยายามควบคุมความรู้สึกหรือพฤติกรรมไม่ให้แสดงออกมา **มีความมั่นใจในตนเอง (Self-reliance)** หมายถึง ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่กล้าทำในสิ่งต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปถึงแม้ว่าจะมีอุปสรรค เมื่อประสบความล้มเหลว ก็ใช้ความพยายามทำใหม่โดยไม่แสดงให้คนอื่นทราบถึงความย่อท้อหรือหมดกำลังใจ และมี**ลักษณะเฉพาะตัว (Individualism)** หมายถึง ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่แสดงถึงความหนักแน่นไม่คล้อยตามไปกับความคิดหรือคำวิจารณ์ของคนอื่นเมื่อตนมีความพึงใจเช่นนั้น เป็นตัวของตัวเองโดยไม่คำนึงถึงการยอมรับจากสังคม

ด้านที่ 3 เลือดนักสู้ (Physical Boldness) หมายถึง ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่แสดงถึงความกล้าเผชิญกับอันตรายหรือเหตุการณ์รุนแรงอย่างไม่หวั่นเกรง สามารถพาตนเองเข้าร่วมกับเหตุการณ์รุนแรงได้โดยไม่หลีกเลี่ยง เมื่อประสบกับความผิดหวังก็พยายามต่อสู้กับความผิดหวังนั้นประกอบด้วยลักษณะย่อยคือ **ความเป็นนักกีฬา (Athleticism)** หมายถึง ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่แสดงถึงการรู้จักแพ้ โดยยอมรับความพ่ายแพ้ แต่ก็พยายามฝึกฝนตนเองใหม่ รู้จักชนะ โดยไม่เยาะเย้ยถากถางผู้แพ้ รู้จักการให้อภัยโดยไม่แสดงท่าทีไม่พอใจทั้งต่อหน้าและลับหลัง **การชอบการแข่งขัน (Competition)** หมายถึง ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่ชอบกีฬาที่รุนแรง แสดงความสนใจกีฬาที่รุนแรง ชอบการแข่งขันที่ใช้ความคิดและใช้เวลาทุ่มเทอยู่กับการแข่งขันนั้น **ความหาญ (Temeritum)** หมายถึง ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่รู้ตัวว่ามีความผิดก็ไม่แสดงความหวาดหวั่นหรือประหม่ากับความผิดนั้น และยอมรับผลจากความผิดนั้นอย่างเต็มใจ **ชอบการใช้กำลัง (Manual Physical)** หมายถึง ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่ชอบการทำงานกลางแจ้ง ชอบการผจญภัย การทำงานที่ได้เคลื่อนไหว และชอบการเล่นที่รุนแรง

สรุปแล้วลักษณะความเป็นชายในแนวคิดแบบตะวันตกคือ ผู้ชายควรมีลักษณะที่ไม่เป็นผู้หญิง มีความก้าวร้าว ผู้ชายจะมีการเรียนรู้การพูดคำหยาบและการต่อสู้ ชอบการแข่งขัน ชอบการใช้กำลัง แต่ก็มีน้ำใจนักกีฬา มีความกล้าหาญ มีความเชื่อมั่นในตนเอง หนักแน่นมั่นคงในความคิดและ

การกระทำ มีความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่พยายามช่วยเหลือตนเองก่อนที่จะขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น โดยเฉพาะการขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น นอกจากนี้แล้วผู้ชายจะต้องมีอำนาจในสังคม ประสบความสำเร็จในอาชีพการงานและชีวิต มีความเป็นผู้นำ เข้มแข็ง ตัดสินใจสิ่งต่าง ๆ ด้วยปัญญา ไม่ปล่อยให้ความรู้สึกควบคุมตนเอง ถือความคิดและการกระทำตนเองเป็นใหญ่ และมีความเป็นที่น่าสนใจทางเพศ ซึ่งลักษณะความเป็นชายตามแนวคิดแบบตะวันตกดังกล่าวประเทศไทยได้รับอิทธิพลและแนวคิดเหล่านั้นเข้ามาในสังคมไทยอย่างชัดเจนในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่เกิดคำว่า “สุภาพบุรุษ” ซึ่งเป็นความเป็นชายที่ได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมตะวันตก ดังรายละเอียดในประเด็นถัดไป

1.2 ภูมิหลังและแนวคิดเรื่อง “สุภาพบุรุษ”

แนวความคิดเรื่องสุภาพบุรุษ ได้เข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่เกิดการเปลี่ยนแปลงประเทศสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่ปรากฏชัดเจนในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องด้วยในเวลานั้นวัฒนธรรมตะวันตกได้แพร่กระจายเข้ามาในไทยมากมาย ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงและปรับเปลี่ยนแนวคิดหลายประการเช่น แนวคิดเรื่อง “สุภาพบุรุษ” เพื่อสร้างความศิวิไลซ์ให้ดูเท่าเทียมกับประเทศตะวันตก พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงปฏิบัติพระองค์ตามแบบอย่าง “สุภาพบุรุษ” แบบวิคตอเรียนแบบตะวันตก โดยได้นำเอาแนวคิดความเป็นสุภาพบุรุษดังกล่าวมาปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมตามบริบททางสังคมไทย (สหะโรจน์ กิตติมหาเจริญ, 2551: 26-27)

ความหมายของ “สุภาพบุรุษ” ในยุควิคตอเรียนนี้ ผู้ชายที่เป็นสุภาพบุรุษแบบวิคตอเรียนจะเป็นผู้ที่มีความยินดีที่จะเสียสละความสุขส่วนตัว มีริมฝีปากแข็ง ไม่ปรากฏรอยยิ้ม วางตนเป็นกลาง เพื่อแสดงลักษณะที่เย็นชา เข้มแข็ง ไม่ยินดียินร้ายกับสิ่งใด การวางท่าทางลักษณะดังกล่าวนี้มาจากการที่ต้องอดทนต่อการที่ต้องข่มอารมณ์ไม่ให้กระทำคามชั่ว การฝึกศีลธรรมและคุณธรรม ในเวลาเดียวกันก็ต้องมีความสุภาพอ่อนน้อมและอ่อนโยน มีความซื่อสัตย์ จงรักภักดีต่อชาติ กษัตริย์และครอบครัว (ไมเคิล ไรท์, 2538: 104) โดยสุภาพบุรุษแบบวิคตอเรียนนี้มาจากการผสมผสานของความเป็นชายในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมตะวันตก 3 ยุคด้วยกันคือยุคกลางหรือยุคอัศวิน ยุคความเป็นชายที่เน้นการเป็นผู้ที่มีอารมณ์เย็นชา นิ่งขรั่มเพื่อให้ตนเองบริสุทธิ์ไม่ผิดศีลธรรม (The Spiritual Male) และยุคความเป็นชายที่แสดงออกถึงความรู้สึกที่นุ่มนวล อ่อนโยน มีเหตุผล (Renaissance Male) สุภาพบุรุษแบบวิคตอเรียนยังนำเสนอถึงภาพของผู้ชายที่มีความรักเดียวใจเดียว ซื่อสัตย์ต่อ

หญิงที่รัก เอาใจใส่ดูแลรวมทั้งยินดีที่จะเสียสละเพื่อความสุขของหญิงที่รัก โดยการที่ผู้ชายจะต้องปฏิบัติตามแบบอย่างสุภาพบุรุษแบบวิคตอเรียนนี้เพื่อนำไปสู่การมีครอบครัวที่อบอุ่น สอดรับกับพระราชดำริในสมเด็จพระนางเจ้าวิคตอเรียที่มุ่งให้ความเป็นชายแบบสุภาพบุรุษวิคตอเรียนเป็นแบบอย่างการแสดงพฤติกรรมของชนชั้นสูงในสังคมอังกฤษ รวมทั้งเพื่อเป็นแบบอย่างแก่ประชาชนในสมัยสังคมอังกฤษวิคตอเรียนอีกด้วย (สหะโรจน์ กิตติมหาเจริญ, 2551: 259)

1.2.1 สุภาพบุรุษจะต้องเป็นผู้มีชาติกำเนิดดี : สุภาพบุรุษในความหมายของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ

แนวคิดเรื่องสุภาพบุรุษปรากฏอย่างชัดเจนในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว สหะโรจน์ กิตติมหาเจริญ (2551: 104-105) ได้อธิบายถึงความหมายของคำว่าสุภาพบุรุษของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ สรุปได้ว่า สุภาพบุรุษตามพระราชดำริของพระองค์นั้นได้รับแนวคิดมาจากสุภาพบุรุษแบบวิคตอเรียน แต่ก็มีปรับเปลี่ยนและผสมผสานเพื่อให้เข้ากับบริบททางสังคมไทย โดยลักษณะของสุภาพบุรุษในพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวมีลักษณะดังต่อไปนี้

สุภาพบุรุษในพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น ผู้เป็นชายจะต้องมีความกล้าหาญตามแบบอย่างของนักรบหรืออัศวินกลางที่พร้อมจะพลีกายหรือต่อสู้อย่างสุดชีวิต มีความเสียสละ มีความซื่อสัตย์และจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ กษัตริย์ เห็นได้จากการตั้งกองลูกเสือที่เน้นการฝึกให้มีคุณธรรม เสียสละเพื่อผู้อื่น การบำเพ็ญตนเพื่อเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม นอกจากนี้แล้วความเป็นสุภาพบุรุษของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวยังผูกโยงกับความเป็นชาติที่หมายถึงประเทศ มีจุดมุ่งหมายนำไปสู่ความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ รวมไปถึงสุภาพบุรุษต้องผลิตสร้างพลเมืองที่เกิดมาจากรักและความเอาใจใส่ในการสร้างชาติที่มั่นคง เข้มแข็งในอีกทางหนึ่งด้วย ซึ่งลักษณะของความกล้าหาญและเสียสละ Chis Given-Wilson (1996: 69-83 อ้างใน สหะโรจน์ กิตติมหาเจริญ, 2551: 113) กล่าวว่า เป็นคุณสมบัติเบื้องต้นของการเป็นสุภาพบุรุษ ที่แสดงออกถึงความเป็นชายจากจิตใจที่บริสุทธิ์และไม่แสดงอหิวสยเรื่องความรุนแรงของผู้ชาย ชายผู้เป็นสุภาพบุรุษจะแสดงความกล้าหาญและเสียสละจากจิตใจ ไม่ได้แสดงความกล้าหาญและเสียสละจากอารมณ์หรือมีสถานการณ์ที่บีบบังคับ

Elozabeth A. Foyster (n.d.: 31-35 อ้างใน สหะโรจน์ กิตติมหาเจริญ, 2551: 115) อธิบายเพิ่มเติมว่า สุภาพบุรุษจะต้องมีเกียรติและศักดิ์ศรีเพราะได้รับค่านิยมจากสังคมตะวันตกที่ให้ความสำคัญต่อค่านิยมนี้ว่าเป็นสิ่งสำคัญของโครงสร้างความเป็นชาย การมีเกียรติและศักดิ์ศรีเป็นสิ่งที่สร้างให้ผู้ชายเกิดความรู้สึกที่นับถือตนเองอย่างบริสุทธิ์ใจ กล่าวคือสิ่งหนึ่งที่ทำให้ความเป็นชายแบบสุภาพบุรุษแตกต่างไปจากลักษณะความเป็นชายทั่วไปคือความรู้สึกถึงการมีเกียรติและศักดิ์ศรี นอกจากนี้แล้วสุภาพบุรุษควรภักดีต่อหญิงที่ตนหมายปอง และยังคงทำหน้าที่ดูแลปกป้องผู้หญิง ดูแลปกป้องผู้ที่อ่อนแอกว่าด้วยพฤติกรรมที่สุภาพ และจะต้องเป็นผู้มีชาติกำเนิดดีหรือชนชั้นสูงตามคติความเชื่อทางตะวันตกที่ว่าสุภาพบุรุษสามารถสืบผ่านทางชาติกำเนิดได้

สอดคล้องกับชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิช (2560: 12) ที่กล่าวว่าคำว่า “สุภาพบุรุษ” แปลมาจากคำภาษาอังกฤษว่า “Gentleman” คำว่า gentle ในที่นี้มีรากศัพท์มาจากคำว่า gentil ในภาษาอังกฤษยุคกลาง โดยคำว่า gentil มาจากคำว่า gentillis ภาษาละติน มีความหมายว่า “มาจากตระกูลผู้สูงศักดิ์” คำว่า “gentleman” จึงมีความหมายว่า “ชายผู้เกิดมาในตระกูลดี” โดยในความคิดทางตะวันตก ผู้ที่จะเป็นสุภาพบุรุษได้ จะต้องมีการบวชเป็นสุภาพบุรุษมาแล้วถึง 3 ชั่วโมง หรือภาษาอังกฤษใช้คำว่า Three generation make a gentleman สหะโรจน์ กิตติมหาเจริญ (2551: 115, 260) สรุปว่า “สุภาพบุรุษ” ในความหมายที่แท้จริงจึงมีความหมายใกล้เคียงกับการเป็น “ผู้ดี” ที่สืบผ่านทางชาติกำเนิด การเป็นสุภาพบุรุษในลักษณะนี้ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงจำกัดอยู่ในชนชั้นสูงขุนนางและข้าราชการทหารต่าง ๆ เนื่องจากตำแหน่งขุนนางข้าราชการทหารสามารถสืบทอดตำแหน่งลงมาสู่ลูกหลานในตระกูลได้

1.2.2 ความดีเป็นเครื่องหมายของสุภาพบุรุษ : แนวคิดเรื่องสุภาพบุรุษในยุคการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากทัศนะของศรีบูรพา

จากความหมายสุภาพบุรุษดังกล่าว จะเห็นได้ว่าความหมายของสุภาพบุรุษในพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้นได้ผูกโยงเข้ากับความหมายทางชนชั้นอย่างชัดเจน ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 คณะราษฎรได้ประกาศถึงอุดมการณ์ที่ต้องการมุ่งให้ประชาชนมีสิทธิเท่าเทียมกับชนชั้นสูง วรรณกรรมในขณะนั้นก็ได้สะท้อนถึงอุดมการณ์นี้เช่นกัน ซึ่งสหะโรจน์ กิตติมหาเจริญ (2551: 4,133) ได้อธิบายถึงอุดมการณ์ประชาธิปไตยที่ส่งผลต่อความหมายของสุภาพบุรุษสรุปได้ว่า ในช่วงเวลาดังกล่าว วรรณกรรมที่ได้รับอิทธิพลจากอุดมการณ์ประชาธิปไตยอันส่งผลต่อความหมายของสุภาพบุรุษ ได้แก่ วรรณกรรมเรื่อง

“ลูกผู้ชาย” ของศรีบูรพาที่ตัวละครเอกซึ่งเป็นลูกช่างไม้ได้ใช้ความพยายามและการศึกษาเพื่อสร้างสถานะทางสังคมของตนเองขึ้นมาเป็นผู้พิพากษาและขุนนาง หรือในวรรณกรรมเรื่อง “เล่นกับไฟ”

ศรีบูรพาเสนอแนวคิดเรื่องความเป็นสุภาพบุรุษไว้ว่า “ผู้ใดเกิดมาเป็นสุภาพบุรุษ ผู้นั้นเกิดมาสำหรับคนอื่น” แสดงให้เห็นว่าสุภาพบุรุษของศรีบูรพานั้นไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีชาติกำเนิดที่ดีหรือเป็นกลุ่มชนชั้นสูง แต่หากสามัญชนผู้ใดที่ประพฤติดี มีความเสียสละ ผู้นั้นย่อมเป็นสุภาพบุรุษได้ นิยามของคำว่าสุภาพบุรุษจึงถูกนำมาพิจารณาความหมายใหม่อีกครั้ง โดยในทัศนะของศรีบูรพา การเสียสละถือเป็นคุณสมบัติลำดับแรกของสุภาพบุรุษ หัวใจของความเป็นสุภาพบุรุษนั้นไม่ได้อยู่ที่การแต่งกาย การเกิดมาเป็นลูกผู้ดี แต่ถ้าหากบุคคลผู้นั้นมีความเสียสละเพื่อผู้อื่นมากกว่าเห็นใจตนเอง แล้วนั้น ก็ย่อมเป็นสุภาพบุรุษได้

ลักษณะอีกประการของสุภาพบุรุษในทัศนะของศรีบูรพา คือ สุภาพบุรุษจะต้องเป็นผู้มีเกียรติและศักดิ์ศรีและควรปฏิบัติตนต่อผู้หญิงอย่างเท่าเทียมกัน กล่าวคือถึงแม้ไม่ใช่คู่รักก็ต้องให้เกียรติและดูแลปกป้อง ซึ่งสุภาพบุรุษในทัศนะของศรีบูรพาจะให้ภาพผู้ชายที่สามารถยอมรับเกี่ยวกับความบกพร่องในความประพฤติของผู้หญิง สุภาพบุรุษของศรีบูรพาในลักษณะดังกล่าว จะแตกต่างจากในพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวคือ ผู้หญิงที่สุภาพบุรุษจะปกป้องพิทักษ์นั้นจะต้องเป็นผู้หญิงที่มีความบริสุทธิ์หรือถ้าสมรสแล้วก็ต้องเป็นคู่รักของชายหนุ่มที่ประพฤติตนเป็นสุภาพบุรุษ ขณะที่วรรณกรรมของศรีบูรพาผู้หญิงมักจะเป็นภรรยาของชายอื่นมาก่อนหรือเกิดการเข้าใจผิดต่อพระเอกแล้วไปแต่งงานกับชายอื่น ต่อมาทราบความจริงหรือต้องแยกทางกับชายที่เป็นสามีแล้วจึงได้กลับมาสมหวังกับชายที่เป็นสุภาพบุรุษ กล่าวคือสุภาพบุรุษในทัศนะของศรีบูรพาจะให้ภาพผู้ชายที่สามารถยอมรับเกี่ยวกับความบกพร่องในความประพฤติของผู้หญิง แสดงให้เห็นถึงคุณธรรมอันดีที่ออกมาจากใจนั่นคือการยอมรับในข้อผิดพลาดที่มนุษย์ทุกคนสามารถกระทำผิดได้ ซึ่งตรงกันข้ามกับสุภาพบุรุษในพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่แสดงให้เห็นถึงค่านิยมเกี่ยวกับความเป็นชายแบบเก๋ายังคงมีอยู่

นอกจากนี้แล้วการศึกษาของสุภาพบุรุษคือตัวแปรสำคัญที่ช่วยทำให้ผู้ชายนั้นมีความเป็นสุภาพบุรุษมากขึ้น เห็นได้จากตัวละครเอกฝ่ายชายในวรรณกรรมเรื่อง “ลูกผู้ชาย” ที่ขยันหมั่นเพียรในการศึกษาเรียนรู้จนสามารถใช้ความรู้ที่ตนเองร่ำเรียนมาเลื่อนสถานะทางสังคมจากลูกช่างไม้เป็นผู้พิพากษาได้ ซึ่งนอกเหนือจากการศึกษาแล้วศรีบูรพายังมีความเห็นว่าการศึกษาคงควบคู่ไปกับการเล่นกีฬาเพื่อสร้างความเป็นชายแบบสุภาพบุรุษได้โดยผ่านพฤติกรรมการเล่นที่เน้นถึงความมีน้ำใจ

นักกีฬา สุภาพบุรุษที่แท้จริงคือต้องมีน้ำใจนักกีฬามากกว่าการคิดเอาชนะ คุณธรรมในข้อนี้ทำให้เกิดความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นอันแสดงถึงความมีน้ำใจและความเสียสละของสุภาพบุรุษอย่างแท้จริง ซึ่งอาจสรุปได้ว่า สุภาพบุรุษในวรรณกรรมของศรีบูรพาคือการเป็นสุภาพบุรุษนั้นมาจากการกระทำ ไม่ได้วัดจากชนชั้น ศรีบูรพามุ่งเสนอภาพของผู้ชายที่เสียสละ กล้าหาญ มีการปฏิบัติตนอย่างอ่อนโยนต่อผู้หญิง มีคุณธรรมแลศีลธรรม ศรีบูรพาให้ความสำคัญต่อการกระทำที่บ่งบอกถึงความเป็นคนดี ซึ่งการเป็นคนดีเป็นความหมายที่แท้จริงของการเป็นสุภาพบุรุษ

สรุปได้ว่าในระยะแรก ความหมายของคำว่า “สุภาพบุรุษ” ในสังคมไทยนั้นได้ผูกโยงเข้ากับ ความหมายทางชนชั้นอย่างเห็นได้ชัดเจน สุภาพบุรุษในพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวคือบุรุษจากชนชั้นสูง มีชาติกำเนิดที่ดี มีความกล้าหาญอย่างนักรบ เพื่อสร้างความแข็งแกร่งให้กับสถาบันชาติและพระมหากษัตริย์ จนมาถึงการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ภายหลังจากที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการปกครองนั้น คณะราษฎรได้ประกาศถึงอุดมการณ์ที่ต้องการมุ่งให้ประชาชนมีสิทธิเท่าเทียมกับชนชั้นสูง ความเป็นสุภาพบุรุษจึงมีความหมายเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคม กล่าวคือสุภาพบุรุษไม่จำเป็นต้องเป็นผู้มีชาติกำเนิดที่ดี แต่ผู้ที่ประพฤติดีมีศีลธรรมก็สามารถเป็นสุภาพบุรุษได้

1.3 ภูมิหลังและนิยามคำว่า “ลูกผู้ชายชาวบ้าน”

Gutmann 1997 (อ้างถึงใน Pattana Kitiarsa, 2003: 19) ได้ตั้งข้อสังเกต “ความเป็นชาย” ไว้ว่า ในประเด็นเรื่องวัฒนธรรมความเป็นชายในหลายสังคมทั่วโลกนั้น นักมานุษยวิทยาต่างมุ่งความสนใจไปที่การศึกษาความเป็นชายในแบบของผู้ชายที่อยู่ในบริบททางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันและแสดงสภาพความเป็นชายออกมาในลักษณะที่หลากหลายความคิด ซึ่ง Gutmann ได้สรุป แนวความคิดเรื่องความเป็นชายไว้ว่า

1. อะไรก็ตามที่ผู้ชายคิดและกระทำ (Male identity)
2. อะไรก็ตามที่ผู้ชายคิดและกระทำเพื่อให้เป็นชาย (Manhood)
3. ผู้ชายบางคนอาจถูกสั่งสอนหรือปลูกฝังให้มีความเป็นผู้ชายมากกว่าผู้ชายคนอื่น เช่น การปลูกฝังให้มี “ความเป็นแมน” (Manliness) เป็นต้น
4. สิ่งใดก็ตาม ที่ไม่ใช่หน้าที่ของผู้หญิงหรือไม่ใช่ผู้หญิงสิ่งนั้นย่อมคือบทบาทหน้าที่ของผู้ชาย (man roles)

Gutmann ยังสรุปไว้อีกว่า ความเป็นชาย (masculinity) เป็นสิ่งที่ไม่อาจแยกจากความเป็นหญิง (femininity) ได้อย่างชัดเจน กล่าวคือ ความเป็นชายจะถูกอ้างอิงจากความเป็นหญิง เช่น ความเป็นชายคือสิ่งที่ไม่ใช่ความเป็นหญิง ซึ่งความเป็นชายนั้นเกิดจากชุดความคิด กฎเกณฑ์ กติกาที่ถูกประกอบสร้างขึ้นเหนือความเป็นเพศ ความเป็นชายจะถูกกำหนด อบรมสั่งสอนทั้งทางตรงและทางอ้อมโดยทั้งรัฐตัวและไม่รัฐตัว เพราะเป็นการปลูกฝังและเรียนรู้มาจากอดีต

ภาควงุมิ ลภม (2551: 35-36) กล่าวเพิ่มเติมว่า ในเพศชายจะมีชุดความคิดเกี่ยวกับคุณสมบัตินิสัย หรือพฤติกรรมบางประการที่ฝังลึกในจิตใจจนตกผลึกกลายเป็นการนิยามความเป็นชายกระแสหลัก (Hegemonic masculinity) ผู้ชายจะต้องเข้มแข็ง มีความเป็นผู้นำ เสียสละ รักษาสังคม นิยามความเป็นชายกระแสหลักนี้เองที่สังคมไทยเรียกว่า “ลูกผู้ชาย” กล่าวคือ ผู้ชายที่ถือกำเนิดมาเป็นลูกผู้ชายควรประพฤติตนตามนิยามความเป็นชายกระแสหลักของสังคมนั้น ๆ และเมื่อปฏิบัติได้ตามนิยามดังกล่าวก็จะถูกชื่นชมและยกย่องว่าเป็น “ลูกผู้ชาย” ความเป็นชายจึงไม่ได้เป็นเรื่องของธรรมชาติเหมือนกับเพศสภาวะ หากแต่เกิดจากกระบวนการทางวัฒนธรรมและการประกอบสร้างทางสังคมที่เป็นผู้กำหนดนิยามความหมายของผู้ชาย ความเป็นชายจึงเป็นมโนทัศน์หนึ่งของสังคมที่ถูกประกอบสร้างขึ้นโดยมีพื้นฐานจากวัฒนธรรมในท้องถิ่นต่าง ๆ เช่น ค่านิยม บรรทัดฐานทางสังคม

โดยการศึกษาการนิยามความเป็นชายนั้น Pattana Kitiarsa (2003: 19) ได้สรุปไว้ว่า การนิยามความเป็นชายได้นั้นจะเกิดจากการศึกษาสองส่วน คือ สิ่งที่ผู้ชายคิดและกระทำ (male identity) และสิ่งที่ผู้ชายคิดและกระทำเพื่อให้เป็นชาย (manhood) ผู้ชายจะถูกปลูกฝังให้คิดและกระทำต่างกันไปตามบริบทของสังคม คุณสมบัติของผู้ชายจะมีบางส่วนที่ปรากฏเหมือนกันทั่ว ๆ ไป แต่จะมีคุณสมบัตินิสัยบางส่วนที่ผู้ชายจะถูกปลูกฝัง และทำให้เกิดความเป็นชายมากกว่าผู้ชายคนอื่น เช่น การปลูกฝัง “ความเป็นแมน” (manliness) Spence and Helmreich (1975: 29-39) กล่าวเพิ่มเติมว่า ผู้ชายจะมีคุณสมบัตินิสัยหลายข้อที่บ่งชี้ถึงความเป็นชาย แต่จะมีคุณสมบัตินิสัยบางอย่างที่ช่วยส่งเสริมและเพิ่มมูลค่าความเป็นชาย (male-valued) ให้มากขึ้น เช่น มีความคล่องแคล่ว เป็นผู้นำ รักการผจญภัย ไม่ขี้ลาด มั่นใจในตนเอง โดยคุณสมบัตินิสัยของความเป็นชายที่ช่วยส่งเสริมและเพิ่มมูลค่าความเป็นชายดังกล่าวจะฝังลึกในจิตใจของมนุษย์เพศชาย จนเกิดเป็นนิยามความเป็นชายกระแสหลัก (hegemonic masculinity) อันเป็นสิ่งบ่งบอกว่ามนุษย์เพศชายนั้นจะเป็น “ลูกผู้ชาย” ที่แท้จริง

หรือไม่ อาจกล่าวได้ว่าคำว่า “ลูกผู้ชาย” คือนิยามความเป็นชายกระแสหลักของสังคมนั้น ๆ ซึ่งจะนิยามถึงคุณสมบัติที่ผู้ชายควรจะมีเพื่อช่วยส่งเสริมและเพิ่มมูลค่าความเป็นชายนั่นเอง

สรุปได้ว่า “ลูกผู้ชาย” คือนิยามความเป็นชายกระแสหลักของสังคมใดสังคมหนึ่งของไทย มีลักษณะไหลลื่นไปตามบริบทของสังคมและกาลเวลา ซึ่งจะมีอีกคำหนึ่งที่มีความหมายใกล้เคียงกับลูกผู้ชายคือ “สุภาพบุรุษ” โดยความเป็นสุภาพบุรุษสามารถใช้เพื่อเลื่อนชนชั้นทางสังคมได้ กล่าวคือผู้ใดเป็นสุภาพบุรุษผู้นั้นย่อมได้รับการยกย่องจากสังคมว่าเป็นคน “ชนชั้นสูง” คือผูกโยงกับชนชั้นทางสังคม ส่วนความเป็นลูกผู้ชายอาจมิได้ใช้เพื่อเลื่อนชนชั้นทางสังคมหรือทำให้ผู้ชายคนดังกล่าวดูเป็นคนทันสมัยมีความรู้ร่าเริง แต่ความเป็นลูกผู้ชายได้ก่อให้เกิดความงดงามในจิตใจหรือส่งเสริมผู้ชายให้สมเป็นชายมากยิ่งขึ้น

สุภาพบุรุษคือผู้ชายที่มีความเป็นลูกผู้ชายและมีความประพฤติที่แสดงให้เห็นถึงการมีการศึกษา มีความรู้ ฉลาด เพราะสุภาพบุรุษเป็นแนวคิดจากต่างประเทศ ผู้ประพฤติดังกล่าวย่อมแสดงให้เห็นว่าเป็นบุคคลที่ได้รับการศึกษาเป็นอย่างดี

ลูกผู้ชายคือผู้ชายที่มีความประพฤติที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นผู้ชายมากขึ้น คือเป็นพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นชายที่เข้มข้นมากขึ้น คือผู้ชายควรมีความเป็นลูกผู้ชายเป็นพื้นฐาน และการศึกษา ความรู้ ความทันสมัย จะนำมาซึ่งความเป็นสุภาพบุรุษในภายหลัง จึงอาจกล่าวได้ว่า “สุภาพบุรุษ” เป็นนิยามความเป็นชายชุดหนึ่งของสังคมหนึ่งในช่วงเวลานั้นนั่นเอง

ในด้านนิยามของคำว่า “ลูกผู้ชายชาวบ้าน” นั้น มีความสัมพันธ์กับวิถีสังคมชนบทดั้งเดิมของไทย อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2544: 101) กล่าวว่า วิถีชีวิตของคนไทยมักผูกพันอยู่แต่ในหมู่บ้าน คนไทยส่วนใหญ่ก็ถือว่าตัวเองเป็นชาวบ้านมากกว่าเป็นชาวกรุง ซึ่งจะหมายถึงมีคนเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่สนใจในเรื่องสมัยใหม่ หมู่บ้านและวิถีชีวิตแบบชาวบ้านจึงถูกผูกติดอยู่กับความเป็นไทย จนมีคำพูดที่ว่า “คนไทยแท้ ๆ คือชาวบ้าน”

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2538: 50-59) กล่าวเพิ่มเติมว่า ต่อมาเมื่อเกิดการปฏิรูปการปกครองในสมัยรัชกาลที่ 5 รัฐก็ได้ตอกย้ำว่า “ชาติไทยและเมืองไทยคือหมู่บ้าน” ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสร้างรัฐชาติ วิถีชีวิตในหมู่บ้านจึงกลายเป็นความสัมพันธ์แบบอุดมคติของคนไทยที่ให้ภาพความร่วมมือร่วมใจ สามัคคีกันฉันทานุติสนธิ และให้ภาพชีวิตอันสงบราบเรียบเสมือนว่าความสงบสุขในหมู่บ้านนั้นเป็นความสงบสุขของประชาชนมวลรวมของรัฐ ประชาชนทั่วไปรวมถึงนักวิชาการ

และนักพัฒนาจำนวนไม่น้อยจึงถือว่าหมู่บ้านเป็นรากเหง้าของสังคมวัฒนธรรมไทยอยู่เสมอมา ลักษณะชาวบ้านและวิถีชีวิตของหมู่บ้านจึงอาจกล่าวได้ว่าเป็น “ไทยแท้ดั้งเดิม” เป็นภาพในอุดมคติของคนไทย ดังนั้นการศึกษาความเป็นลูกผู้ชายในสังคมไทยจึงจำเป็นต้องศึกษาสภาพสังคมชนบทเพื่อทำให้ทราบลักษณะของลูกผู้ชายชาวบ้านในช่วงเวลานั้น

เณรมาลย์ ราชภัณฑารักษ์ (2523: 40-42) ได้กล่าวถึงวิถีชีวิตของชาวชนบทภาคกลางไว้ว่า แต่เดิมสถาบันครอบครัวของสังคมชนบทไทยนั้นสามารถสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียงชีพ (Self-sufficient Economy) คือสามารถผลิตและเป็นผู้บริโภคได้ภายในครอบครัว ต่อมาเมื่อประเทศไทยได้ทำสนธิสัญญาเบาว์ริงที่เปิดประเทศให้มีการค้าเสรีในปี พ.ศ. 2398 ชาวนาในชนบทเริ่มมีการปลูกพืชเพื่อค้าขาย การผลิตซึ่งเคยทำอยู่ในครอบครัวก็เริ่มเปลี่ยนแปลงไป มีการจ้างแรงงานเพื่อทำเกษตรกรรมมากขึ้น สภาพเศรษฐกิจในชนบทจึงเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบเศรษฐกิจแบบการค้า ส่งผลให้ระบบเงินตราเข้ามามีบทบาทต่อชีวิตชาวชนบทมากขึ้น และเมื่อการปลูกข้าวขยายตัวมากขึ้น ชาวนาในชนบทบางหมู่บ้านจึงอพยพย้ายถิ่นฐานจากหมู่บ้านเดิมไปอยู่ยังที่แห่งใหม่ที่มีความอุดมสมบูรณ์กว่า

ผาสุก พงษ์ไพจิตร และ คริส เบเคอร์ (2539: 373-375) กล่าวว่า การย้ายถิ่นฐานดังกล่าวทำให้เกิดหมู่บ้านของชาวนาชาวไร่บุกเบิกที่อยู่นอกควบคุมของระบบสังคมและการเมืองในขณะนั้น โดยหมู่บ้านในลักษณะนี้จะมีการพัฒนาระบบสังคมและการจัดการองค์กรภายในตนเอง ผู้เฒ่าผู้แก่ของตระกูลที่ก่อตั้งหมู่บ้านหรือตระกูลที่สำคัญของหมู่บ้านจะเป็นผู้นำ ผู้ปกครองหมู่บ้าน นอกจากนี้ก็จะมีกลุ่มนักเลงช่วยปกป้องหมู่บ้านจากผู้รุกรานภายนอกอีกด้วย หมู่บ้านชาวนาชาวไร่บุกเบิกจึงมีลักษณะของการต่อต้านหรือพยายามค้ำกันการควบคุมโดยรัฐบาลส่วนกลาง ทำให้เกิดความยุ่งยากในการควบคุมดูแลจากส่วนกลาง

ผาสุก พงษ์ไพจิตร และ คริส เบเคอร์ กล่าวเพิ่มเติมว่า กลุ่มนักเลงในบริบทนี้ก็คือ กลุ่มชายฉกรรจ์ที่มีความกล้าหาญ พร้อมทั้งจะต่อสู้กับผู้รุกรานหมู่บ้าน มีชื่อเสียงเรื่องความซื่อสัตย์ จงรักภักดี ต่อเพื่อนและพวกพ้อง นักเลงช่วยดูแลและคุ้มครองทรัพย์สินของหมู่บ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัตว์ใช้เช่น โค กระบือ นักเลงอาจปล้นควายจากหมู่บ้านอื่น เพื่อแสดงความยิ่งใหญ่ของตนเองและเพื่อเรียกเก็บค่าคุ้มครองจากคนในหมู่บ้านอื่น นักเลงบางคนให้ความคุ้มครองหมู่บ้านหลาย ๆ แห่งไปพร้อมๆ กัน และได้รับสมญานามว่า “เจ้าถิ่น” ซึ่งในสายตาของรัฐบาลส่วนกลางที่พยายามควบคุมสังคมชาวชนบท นักเลงดังกล่าวคือโจร ฝ่ายนักเลงก็ถือว่าข้าราชการและขุนนางเจ้าของที่ดินนั้นเข้ามาในเขตชนบทเพื่อมาแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน ทั้งสองฝ่ายจึงมีฐานะเป็นคู่ตรงข้ามกัน ชาวบ้านในชนบท

จึงได้รับการยอมรับการคุ้มครองจากนักเลงมากกว่าเจ้าหน้าที่รัฐ รวมถึงให้การยอมรับลักษณะของนักเลงในด้านที่ดีเหล่านั้นด้วย ทำให้เกิดค่านิยมเรื่องความเป็นนักเลงในผู้ชายไทยในชนบทเกิดขึ้น

ไพฑูรย์ เครือแก้ว (2513: 74, 110) ได้กล่าวถึงค่านิยมสำคัญของผู้ชายในสังคมไทยว่าคุณสมบัติที่มักปรากฏในผู้ชายไทย เช่น ความเป็นคนมั่งคั่ง มีอำนาจ ยกย่องและเคารพผู้ใหญ่ มีความกตัญญู เป็นคนเข้มแข็งเด็ดขาด การมี “ใจนักเลง” คือใจกว้าง (sportsmanship) เป็นลักษณะของการมีลูกน้องมีพรรคพวก เป็นคนที่รักและซื่อสัตย์ต่อเพื่อน ซึ่งสอดคล้องกับคติทางสังคมไทยที่ยึดถือว่าคุณชายเป็นกำลังทางเกียรติยศของสังคม นำเกียรติและชื่อเสียงมาสู่สังคมและครอบครัวไทย เช่นผู้ชายที่เป็นขุนนางถือเป็นการนำเกียรติยศมาสู่ครอบครัว แต่ผู้ชายในสังคมชนบทไม่สามารถหาเกียรติยศในลักษณะดังกล่าวได้ จึงแสดงความมีเกียรติด้วยการใจกว้างกับเพื่อน ดูแลเพื่อนเพื่อแสดงความใจกว้าง นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2538: 154-158) กล่าวเพิ่มเติมว่าคุณสมบัติเพศชายในวัฒนธรรมไทยคือเป็นชาย หนักแน่น กล้าได้กล้าเสีย ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่นรวมถึงให้ความช่วยเหลือผู้ที่อ่อนน้อมตน มีความเที่ยงธรรม ไม่โลภในของของคนอื่น

ภาคภูมิ ลบถ (2551: 45) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า ค่านิยมความเป็นชายชนบทในสังคมไทยคือผู้ชายต้องมีความเป็นลูกผู้ชายเต็มตัว เป็นผู้รู้จักเพื่อนฝูง ออกแสวงหาชื่อเสียงเกียรติยศ เทียวเตร่ ซึ่งการเที่ยวเตร่ของผู้ชายถึงแม้จะเป็นเรื่องที่ไม่ถูกควรนัก แต่สังคมก็ยังยอมรับได้ เพราะหมายถึงการผจญโลก เป็นผู้รู้จักโลกกว้างขวาง

สรุปได้ว่าคุณสมบัติของลูกผู้ชายในสังคมชนบทไทยนั้นจะต้องเป็นผู้มีเพื่อนฝูง ใจกว้างกับเพื่อนฝูง เป็นผู้หนักแน่น กล้าได้กล้าเสีย เที่ยงธรรม ช่วยเหลือผู้อื่น อันเป็นคุณสมบัติที่เกิดจากการมีนักเลงในท้องถิ่นที่คอยดูแล สอดส่อง และปกป้องหมู่บ้านจากนักเลงถิ่นอื่นหรือโจรผู้ร้ายต่าง ๆ คุณสมบัตินี้จึงสั่งสมกันมาจนกลายเป็นความเป็นชายกระแสหลักในสังคมชนบทที่ชาวบ้านในชนบทให้การยอมรับ และทำให้ผู้ชายที่มีคุณสมบัติเหล่านั้นมีความสมชายมากขึ้นกว่าผู้ชายทั่วไป

2. สภาพเศรษฐกิจในสังคมชนบทช่วงพ.ศ. 2475-2485

ก้าน พึ่งบุญ ณ อยุธยา หรือ ไม้ เมืองเดิม มีชีวิตอยู่ในระหว่าง พ.ศ. 2449-2485 คือไม้ เมืองเดิมเกิดในช่วงปลายสมัยรัชกาลที่ 5 และเสียชีวิตลงในต้นสมัยรัชกาลที่ 7 ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าไม้ เมืองเดิมได้มีชีวิตอยู่ในช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาจนถึงระบอบประชาธิปไตย โดยในช่วงก่อนที่จะเป็นนักเขียน ไม้ เมืองเดิมยังมีโอกาสได้เดินทางไปยังเมือง

ต่าง ๆ ในภาคกลางเป็นระยะเวลากว่า 9 ปี และยังนำประสบการณ์การท่องเที่ยวดังกล่าวมาสร้างเป็นนวนิยายที่มีฉากเป็นหมู่บ้านในชนบท ตัวละครในเรื่องก็เป็นชาวนาที่มีชีวิตความเป็นอยู่เสมือนจำลองมาจากสภาพสังคมชนบทในช่วงระยะเวลานั้น ดังนั้นการศึกษาสภาพสังคมชนบทในช่วงเวลาที่ไม้ เมืองเดิมประพันธ์ผลงาน (พ.ศ. 2475-2485) เพื่อให้ทราบถึงลักษณะสังคม โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจในสังคมชนบท อันช่วยให้เข้าใจลักษณะของลูกผู้ชายชาวบ้านในวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิมได้มากขึ้น โดยในประเด็นการศึกษานี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงการเปิดประเทศการค้าเสรีในปี พ.ศ. 2398 ที่ส่งผลต่อสังคมชนบท เศรษฐกิจในชนบทหลังการเปิดการค้าเสรี และนโยบายทางเศรษฐกิจช่วง พ.ศ. 2475-2485 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 การเปิดประเทศเสรี พ.ศ. 2398 ที่ส่งผลต่อสังคมชนบท

ในปี พ.ศ. 2398 สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ประเทศไทยได้ทำสนธิสัญญาเบาว์ริงกับอังกฤษ การทำสนธิสัญญานี้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างมากมาย โดยสุวิทย์ ไทพยวัฒน์ (2521: 161) ได้สรุปผลจากสนธิสัญญาดังกล่าวสรุปได้ว่า ไทยยอมให้พ่อค้านำสินค้ามาขายได้ทุกชนิดและขายได้อย่างเสรี ยกเว้นอาวุธยุทธภัณฑ์ที่ต้องขายให้แก่รัฐบาล ในขณะที่พ่อค้าก็สามารถซื้อสินค้าส่งออกสินค้าได้ทุกประเภท ยกเว้นข้าวเกลือ และปลาที่ห้ามมิให้ส่งออกเมื่อเกิดภัยพิบัติต่าง ๆ นอกจากนี้แล้วไทยยังต้องยกเลิกธรรมเนียมภาษีปากเรือเปลี่ยนมาเป็นภาษีสินค้าเข้า ไทยจึงต้องยกเลิกพระคลังสินค้าไปโดยปริยาย ไม่สามารถเก็บภาษีตามใจชอบได้ ทำให้ขาดผลประโยชน์ไปอย่างมาก เนื่องจากสนธิสัญญานี้กำหนดอัตราภาษีแน่นอนตายตัว และไม่มีกำหนดเวลาที่แน่นอนว่าจะใช้สนธิสัญญานี้มานานเท่าใด

อย่างไรก็ตามสนธิสัญญานี้ก็ได้ก่อประโยชน์แก่ประเทศไทยมากเช่นกัน เพราะเป็นการเปิดประตูการค้าให้กว้างขวางขึ้น การค้าขายตัวมากขึ้น โดยสุวิทย์ ไทพยวัฒน์ (2521: 162) กล่าวเพิ่มเติมว่า ประเด็นที่น่าสนใจคือ หลังทำสนธิสัญญานี้คือ ข้าวได้กลายเป็นสินค้าออกที่สำคัญของประเทศ และมีอัตราการขยายตัวการส่งออกที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยในขณะที่อัตราการขยายตัวของการส่งออกข้าวนอกประเทศรวดเร็ว ส่งผลให้รัฐบาลมีรายได้เพิ่มขึ้น ขณะเดียวกันความเป็นอยู่และเศรษฐกิจชนบทในภาคกลางก็เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อความเป็นอยู่ของชาวชนบทที่ยังเป็นชาวนาเสียส่วนใหญ่ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.2 เศรษฐกิจในชนบทหลังเปิดการค้าเสรี

สภาพเศรษฐกิจในสังคมชนบทดั้งเดิมของไทยเป็นเศรษฐกิจแบบพอเพียงชีพ ต่อมาเมื่อประเทศไทยได้เปิดประเทศให้มีการค้าเสรีในปี พ.ศ. 2398 ชาวนาในชนบทเริ่มมีการปลูกพืชเพื่อค้าขาย ส่งผลให้สภาพเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบเศรษฐกิจแบบการค้า ระบบเงินตราจึงเข้ามามีบทบาทต่อชีวิตชาวชนบทมากขึ้น (ณเอมมาลย์ ราชภัณฑารักษ์, 2523: 40-42)

ภายหลังการเปิดประเทศให้มีการค้าเสรีเป็นต้นมา ธุรกิจการค้าข้าวเจริญรุ่งเรืองมากขึ้น และส่งผลไปยังสภาพเศรษฐกิจชนบทในภาคกลางของไทยมากขึ้น คือ เกิดโครงสร้างชนชั้นทางเศรษฐกิจในสังคมหมู่บ้านของชนบทภาคกลางทั้งชนชั้นชาวนา พ่อค้าคนกลาง เจ้าของโรงสี เจ้าของที่ดินอย่างเด่นชัด และยิ่งส่งผลโดยตรงกับชาวนาในชนบทภาคกลางซึ่งเป็นพื้นเพองสำคัญในการนำรายได้เข้าสู่ประเทศ ที่ยังไม่สามารถปรับตัวทางด้านเศรษฐกิจได้ ทำให้ชาวนาถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายทุนเงินกู้ เจ้าของที่ดิน พ่อค้าคนกลางและเจ้าของโรงสีทั้งทางด้านการค้าขาย การกู้ยืมเงิน การให้เช่าที่ดิน (สุวิทย์ โปทยวัฒน์, 2521: 174-182) ผาสุก พงษ์ไพจิตร และ คริส เบเกอร์ (2539: 55) แสดงความเห็นเพิ่มเติมว่า การส่งออกข้าวส่งผลให้ชาวนาชนบทถูกทุนจากในเมืองเข้าไปแทรกแซงจนสังคมชนบทแตกกระจายเป็นสังคมที่มีทั้งชาวนารวย ชาวนาจน และเกิดกระบวนการที่ชาวนาถูกเบียดขับให้เป็นชาวนาไร้ที่ดิน ต้องขายแรงงานเป็นคนงานรับจ้าง โดยในสังคมชนบทสามารถแบ่งประเภทของสมาชิกในสังคมตามอาชีพและสถานะทางสังคมได้เป็นชาวนา เจ้าของที่ดิน และนายทุน โดย ผาสุก พงษ์ไพจิตร และ คริส เบเกอร์ ได้แบ่งชนชั้นในสังคมชนบทสรุปได้ดังต่อไปนี้

2.2.1 ชาวนา

ชาวนาเป็นชนชั้นที่มีมานานและมีมากที่สุดเ็นชนบท ชนชั้นชาวนานี้ส่วนใหญ่ประกอบด้วยผู้ที่ทำนาโดยอาจมีผู้ที่เป็นชาวสวนและชาวไร่เล็กน้อย โดยในอดีตชนชั้นนี้ต้องมีฐานะทางสังคมเป็นไพร่หรือทาส ต่อมาเมื่อเปิดประเทศให้มีการค้าเสรีในปี พ.ศ. 2398 ทำให้ข้าวกลายเป็นสินค้าส่งออกหลักของไทย ชาวนาจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อการค้าของประเทศสำหรับชาวนาสามารถแบ่งชนได้เป็น 3 ประเภทได้แก่ ชาวนารวย ชาวนากลุ่มนี้จะมีที่ดินของตนเองขนาดที่นาตั้งแต่ 100 ไร่ขึ้นไป อาจมีการจ้างแรงงานมาช่วยทำนา และอาจมีการลงทุนเพื่อเพิ่มผลผลิตและกำไร

ชวานากลุ่มที่สองคือ ชวานาชั้นกลาง จะมีที่นาประมาณ 50-100 ไร่ โดยอาจเป็นที่นาของตนเองหรือเช่าจากคนอื่นทำก็ได้ ชวานากลุ่มนี้จะมีรายได้พอเลี้ยงชีพและไม่ร่ำรวยถึงขนาดมีที่นาให้ผู้อื่นเช่า

กลุ่มสุดท้ายคือ ชวานายากจน แบ่งออกเป็น 2 พวก ได้แก่ พวกที่มีที่ดินน้อยประมาณ 5-50 ไร่ รายได้พอหาเลี้ยงชีพได้ไม่ต้องขายแรงงาน กับชวานาที่ไม่มีที่นาเป็นของตนเอง รายได้ไม่พอเลี้ยงชีพ ต้องรับจ้างทำนาด้วย

2.2.2 ชนชั้นเจ้าของที่ดิน

เจ้าของที่ดินในชนบทก็ได้แก่ ผู้ที่เป็นเจ้าของที่ดินขนาดใหญ่ที่ให้ชวานาเช่าด้วยอัตราค่าเช่าที่สูง ชนชั้นเจ้าของที่ดินในสมัยนั้นส่วนใหญ่ได้แก่ บรรดาเจ้านายขุนนาง และชวานาที่รวย ขนาดที่นาที่เจ้าของที่ดินครอบครองจะมีขนาดที่นาตั้งแต่ 100 ไร่ขึ้นไปจนถึง 1000 ไร่ขึ้นไป กลุ่มเจ้าของที่ดินจะมีที่ดินเพื่อให้ชวานาเช่าทำนาและจะเรียกเก็บค่าเช่าและดอกเบียจากชวานา ชวานาจะตกเป็นลูกหนี้ของเจ้าของที่ดินจนประสบปัญหาเป็นหนี้แบบเรื้อรัง

2.2.3 ชนชั้นนายทุน

ชนชั้นนี้ยังมีจำนวนน้อยในชนบทและส่วนใหญ่ของจะเป็นพวกคนจีน พ่อค้าคนกลาง นายทุนเจ้าของโรงสี มีบทบาทคือเป็นพ่อค้าและเจ้าของโรงสีทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการซื้อขายข้าวจากชวานา

ผาสุก พงษ์ไพจิตร และ คริส เบเคอร์ ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า สิ่งที่น่าสนใจเกี่ยวกับชนชั้นในสังคมชนบทคือ ความเดือดร้อนทุกข์ยากของชวานายากจน ชวานายากจนประเภทดังกล่าวได้รับความลำบากมากที่สุด หากในปีที่สภาพอากาศปกติก็พอจะขายข้าวเพื่อนำเงินไปส่งค่าดอกเบีย ค่าเช่านาได้ แต่หากปีใดเกิดปัญหาของสภาพอากาศ หรือไร่นาถูกสัตว์รบกวนกัดกินต้นข้าวเสียหายก็ทำให้ขายข้าวได้น้อยลง รายได้ไม่พอที่จะจ่ายค่าเช่านาหรือดอกเบียได้ และหากเป็นเช่นนั้นติดต่อกันเป็นเวลานานก็อาจทำให้เกิดสัญญาขายบุตร ภรรยา หรือตัวเองไปเป็นลูกจ้างของเจ้าของที่นา รัฐบาลยุคสมัยในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ พ.ศ. 2411-2475 ก็ยังไม่สามารถช่วยเหลือชวานาในชนบทได้ เนื่องจากทรัพยากรแผ่นดินส่วนมากจะใช้เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและราชสำนัก

จากที่กล่าวมาข้างต้น เยาวนุช อินทรเดโชกุล (2525: 63) แสดงความเห็นเพิ่มเติมว่า โครงสร้างสังคมไทยแม้จะได้รับผลกระทบจากการเปิดประเทศเสรีที่ระบบเงินตราเข้ามามีบทบาทใน

ชีวิตประจำวัน แต่โครงสร้างเก่าซึ่งเป็นระบบถือครองที่ดินแบบศักดินาและการบริหารแบบนายปกครองป่าว ก็ยังคงมีอิทธิพลสำคัญครอบคลุมสังคมไทยอยู่อย่างเหนียวแน่น สภาพของชานนาไทยจึงมีลักษณะที่ล้มละลายลงทีละขั้นสืบเนื่องกันเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ขาดหลักประกันในชีวิต เสมือนถูกทอดทิ้งจากรัฐบาล อย่างไรก็ตามหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปีพ.ศ. 2475 รัฐบาลได้เล็งเห็นปัญหาความยากจนและปัญหาหนี้สินของชานนา มีการวางนโยบายเพื่อช่วยเหลือชานนาอย่างต่อเนื่องดังที่จะได้กล่าวในหัวข้อต่อไป

2.3 นโยบายทางเศรษฐกิจช่วงพ.ศ. 2475-2485 ที่เกี่ยวข้องกับสังคมชนบท

2.3.1 รัฐบาลพระยามโนปกรณนิติธาดา : การวางนโยบายเร่งช่วยเหลือ

เกษตรกร

เมื่อครั้งหลวงประดิษฐมนูธรรมร่างโครงการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเข้าสู่การประชุมของคณะกรรมการพิจารณาเค้าโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ หลวงประดิษฐมนูธรรมมีความเห็นว่าการปฏิวัติจะบรรลุเป้าหมายได้นั้นจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านการปกครองและทางด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจรัฐควรวางนโยบายเป็นแบบสังคมนิยมเพื่อที่จะได้พัฒนาประเทศไปสู่ความเจริญ โดยเสนอว่า การที่จะให้ชานนาชาวสวนมีที่ทำกินของตนเองนั้น รัฐบาลจะต้องเป็นเจ้าของที่ดินเสียก่อน โดยให้รัฐบาลซื้อที่ดินอันเป็นที่สวนที่นำมาเป็นของรัฐบาลทั้งหมด และจ่ายค่าที่ดินเหล่านั้นให้แก่ผู้ที่เป็นเจ้าของในรูปแบบพันธบัตร จากนั้นรัฐก็จะแบ่งที่ดินเหล่านั้นให้ราษฎรเพื่อใช้ทำเกษตรกรรม ชานนาชาวสวนทุกคนจะมีฐานะเป็นลูกจ้างหรือข้าราชการของรัฐ ได้รับผลตอบแทนเป็นตัวเงินหรือบัตรแทนเงิน ซึ่งสามารถนำไปซื้อของในร้านของรัฐบาลได้ วิธีการดังกล่าวจะช่วยตัดปัญหาเรื่องพ่อค้าคนกลางออกไป รัฐจะเข้ามาเป็นผู้ดำเนินการต่าง ๆ เอง และเมื่อเป็นเช่นนี้ข้าวของเครื่องใช้ที่ประชาชนต้องการซื้อจะมีราคาถูกลง เพราะเป็นร้านของรัฐบาลย่อมจะไม่มีกำไรแสวงหากำไร (พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์, 2505: 702)

อมรรัตน์ ลิเพ็ญ (2526: 90) ได้สรุปผลจากการเสนอเค้าโครงการดังกล่าวไว้ว่า การเสนอเค้าโครงการดังกล่าวมีผู้ที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย เพราะการให้ยกเลิกกรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้น มีผลกระทบต่อประชาชนบางกลุ่มที่เป็นเจ้าของที่ดินที่ให้เช่าที่นา ประชาชนกลุ่มดังกล่าวจะหมดโอกาสได้รับค่าเช่านาซึ่งมีจำนวนมาก คณะรัฐบาลเองก็มีความเห็นแตกแยก ด้านพระยามโนปกรณนิติธาดานายกรัฐมนตรีในขณะนั้นเห็นว่าเมืองไทยยังไม่ถึงเวลาที่จะต้องเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจให้เป็น

แบบสังคมนิยม ประกอบกับเห็นว่ายังทำไม่ได้ทั้งหมดเพราะขาดผู้ชำนาญการ จึงได้เสนอแนวความคิดไว้ สรุปได้ดังนี้

- ให้อพยยาสหกรณ์ประเภทเครดิตหรือสหกรณ์เงินทุน โดยวิธีประนอมหนี้และให้ทุนแก่ชาวนา
- ขยายร้านสหกรณ์ เพื่อให้ชาวนาซื้ออาหารและของใช้ราคาถูก
- ตั้งยุงข้าวในท้องที่ต่าง ๆ เพื่อรับซื้อข้าวจากชาวนา
- สำหรับชาวนาที่ไม่มีนาของตนเอง รัฐจะเป็นผู้ให้บริการจัดหาที่ดินให้มีการจัดตั้งยุงข้าวและโรงสีข้าวเพื่อใช้โดยส่วนร่วม

พระยามโนปกรณนิติธาดาเห็นว่าควรมีนโยบายที่ส่งเสริมให้ประชาชนได้อยุ่ดีกินดีก่อน โดยหลังจากผ่านการพิจารณาของคณะรัฐมนตรี ผลปรากฏว่าที่ประชุมมีมติให้ถือตามนโยบายของพระยามโนปกรณนิติธาดา คือมุ่งสนับสนุนให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ดี กินดีอยู่ดีก่อน โดยเฉพาะประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศที่เป็นเกษตรกรที่มีสภาพความเป็นอยู่ที่ยังยากจน โดยมีนโยบายหลักคือการเร่งช่วยเหลือชาวนา

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2524: 126-127, 190-192) และสุภาภรณ์ จรัสพัฒน์ (2522: 11-13) กล่าวเพิ่มเติมถึงปัญหาเรื่องความเป็นอยู่ของชาวนาสรุปความได้ว่า ปัญหาเรื่องความเป็นอยู่ของชาวนาที่ยากจนเป็นปัญหาอย่างยาวนานตั้งแต่ประเทศไทยเปิดประตูการค้ากับต่างประเทศในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และมีการส่งเสริมให้ขยายการทำนา จนข้าวได้กลายเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญและนำรายได้มาสู่ประเทศเป็นอันดับหนึ่ง ทว่าความเป็นอยู่ของชาวนากลับไม่ได้ดีขึ้น ต้องเผชิญกับความเป็อยู่ที่ยากไร้ ชาวนามีหนี้สินมากขึ้นด้วยปัญหาพ่อค้าคนกลางที่เอาเปรียบด้านรัฐบาลก็ไม่ได้ให้ความช่วยเหลือชาวนามากนัก

ต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง คณะราษฎรจึงวางนโยบายด้านเศรษฐกิจเพื่อเร่งช่วยเหลือราษฎรรวมทั้งชาวนา มลิวัลย์ แดงแก้วฟ้า (2547: 113-124) และอมรรัตน์ ลีเพ็ญ (2526: 93-96) กล่าวถึงนโยบายช่วยเหลือราษฎรในด้านเศรษฐกิจ สรุปได้ว่า รัฐบาลชุดนี้วางนโยบายเพื่อเร่งช่วยเหลือประชาชนที่เดือดร้อนจากพิษเศรษฐกิจ เช่น การประกาศลดพิกัดการเก็บเงินค่านาในท้องที่ที่ประสบภัยธรรมชาติที่ผลผลิตตกต่ำ เพื่อช่วยเหลือชาวนาผู้เดือดร้อน ประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการยึดทรัพย์สินของกสิกร พ.ศ. 2475 โดยพยายามจำกัดการยึดทรัพย์ของชาวนา การออกพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา เพื่อบังคับมิให้นายทุนเรียกเก็บดอกเบี้ยเงินกู้เกินอัตรา

ออกพระราชบัญญัติกำหนดทรัพย์สินที่เจ้าหนี้จะยึดไม่ได้คือห้ามยึดพืชผลที่ยังไม่ถึงเวลาเก็บเกี่ยวพืชพรรณที่จะใช้ปลูกในวาระต่อไป พืชผลที่เก็บไว้สำหรับครอบครัวและสัตว์เลี้ยง นอกจากนี้ยังมีพระราชบัญญัติต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือเกษตรกร เช่น พระราชบัญญัติการเก็บภาษีไร่อ้อย

นอกจากนี้แล้วรัฐบาลยังมีนโยบายลดภาษีอากรแก่ชาวไร่ชาวนา และปรับปรุงระบบภาษีอากรเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมขึ้นแก่สังคม เช่น ออกพระราชบัญญัติยกเลิกอากรนาเกลือ (11 กรกฎาคม 2475) พระราชบัญญัติลดอัตราเก็บเงินภาษีค่าที่ไร่อ้อย (21 ตุลาคม 2475) พระราชบัญญัติลดอัตราเก็บเงินภาษีไร่ยาสูบ (21 ตุลาคม 2475) พระราชบัญญัติลดอัตราเก็บเงินอากรต้นตาลโตนด (11 ตุลาคม 2475) เพื่อช่วยเหลือชาวนาชาวไร่ชาวนา

2.3.2 รัฐบาลพระยาพหลพลพยุหเสนา : การจัดตั้งสหกรณ์เพื่อช่วยเหลือชาวนา

ด้านนโยบายทางเศรษฐกิจของรัฐบาลชุดนี้ เริ่มขยายตัวจากการส่งเสริมด้านกิจกรรมไปสู่การส่งเสริมด้านการค้าและอุตสาหกรรมมากขึ้น ในช่วงนี้บรรดาผู้ประกอบการไทยในสภาผู้แทนราษฎรต่างเรียกร้องและเสนอแนวทางต่าง ๆ เพื่อให้รัฐบาลเร่งพิจารณาวางแผนการทางเศรษฐกิจให้ชัดเจน เพื่อบำรุงการเศรษฐกิจแห่งชาติและก่อให้เกิดการจ้างงานขึ้นภายในประเทศ เรียกร้องให้รัฐบาลสนับสนุนพ่อค้าไทยให้สามารถทำการค้าและอุตสาหกรรมแข่งขันกับพ่อค้าต่างชาติและชาวจีนได้ รัฐจึงได้ตั้งสมาคมหอการค้าไทยในปี พ.ศ. 2476 เพื่อส่งเสริมธุรกิจการค้าของสมาชิกปลูกฝังค่านิยมให้คนไทยทำการค้า ปลูกฝังแนวคิดการประกอบการสมัยใหม่ที่ต้องใช้ความรู้ความชำนาญในการบริหารธุรกิจสมัยใหม่ ให้สอดคล้องกับพัฒนาการความต้องการทางธุรกิจที่เติบโตขึ้น เพื่อส่งเสริมธุรกิจของคนไทย (พรภิรมณ์ เชียงกุล, 2535: 67-69)

ด้านการสหกรณ์ รัฐบาลก็มีนโยบายส่งเสริมการจัดตั้งสหกรณ์ประเภทต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือประชาชนและเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้เศรษฐกิจต่อจากรัฐบาลชุดพระยามโนปกรณนิติธาดา มีการจัดตั้งสหกรณ์เช่าซื้อที่ดินขึ้นเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2478 เพื่อช่วยเหลือชาวนาที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง ให้สามารถกู้ยืมเงินทุนได้ รวมทั้งมีการจัดให้เช่าที่ดินให้ชาวนาได้มีที่ทำนาในราคาถูกกว่าการเช่าจากกลุ่มนายทุน (อมรรัตน์ ลิเพ็ญ, 2526: 110-111)

ด้านอุตสาหกรรม รัฐบาลพยายามฟื้นฟูอุตสาหกรรมภายในประเทศ โดยการตั้งหน่วยงานกองอุตสาหกรรมขึ้นในกรมพาณิชย์กระทรวงเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2479 ส่งเสริมสนับสนุนและควบคุมอุตสาหกรรมที่ทำอยู่แล้วและที่เกิดขึ้นใหม่ ส่งเสริมให้เอกชนประกอบอุตสาหกรรมโดยมีการสั่ง

เครื่องจักรเข้ามาใช้ในโรงงานอุตสาหกรรมมากขึ้น โรงงานจึงเกิดขึ้นหลายประเภททั้งที่เป็นของเอกชนและรัฐบาล สร้างผลผลิตแทนการสั่งซื้อหรือพึ่งพิงผลผลิตอุตสาหกรรมจากต่างประเทศ โรงงานที่เกิดขึ้นในยุคสมัยรัฐบาลนี้ เช่น โรงงานผลิตกระดาษฟอกขาวจังหวัดกาญจนบุรี โรงงานเนื้อและนมที่ก่อตั้งปี พ.ศ 2479 โรงงานสาวไหม พ.ศ 2480 และโรงงานอื่น ๆ เช่น โรงงานทอผ้า โรงกลึงโลหะ โรงซ่อมเครื่องจักร โรงงานทอผ้าไหม โรงงานสุรา โดยโรงงานเหล่านี้ต้องบริหารงานตามมติรัฐมนตรีที่ตั้งคณะกรรมการอำนวยการขึ้นเพื่อควบคุมดำเนินงานคล้ายบริษัทโดยมีเจ้าหน้าที่กระทรวงการคลังร่วมอยู่ด้วย ซึ่งผลจากการส่งเสริมอุตสาหกรรมนั้นก่อให้เกิดการจ้างงานมากขึ้น สร้างรายได้ให้กับประชาชนได้มากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็ก่อให้เกิดการย้ายถิ่นฐานของชาวชนบทเพื่อเข้ามาทำงานในหัวเมืองต่าง ๆ ทำให้หัวเมืองต่าง ๆ มีประชากรหนาแน่นมากขึ้น ปัญหาด้านที่อยู่อาศัย การอุปโภคบริโภค ความเหลื่อมล้ำทางสังคมจึงตามมา และพื้นที่ชนบทก็ขาดแรงงานที่จะเข้ามาพัฒนาชนบท ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคมมากขึ้นไปอีก การส่งเสริมด้านอุตสาหกรรมของรัฐบาลสมัยนี้จึงเปรียบเสมือนดาบสองคมที่ทั้งช่วยพัฒนาประเทศและสร้างปัญหาต่าง ๆ ให้กับประเทศไปพร้อม ๆ กัน (มลิวัลย์ แดงแก้วฟ้า 2547: 113-124)

2.3.3 รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม : นโยบายเพื่อต่อต้านการครอบงำทางเศรษฐกิจของต่างชาติ

ในด้านนโยบายทางเศรษฐกิจ รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามได้สานต่อนโยบายด้านสหกรณ์ต่อเนื่องจากรัฐบาลชุดก่อนหน้านี้ โดยได้ประกาศเปิดรับจดทะเบียนสหกรณ์ประเภทหาทุนขึ้นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อุทัยธานี สมุทรปราการ และขยายสหกรณ์ที่มีอยู่แล้วใน 20 จังหวัดแต่เดิมให้มีหน่วยงานเพิ่มขึ้นในปีพ.ศ. 2482 โดยสหกรณ์หาทุนจะจัดสรรทุนให้ชาวนาได้กู้ยืมเพื่อใช้ขยายกิจการทำนา เพื่อช่วยเหลือชาวนาให้สามารถหลุดพ้นจากภาระหนี้สินและมีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (สสร, ที่ 5/149 เรื่องสมุดชี้แจงวิธีสหกรณ์ช่วยเหลือกสิกรชาวนาของกรมสหกรณ์ อังจาก อมรรัตน์ ลิเพ็ญ, 2526: 107)

มีการจัดตั้งสหกรณ์หาทุนและบำรุงที่ดินขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2484 สหกรณ์ประเภทนี้มีลักษณะคล้ายคลึงกับสหกรณ์หาทุน แตกต่างกันคือจัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือประชาชนกลุ่มที่อยู่ในพื้นที่ที่ไม่เหมาะต่อการทำนา เช่น จัดหวัดสมุทรสาครที่พื้นที่ติดแม่น้ำซึ่งน้ำท่วมทุกปี ทำให้เกิดความเสียหายอยู่เสมอ ชาวนาจึงต้องปรับปรุงและบำรุงดินเพื่อป้องกันน้ำท่วมและป้องกันมิให้น้ำในแม่น้ำเปลี่ยนสภาพไป สหกรณ์ประเภทนี้จึงจัดหาทุนให้ชาวนากู้ยืมเพื่อขยายกิจการทำนาและจัดหาทุนเพื่อ

บำรุงดินควบคู่กันไป (สสร, ที่ 15/149 เรื่องสหกรณ์หาทุนและบำรุงที่ดิน อ้างจาก อมรรัตน์ ลีเพ็ญ, 2526: 113)

นอกจากนี้แล้วรัฐบาลยังจัดตั้งสหกรณ์นิคมกสิกรรม เมื่อปี พ.ศ. 2480 จุดประสงค์ของการตั้งสหกรณ์ประเภทนี้คือมุ่งรวบรวมกสิกรผู้ที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเองให้อพยพเข้าไปทำกินในดินแดนที่รกร้างว่างเปล่าได้ โดยรัฐบาลจะจัดเตรียมที่ดินไว้ให้ และจัดแบ่งที่ดินให้แก่สมาชิกทุกคนตามกำลังความสามารถของครอบครัวของสมาชิกสหกรณ์ รัฐบาลจะให้สมาชิกกู้ยืมเงินไปปลูกสร้างที่อยู่ ซื้อเครื่องมือ สัตว์พาหนะและสร้างฉางกลางไว้เป็นที่เก็บรวบรวมผลผลิตทางการเกษตร โดยเมื่อสมาชิกที่ขายผลผลิตจนได้เงินมาและผ่อนชำระหนี้สินที่มีต่อสหกรณ์หมดแล้ว รัฐบาลจะโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินผืนนั้นให้เป็นสมบัติของสมาชิกสืบไป (สสร, ที่ 13/78 เรื่องรายงานสถานการณ์เศรษฐกิจของประเทศไทย ตั้งแต่สิ้นสงครามของสภาเศรษฐกิจ, อ้างจาก อมรรัตน์ ลีเพ็ญ, 2526: 113)

การขยายกิจการสหกรณ์ของรัฐบาลนั้นเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในระยะเวลาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2475-พ.ศ.2482 มีสหกรณ์เพิ่มขึ้นจาก 42 แห่งเป็น 573 แห่ง ซึ่งอมรรัตน์ ลีเพ็ญ (2526: 108) และมลิวลีย์ แดงแก้วฟ้า (2547: 113-124) อธิบายถึงกิจการสหกรณ์ของรัฐบาลชุดนี้สรุปความได้ว่า

นอกจากการสานต่อกิจการสหกรณ์แล้ว นโยบายสำคัญของรัฐบาลจอมพล ป. คือ การวางนโยบายเพื่อต่อต้านการครอบงำทางเศรษฐกิจของชาวต่างชาติ เช่น การสงวนอาชีพไว้เฉพาะคนไทย การส่งเสริมการสินค้าอุปโภคบริโภคที่ผลิตโดยคนไทยมากขึ้น

รัฐบาลมีนโยบายควบคุมและส่งเสริมการค้าเนินงานกิจการบางประเภท เพื่อแก้ไขปัญหาการครอบงำของต่างชาติ และลดอิทธิพลเจ้าของกิจการต่างชาติทั้งยุโรปและจีน โดยเฉพาะเชื้อชาติจีน โดยออกกฎหมายสงวนอาชีพให้คนไทย เช่น การค้าเนื้อสัตว์ คนขับรถรับจ้าง ตัดผม เฆาถ่าน ถีบสามล้อ เป็นการจำกัดอาชีพคนจีน และนอกจากนี้ยังประกาศจำกัดถิ่นอาศัยของคนจีนอีกด้วย

มีการจัดตั้งกิจการ “รัฐพาณิชย์” ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากชาวต่างชาติที่เข้ามามีบทบาทในการค้าการเศรษฐกิจของประเทศไทยเป็นอย่างมาก รัฐบาลจึงจัดตั้งรัฐพาณิชย์ขึ้นเพื่อสนับสนุนธุรกิจของคนไทย โดยรัฐบาลจะให้การช่วยเหลือด้วยการร่วมลงทุนกับธุรกิจหรือบริษัทห้างหุ้นส่วน ไม่ต่ำกว่า 50% หรือรัฐอาจเป็นผู้ลงทุนในกิจการนั้นทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว เพื่อให้รัฐมีส่วนในการควบคุมกิจการ และสนับสนุนเงินทุนในกิจการบางประเภทเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจให้ดีขึ้น

แนวคิดเรื่องรัฐพาณิชย์นั้นรัฐบาลมีแนวคิดที่จะจัดตั้งเป็นครั้งแรกในปีพ.ศ. 2478 โดยนายกรัฐมนตรีเศรษฐการสมัยนั้นได้เสนอโครงการที่จะตั้งโรงสีข้าวที่เป็นการร่วมทุนระหว่างรัฐกับเอกชนฝ่ายละ 50% โดยมีจุดประสงค์เพื่อช่วยเหลือชาวนาให้พ้นจากการถูกขูดรีดจากเจ้าของโรงสี แต่ถูกระงับเนื่องจากโครงการตั้งโรงสีที่รัฐมนตรีเศรษฐการเสนอนั้นมีขนาดเล็ก รัฐบาลเห็นว่าควรเป็นโรงสีขนาดใหญ่ในรูปแบบของบริษัทเพื่อที่จะมีเครื่องมือที่ทันสมัยและสามารถสีข้าวให้แก่หน่วยงานราชการได้ในปริมาณที่เพียงพอ

ต่อมารัฐบาลชุดจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้นำโครงการนี้มาพิจารณาอีกครั้ง และได้อนุมัติให้มีการจัดตั้งบริษัทข้าวไทยขึ้นโดยกระทรวงเศรษฐการเป็นผู้ดำเนินการหน้าที่ค้าข้าว เป็นครั้งแรกที่รัฐบาลเข้ามามีบทบาทด้านธุรกิจการค้าในรูปของบริษัท หลังจากนั้นก็เกิดรัฐพาณิชย์อีกหลายบริษัท รัฐพาณิชย์ที่เกิดขึ้นในสมัยนั้น เช่น บริษัทข้าวไทย (2481) เกิดขึ้นเพื่อช่วยเหลือชาวนาให้มีโอกาสขายข้าวเปลือกให้แก่โรงสีโดยตรง ไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง บริษัทไทยเดินเรือทะเล จำกัด (2483) เพื่อส่งเสริมกิจการขนส่งทางเรือระหว่างประเทศ บริษัทยางไทย (2484) เพื่อผลิตสินค้าต่าง ๆ กิจการที่รัฐลงทุนก่อตั้งขึ้นเอง เช่น บริษัทไทยนิคมพาณิชย์ (2482) เพื่อเป็นตัวกลางในการสรรหาสินค้าจากต่างประเทศ บริษัทไทยนิคมประกันภัย (2483) ธนาคารหลวงแห่งประเทศไทย (2484) สะท้อนให้เห็นความพยายามที่จะส่งเสริมให้การค้าภายในประเทศเปลี่ยนมือจากชาวต่างชาติให้มาตกอยู่ในมือคนไทย และฝึกฝนให้คนไทยเกิดความชำนาญด้านการค้า อีกทั้งยังส่งผลให้เกิดความรู้สึกชาตินิยมทางเศรษฐกิจการเมืองให้เกิดขึ้น

กล่าวได้ว่าปัญหาความยากจนและหนี้สินของชาวนาไทยนั้นยังเป็นปัญหาที่เรื้อรังมาตลอดนับตั้งแต่ประเทศไทยได้เปิดการค้าเสรี รัฐบาลหลายยุคหลายสมัยได้พยายามวางนโยบายต่าง ๆ เช่น ลดการเก็บภาษี จัดตั้งสหกรณ์ จัดตั้งรัฐวิสาหกิจเพื่อแบ่งเบาภาระด้านการเงินและช่วยเหลือชาวนา อันเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ แต่อย่างไรก็ตามชาวนาก็ยังคงประสบปัญหาด้านความยากจนอยู่เช่นเดิม เนื่องจากพ่อค้าคนกลาง หรือกลุ่มเจ้าของที่ดินในชนบท ยังคงมีอำนาจในการเอาเปรียบชาวนา ประกอบกับรัฐบาลเร่งพัฒนาประเทศด้านอุตสาหกรรมมากขึ้น ภาคเกษตรกรรมจึงไม่ได้รับการดูแลช่วยเหลือเท่าที่ควร โดยสภาพเศรษฐกิจอันฝืดเคืองของชาวนาชาวชนบท ก็ส่งผลต่อความเป็นอยู่ของชาวนาเป็นอย่างมาก

3. บรรยายการวรรณกรรมในช่วง พ.ศ. 2475-2485

การเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในวงวรรณกรรมคือ หลังจาก พ.ศ. 2475 ในวงวรรณกรรมแต่เดิมที่ราชสำนักเป็นผู้อุปถัมภ์กวี และกวีสร้างสรรค์ผลงานถวายพระมหากษัตริย์ เปลี่ยนเป็นนักเขียนต้องเลี้ยงชีพของตนเอง การพิมพ์มีความเจริญก้าวหน้าขึ้น มีการตั้งสำนักพิมพ์มากขึ้น (ตรีศิลป์ บุญขจร, 2523: 31)

วรรณกรรมในระยะนี้มีร้อยแก้วเพิ่มมากขึ้น นวนิยายและเรื่องสั้นรุ่งเรืองมากขึ้น โดยตั้งแต่ พ.ศ. 2470 เป็นต้นมา ประชาชนนิยมอ่านนวนิยายแปลน้อยลง นวนิยายที่จึงมีลักษณะที่เป็นไทยมากขึ้น กล่าวคือมีตัวละครเป็นคนไทย ใช้เหตุการณ์ที่เป็นจริงในประเทศไทย นวนิยายส่วนใหญ่ยังคงเป็นนวนิยายแนวพาฝัน แต่เนื้อเรื่องมีความสมจริงมากขึ้น (เสาวลักษณ์ อนันตศานต์, 2554: 122) เป็นช่วงที่วงการวรรณกรรมเปิดรับความคิดเสรี เนื้อหาของวรรณกรรมในระยะนี้จึงมีความหลากหลาย ตัวอย่างเช่น นวนิยายเรื่องแบบลูกทุ่งและเรื่องอิงประวัติศาสตร์ ของไม้ เมืองเดิม นวนิยายผจญภัยโรแมนติก เช่น ผู้ชนะสิบทิศ (2474) ของยาขอบ นวนิยายสะท้อนชีวิตและสังคมเมืองอย่างหญิงคนชั่ว (2480) ของ ก.สุรางคนางค์ (วิทยากร เชียงกูล, 2541: 78-80, 83-101)

ผลจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองทำให้นวนิยายหลายเรื่องมีเนื้อหาสะท้อนความรู้สึกและทัศนคติต่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นยุคเริ่มต้นของนวนิยายที่แสดงความสำนึกทางมนุษยธรรม (ตรีศิลป์ บุญขจร, 2523: 31) โดยรีนฤทัย สัจจพันธุ์ (2532: 74-78) ได้ยกตัวอย่างวรรณกรรมในสมัยนี้ที่ได้รับอิทธิพลจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เช่น “คำอธิษฐานของดวงดาว” ของ ดวงดาว ที่แสดงความโหยหาอดีตของผู้เขียนซึ่งเป็นชนชั้นสูงมาก่อน นวนิยายเรื่อง “ผู้ดี” ของ ดอกไม้สด ที่แสดงความพยายามในการปรับตัวของบรรดา “ผู้ดี” ที่ประสบกับความเสื่อมสลายของชนชั้น ให้กลายเป็น “ผู้ดีใหม่” คือกลุ่มพ่อค้า นายทุนต่างชาติ หรือนวนิยายเรื่อง “ข้างหลังภาพ” ของ ศรีบูรพา ที่สะท้อนความเสื่อมสลายของชนชั้นศักดินา

เสาวลักษณ์ อนันตศานต์ (2554: 125) กล่าวเพิ่มเติมว่า ในรัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม เกิดการกวาดล้างทางการเมืองเพื่อกำจัดปรปักษ์ทางการเมือง มีการจับกุมกวาดล้างครั้งใหญ่เมื่อ พ.ศ. 2481 โดยมีการกล่าวหาผู้ถูกจับกุมว่าคิดก่อการกบฏ โดยผู้ถูกจับกุมส่วนใหญ่เป็นผู้สนับสนุนหรือมิตรสหายของพระยาทรงสุรเดชซึ่งเป็นปรปักษ์ทางการเมืองคนสำคัญของหลวงพิบูล

สงคราม โดยในการจับกุมครั้งนั้นมีผู้หนึ่งที่ได้รับผลกระทบคือ ม.ร.ว. นิमितมงคล นวรัตน์ ผู้เขียนเรื่อง เมืองนิมิตร เมื่อปีพ.ศ. 2482 ซึ่งเป็นช่วงที่เริ่มเห็นได้ว่าสถานการณ์ทางการเมืองไม่ได้เป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองและไม่ได้นำประชาธิปไตยมาสู่ประชาชน แต่เป็นเพียงการรัฐประหารที่เปลี่ยนอำนาจจากพระมหากษัตริย์ไปสู่คณะบุคคลหนึ่ง นวนิยายเรื่องนี้ได้เสนอแนวคิดที่มุ่งสร้างสังคม ในอุดมคติ เสนออุดมคติทางการเมือง แสดงความผิดหวังที่การเปลี่ยนแปลงการปกครองไม่ได้ทำให้ สังคมดีขึ้นและประชาชนไม่ได้รับประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตาม ยังมีนักเขียนจำนวนหนึ่งที่พอใจเสนอภาพท้องทุ่งชนบทที่แสดงชีวิตแบบไทยแท้ เช่น ไม้ เมืองเดิม มนัส จรรยงค์ แกม มหรรณพ นวนิยายลักษณะนี้มักแสดงภาพชีวิตของคนที่อยู่ในท้องถิ่นห่างไกล ซึ่งสุชาติ สวัสดิ์ศรี (2525: 130) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า ตัวละครในนวนิยายที่เสนอภาพท้องทุ่งชนบทมักเป็นคนจน เป็นทาส เป็นชาวนา การดำเนินเรื่องดำเนินแบบฉากสถานที่ คือ กล่าวถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของท้องถิ่น ความรักบ้านเกิดเมืองนอนในอดีต ความกล้าหาญ เสียสละ ซ่องโจร เหลี่ยมนักเลงในชนบท เรียกว่าเป็น RUSTIC LIFE จะเห็นได้ว่าแม้เนื้อเรื่องจะเป็น การนำเสนอภาพท้องทุ่งชาวบ้าน แต่ก็ยังมีเนื้อหาที่สะท้อนให้เห็นความเหลื่อมล้ำทางสังคม ความอยุติธรรมและการเอาเปรียบของผู้มีอิทธิพล อันสอดคล้องกับสภาพสังคมในช่วงเวลานั้นที่แม้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองแต่ความ อยุติธรรมก็ยังมีอยู่ในสังคมไทย เพียงแต่เปลี่ยนจากระบบเจ้ากับ ข้ามาเป็นข้าราชการกับชาวบ้านเท่านั้น

นอกจาก ลักษณะเนื้อเรื่องที่มีความหลากหลายแล้ว โครงเรื่องก็มีความซับซ้อนมากขึ้น เสาวลักษณ์ อนันตศานต์ (2554: 122) ยังได้อธิบายว่า ตัวละครในนวนิยายยุคสมัยนี้จะมีความสมจริงมากขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงของอารมณ์และพฤติกรรมไปตามสภาพแวดล้อมและเหตุการณ์ต่าง ๆ การบรรยายตัวละครมีการให้รายละเอียดกับความรู้สึกทำให้สมจริงมากขึ้น บทสนทนาสมจริงและมีความเป็นธรรมชาติ โดยมักสอดแทรกทัศนคติของผู้ประพันธ์ที่มักแสดงความขัดแย้ง หรือไม่พอใจในสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่หรือเกิดขึ้นในสมัยนั้น เช่นความไม่พอใจด้านสภาพสังคม ชีวิตความเป็นอยู่ การปกครอง การเมือง

สรุปได้ว่าบรรยาการวรรณกรรมในช่วง การเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบ สมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย (พ.ศ. 2475-2485) ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง ในวงวรรณกรรมคือ แต่เดิมที่ราชสำนักเป็นผู้อุปถัมภ์กวี และกวีสร้างสรรค์ผลงานถวาย พระมหากษัตริย์ เปลี่ยนเป็นนักเขียนต้องเลี้ยงชีพของตนเอง การพิมพ์มีความเจริญก้าวหน้าขึ้น มีการ

ตั้งสำนักพิมพ์มากขึ้น เนื้อหาของวรรณกรรมก็มีความสมจริงและใช้เหตุการณ์ในประเทศไทยมากขึ้น เนื้อหาสอดแทรกทัศนคติของผู้ประพันธ์ในเรื่องการเมือง สภาพสังคม ชีวิตความเป็นอยู่มากขึ้น ซึ่งกล่าวได้ว่าบริบททางสังคมในด้านต่าง ๆ มีอิทธิพลต่อวรรณกรรมในยุคนี้มากขึ้น เนื่องจากนักเขียนไม่ได้สร้างสรรค์ผลงานเพื่อถวายพระมหากษัตริย์ แต่ต้องสร้างสรรค์ผลงานเพื่อเลี้ยงชีพ ดังนั้นลักษณะเนื้อหาหรือรูปแบบการเขียนจึงต้องมีความสร้างสรรค์ แปลกใหม่ หรือมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับบริบททางสังคม เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกร่วมและประทับใจในวรรณกรรมเรื่องนั้น ๆ อันส่งผลให้นักเขียนมีรายได้ในการเลี้ยงชีพตนเองมากขึ้นนั่นเอง การศึกษาวรรณกรรมในช่วงนี้จึงต้องวิเคราะห์ถึงบริบททางสังคม ชุดความคิด ค่านิยม หรือวาทกรรมที่มีอิทธิพลในการประกอบสร้างวรรณกรรมเรื่องหนึ่ง ๆ วรรณกรรมของไม้ เมืองเดิมที่สร้างสรรค์ขึ้นในช่วงเวลานี้จึงเกิดจากการประกอบสร้างจากบริบททางสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การศึกษาวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิม จึงต้องศึกษาประวัติศาสตร์ด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมควบคู่กันไป

4. ภูมิหลังชีวิตไม้ เมืองเดิม

ไม้ เมืองเดิม เป็นนามปากกาของก้าน พึ่งบุญ ณ อยุธยา มารดาและบิดามารดาของก้านเป็นญาติใกล้ชิดกับเจ้าพระยารามราฆพ (ม.ล.เพี้ย พึ่งบุญ) และพระยาอนิรุทธเทวา สืบเชื้อสายมาจากราชสกุล “พึ่งบุญ” ซึ่งมีพระองค์เจ้าชายไกรสร (กรมหลวงรักษัรณเรศ) พระราชโอรสพระองค์ที่ 33 ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกกับเจ้าจอมมารดาน้อยแก้ว” ก้านมีภรรยาชื่อ เต็ม พึ่งบุญ (สกุลเดิมคือ บุนนาค) (ประยูรต์ บุนนาค, 2546: 164)

ยศ วัชรเสถียร (2520: 125) กล่าวถึงชีวิตของก้านไว้ว่า ถึงแม้ก้านและภรรยาจะสืบเชื้อสายจากเชื้อพระวงศ์แต่ในชีวิตของก้านกลับมีฐานะยากจนและต้องอาศัยอยู่ในห้องแถวไม้ชั้นเดียวสภาพซอมซ่อ ชีวิตของก้านไม่ราบรื่นนัก เมื่อครั้งที่ก้านเข้ารับราชการ ด้วยลักษณะนิสัยของก้านที่ไม่ยอมคน โผงผาง และเป็นคนที่หัวแข็งเกินไป ทำให้ก้านไม่สามารถรับราชการได้นานนัก ก้านจึงได้เดินทางไปยังชนบทในภาคกลาง เก็บเกี่ยวประสบการณ์และเริ่มต้นชีวิตนักประพันธ์ ในระยะแรกก้านไม่ประสบความสำเร็จมากนัก ต่อมาเมื่อค้นพบลีลาการเขียนในแบบฉบับของตนเองแล้วก้านจึงมีชื่อเสียงในนามปากกา “ไม้ เมืองเดิม” นับตั้งแต่นั้นมา

จากสังเขปชีวิตภูมิหลังของไม้ เมืองเดมดังกล่าวผู้วิจัยเห็นว่ามีความสัมพันธ์กับลักษณะความเป็นลูกผู้ชายในวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิม โดยจากการศึกษาเบื้องต้นพบว่า ชีวิตของไม้ เมืองเดิมที่ยากจนขัดสนก็มีลักษณะคล้ายคลึงกับตัวละครเอกฝ่ายชายที่มักเป็นคนยากจนหรือมีชีวิตที่

ยากลำบาก อีกทั้ง “ความหัวแข็งเกินไป” ของไม้ เมืองเดิมและอุปนิสัยส่วนตัวของไม้ เมืองเดิม เช่น เป็นคนที่มักพอใจกับชีวิตมัธยัสถ์ เป็นคนไม่ยอมคน ก็มีส่วนคล้ายคลึงกันกับลักษณะนิสัยของตัวละครเอกฝ่ายชายในวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิมเอง การศึกษาภูมิหลังชีวิตของไม้ เมืองเดิมจึงช่วยให้เข้าใจลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้านได้มากขึ้น โดยผู้วิจัยจะแบ่งประเด็นการศึกษาเป็น 5 ประเด็น ได้แก่ อุปนิสัยของไม้ เมืองเดิม ชีวิตการทำงาน เส้นทางนักประพันธ์ กำเนิดนามปากกาไม้ เมืองเดิม และผลงานในนามปากกาไม้ เมืองเดิม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 อุปนิสัยของ “ไม้ เมืองเดิม”

สุวรรณ เชื้อนิล (2523: 31) และยศ วัชรเสถียร (2544: 91) ได้กล่าวถึงอุปนิสัยของ ก้าน พิงบุญ ณ อยุธยาไว้ว่า ก้านเป็นคนรักความยุติธรรม พุดจาสุภาพเรียบร้อยและพุดน้อย รักเพื่อนฝูง มีน้ำใจ ก้านเป็นผู้มีก้น้อย มักพอใจกับความสุขแบบมัธยัสถ์

เจ้าตัวใจใหญ่เพื่อนฝูงเป็นนิสัยเดิมแต่อายุน้อย แว่วอันนี้เป็นแว่วนักเลงมักน้อยในฐานะ หรือว่าความสุขนั้นอยู่ที่ความพอใจ พอใจอย่างไรได้อย่างนั้นคือเป็นสิ่งที่สำคัญของมนุษย์ นิสัยอันนี้ตกทอดไปถึงภรรยาของเจ้าตัวด้วยอีกคู่หนึ่ง ว่าอะไรก็ตามกัน เจ้าตัวและภรรยาจึงตกในฐานะยากจน มีสุขกันเพียงไม่อดตายมีนุ่งห่มพอประมาณ รายได้ที่ได้จากผลงานใช้จ่ายไปในการบำรุงบำเรอความพอใจ (ยศ วัชรเสถียร, 2544: 91)

พฤติกรรมของก้านในวัยเด็กค่อนข้างเกรง มักขาดเรียนเป็นประจำและไม่สนใจการเรียนเท่าใดนัก จนชาวบ้านต่างรับรู้พฤติกรรมดังกล่าวเช่นที่เหม เวชกร (2544: 122) ได้กล่าวถึงชีวิตวัยเด็กของตนกับก้านไว้ว่า

...ในสมัยหนึ่ง นายก้าน พิงบุญ ณ อยุธยา เพื่อนของผมมาแต่เล็กแต่น้อย ผมมีอายุมากกว่าเขาเล็กน้อย แต่รักกันทั้งกันได้เลย เคยตีเคยแย่งมาด้วยกัน เคยได้ชื่ออย่างแตกตันจากชาวบ้านถนนวัดมหรณพว่า พวกนักเรียน “หอ” ทำที่ว่าจะเป็น “หอวัง” เขาขยำไว้เป็นเพียงนักเรียน “หอ” เท่านั้น เพราะสภาพความจริงของพวกเราที่เลวทรามนั้นก็คือ แต่งตัวนักเรียนออกจากบ้านตอนเช้า แล้วรีบไปรวมกลุ่มกันที่หอรชังวัดมหรณพ จัดแจงถอดเครื่องนักเรียนออกซุกซ่อนกันในที่หอรชังนั้น ถอดขาสั้นออกแล้วรูดกางเกงผ้าขาวขาวยาวที่นุ่งมาข้างในให้คลี่ยาวออกถึงข้อเท้า ก็หนีเที่ยวกันได้สบาย ๆ เป็นกลุ่มไป พอเย็นได้เวลาก็กลับมาแปลงกายกันที่หอรชังนั้นอีกแล้วกลับบ้าน ชาวบ้านแถวนั้นได้รู้ความประพฤติของเราดี แต่เขาหมั่นไส้ไม่ยอมกุดอะไร จึงตั้งฉายา “นักเรียนหอ” ไปอย่างแตกตัน

เมื่อก้าน พึ่งบุญ ณ อยุธยา เดิมโตขึ้น ความประพจน์ที่เคยเป็นมาแต่เดิมก็เปลี่ยนแปลงไป คือ เริ่มรักการอ่าน ค้นคว้าตำรา และสนใจหนังสือมากขึ้น โดยเฉพาะหนังสือด้านประวัติศาสตร์ และวรรณคดีต่าง ๆ มีความรู้ภาษาอังกฤษและฝรั่งเศสเป็นอย่างดี

พอมาสัมยรุ่นหนุ่ม แวเดิมก็เปลี่ยนไป คือ เปลี่ยนเป็นรักความรู้ จับหนังสืออ่าน ขนาดหนักทั้งประวัติศาสตร์ โคลงกลอน พระราชนิพนธ์ทุกเล่ม ทางแพทย์ ทางศาสนา ฯลฯ เกือบจะว่าเป็นหนังสือเจ้าตัวสมัครใจอ่านทั้งนั้น และอ่านอย่างจริงจัง แม่นยำมั่นคงทั้งภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศสก็ใช้ได้ หนังสือที่มนุษย์อื่นวางทิ้งด้วยเบื่อหน่ายขีดซา ท่านผู้นี้ก็อ่านได้ พบข้อความใดแปร่งปร่าหู มักจะฟุดไฟไว้ ในตอนนี้มีแวไปทางประชัญแต่เป็นประชัญในเชิงคันคิด (เหม เวชกร, 2544: 116)

ยศ วิชเสถียร (2544: 93) ได้ยืนยันความรอบรู้ของ ก้าน พึ่งบุญ ณ อยุธยา

ที่เหม เวชกร บอกว่า ก้าน พึ่งบุญ ณ อยุธยา มีความรู้ทั้งประวัติศาสตร์ และภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส นั้น เป็นความจริง เพราะในระหว่างที่เขาแต่งเรื่อง ‘ทหารเอกพระบัณฑูร’ และ “ขุนศึก” นั้น เขาเล่าประวัติศาสตร์ของชนชาติไทยให้ข้าพเจ้าฟังอย่างที่ข้าพเจ้าต้องงงไปเลยทีเดียว เพราะเวลาเรียนที่โรงเรียน ข้าพเจ้าไม่ได้สนใจ

ทางด้านฝรั่งเศสก็เช่นกัน วันหนึ่งข้าพเจ้าไปหาเขา เขากำลังอ่านหนังสืออยู่ พอเห็นข้าพเจ้าก็ลดลง และรีบซุกเพื่อซ่อน ข้าพเจ้าถามว่าอ่านหนังสืออะไร เขาตอบว่า “หนังสือบ้า ๆ นะ”

ข้าพเจ้าไม่เชื่อ จึงถือวิสาสะ เอ็มไปหยิบมาดู พออ่านภาษาฝรั่งเศสออกอยู่บ้าง จึงรู้ว่าเขาอ่านเรื่อง “ทแก้วทหารสามเกลอ” ของอเล็กซ์ซัง ดูมาส์ เป็นฉบับภาษาฝรั่งเศส

อย่างไรก็ตาม ยศ วิชเสถียรได้กล่าวเพิ่มเติมว่าก้าน พึ่งบุญ ณ อยุธยาสนใจเรื่องประวัติศาสตร์ และพงศาวดารต่าง ๆ แต่ก็ได้สนใจเขียนนวนิยายมากนักร และไม่มีทำที่ที่ต้องการเป็นนักประพันธ์เลย

เขา (ก้าน พึ่งบุญ ณ อยุธยา) ไม่เคยมีความใฝ่ฝันต้องการเป็นนักประพันธ์มาก่อนเลย ในสมัยเด็กเรียนหนังสือก็อ่านแต่หนังสือที่ทางโรงเรียนบังคับให้ต้องอ่านเท่านั้น แล้วก็มาติดใจเพียงเรื่องราวอันเป็นพงศาวดารของชนชาติไทยและพงศาวดารจีนเท่านั้น ประเภท “นิยาย” แล้วไม่สนใจเลย (ยศ วิชเสถียร, 2544: 97)

นอกจากความรู้ด้านประวัติศาสตร์ วรรณคดีต่าง ๆ แล้ว ก้าน พึ่งบุญ ณ อยุธยา ยังมีความสามารถทางด้านดนตรีไทยอีกด้วย ก้านสามารถเล่นดนตรีไทยทั้งประเภท ดีด สี ตี เป่า ได้เป็น

อย่างดี โดยหัดเล่นกับหม เวชกร มาตั้งแต่ยังรุ่นหนุ่ม นอกจากสามารถเล่นดนตรีไทยได้อย่างดีแล้วยังเล่นเพลงพื้นเมืองของไทยที่นิยมเล่นกันอยู่ในชนบทได้อย่างดีอีกด้วย เช่น เพลงฉ่อย เพลงพวงมาลัย เพลงเกี่ยวข้าว เพลงเรือ เพลงชาวไร่ เพลงปรบไก่ ฯลฯ (สุวรรณ เชื้อนิล, 2523: 37) โดยหม เวชกรได้กล่าวถึงชีวิตในช่วงนั้นว่า ตนกับก้าน พึ่งบุญ ณ อยุธยา และกิ่ง พึ่งบุญ ณ อยุธยาได้มีโอกาสเล่นดนตรีไทยด้วยกันจนมีฝีมือถึงขั้นตระเวนไปเล่นในหลายที่ ก้านยังรับสอนดนตรีไทยเมื่อครั้งที่ออกจากงานราชการ ในยุคสมัยนั้นดนตรีไทยกำลังฟูเฟื่อง อาชีพในทางดนตรีของก้านจึงรุ่งเรืองอยู่ได้หลายปี (ป.อินทรปาลิต, 2546: 4) โดยความสามารถทางด้านนี้ได้ปรากฏในตัวละครในวรรณกรรมของก้าน พึ่งบุญ ณ อยุธยา อยู่หลายเรื่อง ตัวอย่างที่ชัดเจนคือ “เรือเพลง-เรือเร่” ที่ “ลือ” ตัวละครเอกฝ่ายชายมีความสามารถทางด้านกลอนเพลงเป็นอย่างดี

ก้าน พึ่งบุญ ณ อยุธยา ยังชอบท่องเที่ยวไปในสถานที่ต่าง ๆ ในชนบท จึงมีโอกาสสัมผัสกับชีวิตความเป็นอยู่ของชาวชนบท ความชื่นชอบด้านนี้มีส่วนสำคัญในวรรณกรรมของ ก้าน พึ่งบุญ ณ อยุธยา เป็นอย่างมาก (สุวรรณ เชื้อนิล, 2523: 37) เห็นได้จากเนื้อเรื่องวรรณกรรมของ ก้าน พึ่งบุญ ณ อยุธยา เกือบทั้งหมดเป็นภาพความเป็นอยู่ ประเพณี ความงดงามของธรรมชาติ รวมไปถึงการใช้ภาษาของชาวชนบทที่มีลักษณะที่จำลองจากชีวิตของชาวชนบทของไทยแทบทั้งสิ้น ตัวละครเอกฝ่ายชายในวรรณกรรมของก้าน มีลักษณะนิสัยที่เชื่อได้ว่ามาจากนิสัยส่วนตัวของตน โดยเฉพาะบุคลิกแบบพระเอกลูกทุ่งที่เป็นคนใจนักเลง ไม่ยอมคน โผงผาง กล้าไม่คิดชีวิต (จรูญพร ปรปักษ์ประลัย, 2548: 116) เช่นเดียวกับที่ทวิ พึ่งบุญ ณ อยุธยา ที่ยืนยันว่า บุคลิกตัวละครฝ่ายชายก็มาจากด้านในของก้าน พึ่งบุญ อย่างไม่ต้องสงสัย (วัฒน์ วรรณยางกูร, 2544: 230)

4.2 ชีวิตการทำงาน

ก้าน พึ่งบุญ ณ อยุธยา รับราชการอยู่ในสังกัดกรมบัญชาการมหาดเล็กในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อ พ.ศ. 2465 โดยในระหว่างที่รับราชการเป็นมหาดเล็กทวิ (กวี) พึ่งบุญ ณ อยุธยา ได้กล่าวไว้ว่า เนื่องจากหัวแข็งเกินไปทำให้ไม่สามารถทำงานได้นานนัก จึงถูกฝากให้ไปอยู่กับพระยาท่านหนึ่งซึ่งเป็นบรรณารักษ์ โดยมีหน้าที่เป็นผู้ช่วยบรรณารักษ์ ก้านจึงรับราชการเพียง 4 ปี จึงลาออกจากราชการใน พ.ศ.2469 (ยศ วัชรเสถียร, 2544: 89) ในช่วงนี้เองก้าน พึ่งบุญ ณ อยุธยาจึงมีโอกาสอ่านหนังสือมากมาย (วัฒน์ วรรณยางกูร, 2544: 233)

หลังจากออกจากราชการแล้ว ก้าน พึ่งบุญ ณ อยุธยา กลายเป็นบุคคลว่างงานนานถึง 9 ปี (พ.ศ.2469-พ.ศ.2478) ซึ่งในช่วงนี้คือเวลาที่ก้านได้เดินทางท่องเที่ยวไปตามพื้นที่ชนบทต่าง ๆ คบเพื่อนฝูงมากขึ้นและเริ่มติดสุราจนเป็นนิสัย (สุวรรณ เชื้อนิล, 2523: 33)

4.3 เส้นทางนักประพันธ์

หลังจากก้านว่างงานถึง 9 ปี ในปลายปีพ.ศ.2478 ก้าน พึ่งบุญ ณ อยุธยา ได้เขียนเรื่อง “เรือโยงเหนือ” เป็นเรื่องอ่านเล่นเป็นครั้งแรก โดยนำประสบการณ์ของชีวิตตัวเองที่เคยไปสัมผัสมาเขียน เพื่อขายให้แก่สำนักพิมพ์ แต่เนื่องจากเป็นนักเขียนหน้าใหม่ จึงไม่มีสำนักพิมพ์ใดสนใจซื้อ เช่นเดียวกับงานเขียนชิ้นต่อไปคือ “ห้องเช่าเบอร์ 13” ที่ไม่มีสำนักพิมพ์ได้รับซื้อต้นฉบับ (เหม เวชกร, 2544: 117)

ต่อมาเมื่อเหม เวชกร เพื่อนสนิทของก้านได้ก่อตั้งสำนักพิมพ์ขึ้นหลังจากตัดสินใจลาออกจากสำนักพิมพ์เพลินจิตต์ที่ตนทำงานอยู่ เนื่องจากขัดแย้งกับนายทุนที่เอารัดเอาเปรียบ จึงแยกมาตั้งสำนักพิมพ์ของตนเอง โดยเช่าโรงพิมพ์แถวถนนรองเมืองเพื่อตีพิมพ์หนังสือ (ยศ วัชรเสถียร, 2544: 94) โดยออกหนังสือเป็นรายสัปดาห์ ตั้งชื่อหนังสือว่า “คณะเหม” โดยนายเหม เวชกร เป็นบรรณาธิการและรวบรวมเพื่อนฝูงคนรู้จักมาร่วมงาน หนึ่งในนั้นคือก้าน พึ่งบุญ ณ อยุธยา ที่ได้เขียนนวนิยายเรื่อง “ชาววัง” โดยใช้นามปากกา กฤษณา พึ่งบุญ ให้เหมได้ตีพิมพ์เพื่อช่วยเหลือ เหม เวชกร โดยมีหวังผลตอบแทนใด ๆ

เมื่อเหม เวชกรตัดสัมพันธ์กับสำนักเพลินจิตต์ ไปตั้งสำนักของตัวเองนั้นมีทุนรอนอยู่น้อยเต็มที จึงหาเรื่องมาพิมพ์ได้ยาก เพราะวิธีพิมพ์จ่ายก่อนจ่ายค่าเรื่องทีหลังนั้น นักเขียนที่มีชื่อเสียงแล้วและยึดเอาการเขียนเรื่องเป็นงานอาชีพหรือแม้แต่เหล่าไฟหาคคนเล่นด้วยได้ยาก แม้จะเป็นเพื่อนฝูงกัน และการจ้างเขาพิมพ์ก็ต้องเพิ่มรายจ่ายมากกว่ามีโรงพิมพ์ของตัวเอง ผู้ชายที่ชายให้ก็ไม่ค่อยจะยอมจ่ายให้ค่อ่ง ๆ เขา (ก้าน พึ่งบุญ ณ อยุธยา) ไปขลุกอยู่ด้วยทุกวัน เกิดสงสารเพื่อนขึ้นมา จึงเขียนขึ้นตามแนวที่ชอบและถนัด โดยไม่คิดจะเอาเงินเอาทอง (ยศ วัชรเสถียร, 2544: 96)

เหม เวชกร (2544: 122, 117) กล่าวเพิ่มเติมว่า นวนิยายเรื่อง “ชาววัง” นั้นเมื่อตีพิมพ์ออกไปปรากฏผลตอบรับจากผู้อ่านเป็นไปในทางลบ โดยเฉพาะสตรี เนื่องจากใช้ถ้อยคำการเขียนข้อเท็จจริงที่ตรงไปตรงมาจนเกินไป จนเข้าทำนองเสียดสี ทำให้ภาพพจน์ของสตรีโดยเฉพาะชาววังเสียหาย จึงทำให้ผู้อ่านเกิดปฏิกิริยาไม่พอใจ ปฏิกิริยาอันรุนแรงจากผู้อ่านทำให้ก้าน พึ่งบุญ ณ อยุธยา หดท้อกำลังใจที่จะเขียนนวนิยายอีก เหม จึงต้องปลอมโยนให้มีกำลังใจเพื่อร่วมเขียนลงในเล่มต่อไป

หลังจากนั้นมีผู้ขอให้ก้าน พึ่งบุญ ณ อยุธยา เขียนนวนิยายจากโครงเรื่องที่ตั้งไว้ให้แล้ว โดยสามารถสร้างฉากหรือใส่สำนวนได้ตามต้องการ นวนิยายเรื่องนี้ได้รับความสนใจจากผู้อ่านค่อนข้างดี

ก้าน ฟิ่งบุญ ณ อยุรยา จึงพบว่านี่คือสำนวนลีลาการเขียนที่เขาพึงพอใจ อันทำให้ก้าน ฟิ่งบุญ ณ อยุรยาได้นำมาใช้เขียนในนามปากกาของไม้ เมืองเดิม

4.4 กำเนิดนามปากกา “ไม้ เมืองเดิม”

หลังจากก้าน ผิดหวังกับผลงานเรื่อง “ชาววัง” แล้ว เหม เวชกร ได้ขอร้องให้ก้าน ฟิ่งบุญ ณ อยุรยา ลองวางแนวการเขียนเรื่องเสียใหม่ โดยให้เขียนเรื่องทำนองฝากสถานที่ดูบ้าง และยกเอาเรื่องขุนช้างขุนแผน ซึ่งเขียนโดยมีสถานที่จริงรับรองอยู่ มาเปรียบเทียบให้ฟัง (สุวรรณ เชื้อนิล, 2523: 35)

...พอตีเวลานั้นจวนค่ำแล้ว ตาผมเหลือบไปเห็นชายหุงไกลโพน มีกระต๊อบเล็ก ๆ จุดตะเกียงมีแสงริบหรี่ ผมจึงชี้ให้เขาดูและพูดว่าเอ็งลองคิดดูซิว่า กระต๊อบเล็ก ๆ ไฟริบหรี่นั้น มันจะมีอะไรเกิดขึ้นบ้างที่โน้น นายก้าน เหมือนสะกิดใจ มองดูภาพนั้นอย่างใช้ความคิด ในครุ่นนั้นเอง เขาคงได้ความคิดขึ้นมา แล้วตบขาตัวเองฉาดใหญ่ แล้วร้องให้ขึ้นมาเฉย ๆ และพูดทั้งร้องให้ “กูไม่ตายแล้วมึงเอ๊ย มึงเป็นเพื่อนแท้ของกูที่ไม่ทิ้งกู กูได้ทางจะตอบแทนมึงแล้ว กูไม่ต้องเข้าป่า” ผมมองเขาอย่างตื่นตันและอดจะน้ำตาไหลไปด้วยไม่ได้ “เพื่อนเอ๊ยข้าขอเวลาสองวัน จะสร้างเรื่องใหม่ให้เอ็งตรวจรับรองว่าเอ็งจะต้องชอบใจ” (เหม เวชกร, 2544: 123)

นวนิยายเรื่อง “แผลเก่า” จึงถือกำเนิดขึ้น โดยมีเนื้อหาเป็นเรื่องราวชีวิตของชาวชนบท มีฉากสถานที่จริง และใช้สำนวนภาษาที่ผิดแปลกไปจากที่ใช้ในการเขียนทั่วไป อันเสียงต่อการถูกวิพากษ์วิจารณ์ ก้านจึงรู้สึกว่าจะต้องใช้ชื่อและนามสกุลจริงในการเขียน

เรื่องของเขามีสำนวนแหวกแนว เสียงต่อความนิยมของนักอ่าน และนามสกุล “ฟิ่งบุญ ณ อยุรยา” เป็นสกุลที่มีศักดิ์ศรีสูงส่ง เป็นสกุลเชื้อพระวงศ์ และสมาชิกชั้นผู้ใหญ่สองท่าน มีบรรดาศักดิ์ถึงชั้น “เจ้าพระยา” และ “พระยา” เขามีความรู้สึกว่าไม่เหมาะสมอย่างยิ่งที่จะให้ใคร ๆ รู้กันทั่วไปว่าเขาเป็นเชื้อสายของสกุลนี้ เขาจึงต้องคิด “นามปากกา” ขึ้นใช้ และเมื่อจะใช้นามปากกา ก็ต้องคิดอีกว่าต้องให้มีเค้าชื่อจริงและนามสกุลจริง (ยศ วัชรเสถียร, 2520: 98-99)

นามปากกา “ไม้ เมืองเดิม” จึงเกิดขึ้น โดยคำว่า “ไม้” มาจากชื่อจริงคือ “ก้าน” และ “เมืองเดิม” มาจากนามสกุลคือ ณ อยุรยา ซึ่งยศ วัชรเสถียร (2520: 99) ได้อธิบายถึงที่มาของนามปากกาว่า

(ก้าน ฟิ่งบุญ ณ อยุรยา) ตกงเลี่ยนแบบพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า ครั้งเมื่อพระองค์ทรงพระราชนิพนธ์บทละคร ตัวที่ทรงมีพระราชประสงค์ให้เจ้าพระยาราม

ราชพ ซึ่งมีนามตัวว่า นายเพื่อ ฟังบุญ ณ อยู่ชยาเป็นผู้แสดง ก็ทรงตั้งชื่อตัวละครในเรื่องว่า “นายเกื้อ บุญยาศัย”

ผลงานเรื่อง “แผลเก่า” ในตอนแรกนั้น เหม เวชกร ได้ตรวจสอบดูและยังไม่กล้าตัดสินใจ พิมพ์ เพียงรับมาอ่านดูเพียงหน้าเดียว ก็คืนมาให้พร้อมกับกล่าวกับก้านว่า “เรื่องของมิ่งสำนวนมัน ไพร่ยังงี้ กูพิมพ์ออกไปไม่ได้หรอก” (ยศ วัชรเสถียร, 2544: 96)

สุวรรณ เชื้อนิล (2523: 37) ได้กล่าวถึงเหตุผลที่เหมไม่ลงตีพิมพ์ผลงานของก้านเนื่องจากว่า เกรงจะได้รับปฏิกิริยาตอบโต้ในทางที่ไม่ดีจากผู้อ่านเหมือนเช่นนวนิยายเรื่องที่ผ่านมา แต่ต่อมาเหมขาดแคลนเรื่องที่จะตีพิมพ์ จึงตัดสินใจนำ “แผลเก่า” พิมพ์จำหน่าย ผลตอบรับที่ได้มาเกินคาด นวนิยายเรื่องแผลเก่าได้รับความสนใจจากผู้อ่านอย่างดีจนไม่ เมืองเดิมต้องเร่งมือเขียนนวนิยายเรื่องใหม่ในเวลาต่อมา ซึ่งก็คือเรื่อง “แสนแสบ” ที่จำหน่ายหมดอย่างรวดเร็วเช่นเดียวกัน

ยศ วัชรเสถียร (2544: 95) ได้กล่าวว่า ผลงานในนามปากกา “ไม้ เมืองเดิม” เป็นที่นิยมอย่างมากจากผู้อ่าน เพราะมีลีลาการเขียนอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ใช้ภาษาที่ผิดไปจากสำนวนภาษาที่เขียนในขณะนั้น เช่นที่ยศ วัชรเสถียรได้กล่าวเปรียบเทียบว่าสำนวนการเขียนของไม้ เมืองเดิมกับ สำนวนการเขียนของยาขอบ หรือโชติ แพร่พันธุ์ ผู้ประพันธ์เรื่อง “ผู้ชนะสิบทิศ” ไว้ว่า

เจ้าหมอ “ไม้ เมืองเดิม” มาด้วยสไตล์ใหม่ตามที่โชติ แพร่พันธุ์ว่ามาจริง ๆ ใหม่ทั้งเนื้อหา ของเรื่องและสำนวนโวหาร คือเนื้อหาเป็นเรื่องการชิงของรักหักสวาทกันเองของ “นักเลงลูกทุ่ง” สำนวนก็เป็นลูกทุ่งร้อยเปอร์เซ็นต์เต็มด้วย ไม่เคยมีนักเขียนคนใดในอดีตนำมาเขียนมาใช้มาก่อน เช่นเดียวกับสำนวนโชติ แพร่พันธุ์ไปในการทำงานอ่อนหวานไพเราะ ส่วนของเจ้าหมอ “ไม้ เมืองเดิม” ไปข้างนักเลงหัวไม้เต็มตัว จะว่าเป็นสำนวนคนโบราณก็ไม่ใช่นั่น เป็นสำนวน พุดกันของชาวชนบทที่ห่างไกลอารยธรรมแผนใหม่ นั่นเอง โดยเหตุนี้ เมื่อเจ้าของนามปากกา “ไม้ เมืองเดิม” นำมาเขียนเป็นนิยายทั้งเนื้อหาของเรื่องและสำนวนแบบนั้น พิมพ์ออกมาเป็นหนังสือให้อ่านกัน ในเมื่อคนไทยขยับเป็นอารยชาติแล้ว จึงเป็นของใหม่ของแปลก ยังผลให้นามปากกา “ไม้ เมืองเดิม” ดังราวกับพลุแตก คนที่ได้อ่านแล้วก็บอกพวกพ้องต่อ ๆ กันไป เป็นผลให้จำนวนพิมพ์หมดไปเพียงในเวลา 2-3 วัน หลังจากวางแผงเท่านั้น

สำนักพิมพ์คณะเหมดำเนินกิจการอยู่เพียงไม่นานคือ ตีพิมพ์ได้เพียง 5-6 เรื่อง ก็ต้องหยุดกิจการลง เพราะปัญหาหนี้สิน เมื่อสำนักพิมพ์คณะเหม ของเหม เวชกร หยุดกิจการลง นายเวช กระตุกฤษ เจ้าของสำนักพิมพ์เพลินจิตต์ จึงติดต่อให้ ไม้ เมืองเดิม มาร่วมงาน โดยรับรองว่าสำนักพิมพ์จะตีพิมพ์ทุกเรื่องที่เกิดออกมาและให้ค่าตอบแทนในอัตราสูงสุดที่นักเขียนควรได้ ไม้ เมืองเดิมจึงรับ

ข้อเสนอและตั้งใจยึดอาชีพนักประพันธ์ โดยได้ผลิตเรื่องยาวประมาณ 10 ยก ให้สำนักพิมพ์เพลินจิตต์ อย่างน้อยเดือนละเรื่อง ซึ่งก็เป็นเรื่องชีวิตพวกลูกทุ่ง (ยศ วัชรเสถียร, 2520: 100-101)

ต่อม เวชกรได้ชักชวนให้เขียนเรื่องยาวตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ประมาณวัน ไม้ เมืองเดิมจึงได้เขียนเรื่องยาวลงเป็นประจำวันในหนังสือพิมพ์นั้นวันละ 1 หน้า เป็นเรื่องเกร็ดพงศาวดารไทยเรื่อง “ทหารเอกพระบันฑูร” และยังเขียนเรื่องขนาด 9 ยก 10 ยก ให้แก่สำนักพิมพ์เพลินจิตต์เป็นประจำ ต่อมาเมื่อเริ่มมีชื่อเสียงมากขึ้นจึงได้เขียนเรื่อง “เกวียนหัก” ให้สำนักพิมพ์วัฒนาธรรมตามความต้องการของเจ้าของสำนักพิมพ์

ต่อมาเมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่สอง สำนักพิมพ์เพลินจิตต์ซึ่งพิมพ์แต่เรื่องนิยายได้ลดจำนวนการตีพิมพ์ลง ไม้ เมืองเดิมจึงเขียนเรื่องส่งหนังสือพิมพ์ประมาณวันเพียงสำนักพิมพ์เดียวซึ่ง ยศ วัชรเสถียร (2520: 103-104) ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า หลังจากไม้ เมืองเดิมได้เขียนเรื่องยาวลงสำนักพิมพ์ประมาณวันเพียงไม่นาน สำนักพิมพ์ประมาณวันถูกระเบิดจนเสียหาย ประกอบกับสำนักพิมพ์เพลินจิตต์กลับมารุ่งเรื่องอีกครั้งพร้อมกับเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาช่วยในการผลิต ทำให้สามารถตีพิมพ์หนังสือใหญ่ปกแข็งได้ จึงเปลี่ยนรูปแบบการพิมพ์เป็นนิตยสารรายสัปดาห์ ชื่อว่า “เพลินจิตต์รายสัปดาห์” ไม้ เมืองเดิมจึงมีโอกาสเขียนนวนิยายเรื่อง “ทหารเอกพระบันฑูร” ที่เคยตีพิมพ์ในประมาณวันลงในนิตยสารเพลินจิตต์รายสัปดาห์อีกครั้ง โดยเขียนเป็นตอน ๆ และเมื่อเขียนไปได้จำนวนหนึ่ง ไม้ เมืองเดิมจึงเขียนนวนิยายเรื่อง “ขุนศึก” อันเป็นนวนิยายเรื่องยิ่งใหญ่ของ ไม้ เมืองเดิม

ก้าน พึ่งบุญ ณ อยุธยาได้ป่วยอย่างหนักด้วยโรคประจำตัวคือโรคพิษสุราเรื้อรัง ต้องใช้ด้ายดิบพันนิ้วมือให้แน่นเสียก่อนที่จะเขียนหนังสือ จนโรคพิษสุราเรื้อรังกำเริบหนักจนไม่สามารถถอดทนต่อไปได้อีก จึงเสียชีวิตลงในวันที่ 4 มีนาคม 2485 ที่บ้านพักที่ถนนดำรงรักษ์ กรุงเทพมหานคร ในวัยเพียง 37 ปี เท่านั้น (สุวรรณ เชื้อนิล, 2523: 38)

4.5 ผลงานในนามปากกา “ไม้ เมืองเดิม”

ผลงาน	ปีที่ตีพิมพ์ครั้งแรก
1 กระท่อมปลายนา	2480-2482
2 กลางเพลิง	2480-2482
3 เกวียนหัก	2480-2482
4 ข้าเก่า	2480-2482
5 ข้าหลวงเดิม	2480-2482

6	ขุนศึก	2482
7	คนละถีน	2480-2482
8	ค่าน้ำนม	2480-2482
9	คั่งเผาถ่าน	2480-2482
10	ชายสามโบสถ์	2480
11	ทหารเอกพระบัณขุร	2480-2482
12	นางถ้ำ	2480-2482
13	นางห้าม	2480-2482
14	บางระจัน	2480-2485
15	บ้านนอกเข้ากรุง ¹	2480-2482
16	บึงขุนสร้าง	2480-2482
17	โป๊ะลัม	2480-2482
18	แผลเก่า	2479
19	แม่หม้าย	2480-2482
20	รอยไถ	2480
21	เรือเพลง-เรือเร่	2483-2485
22	ลมตะเภา	2480-2482
23	ล้างบาง	2480-2482
24	ศาลเพียงตา	2480-2482
25	สองศึก	2480-2482
26	สาวชะงอก-เสื่อขำ	2480-2482
27	สำเภาล่ม	2480-2485
28	สินในน้ำ ²	2480-2482
29	เสื่อทุ่ง	2480-2482
30	เสื่อบาง	2480-2482

¹ อีกชื่อคือ ไปบางกอก

² สินในน้ำ สร้างเป็นภาพยนตร์ในชื่อ พลอยทะเล จึงมีชื่อเรื่องอีกชื่อหนึ่งคือ “พลอยทะเล”

31	แสนแสบ	2479
32	หน้าไถ	2480-2482
33	หนามยอก-หนามบ่ง	2479
34	หมื่นชอง	2480-2482
35	อ้ายขุนทอง	2480-2482

ก้าน พึ่งบุญ ณ อยุธยา ได้เขียนนวนิยายในนามปากกาไม้ เมืองเดิมไว้ 35 เรื่อง ภายในระยะเวลาเพียง 7 ปีนับตั้งแต่ผลงานเรื่องแรกในปี พ.ศ. 2479 ถึงผลงานเรื่องสุดท้ายในปี พ.ศ. 2485 โดยนวนิยายบางเรื่องแบ่งเป็นภาค 2-3 ภาคจบแต่พิมพ์รวมเล่มในเล่มเดียวกัน ได้แก่ นวนิยายเรื่อง กลางเพลิง (ภาคแรก) – วิวาห์ล่อม (ภาคจบ) ซึ่งจะพิมพ์รวมเล่มในชื่อ “กลางเพลิง”, เรือเพลง (ภาคแรก) – เรือเร่ (ภาคจบ) พิมพ์รวมเล่มในชื่อ “เรือเพลง-เรือเร่”, ล้างบาง (ภาคแรก) – ตึกกระทุ้มลาย (ภาคจบ) พิมพ์รวมเล่มในชื่อ “ล้างบาง”, สาวชะงอก (ภาคแรก) – เสือข้าม (ภาคจบ) พิมพ์รวมเล่มในชื่อ “สาวชะงอก-เสือข้าม”, หนามยอกหนามบ่ง พิมพ์รวมเล่มในชื่อ “หนามยอก-หนามบ่ง” และ อาสาหกเหล่า (ภาค 1) – สำเภาล่อม (ภาค 2) – หงสาพาย (ภาคจบ), พิมพ์รวมเล่มในชื่อ “สำเภาล่อม”

นวนิยายบางเรื่องมีชื่อเรื่อง 2 เรื่อง คือ นวนิยายเรื่อง ไปบางกอก ที่มีอีกชื่อคือ บ้านนอกเข้ากรุง และนวนิยายเรื่อง สิ้นในน้ำ กับ พลอยทะเล ก็เป็นนวนิยายเรื่องเดียวกันเช่นกัน

สำหรับการค้นหาปีที่แต่งหรือตีพิมพ์ครั้งแรกของนวนิยายแต่ละเรื่องของไม้ เมืองเดิมนั้นไม่สามารถระบุได้ทั้งหมดทุกเรื่อง เนื่องจากผู้วิจัยพบว่าเอกสารต้นฉบับแต่ละเรื่องไม่ได้ระบุวัน เดือน ปี ที่เขียน ทำให้ยากต่อการสืบค้น อีกทั้งในช่วงเวลาที่ไม้ เมืองเดิมเขียนนวนิยายเป็นช่วงใกล้เคียงกับสงครามโลกครั้งที่ 2 โรงพิมพ์ต่างถูกทำลายด้วยระเบิดช่วงสงคราม ทำให้หนังสือ เอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ถูกทำลายไปพร้อมกับสงคราม ทำให้เอกสารสิ่งพิมพ์ที่หลงเหลือมาในปัจจุบันนี้น้อยมากเมื่อเทียบกับช่วงเวลาอื่น เช่น ช่วงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ ไปจนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ ที่มีเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ อยู่เยอะมากกว่าช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ผู้วิจัยจึงใช้ข้อมูลจาก ยศ วัชรเสถียร ที่ให้ข้อมูลเรื่องชีวิตนักประพันธ์ของไม้ เมืองเดิมมา กำหนดช่วงระยะเวลาในการแต่งนวนิยายแต่ละเรื่องดังรายละเอียดต่อไปนี้

นวนิยายที่สามารถระบุปีที่ตีพิมพ์/ปีที่แต่งได้ชัดเจน คือ นวนิยายเรื่อง “แผลเก่า” ที่ระบุว่า เป็นนวนิยายในนามปากกาไม้ เมืองเดิมเรื่องแรก (พ.ศ. 2479) นวนิยายเรื่อง “แสนแสบ” (พ.ศ. 2479) “หนามยอกหนามบ่ง” (พ.ศ. 2479) และ “รอยไถ” (พ.ศ. 2480) เป็นนวนิยายเรื่องถัดไปจาก

แผลเก่า อันเป็นข้อมูลจากการสัมภาษณ์ทวี พึ่งบุญ (หลานชายของไม้ เมืองเดิม) ทางโทรศัพท์ และนวนิยายเรื่อง “ขุนศึก” (พ.ศ. 2482) “ชายสามโบสถ์” (พ.ศ. 2480) มีระบุปีที่แต่งไว้ชัดเจน

นวนิยายเรื่อง “ทหารเอกพระบัณฑูร” เป็นนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เรื่องแรกของไม้ เมืองเดิม ซึ่งเขียนก่อนหน้านวนิยายเรื่องขุนศึก และน่าจะเป็นผลงานที่ตีพิมพ์ในประมวญวัน เพราะเป็นนวนิยายเกร็ดพงศาวดารไทย (ยศ วัชรเสถียรอธิบายว่า สำนักพิมพ์เพลินจิตต์ มักตีพิมพ์นวนิยายเรื่องรัก ผู้วิจัยจึงสันนิษฐานว่านวนิยายเกร็ดพงศาวดารไทยของไม้ เมืองเดิม ไม่น่าจะตีพิมพ์ในสำนักพิมพ์เพลินจิตต์) “ทหารเอกพระบัณฑูร” จึงน่าจะเขียนขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2480-2482 เช่นเดียวกับเรื่อง “ข้าหลวงเดิม” ที่มีเนื้อเรื่องคล้ายกับทหารเอกพระบัณฑูร

นวนิยายเรื่อง “บางระจัน” และ “อาสาหกเหล่า-สำเภาล่ม-หงสาพ่าย” ที่เป็นนวนิยายเกร็ดพงศาวดารไทยซึ่งไม่มีหลักฐานระบุได้ว่าในช่วงระยะเวลาไหน ซึ่งผู้วิจัยสันนิษฐานว่าน่าจะแต่งขึ้นในช่วงเวลาที่ใกล้เคียงกับ “ข้าหลวงเดิม” “ทหารเอกพระบัณฑูร” และ “ขุนศึก” เนื่องจากสำนวนการเขียนที่คล้ายกันและยังเป็นนวนิยายขนาดสั้นใกล้เคียงกัน จึงสันนิษฐานว่าน่าจะแต่งขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2480-2485

นวนิยายเรื่อง “เกวียนหัก” มีข้อมูลระบุได้ว่าเขียนในช่วงเวลาใกล้เคียงกับนวนิยายเรื่อง “ทหารเอกพระบัณฑูร” จึงน่าจะเขียนในช่วง พ.ศ. 2480-2482 และนวนิยายเรื่อง “เรือเพลง เรือเร่” น่าจะเขียนในช่วงปีพ.ศ. 2483-2485 อันเป็นช่วงที่มีนโยบาย “รัฐนิยม” ขึ้น เนื่องจากสำนวนการเขียน คำสรรพนามนั้นผิดแปลกไปจากเดิมคือไพเราะขึ้น เรียบร้อยขึ้น อันสอดคล้องกับสภาพสังคมในขณะนั้นที่มีการปรับเปลี่ยนคำสรรพนาม คำลงท้าย และหลักการเขียนต่าง ๆ ขึ้นมาใหม่ ส่วนนวนิยายเรื่องอื่นนอกเหนือจากที่กล่าวมายังไม่สามารถระบุวันที่แต่งได้ชัดเจน แต่อาจกล่าวได้ว่าน่าจะแต่งขึ้นระหว่างปี พ.ศ. 2480-2482 เนื่องจากสำนวนการเขียนคล้ายคลึงกัน มีการใช้สรรพนามและภาษาปากของชาวบ้านในการเขียนที่คล้ายกันกับนวนิยายเรื่องแรก ๆ ของไม้ เมืองเดิม โดยเมื่อเทียบกันแล้วจะเห็นว่าในช่วงแรก(พ.ศ. 2480-2482) ของไม้ เมืองเดิมจะเขียนนวนิยายมากกว่าช่วงหลัง (พ.ศ. 2483-2485) ซึ่งมีความเป็นไปได้เนื่องจากนวนิยายเรื่องขุนศึกที่ไม้ เมืองเดิมแต่งขึ้นใน พ.ศ. 2482 เป็นต้นไป นั้นเป็นนวนิยายขนาดยาวจึงอาจไม่มีผลงานเรื่องอื่นในช่วงเวลานี้ ประกอบกับประเทศไทยเวลาดังกล่าวอยู่ภายใต้การปกครองของจอมพล ป. พิบูลสงครามที่เข้ามาควบคุมคุกคามวงการสื่อสิ่งพิมพ์ วงการวรรณกรรม ส่งผลให้ช่วงระยะเวลานี้นักเขียนผลิตงานได้น้อยหรือมิเช่นนั้นก็จะเขียนได้ด้วยความลำบากกว่าปกติ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสันนิษฐานว่าไม้ เมืองเดิมได้เขียนนวนิยายใหญ่ส่วนใหญ่ไว้ในช่วง พ.ศ. 2480-2482

จากการศึกษาภูมิหลังด้านนิยามลูกผู้ชายชาวบ้าน สภาพสังคมชนบทและบรรยากาศวรรณกรรมไทยในช่วง พ.ศ 2475-2485 และประวัติและผลงานของไม้ เมืองเดิมดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่ามีส่วนสัมพันธ์กับลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้าน และทำให้เข้าใจลักษณะของลูกผู้ชายในงานเขียนของไม้ เมืองเดิมมากยิ่งขึ้น

ด้านภูมิหลังนิยามของลูกผู้ชายชาวบ้าน ทำให้เข้าใจความหมายของลูกผู้ชายชาวบ้านที่ผู้วิจัยจะนำมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้านในบทต่อไป

ด้านสภาพสังคมชนบท ช่วยทำให้เข้าใจสภาพความเป็นอยู่ วิถีชีวิต สภาพทางเศรษฐกิจในสังคมชนบทที่มีส่วนในการประกอบสร้างลักษณะของลูกผู้ชายชาวบ้านในหลายลักษณะ

ด้านบรรยากาศวรรณกรรมในช่วงพ.ศ 2475-2485 อันเป็นช่วงที่ไม้ เมืองเดิมประพันธ์ผลงานก็ทำให้ทราบความโดดเด่นของนวนิยายของไม้ เมืองเดิม อันเป็นส่วนที่ดึงดูดความสนใจจากผู้อ่าน ทำให้ไม้ เมืองเดิมมีชื่อเสียงและได้รับการกล่าวขานมาจนถึงปัจจุบัน

ด้านการศึกษาประวัติของไม้ เมืองเดิมนั้นจะเห็นได้ว่าชีวิตของไม้ เมืองเดิมที่แม้ว่าจะสืบเชื้อสายจากเชื้อพระวงศ์แต่ชีวิตกลับมีฐานะยากจนและต้องอาศัยอยู่ในห้องแถวไม้ชั้นเดียว สภาพขอมซ้ออุปนิสัยของไม้ เมืองเดิมที่เป็นคนรักความยุติธรรม รักเพื่อนฝูง มีน้ำใจ ชอบท่องเที่ยวไปในสถานที่ต่างๆ ในชนบท ประสบการณ์ชีวิตดังกล่าวของไม้ เมืองเดิมมีส่วนในการหล่อหลอมเป็นตัวละครเอกฝ่ายชายที่มีความเป็นลูกผู้ชาย การศึกษาภูมิหลังทั้งหมดดังกล่าวจึงช่วยทำให้เข้าใจลักษณะของลูกผู้ชายชาวบ้านในวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิมที่จะกล่าวถึงในบทต่อไปได้ดียิ่งขึ้น

บทที่ 3

ลูกผู้ชายชาวบ้านในวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิม

นวนิยายของไม้ เมืองเดิมส่วนใหญ่เป็นเรื่องราวในพื้นที่ชนบทที่มีสถานที่จริงรับรองอยู่ นำเสนอภาพชีวิตชาวบ้านที่ห่างไกลความเจริญ โดยสอดแทรกวัฒนธรรมประเพณี โลกทัศน์ ความนึกคิด และจิตสำนึกของคนในท้องถิ่น รวมถึงสะท้อนให้เห็นปัญหาชีวิตชาวชนบท (ฐาปนิตา สว่างศรี 2554: 2-3) โดยใช้ประสบการณ์ที่ได้สัมผัสวิถีชีวิตสังคมชนบทในพื้นที่ภาคกลางแถบจังหวัดอยุธยา สิงห์บุรี สุพรรณบุรี อ่างทอง และนำเอาลักษณะของสังคมชนบทแถบภาคกลางที่เป็นชนบทที่มีความอิสระสูง สามารถพึ่งพาตนเองได้ทั้งในเรื่องอุปโภค บริโภค หรือการตัดสินใจในด้านต่าง ๆ มีวัฒนธรรม ประเพณี วิธีการดำเนินชีวิต และค่านิยมที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง สามารถดำรงอยู่ได้โดยลำพังและมีความสัมพันธ์ภายในกลุ่มกันเองมากกว่าบุคคลภายนอก (ประเสริฐ แยมกลิ่น พงษ์และคณะ, 2529: 85-86)

สังคมชนบทจึงเป็นสังคมที่ชาวบ้านจะพึ่งพาและปกครองกันเอง โดยแต่ละหมู่บ้านมักมี “นักเลง” ที่เป็นหนุ่มวัยฉกรรจ์ หรือมีนายบ้านที่มีใจกว้างขวาง กล้าได้กล้าเสีย อย่างที่เรียกกันว่า “มีใจนักเลง” (เสฐียรโกเศศ, 2515: 382) ช่วยดูแลความปลอดภัยของหมู่บ้านและดูแลคนในครอบครัวของตนเอง โดยจากการศึกษาพบว่า ไม้ เมืองเดิมได้นำลักษณะสังคมชนบทและอุปนิสัยของชาวชนบทแถบภาคกลางมาประกอบสร้างเป็นลักษณะของลูกผู้ชายชาวบ้าน ที่ชื่อ บูชาความรัก รักท้องถิ่น กตัญญู ดูแลครอบครัวและช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อน รู้จักให้อภัย กล้ายอมรับความผิด รักษาคำพูด กล้าหาญ มีฝีมือในการต่อสู้ ต่อสู้เพื่อศักดิ์ศรีและความยุติธรรม และเป็นผู้ชายที่ให้ความสำคัญกับมิตรสหาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ผู้ชายที่ชื่อ

ความชื่อ ไม่มีเล่ห์เหลี่ยม เป็นลักษณะนิสัยของชาวชนบทดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ไม้ เมืองเดิมจึงนำลักษณะความชื่อของชาวชนบทมาสร้างเป็นพฤติกรรมของตัวละครเอกฝ่ายชายที่มีความชื่อ โดยความชื่อของตัวละครเอกนั้นส่งผลต่อการดำเนินเรื่องคือมักทำให้ตัวละครเอกตกอยู่ในความเดือดร้อนเพราะถูกผู้อื่นใช้ความชื่อเป็นเครื่องมือในการแสวงหาประโยชน์ส่วนตน เอาเปรียบ และถูกใส่ร้ายจนตัวละครเอกฝ่ายชายต้องยื่นหยัดต่อสู้เพื่อความยุติธรรมของตนเอง ความชื่อของตัวละครเอกฝ่ายชายจึงแสดงให้เห็นว่าไม่สามารถใช้ได้ดีกับสังคมทุกสังคม คนชื่อจะถูกหลอกลวงได้ง่าย แต่ใน

ขณะเดียวกันก็เป็นนิสัยที่ดีที่ทำให้ผู้อื่นเกิดความเมตตาและรักใคร่ในตัวละครนั้น ๆ อีกทั้งความซื่อในจิตใจของตัวละครเอกฝ่ายชายยังสามารถเชื่อมโยงได้ถึงธรรมชาติและคุณสมบัติของชนบทไทยดั้งเดิมที่ความเจริญยังเข้าไม่ถึง ซึ่งก็ช่วยตอกย้ำให้เห็นว่าไม้ เมืองเดิมนำเสนอลักษณะของลูกผู้ชายที่มีความซื่อเพื่อเชิดชูความเป็นชนบทให้ดูงดงามกว่าความเป็นสังคมเมือง ตัวอย่างตัวละครเอกฝ่ายชายที่ปรากฏภาพความซื่อ เช่น “แพร” จากเรื่อง “ข้าเก่า”

“แพร” เป็นข้ารับใช้ในบ้านของเศรษฐีบุญมา มีนิสัยที่ไม่มีเล่ห์เหลี่ยมคดโกง เศรษฐีบุญมาจึงวางใจให้แพรเป็นธุระจัดการงานต่าง ๆ “แต่พอเดมาเศรษฐีนั้นถึงหากแจะเป็นคนตระหนี่จนเกินคนและเคียวเขื่องานก็จริง ส่วนน้ำใจแก่นั้นวางใจสนิทมาตั้งแต่ไหนแล้วเจ้าแพรเป็นคนซื่อที่ไว้นือเชื่อใจได้” (ไม้ เมืองเดิม, 2554ก: 65-66) จากข้อความจะเห็นได้ว่า เศรษฐีบุญมามองว่าแพรเป็นคนที่ซื่อสามารถไว้วางใจได้ ซึ่งนอกจากเศรษฐีบุญมาจะเห็นว่าแพรเป็นคนซื่อแล้ว “ดวงเรือง” ข้ารับใช้ผู้หลงรักแพร และแพรเองก็หลงรักก็เห็นว่าแพรนั้นเป็นคนซื่อ ไม่มีพิษภัย ตัวอย่างเช่น

**เพียงสนทนากันเท่านั้นถึงเพียงนี้ ดาวเรืองก็ได้สังเกตเห็นนิสัยซื่อ มั่นวางใจแม้ว่าจะ
เป็นคืนดึกดื่นและเพียงรู้จักเพิ่งจะพูดกันไม่กี่คำ ทั้งกิริยาจะกรูมกริมเช่นชายอื่นก็มองไม่เห็น
นอกจากจะเป็นคนเศร้าและมีเชิงสนุกเป็นบางมือ (ไม้ เมืองเดิม, 2554ก: 25)**

ตัวอย่างที่ยกมาเป็นตอนที่แพรแอบไปหา “สังข์ทอง” บุตรสาวของเศรษฐีบุญมา แต่มาเจอกับ “ดาวเรือง” สาวใช้คนใหม่ของเศรษฐีบุญมา แพรจึงพูดคุยกับดวงเรืองถึงเรื่องสภาพความเป็นอยู่ที่ดาวเรืองจำเป็นต้องรู้ เล่าชีวิตของแพรเมื่อตอนเป็นเด็กให้ดาวเรืองฟัง ซึ่งการที่ทั้งสองนั้นได้พบกันโดยลำพังอาจดูไม่เหมาะสมในบริบทของสังคมในขณะนั้น แต่อย่างไรก็ตามการที่แพรเล่าเรื่องชีวิตของตนโดยไม่มีท่าทีรุกราน หรือหวังประโยชน์ใด ๆ แอบแฝง ก็แสดงให้เห็นว่าแพรเป็นผู้ชายที่ดูไว้นือเชื่อใจได้ดังที่ดาวเรืองได้แสดงความคิดเห็น แพรจึงเป็นตัวละครเอกฝ่ายชายตัวละครหนึ่งที่ไม้ เมืองเดิมได้สร้างให้มีความซื่อ ตรงไปตรงมา

อีกหนึ่งตัวละครที่ปรากฏลักษณะของลูกผู้ชายที่มีความซื่อได้แก่ “ธง” ตัวละครเอกฝ่ายชายจากเรื่อง “หนามยอก-หนามบ่ง”

“ธง” เป็นชายหนุ่มที่มีความซื่อเป็นอย่างมาก พ่อขุนอันเป็นเจ้านายและเป็นผู้เลี้ยงดูธงมาตั้งแต่วัยเยาว์จึงมักหลอกใช้ธงเพื่อไปทำงานที่ผิดกฎหมายและเสี่ยงภัยอยู่เสมอ ธงก็ปฏิบัติตามที่ตนได้รับมอบหมายสำเร็จทุกครั้ง ด้วยเพราะเชื่อว่านายมันจะปล่อยตนเองเป็นอิสระ โดยเหตุการณ์สำคัญ

ที่แสดงให้เห็นถึงความเชื่อของธง เป็นตอนที่นายมันให้คำสัญญากับธงว่า หากธงช่วยขโมยควายมาได้ แว (คนรักของธง) จะถูกปล่อยตัวเป็นอิสระซึ่งทำให้แวมไม่ต้องตกเป็นภรรยาของนายมิ่ง (บุตรชายนายมันที่หมายปองแวม) ธงเชื่อคำพูดของนายมันอย่างสนิทใจ ไม่อุกคิดว่าเหตุการณ์ครั้งนี้อาจเป็นแผนเพื่อลวงให้ธงต้องพลัดพรากจากแวมก็เป็นได้ ธงคิดเป็นจริงเป็นจังกับคำสัญญาของนายมัน และเมื่อธงกลับจากขโมยควายและพบว่าแวมหายตัวไปนั้น ธงก็เชื่อคำพูดของนายมันว่าแวมถูกชาวเวียงจันทน์จากเวียงคอนสุดไป

อ้ายธงเป็นคนใจซื่อ เมื่อฟังคำพ่อขุนก็คิดเชื่อเอาเป็นความจริง หน้าซื่อสลดใจ

คอกแห้ง แวมเอ๋ย อ้ายพวกเวียงคอนสุดเจ้าไปแล้วเพราะเจ้าคอยพี่ เออปานนั้นมันจะทำประการใด แก่เจ้ามั่ง อีดวงเอ๋ย ถึงมิ่งกับกูจะฟังเกลียดกัน แต่กูก็รักสงสารมิ่งมิวานเหมือนน้องกูเอง (ไม้เมืองเดิม, 2554จ: 43)

จากข้อความไม้ เมืองเดิม ได้กล่าวถึงนิสัยของธงว่า “เป็นคนใจซื่อ” กล่าวคือธงเชื่อคำพูดของนายมันอย่างสนิทใจ ไม่คิดระแวงสงสัยและไม่มีเล่ห์เหลี่ยมจนคิดว่าผู้อื่นก็ไม่มีเล่ห์เหลี่ยมเช่นเดียวกับตน ทั้งที่ความจริงแล้วแวมไม่ได้ถูกขุดไปอย่างที่นายมันพูด แต่แวมไปแต่งงานกับนายมิ่งบุตรชายนายมันนั่นเอง เหตุการณ์ครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าธงเป็นคนที่ไว้นับถือเชื่อใจผู้อื่นเป็นอย่างมาก

นอกจากตัวอย่างที่ยกมาแล้ว ยังมีตัวละครเอกฝ่ายชายอีกหลายตัวละครที่มีพฤติกรรม หรือมีเหตุการณ์บางเหตุการณ์ที่ทำให้เชื่อได้ว่าเป็นผู้ชายที่ซื่อ จริ่งใจ ไม่คิดคดโกงใครและไม่คิดว่าจะมีใครคดโกง ตัวอย่างเช่น “ขวัญ” ในเรื่อง “แผลเก่า”

เหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นความเชื่อของขวัญได้อย่างชัดเจนเป็นตอนที่เรียกกลับมาจากบางกอกเพื่อเยี่ยมมารดาที่ป่วยและมีโอกาสเจอขวัญที่แอบลอบมาพบ ขวัญเห็นเรียกเปลี่ยนแปลงไปทั้งผิวพรรณ หน้าตา การแต่งกายที่เป็นสาวชาวกรุงมากขึ้น แต่ขวัญก็ยังหวังว่าเรียกยังอยากกลับมาอยู่บางกะปิอีก จึงกล่าวกับเรียกว่าตนนั้นได้เก็บหอมรอบริบเงินไว้จำนวนหนึ่งมาตลอดสามปีที่รอเรียกเพื่อจะได้นำมาไถ่ค่าตัวเรียก

“ร้อยเดียวไม่ใช่หรือที่พ่อแก่ขายเจ้าไว้ เงินเท่านั้นจะทุกซักร้อนไปไยเล่าเรียก พี่ถือทางไกลมาสองปีกว่า รับจ้างเขาเกี่ยวข้าวมั่ง แวมเรือมั่ง พอเก็บประสมประเสไว้ พี่ยอมอดไม่กินอะไรเลย เตี่ยวนี้พี่มีเงินสักสองร้อยเห็นจะได้ เจ้าคอยพี่สักเตี่ยวเถอะ พี่จะไปเอามาให้เตี่ยวนี้แหละ”เรียกตันใจหน้าเสยลงอีกถนัด....เงินจำนวนนั้นอาจซื้อฉันได้เมื่อก่อนนี้ แต่ใครเขาจะยอมให้ขวัญซื้อฉันด้วยเงินร้อยเดียวในเตี่ยวนี้เล่า แม้สัก 5-6 พัน ฉันก็เชื่อว่าคุณสมจะต้อง

ตะลึงตะลานก่อนใคร ๆ เธอมองดูหน้าขวัญอย่างสุดสงสารในความโง่เขลาบาปกรรมหรือสิ่งใดหรือจึงทำให้ขวัญจมอยู่ในเวียงนาหมุ่ไม้และลำน้ำจันทกที่ช่วยเขาให้ฉลาดกว่านี้ได้ (ไม้เมืองเดิม, 2542ก: 63)

ขวัญรับจ้างทำงานทุกอย่าง พยายามเก็บเงินที่ได้มาครั้งละนิดหน่อยเพื่อหวังไถ่ตัวเรื่อย ขวัญยอมอดอยาก “ไม่กินอะไรเลย” เพื่อเก็บเงินเป็นค่าตัวขวัญจนมีเงินพอที่จะไถ่ค่าตัวเรื่อยได้ แต่ขวัญไม่รู้เลยว่าเรียมมันเปลี่ยนไปแล้ว เงินร้อยสองร้อยไม่อาจซื้อเรื่อยได้ในขณะนี้ และแม้ค่าตัวเรื่อยจะสูงหลายพัน คุณสมชายก็คงไม่ยอมเสียเรียมไป และเรียมยังเปรียบความซื่อของขวัญอีกว่า เป็นความโง่เขลาของขวัญผู้ที่จมอยู่ในเวียงนาหมุ่ไม้และลำน้ำจันทกจะช่วยได้ จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าขวัญเป็นผู้ชายที่ซื่อ หลงคิดว่าเรียมยังคงรักตนเหมือนเดิม แสดงให้เห็นลักษณะของผู้ชายที่มีความซื่อได้เป็นอย่างดี

จากตัวอย่างที่ผู้วิจัยยกมาจะเห็นได้ว่าไม้ เมืองเดิมได้สร้างตัวละครเอกฝ่ายชายให้มีความซื่อสอดคล้องกับลักษณะของชาวชนบทในสังคมไทยที่มักเป็นคนที่ยึดหลักความชอบพอของตนเป็นเกณฑ์มากกว่าหลักเหตุผล มีความซื่อ ซื่อสัตย์ เคร่งในประเพณี นับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย ไม่ทะเยอทะยาน ชาวชนบทมักเป็นผู้อนุรักษ์นิยม คือมักไม่ยอมรับ “ของใหม่” ไม่ชอบการเปลี่ยนแปลง และความสัมพันธ์ระหว่างคนชนบทมักมีความไว้วางใจกัน ช่วยเหลือกันและกัน มีความใกล้ชิดสนิทสนมกัน (ประเสริฐ แย้มกลิ่นฟุ้งและคณะ, 2529: 111-112)

นอกจากนี้แล้ว ความซื่อของตัวละครเอกฝ่ายชายยังแสดงให้เห็นถึงความบริสุทธิ์ในจิตใจอันสามารถเปรียบได้กับธรรมชาติในชนบทที่งดงามและบริสุทธิ์ ปราศจากการรุกร้าจากความเจริญรุ่งเรืองในแบบสังคมเมือง ซึ่งความหมายของคำว่า “ชนบท” ตามพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 หมายถึง บ้านนอก เขตแดนที่พ้นจากเมืองหลวงออกไป ซึ่งหากพิจารณาแล้วจะเห็นว่า เป็นความหมายที่กว้าง แสดงความหมายโดยนัยที่หมายถึงความไม่เจริญ เสนอความหมายของพื้นที่ที่เป็นลบ การให้ความหมายของชนบทข้างต้นนั้นเกิดจากการมองศูนย์กลางคือเมืองหลวงเป็นหลัก เป็นการแสดงคู่ตรงข้ามของเมืองหลวงและชนบทที่เมืองหลวงมีสถานะสูงกว่า (สรณัฐ ไตลังคะ, 2555: 106) แต่ไม้ เมืองเดิมเลื่อนนำเสนอความซื่อของชาวชนบทที่เปรียบได้กับธรรมชาติอันบริสุทธิ์ จึงมีนัยของการเสนอภาพสังคมเมือง และชาวเมืองในลักษณะที่เป็นคู่ตรงข้าม โดยยกย่องคุณค่าของสังคมชนบทให้สูงส่งกว่าสังคมเมือง ตอกย้ำให้เห็นว่าไม้ เมืองเดิมนำเสนอลักษณะของลูกผู้ชายที่มีความซื่อเพื่อเชิดชูความเป็นชนบทให้ดูงดงามกว่าความเป็นสังคมเมือง

2. ผู้ชายที่บูชาความรัก

นวนิยายของไม้ เมืองเดิมส่วนใหญ่เป็นเรื่องราวความรักระหว่างชาย-หญิง ปมปัญหาหลักของเรื่องคือการถูกกีดความรักเพราะความต่างทางฐานะ อันนำไปสู่การแย่งชิงคนรักและรักสามเส้า (ฐาปนินดา สว่างศรี, 2554: 21) ตัวละครเอกฝ่ายชายจะเป็นผู้ถูกกีดกันเสมอเพราะมีฐานะยากจนกว่า ตัวละครเอกฝ่ายหญิง ตัวละครเอกฝ่ายชายจะมีได้มุ่งแสวงหาเงินทองเพื่อให้เท่าเทียมกับฝ่ายหญิง แต่กลับพิสูจน์คุณค่าของความรักด้วยการเผื่อรอน ตามหาและต่อสู้เพื่อคนรัก ซึ่งแม้สุดท้ายแล้วจุดจบจะมีทั้งสมหวังและไม่สมหวัง แต่ก็เป็นเรื่องยืนยันถึงชุดความคิดของไม้ เมืองเดิมที่ยกย่องความรักอันเป็นเรื่องของจิตใจที่มีความคุณค่าอย่างมาก ผู้ที่ซื่อตรงและจริงใจกับความรู้สึกตนเองเป็นการแสดงให้เห็นถึงความเคารพและเห็นคุณค่าของตนเอง ตัวละครเอกฝ่ายชายชาวบ้านของไม้ เมืองเดิมจึงเป็นชายผู้บูชาความรักมากกว่าทรัพย์สินเงินทองนอกร่างกาย โดยลักษณะลูกผู้ชายที่บูชาความรักปรากฏอยู่ในนวนิยายหลายเรื่อง ตัวอย่างเช่น เกวียนหัก

“เกวียนหัก” เป็นนวนิยายขนาดสั้น เป็นเรื่องราวของ “แฝง” หนุ่มชวานายาจนแห่งทุ่งนา สรวง กับ “เรียง” ลูกสาวกำนันที่ร่ำรวย ทั้งสองถูกครอบครัวกีดกันเพราะฐานะของแฝงที่ด้อยกว่า ครอบครัวของเรียงจึงห้ามไม่ให้ทั้งสองพบกัน

วันหนึ่งแฝงถูกใส่ร้ายจนต้องหนีไปยังหมู่บ้านอื่น ด้านเรียงก็ถูกบังคับให้แต่งงาน เมื่อแฝงทราบข่าวจึงลอบพาเรียงหนีแต่ระหว่างทางถูกครอบครัวเรียงขัดขวางจนแฝงได้รับอันตรายและเรียงขาดจากอุบัติเหตุ ทั้งสองหลบหนีได้สำเร็จและแฝงยังคงรักเรียงแม้เรียงจะเป็นผู้พิการก็ตาม ความรักของเรียงกับแฝงคือตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงความรักที่เกิดขึ้นจากจิตใจอันบริสุทธิ์ที่ปัจจัยภายนอกไม่สามารถทำลายให้เสื่อมคลายลงได้ แสดงให้เห็นว่าไม้ เมืองเดิมให้ความสำคัญกับจิตใจเป็นอย่างมากจึงมุ่งนำเสนอให้เห็นว่าจิตใจมีคุณค่ามากกว่ากายภาพภายนอก

“เรียงเอ๋ย ในกายตัวของเอ็งนี้ที่ถนอมทุกแห่งตั้งแต่ปลายนิ้วที่เหยียบดิน ไปตลอดผมทุกเส้นถึงที่จะจูบซ้าสักร้อยหน แล้วใครมาขอซื้อแห่งละพันเส้นละซ้ง พี่ก็จะไม่ขายมันเลย พี่จะขอเก็บไว้ทูนหัวใจของพี่เองจนสิ้นชีวิตยังจะนึกว่าแพงกว่าสักร้อยเท่าที่ชาย” (ไม้ เมืองเดิม, 2512ข: 66-67)

จากข้อความที่ยกตัวอย่างเป็นตอนที่แฝงกล่าวถึงความรัก ความหวงแหนที่ตนมีต่อเรียง แฝงเปรียบเทียบว่าร่างกายของเรียงทุกส่วนแม้กระทั่งเส้นผมนั้นมีค่ามากสำหรับแฝง แม้ใครจะมาขอซื้อ

ขายในราคาที่สูงมากเท่าไรก็ตามแฝงก็จะทะนุถนอมและรักษาไว้เพราะเป็นสิ่งมีค่าสำหรับแฝง การเปรียบเทียบในลักษณะดังกล่าวเห็นได้ว่าแฝงเป็นผู้ยกย่องคุณค่าของจิตใจ ความรู้สึกมากกว่าเงินทอง แฝงจึงรู้สึกว่ายิ่งคนรักของตนนั้น มีค่ายิ่งกว่าเงินทองสิ่งของใด ๆ ไม่มีสิ่งใดสามารถมาทดแทนคนรักของตนได้ อีกหนึ่งตัวอย่างคือ “หลวง” ในนวนิยายเรื่อง “กลางเพลิง”

“หลวง” มีคนรักคือ “รำพึง” แต่ครอบครัวของรำพึงเคยโกงครอบครัวของหลวงมาก่อน ทำให้ทั้งสองครอบครัวไม่ลงรอยกัน หลวงเป็นผู้ชายที่มั่นคงในความรักเป็นอย่างมาก

มันรับถ้อยคำทุกคำที่จะรักเจ้าตลอดชีพ แม้ว่าจะคอยไปอีกสักนานเท่าไรก็ข้าวกี่น้ำหรือช้วนาคาปี นาดอนเงินไปเป็นทุ่งหรือทุ่งลุ่มหล่มลงมาเป็นเนือนา ก็กะทนรักตลอดไป กว่ากาลข้างหน้าจะสำเร็จ ขอแต่อย่าให้เจ้ารำพึงต้องผิดมันเป็นคนอื่น (ไม้ เมืองเดิม, 2538ก: 58)

จากตัวอย่างหลวงได้รับปากกับรำพึงว่าจะรักรำพึงเพียงคนเดียวตลอดระยะเวลาที่ยังหายใจ แม้ว่าจะต้องรอคอยให้สมหวังนานมากเท่าไร “ก็ข้าวกี่น้ำหรือช้วนาคาปี นาดอนเงินไปเป็นทุ่งหรือทุ่งลุ่มหล่มลงมาเป็นเนือนา ก็กะทนรักตลอดไปกว่ากาลข้างหน้าจะสำเร็จ” หลวงก็จะรอและรักรำพึงเพียงคนเดียว ขอเพียงแค่รำพึงอย่าปันใจไปให้ชายอื่นเพียงเท่านั้น นอกจากนี้หลวงยังให้คำสัญญากับรำพึงอีกว่าแม้จะมีผู้หญิงคนอื่นที่สวยหรือดีกว่ารำพึง ก็จะไม่ขอซื้อสัตย์ต่อรำพึงผู้เดียว

“อย่าห่วงพี่เลยรำพึง ดูหรือพี่จะเห็นหญิงอื่นทั้งหลายมาประเสริฐเกินกว่ารำพึงของพี่เช่นนั้น อ้ายหลวงก็จงมีอันเป็นฉิบหายไปเสียเถิดจะดีกว่าอยู่เป็นคนทีพุดต่อหน้าศาลต่อหน้าเจ้าแม่เรานะรำพึง” (ไม้ เมืองเดิม, 2538ก: 64)

หลวงกล่าวว่าหากตนนั้นปันใจไปให้หญิงอื่นก็ขอให้มันอันเป็นไป แสดงให้เห็นความจริงใจและจริงจังในความรักของหลวง หรือในตอนที่หลวงขอพรพระพุทธรูปที่ต้นนับถือ

“แน่พระพุทธรูปท่านอยู่ในไถ่นี้ขลังนัก ทั้งตีรันฟันแทงพี่กราดมามากแล้ว ให้อีกสักร้อยชู้งามยิ่งกว่าหงส์ทองหรือนางฟ้า และเมื่อนางไหนมันชนะใจอ้ายหลวงเพียงแต่ให้เขาไปคิดรักเท่านั้น พระพุทธรูปก็จงสวิปลาสเสด็จไปเสียมไป อย่าได้คุ้มเกรงรักษาพี่เลย เห็นน้ำให้ตายเสียเพราะน้ำ” (ไม้ เมืองเดิม, 2538ก: 81)

หลวงให้คำมั่นสัญญาต่อหน้าพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ว่าหากตนเพียงแต่จิตใจไขว่ไขว่ไปกับหญิงอื่นแม้เพียงเล็กน้อย ก็ขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายอย่าได้คุ้มครองตนเลย การกล่าวให้คำสัญญาต่อสิ่ง

ศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพนับถือนั้นเป็นการยืนยันถึงความรู้สึกรักและซื่อสัตย์ที่หลวงมีต่อรำพึงว่าเป็นความรู้สึกที่จริงใจและมั่นคง ส่งผลให้รำพึงไว้วางใจในความรักของหลวงมากขึ้น การให้คำสัญญาต่อหน้าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของหลวงจึงแสดงให้เห็นลักษณะลูกผู้ชายที่บูชาความรักของหลวงได้เป็นอย่างดี โดยจากตัวอย่างที่ยกมาทั้งหมดข้างต้นจะเห็นว่าไม้ เมืองเดิมต้องการนำเสนอชุดความคิดที่ว่าความรู้สึกจิตใจ มีค่ามากกว่าทรัพย์สินเงินทอง ตัวละครเอกฝ่ายชายที่เป็นชาวบ้านที่ยากจนสามารถพิสูจน์ให้คนรักของตนเห็นได้ว่าความสุขที่แท้จริงเป็นความสุขที่เกิดจากภายในมิใช่วัตถุเงินทองของรอบกาย ซึ่งชุดความคิดนี้ของไม้ เมืองเดิมปรากฏชัดเจนมากในนวนิยายเรื่อง “โป๊ะล้ม”

นวนิยายเรื่อง “โป๊ะล้ม” เป็นนวนิยายเพียงเรื่องเดียวของไม้ เมืองเดิมที่มีระบุไว้ชัดเจนว่าตัวละครเอกฝ่ายชายคือ “วัง” มีฐานะที่ร่ำรวย จึงมีความคิดว่าความรวยของตนนั้นเป็นปัญหาในเรื่องความรัก เพราะผู้หญิงที่เข้ามาในชีวิตวังต่างหวังทรัพย์สินเงินทอง ไม่ได้รักวังอย่างแท้จริง วังจึงมีความเห็นว่าความจนนั้นเป็นเครื่องมือพิสูจน์รักแท้

“...แน่ข้าจะพูดให้ฟัง คนมีฐานะมันน้อยนักที่จะรู้ว่าใครรักมันจริง ๆ ไซ้ไหมล่ะ เพราะจะประสงค์อะไรก็สำเร็จไปหมดเพราะอัฐผู้หญิงเขามีความสุข เขาอยู่ด้วยกันก็เสียว่าเขารัก นี่แหละเวียคนที่มิเงินไม่รู้ใจหญิง แต่ว่าถ้าจนเสียกรอไปแล้วยังมีคนรักเมียรักมาอยู่ด้วยนั้นแหละวะมันรักกันแท้แน่ จะแตกเหลือหรือกินข้าวเปล่ามันก็ยังหัวเราะต่อกระซิกอยู่ด้วยกัน ยิ้มแย้มแจ่มใส ช่วยกันหาใส่ปากใส่ท้องหรือเลี้ยงลูกนะ เอ็งจะว่าเพราะอะไรละถ้าไม่ใช้มันรักกัน เวทนาเห็นน้ำใจกัน นี่ผิดถูกก็อยู่กะหัวตรองของเอ็งอีก” (ไม้ เมืองเดิม, 2521: 62-63)

วังมีความคิดว่า “คนที่มีเงินจะไม่รู้ใจหญิง” แต่คนที่ขัดสนเงินทองจะสามารถพบรักแท้ได้ดีกว่า คนที่ขัดสนเงินทองแต่ยังมีคนรักที่พร้อมร่วมทุกข์ร่วมสุข ช่วยกันทำมาหากิน ช่วยกันดูแลครอบครัวนั้นถือว่าเป็นความรักที่แท้จริง ซึ่งจะเห็นได้ว่าไม้ เมืองเดิมต้องการนำเสนอชุดความคิดที่ว่าความรู้สึก จิตใจ มีค่ามากกว่าทรัพย์สินเงินทอง ตัวละครเอกฝ่ายชายของไม้ เมืองเดิมจึงมักเป็นชายที่ยากจนที่ศรัทธาและเชื่อมั่นในความรัก ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับชีวิตครอบครัวของไม้ เมืองเดิมที่ถึงแม้จะสืบเชื้อสายจากเชื้อพระวงศ์ แต่ชีวิตกลับมีฐานะยากจน ขัดสน ต้องอาศัยอยู่ในห้องแถวสภาพซอมซ่อ อย่างไรก็ตามความยากจนดังกล่าวไม่สามารถทำให้ไม้ เมืองเดิมสิ้นหวัง เนื่องจากไม้ เมืองเดิมยังมีคนรักที่ร่วมทุกข์ร่วมสุขจนวาระสุดท้ายของชีวิต ความทุ่มเทและเทิดทูนความรักของตัวละครเอกฝ่ายชายส่วนหนึ่งจึงเกิดจากประสบการณ์ชีวิตจริงของไม้ เมืองเดิมนั่นเอง

3. ผู้ชายที่รักท้องถิ่น

วรรณกรรมของไม้ เมืองเดิมมีการนำเสนอภาพชนบทที่ห่างไกลความเจริญ มีลักษณะเป็นสังคมที่ตัดขาดจากโลกภายนอก ความเจริญเข้าไม่ถึง ความขัดแย้งในเรื่องความรักเป็นความขัดแย้งระหว่างชนชั้น ตัวละครเอกฝ่ายชายมักเป็นคนจนที่ถูกกีดกัน เป็นชายที่มั่งน้อย มักพอใจกับธรรมชาติที่เป็นอยู่ ไม่ใฝ่หาทรัพย์สินเงินทอง มีลักษณะของผู้ชายที่ไม่ใฝ่หาความเจริญรุ่งเรืองทางวัตถุแต่กลับพอใจกับธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์รอบตัว ไม้ เมืองเดิมจึงเสนอตัวละครเอกฝ่ายชายให้เป็นตัวละครที่ให้คุณค่าและยกย่องชนบทมากกว่าเมืองกรุง แสดงให้เห็นว่าตัวละครเหล่านั้นมีความรักในท้องถิ่นของตน การนำเสนอลักษณะลูกผู้ชายที่รักท้องถิ่นดังกล่าวจึงปรากฏขึ้นเพื่อให้ตระหนักถึงคุณค่าของชนบทในช่วงที่ความเจริญกำลังรุกคืบเข้ามาในชนบท ตัวอย่างของตัวละครเอกฝ่ายชายที่รักท้องถิ่น เช่น “นิง” ในนวนิยายเรื่อง “บ้านนอกเข้ากรุง”

บ้านนอกเข้ากรุง เป็นเรื่องราวของเดือน หญิงสาวชนบทที่มีโอกาสติดตามพี่ชายและมารดาไปใช้ชีวิตอยู่ในเมืองกรุง เดือนตื่นตาตื่นใจกับสภาพแวดล้อมใหม่และปรับเปลี่ยนตนเองทั้งด้านการแต่งกาย ความคิด ค่านิยม และการใช้ชีวิตแบบสาวชนบทให้เป็นสาวทันสมัยอยู่ในเมืองกรุง จนวันหนึ่ง เดือน พี่ชาย และมารดาก็พบความจริงว่าพวกตนนั้นโดนชาวกฎหลอกเพื่อหวังทรัพย์สินเงินทอง ด้วยเห็นว่าชาวชนบทนั้นซื่อ ใจดี ไม่ทันคน ทำให้หลอกเอาทรัพย์สินได้ง่าย “นิง” จึงวางแผนช่วยเหลือให้เดือนและครอบครัวปลอดภัย ทั้งหมดจึงกลับมายังบ้านเกิดในชนบทอีกครั้ง ใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายท่ามกลางธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ ผู้คนจริงใจปราศจากความหลอกลวงแบบในเมืองกรุง

“นิงเถอะเดือน แม่คุณพี่ไม่ถือโทษอะไรเอ็งหรือ **ตุรีบ้านนาเรานี้แสนสบาย มีทุ่งกว้างมีน้ำไหลที่ทางเราไม่ต้องเช่าอาศัยเขา ไม่ต้องกลัวนิทว่าขานเพลตาแต่งตัวไม่เทียมเพื่อน** เออ, เดือนเจ้านิงเสียดีกว่า สิ้นเคราะห์เราแล้ว พี่มีเงินเกือบพันขอให้อาม่วนแกกลับเสียก่อนเถอะพี่จะแต่งเอ็ง จะซื้อนาอีกแล้วปลูกเรือนอยู่ด้วยกัน” (ไม้ เมืองเดิม, 2538ค: 134)

จากตัวอย่างเป็นข้อความที่ “นิง” ตัวละครเอกฝ่ายชายในนวนิยายเรื่อง “บ้านนอกเข้ากรุง” กล่าวกับ “เดือน” คนรักของตนถึงธรรมชาติและความเป็นอยู่ในชนบทที่เรียบง่ายและให้ความสุขสบายมากกว่าเมืองกรุง จากข้อความ “**ตุรีบ้านนาเรานี้แสนสบาย มีทุ่งกว้างมีน้ำไหล ที่ทางเราไม่ต้องเช่าอาศัยเขา ไม่ต้องกลัวนิทว่าขานเพลตาแต่งตัวไม่เทียมเพื่อน**” แสดงให้เห็นภาพความงดงามของชนบทที่มีทุ่งนา แม่น้ำลำธาร สะท้อนความร่มเย็นเป็นสุขของชนบท “ที่ทางเราไม่ต้องเช่าอาศัยเขา ไม่ต้องกลัวนิทว่าขานเพลตาแต่งตัวไม่เทียมเพื่อน” ที่อยู่อาศัยก็ไม่จำเป็นต้องใช้จ่ายเงินทองในการ

เช่า-ซื้อ ไม่ต้องกลัวค่านินทาเวลาแต่งงานไม่ทันสมัย แสดงให้เห็นถึงความเป็นอยู่ในชนบทที่พึ่งพาธรรมชาติ ใช้ชีวิตเรียบง่ายและเป็นอิสระ ไม่ตกอยู่ในอำนาจของเงินทอง ความศิวิไลซ์ ที่ผูกมัดให้เดือนต้องทันสมัย ต้องมี และต้องเป็นเหมือนเช่นผู้อื่น

อีกหนึ่งตัวละครที่ปรากฏความรักท้องถิ่นชนบทของตน คือ “ขวัญ” ในนวนิยายเรื่อง “แผลเก่า”

นวนิยายเรื่อง “แผลเก่า” เป็นนวนิยายเรื่องแรกที่สร้างชื่อเสียงให้กับไม้ เมืองเดิมตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน มีการนำนวนิยายดัดแปลงเป็นละครโทรทัศน์และภาพยนตร์อยู่หลายครั้ง “แผลเก่า” กล่าวถึงความรักอันบริสุทธิ์ของ “ขวัญ” และ “เรียม” ที่ถูกรอครบครัดกัน เรียมต้องไปใช้ชีวิตอยู่ในเมืองกรุง ทำให้เรียมกลายเป็นสาวเมืองกรุงเต็มตัวและรังเกียจความยากลำบากและไม่ทันสมัยในชนบท ส่วนขวัญก็มั่นคงในความรักที่ตนมีต่อเรียม ยังคงเป็นนายขวัญคนเดิมที่ทำอะไรเอนา ใช้ชีวิตอย่างชาวชนบท และรอคอยให้เรียมกลับมายังทุ่งบางกะปิ

วันหนึ่ง มารดาของเรียมไม่สบาย เรียมได้กลับมายังบ้านบางกะปิอีกครั้ง ขวัญจึงกล่าวชักชวนให้เรียมกลับมาอยู่บ้านบางกะปิ โดยยกภาพของทุ่งนา ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งน้ำ และภาพความเป็นอยู่ในชนบทที่พึ่งพาธรรมชาติ ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาเงินทองหรือวัตถุสิ่งของต่าง ๆ เรียมจึงเห็นความอิสระในบางกะปิ ซึ่งต่างจากในเมืองกรุงที่ตนเสมือนเป็น “นกน้อยในกรงทอง” ของคุณนายทองคำ ที่มีความเป็นอยู่อย่างสุขสบายแต่ไม่ได้เป็นอิสระ ดังตัวอย่างบทสนทนาของขวัญที่กล่าวกับเรียมดังนี้

“มาอยู่บางกะปิดูไร่ของเราดีกว่า บางกอกละไม่มีนาดู รั้นก็ต้องอาบน้ำโอ่ง กุ้งปลา มันจะมีในคลองเหมือนบ้านเราหรือ” ฟังเจ้าขวัญพูด เรียมมองเห็นสภาพธรรมชาติของลำน้ำและทุ่งนาในตอนกลางวัน จริงของเจ้าขวัญทั้งสิ้น เรียมมองเห็นชีวิตอิสระของการอยู่อาศัย (ไม้ เมืองเดิม, 2542ก: 83)

จากตัวอย่างเป็นตอนที่ “ขวัญ” ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่อง “แผลเก่า” กล่าวกับ “เรียม” คนรักของตนเพื่อชักจูงให้เรียมที่ไปใช้ชีวิตอยู่ในเมืองกรุงกลับมายังบางกะปิบ้านเกิดของตน แสดงให้เห็นความรักและห่วงหา “บ้านบางกะปิ” ของขวัญ เห็นได้จากการยกย่องท้องถิ่นของตนว่าสุขสบายมากกว่าเมืองกรุง

นอกจากนี้แล้วขวัญยังแสดงความพึงพอใจต่อธรรมชาติรอบตัวของตน อันแสดงให้เห็นถึงการ
เชิดชูภาพความงามในท้องถิ่นชนบทของตน ตัวอย่างเช่น

“พี่คิดเผลออกไปว่าถ้าผู้ใหญ่เขาตักกันแล้ว พี่จะให้พ่อแกลไปสู่ออเจ้า แล้วต่อไปเราคงเป็น
สุขมากที่เดียวเรียม นาของพ่อแกลมีถึง 50 ไร่ และพี่ก็เป็นลูกคนเดียวต้องได้หมดทั้งห้าสิบ **เข้าไป
นาเย็นกลับบ้านเราเห็นหน้ากันก็เป็นสุขจริง ๆ หัวใจพี่ไม่แสบหาอะไรมากมาย ในน้ำมีปลาใน
นามีข้าวและที่บ้านมีเรียมอยู่พี่ก็แสนสบาย**” (ไม้ เมืองเดิม, 2542ก: 22)

ความสุขของขวัญไม่ต้องการสิ่งใดมากมายนอกจาก “เรียม” และบ้านที่อยู่ภายใต้ธรรมชาติที่
อุดมสมบูรณ์ ในน้ำมีปลาในนามีข้าวสำหรับบริโภค ขวัญก็มีความสุขมากมายแล้ว จะเห็นได้ว่า
ความสุขของขวัญนั้นเรียบง่ายและมีชัย มีเพียงแค่ท้องทุ่งนาที่คนรัก ชีวิตของขวัญก็ดูพร้อม
สมบูรณ์แล้ว ขวัญจึงเป็นตัวละครที่มีความพึงพอใจกับธรรมชาติในท้องถิ่น

อีกหนึ่งตัวละครที่ปรากฏภาพการรักในท้องถิ่นชนบทชัดเจนคือ “รุ่ง” ในเรื่อง “สินในน้ำ”

นวนิยายเรื่อง “สินในน้ำ” เป็นเรื่องราวของ “รุ่ง” หนุ่มชาวเกาะระย้า มีอาชีพหาของใน
ทะเล เช่น พลอย ปะการังต่าง ๆ เพื่อนำมาแลกกับอาหาร และถึงแม้ว่ารุ่งจะมีอาชีพดังกล่าว แต่รุ่ง
กลับเห็นว่า เพชรพลอย มุก หรือสิ่งมีค่าอื่น ๆ ในทะเลมีค่าน้อยกว่ากุ้งหอยปูปลาอันเป็น “สินในน้ำ”
ที่สามารถนำมาเลี้ยงชีพได้ รุ่งคิดว่าแม้พลอยจะนำไปขายได้ราคาดี แต่สำหรับรุ่งแล้วเงินทองไม่ใช่
สิ่งของจำเป็น ความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติที่ให้ชีวิตรุ่งต่างหากที่จำเป็น แสดงให้เห็นว่ารุ่งเป็นชาย
ที่เชิดชู และยกย่องธรรมชาติในท้องถิ่นชนบท ว่ามีคุณค่ามากกว่าเงินทอง ดังเช่นตัวอย่างต่อไปนี้

เมื่อเสร็จสิ้นการจำแนกแจกจ่ายเม็ดพลอยอันเปรียบดั่งสมบัติตัวอย่างแล้ว ถึงผู้อื่นจะ
คิดเห็นไปในทำนองโลกประการใด หรือเห็นเป็นค่าเป็นราคาจะมาพอการเช่นไร แต่เจ้าคนที่
ลงแรงงานว่ายน้ำไปงมมาแจกเขานั่นกลับเฉยเมยไม่เห็นสำคัญน่าจะหวงแหน ซ้ำกลับเห็น
เสียว่าสินในน้ำอันแท้และมากมายนั้นคือปลาในลอบที่จะเลี้ยงชีพได้ดีกว่าพลอย (ไม้ เมือง
เดิม, 2543: 129)

จากตัวอย่างไม้ เมืองเดิม ได้บรรยายความคิด ลักษณะนิสัยของ “รุ่ง” ตัวละครเอกฝ่ายชาย
ในนวนิยายเรื่อง “สินในน้ำ” แสดงให้เห็นถึงการเห็นคุณค่าของธรรมชาติ ความอุดมสมบูรณ์ของ
ท้องถิ่นมากกว่าการให้ค่าในเงินทองวัตถุต่าง ๆ

สรุปได้ว่าไม้ เมืองเดิมได้นำเสนอลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้านที่รักท้องถิ่นเพื่อยกย่องคุณค่าของ ธรรมชาติในชนบท ที่พึ่งพาอาศัยธรรมชาติและการอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์และธรรมชาติที่สมดุลเห็น ได้จากตัวละครเอกฝ่ายชายที่มีความผูกพันกับธรรมชาติในท้องถิ่น ดำรงชีวิตสอดคล้องกับธรรมชาติ และมีความสุขกับธรรมชาติ มนุษย์สามารถอยู่กับธรรมชาติได้อย่างกลมกลืนและมีความสุขได้โดยมิ ต้องไฝ่หาความเจริญด้านวัตถุ

นอกจากนวนิยายลูกทุ่งของไม้ เมืองเดิมที่มีลักษณะลูกผู้ชายที่รักท้องถิ่นแล้ว นวนิยายอิง ประวัติศาสตร์ของไม้ เมืองเดิมก็ปรากฏลักษณะลูกผู้ชายที่รักท้องถิ่น อันมีความหมายในแง่ของ ชาติ บ้านเมืองอีกด้วย

นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ของไม้ เมืองเดิม นั้นเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับการต่อสู้กับพม่าเมื่อครั้งเสีย กรุงศรีอยุธยา มีฉากการต่อสู้ของตัวละครเอกฝ่ายชายในศึกสงครามระหว่างกรุงศรีอยุธยากับหงสาวดี และสอดแทรกแนวคิดเรื่องความรักชาติไว้อย่างตลอดทั้งเรื่อง ความหวงแหนชาติบ้านเมืองจึงปรากฏ ในตัวละครเอกฝ่ายชายที่เป็นผู้ดำเนินเรื่องหลักของนวนิยาย

ความรักและหวงแหนชาติบ้านเมืองที่ปรากฏในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ของไม้ เมืองเดิมมี ความสอดคล้องกับบริบททางสังคมในสมัยนั้น (พ.ศ. 2479-2485) ที่เป็นช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการ ปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นประชาธิปไตย การเปลี่ยนแปลงการปกครองส่งผล ให้การเมืองในประเทศไทยไม่มั่นคง ประชาชนยังไม่เข้าใจความหมายของประชาธิปไตยอย่างแท้จริง เป็นช่วงที่ประชาธิปไตยยังกำกวม ยังไม่เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ด้วยเพราะการปกครอง ระบอบแรกยังปกครองด้วยผู้มีอำนาจกลุ่มหนึ่ง คือกลุ่มของคณะราษฎร ยังไม่ได้เป็นของประชาชนอย่าง แท้จริง ต่อมาจึงมีการเลือกตั้งเกิดขึ้นการปกครองของประเทศไทยจึงเริ่มเป็นประชาธิปไตย อย่างไรก็ตาม เหตุการณ์ทางการเมืองก็ยังไม่มั่นคง ยังเกิดกบฏต่าง ๆ อยู่บ่อยครั้ง เช่น กบฏบวรเดช เกิดการ กวาดล้างทางการเมืองผู้ที่เป็นปรปักษ์ต่อรัฐบาล เช่นการกวาดล้างในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ประกอบกับสภาวะที่โลกกำลังเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่ 2 เกิดการเรียกร้องทวงดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำ โขงที่ไทยได้เสียให้ฝรั่งเศสไปกลับคืนมา เหตุการณ์และการเคลื่อนไหวทางการเมืองดังกล่าวมีส่วนให้ ประชาชนตื่นตัวและเกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชาติบ้านเมือง เกิดความรู้สึกหวงแหนแผ่นดินเกิด ของตนอย่างรุนแรง

กระแสความคิดดังกล่าวขยายใหญ่และแพร่หลายไปยังประชาชนทุกพื้นที่ทุกหมู่เหล่าอย่าง กว้างขวาง รัฐบาลสร้างความสำนึกเรื่อง “รักชาติ” เพื่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวของ

ประชาชน การออกกฎหมายฉบับที่ 3 ในปีพ.ศ. 2482 ที่ให้เลิกเรียกคนไทยหลากหลายเชื้อชาติ มาเป็น “คนไทย” เพียงชื่อเดียว (แกมสุข นุ่มนนท์, 2544: 60) สื่อต่าง ๆ ต่างปลุกฝังกระแสชาตินิยมไปสู่ประชาชนอย่างกว้างขวาง ทั้งสื่อวิทยุกระจายเสียง หนังสือพิมพ์ ละคร เพลง และวรรณกรรม ไม้เมืองเดิมในฐานะพลเมืองของประเทศในสมัยนั้นจึงตอบรับกระแสชาตินิยมดังกล่าวและถ่ายทอดความหวงแหนชาติบ้านเมืองสู่นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ของตน ตัวละครในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะตัวละครเอกฝ่ายชายที่มีบทบาทเด่นในการดำเนินเรื่องจึงมีความหวงแหนชาติสอดคล้องกับกระแสชาตินิยมในช่วงเวลาดังกล่าว โดยตัวละครเอกฝ่ายชายที่มีความรักและหวงแหนชาติบ้านเมือง เช่น “ดอกรัก” ในนวนิยายเรื่อง “สำเภาล่ม” ตัวอย่างเช่น

เจ้ารักผู้อาสาและถืออาญาศึกก็แล่นลิ้นนำพล ทุกก้าวที่พม่าวิ่งรุกรมานั้นรุกรานหัวใจให้
เกิดแค้น แผ่นดินไทยมิใช่แผ่นดินที่ทหารอื่นจะมาวิ่งเล่นคล่อง ๆ จะตัดหัวมันลงดำดินเป็นการขอ
ขมาแม่ธรณี ขอขมาผู้มียศและเจ้าแผ่นดินสยามที่มันยกมาดูแลตน (ไม้ เมืองเดิม, 2511: 213)

ดอกรักได้แสดงความหวงแหนแผ่นดินเกิดของตนเองไว้อย่างชัดเจน ดอกรักเกิดความรู้สึกคับ
แค้นใจเมื่อครั้ง “แผ่นดินไทย” ถูก “ทหารอื่น” มารุกราน “วิ่งเล่นคล่อง ๆ” ดอกรักเกิดความรู้สึก
หวงแหนและอยากปกป้องบ้านเกิดเมืองนอนของตน

สังเกตได้ว่าในบริบทของเนื้อเรื่องเป็นการต่อสู้ของกรุงศรีอยุธยากับพม่า แต่จากข้อความที่
ยกตัวอย่างมาจะเห็นได้ว่าไม้ เมืองเดิมใช้คำว่า “แผ่นดินไทย” แทนคำว่าแผ่นดินกรุงศรีอยุธยา และ
ใช้คำว่า “ทหารอื่น” แทนคำว่าทหารพม่า การเลือกใช้ในลักษณะดังกล่าวเห็นได้ว่ามีความสัมพันธ์กับ
เหตุการณ์บ้านเมืองในยุคที่ไม้ เมืองเดิมได้ประพันธ์นวนิยายประเภทอิงประวัติศาสตร์ เนื่องจาก
ช่วงเวลานั้นมีการเปลี่ยนชื่อประเทศจากสยามเป็น “ไทย” ประกอบกับสภาพบ้านเมืองตกอยู่ในภาวะ
สงครามโลกครั้งที่ 2 ภาพที่ประเทศไทยถูกรุกรานจากทหารชนชาติอื่นจึงเป็นภาพที่เห็นได้โดยง่าย
ดังนั้นการกล่าวถึงเหตุการณ์ระหว่างการเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 ที่สามารถเทียบเคียงกับภาวะ
สงครามโลกครั้งที่ 2 จึงเป็นการฉายซ้ำภาพในอดีตให้ชัดขึ้นมาในปัจจุบัน ผู้อ่านจะรู้สึกสะท้อนใจร่วม
ไปกับตัวละครเพราะเป็นเหตุการณ์ที่ใกล้เคียงกับเหตุการณ์ปัจจุบัน (2479-2485) การสอดแทรก
วาทกรรมชาตินิยมลงไปในความคิด พฤติกรรมของตัวละครโดยเฉพาะตัวละครเอกจึงดูสมจริง และ
สามารถปลุกใจให้ผู้อ่านเกิดความรักชาติได้ ภาพของ “แผ่นดินไทยมิใช่แผ่นดินที่ทหารอื่นจะมาวิ่งเล่น
คล่อง ๆ” จึงตอกย้ำความหวงแหนชาติให้ฝังลึกไปยังผู้อ่านได้อย่างแนบแน่น แสดงให้เห็นถึงการตอบรับ
นโยบายชาตินิยมของรัฐบาลเพื่อมาประกอบสร้างเป็นภาพชาตินิยมกรบของไม้ เมืองเดิมได้อย่างชัดเจน

นอกจากตัวละครตอกรักจากเรื่องสำเภาล่มแล้ว ยังมีอีกหนึ่งตัวละครที่มีความรักและหวงแหนชาตินั้นคือ “ทัฬห” จากเรื่อง “บางระจัน” ทัฬหเป็นผู้มีความรักและหวงแหนแผ่นดินเกิดของตนอย่างมาก ทัฬหได้แสดงให้เห็นความรักชาติของตนเมื่อครั้งอาสาเป็นทัพหน้าในการทำศึกกับพม่าในครั้งแรก ทัฬหเกรงว่าผู้นำบางระจันจะไม่เชื่อในความรักและหวงแหนบ้านเมืองของทัฬห จึงกล่าวให้คำมั่นว่า “ฉันทเป็นคนพื้นค้ำหยาด และที่มุ่งมานี้ก็ไม่คิดเป็นอื่น นอกจากจะขออาสาทำศึก ขอถวายชีวิตให้แก่แผ่นดิน ไม่อยากให้ใครมาข่มเหงเท่านั้น” (ไม้ เมืองเดิม, 2553: 87) ทัฬหกล่าวว่าพร้อมสละชีวิตเพื่อปกป้องแผ่นดินเกิดไม่ให้มีผู้ใดมารุกราน ความมุ่งมั่นตั้งใจและรักชาติของทัฬหทำให้ทัฬหได้เป็นผู้นำทัพหน้าในการสู้กับพม่าในครั้งนั้น และอีกหลายครั้งในเวลาต่อมา นอกจากนี้แล้ว “ทัฬห” ยังเคยเปรียบเทียบการทำศึกเพื่อปกป้องบ้านเมืองไว้ว่า

ฟ้าสางแล้วสนธิ กาฝูงมันจากรังไปหาอาหารและเหยื่อมาเลี้ยงลูกอ่อน แต่ตัวมันเองจะจากทับบอาศัยไปประกาศฝีมือ ไปสังหารศัตรูที่จะล่วงมาย้ายิบางระจัน มันจากทับบจากค่ายไปหวังจักกันลูกเล็กเด็กอ่อนทั้งผู้เฒ่าบรรพบุรุษมิให้ถูกข่มเหงหยาบหยาม บุตรธิดาและลูกสาวชาวบ้านจักมิต้องถูกขึ้นใจคร่าจากเหย้าเมื่อแผ่นดินระจันยังไม่กลับหน้ามัน (ไม้ เมืองเดิม, 2553: 140)

ทัฬหเปรียบว่า ฝูงนกนั้นจากรังไปเพื่อหาอาหาร แต่ตนนั้นจากบ้านไปเพื่อประกาศฝีมือ ไปเพื่อสังหารข้าศึกศัตรูที่มารุกล้ำบ้านบางระจัน รุกล้ำแผ่นดินกรุงศรีอยุธยาของตน เพื่อปกป้อง เด็กเล็ก ผู้หญิง คนแก่ ที่ไม่มีทางสู้ให้ไม่ต้องถูกต้อนไปเป็นเชลย แสดงให้เห็นความหวงแหนชาติบ้านเมืองและพร้อมปกป้องบ้านเมืองมิให้ถูกรุกรานของทัฬหได้ดี

จากตัวอย่างที่ยกมาจะเห็นได้ว่า ไม้ เมืองเดิมได้สร้างลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้านที่มีรักและหวงแหนในท้องถิ่น ชาติบ้านเมืองของตน ซึ่งมีความสัมพันธ์กับสังคมในขณะนั้นที่เป็นช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 มีผลให้เกิดการปลุกจิตสำนึกให้เกิดความรักชาติบ้านเมืองเกิดขึ้น รัฐบาลจึงวางนโยบายปลุกเร้าความรักชาติให้เกิดขึ้นในสังคม โดยเฉพาะในผู้ชายที่มีบทบาทสำคัญในการธำรงรักษาชาติบ้านเมืองโดยตรง และการที่ผู้ชายได้แสดงออกถึงการรักชาติ รักท้องถิ่น ผ่านทั้งคำพูดและการกระทำ (อกรบ) ยังแสดงให้เห็นถึงการประสบความสำเร็จของชายในฐานะผู้ที่มีบทบาทโดยตรงในการปกป้องชาติอีกด้วย

4. ผู้ชายที่กตัญญู

มนุษย์เป็นสัตว์สังคม ผู้คนในสังคมย่อมมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นตั้งแต่เกิด และจะดำรงอยู่ได้ด้วยเพราะได้รับการเลี้ยงดูอุปการะจากผู้อื่น เช่น บิดามารดา ครูอาจารย์ โดยในสังคมไทยที่มีลักษณะของการพึ่งพาอาศัยกันสูง การแสดงออกถึงการรู้สึกสำนึกในคุณจึงย่อมได้รับการยอมรับและยกย่องว่าเป็นคนดี ดังพุทธศาสนาสูภชาตที่ว่า “ภูมิ เว สาธุรูปานํ กตัญญูกตเวทิตา ความกตัญญูเป็นเครื่องหมายของคนดี” ผู้ที่มีความกตัญญูย่อมนำมาซึ่งความสุข ความเจริญ และเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต และหน้าที่การงาน (บุษกร วัฒนบุตร และคณะ, 2560: 79) การรู้จักคุณและคิดตอบแทนจึงเป็นคุณธรรมพื้นฐานที่สังคมไทยปลูกฝังตั้งแต่เด็ก ตัวอย่างของชายผู้มีความกตัญญูเช่น “เสมา” ในนวนิยายเรื่อง “ขุนศึก”

เสมาเป็นช่างตีเหล็กที่มีชีวิตพลิกผันมีโอกาสเป็นทหารจนมียศตำแหน่งสูงสุดเป็นขุนศึก ชีวิตของเสมาเต็มไปด้วยอุปสรรคอันเกิดจากความอิจฉาริษยา เสมาต้องใช้ความสามารถของตนเพื่อฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ โดยมีผู้มีพระคุณคอยช่วยเหลืออยู่บ่อยครั้ง เสมาจึงเป็นผู้มีความกตัญญูรู้คุณและตอบแทนบุญคุณแก่ผู้มีพระคุณเสมอเมื่อมีโอกาส เช่น “ขุนรามเดชะ” ผู้รับอุปการะและให้โอกาสเสมาได้ฝึกการต่อสู้จนเสมาได้เป็นทหารหลวง เสมาได้กล่าวถึงความกตัญญูรู้คุณที่มีต่อขุนฤทธิ์อยู่บ่อยครั้ง เช่น “ชีวิตข้าพเจ้านี้ขอถวายแก่ราชการศึกษาแต่พระคุณท่านจะรับสั่งใช้ หากได้ขึ้นอยู่ที่พหุหน้าก็ประเสริฐ ผิวอยู่หลังก็ขออยู่ทะเลวงฟันทเมื่อศึกหนัก” (ไม้ เมืองเดิม, 2554ข: 296) เสมาพร้อมรับใช้ขุนฤทธิ์เสมอ เสมาเคารพขุนรามเดชะเสมือนเป็นบิดาของตน “อันพระคุณท่านนี้หากจะกล่าวแล้วก็เสมือนพ่อบังเกิดหัวที่ได้อุปการะอุ้มชูมาช้านานเป็นที่จับใจนัก...” (ไม้ เมืองเดิม, 2554ข: 326)

นอกจากความกตัญญูที่เสมามีต่อขุนฤทธิ์ แล้วเสมายังกตัญญูต่อ “พันอินทราช” บิดาของเรไรที่เคยช่วยเหลือเสมาเอาไว้เช่นกัน เสมาสำนึกในพระคุณของพันอินทราชเสมอ “ข้าพเจ้าจักขอก้มหน้าทำศึกถวายชีวิตจนสุดฝีมือ และพระคุณนี้จักติดน้ำใจจำฝังแน่นอยู่ตลอดชีพ” (ไม้ เมืองเดิม, 2554ข: 303) เสมากล่าวว่าพระคุณที่พันอินทราชผู้รับอุปการะและให้โอกาสเสมาได้ฝึกการต่อสู้จนเสมาได้เป็นทหารหลวง ให้ช่วยเหลือตนไว้นั้นจะไม่วันลืม จะจำแนบฝังใจจนวาระสุดท้ายของชีวิต เสมานับถือพันอินทราชว่าเป็นบิดาของตน “พระคุณท่านล้นเหลือเสมือนบิดาบังเกิดหัวแล้วเป็นแท้’ เสมานั่งตรง มือยังประนมอยู่แล้วกล่าวความในใจ ‘ลูกนี้จะจำคำสอนเสมอชีวิต ... ” (ไม้ เมืองเดิม, 2554ข: 318)

นอกจากกตัญญูต่อผู้มีพระคุณแล้ว เสมายังกตัญญูต่อแผ่นดินเกิด กตัญญูต่อพระเจ้าแผ่นดิน อีกด้วย เห็นได้จากเมื่อครั้งบิดาของเสมาอวยพรเสมาเมื่อครั้งได้ยศเป็นขุนศึกและต้องไปทำศึกกับพม่า ว่า

“เจ้าก็ได้เป็นขุนศึกท้าวท้าวท้าว ซึ่งพ่อเคยสังเกตุไว้ว่าวาสนาซึ่งจักช่วยเจ้ามาแล้ว ๆ นั้นก็ล้วนแต่มีทัพศัตรูมาประชิดติดเมือง ได้อาสาบจนามีชัยชำนะแล้วถึงได้เป็นขุนศึกขุนพล แคล้วแกโทษไปทุกครั้งขณะเพราะบารมีจิตเจ้าชื่อต่อแผ่นดินทั้งกตัญญูยังต่อผู้มีพระคุณ ครั่งนี้ก็ ขอให้จงแคล้วไปเช่นนั้นจุกเมื่อก่อนได้รอดพ้นภัยเป็นสวัสดิ์แต่นั้นเถิด...” (ไม้ เมืองเดิม, 2554จ: 1881)

บิดาของเสมากล่าวชื่นชมเสมาว่าเสมาได้ยศเป็นถึงขุนศึกและฝ่าฝืนอุปสรรคต่าง ๆ ไปได้ เพราะความซื่อสัตย์ ความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณและกตัญญูต่อแผ่นดินเกิด ซึ่งความสำนึกในแผ่นดินเกิด และพระเจ้าแผ่นดินของเสมานั้น ก็เห็นได้ชัดเจนในตอนที่เสมาออกรบกับพม่าเมื่อครั้งยังเป็น ตะพุนเลี้ยงช้าง เสมาดังใจรบกับกองทัพพม่าศึกอยู่เสมอเพราะเสมาคิดว่าการปกป้องบ้านเมืองอย่างสุด ความสามารถเป็นการแสดงให้เห็นถึงแสนยานุภาพของอยุธยา เสมือนได้แม่พระบรมราชานุภาพของ พระเจ้าแผ่นดินกรุงศรีอยุธยาให้ไพศาล

“...จึงไอ้ตะพุนผิ่วมันจะเป็นทาสคนหลวงไซ้แต่กั้นน้ำใจไทยเพราะละอายนัก ด้วยหงสาวดีจะดูแคลนด้วยพลแสนศรีอยุธยาสิ่งอยู่มิกล้ามีขุนแต่หนึ่งเดียวออกรบฝีมือมันให้เสื่อมแก่พระบรมเดชานุภาพพระพุทเจ้าอยู่หัวท่าน ฮะ-เพียงเท่านี้ไอ้ตะพุนมันก็ปิติใจด้วยอยู่เปี่ยมแล้วว่า สมิงขุนพลหงสาชาติอริต้องพ่ายแพ้ฝีมือให้เราโยนหัวเล่น คือสมเด็จพระเจ้าแปรแล้ว ประกาศกูว่าขุนไทยจุกเคยมาแต่ก่อนก็เสมือนได้แม่พระบรมเดชานุภาพ ได้แม่ฤทธิ์ฝีมือทหารทวาราวดีให้มันสยงเล่นเช่นนี้...” (ไม้ เมืองเดิม, 2554จ: 1704)

เสมามีความคิดว่าหากตนได้ปราบปรามฆ่าศึกศัตรูของบ้านเมืองได้ก็ถือว่าเป็นการประกาศเกียรติแห่งพระเจ้าแผ่นดินกรุงศรีอยุธยาให้เป็นที่เกรงขาม เป็นการแสดงความกตัญญูต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ และยังแสดงให้เห็นภาพความรักและเทิดทูนในสถาบันพระมหากษัตริย์ของเสมาได้เป็นอย่างดี

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าไม้ เมืองเดิมได้สร้างตัวละครเอกฝ่ายชายให้เป็นผู้มีความกตัญญู ทั้งกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ และกตัญญูต่อแผ่นดินเกิด มีการสำนึกและคิดตอบแทนเพื่อประกาศบุญคุณ ซึ่งสอดคล้องกับค่านิยมของสังคมไทยที่ยกย่องผู้ที่กตัญญูว่าเป็นคนดี หากผู้ใด กตัญญูทวดเวทีกีย่อมมี

ความเจริญ เป็นสิริมงคลแก่ชีวิตและหน้าที่การงาน ไม้ เมืองเดิมจึงนำเสนอให้ลูกผู้ชายชาวบ้านในวรรณกรรมของตนนั้นมีความกตัญญูรู้คุณและคิดตอบแทนจึงเป็นคุณธรรมพื้นฐานที่สังคมไทยปลูกฝังตั้งแต่เด็ก

5. ผู้ชายที่ดูแลปกป้องครอบครัว และช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อน

ครอบครัวเป็นสถาบันที่เล็กที่สุดและมีความสำคัญอย่างมากในสังคมไทย การดูแล อบรมสั่งสอน รวมถึงการปกป้องครอบครัวจึงเป็นหน้าที่ของทุกคนในครอบครัวโดยเฉพาะผู้ชายที่เปรียบเสมือนช้างเท้าหน้า ผู้ชายที่รู้จักหน้าที่ คือรู้จักปกป้องดูแลครอบครัวของตนจึงเป็นพื้นฐานอันนำไปสู่การเป็นชายที่ช่วยเหลือผู้อื่น พร้อมดูแลปกป้องประเทศชาติ ตัวอย่างตัวละครเอกฝ่ายชายที่มีลักษณะของชายผู้ดูแลปกป้องครอบครัวเช่น “ผง” ในนวนิยายเรื่อง “กระท่อมปลายนา”

กระท่อมปลายนาเป็นเรื่องราวของ “ผง” กับภรรยาชื่อ “ลำภู” ผงเป็นชายหนุ่มที่ยากจน ในอดีตเคยเกเร แต่เมื่อมีครอบครัวก็กลายเป็นผู้ที่รักครอบครัวอย่างมาก “สารภี” น้องสาวของลำภูได้กล่าวถึงนิสัยด้านนี้ของผงไว้ว่า

สารภียังเป็นสาวเด็กที่ควรจะขาดความคิด ถึงกระนั้นก็ยังเห็นว่าชายที่รักลูกรักเมียอย่างประเสริฐแท้ก็เพียงที่ผง เมื่อก่อนมันเป็นนักเลงเที่ยวเกะกะระราน รู้กระฉ่อนกันทั้งลำลูกกา แต่พอมีลูกมีเต้านักก็ทิ้งพยศนักเลง จับเจ้าเลี้ยงลูกอยู่กับบ้าน กว่าจะได้กินแต่ละมื้อก็ต้องเดินตัดจากทุ่งโน้นข้ามมาเอาข้าวสารหุง (ไม้ เมืองเดิม, 2539: 81)

สารภีเห็นว่าผงเป็นคนที่รักครอบครัว ยอมเปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อครอบครัวที่ตนรัก ทำหน้าที่หัวหน้าครอบครัว และเสียสละตนเพื่อเดินทางข้ามทุ่งเป็นระยะไกล เพื่อขอแลกข้าวสารกลับไปให้ครอบครัวในทุกมื้อ แสดงให้เห็นว่าผงเป็นผู้ที่รักครอบครัว และพร้อมดูแล ปกป้องครอบครัวของตน สังเกตได้ว่าไม้ เมืองเดิมได้สร้างภาพให้ “ผง” มีการสำนึกและเปลี่ยนแปลงตัวเอง ไม้ เมืองเดิมเชื่อว่าแต่ละคนสามารถเปลี่ยนแปลงตัวเองให้ดีขึ้นได้ การทำตัวเองให้ดีขึ้นก็เป็นการตระหนักถึงคุณค่าของตนเองมากขึ้น เมื่อสามารถเปลี่ยนแปลงตัวเองไปในทางที่ดีก็ได้ก็เสมือนพร้อมที่จะพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นไปได้ หรือตัวอย่างตัวละครที่เป็นชายผู้ดูแลปกป้องครอบครัวเช่น “หลวง” ในนวนิยายเรื่อง “กลางเพลิง”

“หลวง” ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่อง “กลางเพลิง” มีน้องสาวคือ “สร้าง” ในระยะแรกหลวงกับสร้างมักมีความคิดเห็นที่ขัดแย้งกันอยู่เสมอ หลวงมักเป็นผู้มีความรับผิดชอบชั่วดี ในขณะที่

สร้างเป็นเด็กสาวที่เชื่อคนง่าย มักไม่ไตร่ตรองสิ่งใดให้รอบคอบ จนเป็นชนวนเหตุให้หลวงตกอยู่ในอันตราย ซึ่งในตอนนั้นสร้างเริ่มตระหนักว่าตนเป็นหนึ่งในต้นเหตุที่ทำให้ครอบครัวเดือดร้อน จึงอาสาช่วยเหลือหลวงให้พ้นจากอันตราย จนสร้างเองได้รับบาดเจ็บแทน ในตอนนั้นหลวงจึงได้เข้าไปช่วยน้องสาวของตนอย่างสุดความสามารถ “ถึงเจ้าหลวงจะล้มจะคลาน บนบ่าก็มีปล่อยน้อง กระทั่งเลี้ยวเห็นบันไดเรือน เห็นคนข้างล่างไม่รู้เป็นหน้าใคร และครุ่นที่มันยืนอยู่กลางเพลิงล้อมสว่างจ้า พ่อฉัตรซึ่งหนีอ้อมไปเอาปืนจากพ่อก็ประทับยิงซ้อน ๆ มา ” (ไม้ เมืองเดิม, 2538ก: 134) ท้ายที่สุดแล้วหลวงไม่สามารถช่วยเหลือสร้างได้สำเร็จ ทั้งสองเสียชีวิตอยู่ในกองเพลิงทั้งในสภาพที่หลวงกำลังอุ้มสร้างอยู่ แสดงให้เห็นความรักและพร้อมปกป้องคนในครอบครัวของหลวง แม้ตนจะต้องตกอยู่ในอันตรายแต่ก็พยายามช่วยเหลือน้องสาวของตน

ในด้านตัวอย่างตัวละครที่มีความเอื้ออาทรต่อผู้อื่นที่เดือดร้อนเช่น “เอื้อง” หรือ “ขุนทุ้ง” ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่อง “ล้างบาง” ในตอนที่เอื้องช่วยเหลือสาหร่าย หญิงสาวที่เคยได้ช่วยเหลือเอื้องไว้อย่างเต็มใจ เอื้องเห็นว่าสาหร่ายและครอบครัวเดือดร้อน จึงปลดสร้อยทองที่ตนมีนำให้สาหร่ายไปแลกกับข้าวสาร ดังตัวอย่าง

เอื้องไม่เอารูชีสิ่งไร แก้วชายเพลาะแพรคำที่เคียนเอวออกส่งให้แม่อวบ ‘เอาไปให้เขาตีราคาเป็นเงิน แล้วแลกข้าวมาไว้เออะ ที่เหลือก็เก็บไว้มีหน้า หากฉันทกลับก็จะได้พึ่งมั่งสักมือ’ สร้อยทองคำให้แม่อวบเบิงตา พ่อบัวชะเง้อขึ้นนั่งมองและสาวสาหร่ายก็ประนมมือตัวเองเหมือนฝนได้พบสมบัติ (ไม้ เมืองเดิม, 2538ง: 33)

ลักษณะลูกผู้ชายที่ดูแลปกป้องคนในครอบครัวและช่วยผู้อื่นที่เดือดร้อนแสดงให้เห็นถึงการยกย่องการพึ่งพาอาศัยกันของชาวชนบทที่ช่วยเหลือซึ่งกันและกันมากกว่าการที่ต่างคนต่างอยู่ การพึ่งพาอาศัยกันย่อมนำมาซึ่งความสุขของคนในสังคม สอดคล้องกับสภาพสังคมในชนบทที่ผาสุก พงษ์ไพจิตร และ คริส เบเคอร์ (2539: 373-375) กล่าวว่า ชนบทไทยมักมีการพัฒนาระบบสังคมและการจัดการองค์กรภายในตนเอง อีกทั้งผู้ชายยังมีในฐานะเป็นผู้นำครอบครัวในสังคมไทยที่เป็นแบบปิตาธิปไตย จึงต้องมีหน้าที่คุ้มครอง ดูแลครอบครัว รวมถึงเอื้ออาทรต่อผู้อื่น ไม้ เมืองเดิมจึงได้สร้างให้ผู้ชายมีลักษณะดังกล่าวเพื่อให้สอดคล้องกับสังคมไทย ประกอบกับยังสอดคล้องกับสภาพสังคมในชนบทที่รัฐบาลยังไม่สามารถเข้าถึงได้อย่างเต็มที่เท่าผู้คนในชุมชนเอง ชาวชนบทจึงต้องการชายผู้มีความเอื้ออาทรช่วยเหลือผู้อื่น ผู้ชายจึงต้องเป็นดูแลผู้คนในชุมชนนั่นเอง

6. ผู้ชายที่รู้จักให้อภัย

การรู้จักให้อภัยเป็นสิ่งที่ทำให้สังคมสงบสุข โดยเฉพาะการเรียนรู้ที่จะให้อภัยกันและกัน ภายใต้สถานการณ์ความขัดแย้งต่าง ๆ เป็นค่านิยมของสังคมไทยที่สอดคล้องกับหลักพระพุทธศาสนา ที่เชื่อว่าเมื่อให้อภัย หรือที่เรียกว่า “ขอโทษกรรม” จะช่วยทำให้กรรมเบาบางขึ้น ไม่มีความอาฆาตพยาบาท และก่อให้เกิดความรักใคร่กัน อยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข นอกจากนี้แล้วการรู้จักให้อภัยผู้อื่น ยังมีอานิสงส์สูง เพราะเป็นการละการยึดมั่นถือมั่นในตัวตน ทำให้จิตใจผ่องใสอีกด้วย การรู้จักให้อภัยผู้อื่นจึงเป็นค่านิยมในสังคมไทย โดยตัวละครเอกฝ่ายชายในวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิมก็มีลักษณะของผู้ชายที่ใจกว้างรู้จักให้อภัยผู้อื่น ตัวอย่างเช่น “ลือ” ในนวนิยายเรื่อง “รอยไถ”

รอยไถ เป็นเรื่องราวความรักของลือกับบัวเพื่อนที่ถูกกีดกันโดยครอบครัวของบัวเพื่อน ด้วยเพราะลือนั้นยากจน ครอบครัวของบัวเพื่อนจึงบังคับให้บัวเพื่อนแต่งงานกับ “อ่อน” ชายหนุ่มที่ครอบครัวหมั้นหมายไว้

ในระยะแรกที่ลือทราบว่าบัวเพื่อนต้องแต่งงานกับนายอ่อน ก็เศร้าเสียใจและพยายามชิงตัวบัวเพื่อนมาจากอ่อน แต่ก็ไม่สำเร็จ บัวเพื่อนจึงแต่งงานกับนายอ่อนในที่สุด ในตอนนั้นลือได้ทราบความรู้สึกที่แท้จริงที่อ่อนมีต่อบัวเพื่อน ลือจึงเห็นว่าอ่อนมีความรักที่แท้จริงให้กับบัวเพื่อน และทั้งสองก็รักใคร่ชอบพอกัน ลือจึงให้อภัยอ่อนที่เคยแย่งชิงบัวเพื่อนไปจากตนรวมทั้งให้อภัยบัวเพื่อนที่อดีตคนรักของตน

ครูนั่นนายอ่อนมาถึงตรงเข้ากอดเจ้าลือ “ฉันผิดมาก พ่อลือ” มันกอดตบศัตรู

“ผิดด้วยรักแท้ฉันไม่ว่า เพราะเมื่อเพื่อนอยู่กับพ่ออ่อนรักใคร่กันดีแล้ว ก็ต้องได้จำเรียมยิ่งกว่าฉัน”

ผู้รักน้ำตาคลอ ลูกผู้ชายที่หายากลำบากตลอดบางเขนมิตรดีที่สุจริตที่สุดคือศัตรูเท่าที่หวนมารักกัน (ไม้ เมืองเดิม, 2542: 106)

ลือให้อภัย “บัวเพื่อน” คนรักเก่าของตนและ “อ่อน” คนรักใหม่ของบัวเพื่อน ลือไม่ถือโทษโกรธเคืองที่อ่อนเคยแย่งชิงบัวเพื่อนไปจากตน และเห็นว่าอ่อนมีความรักที่แท้จริงต่อบัวเพื่อน อ่อนจึงยกย่องน้ำใจของลือว่าเป็นเพื่อนที่ดี “มิตรดีที่สุจริตที่สุดคือศัตรูที่หวนมารักกัน” หรืออีกตัวละครที่เป็นผู้รู้จักให้อภัยผู้อื่นคือ “เอื้อง” จากนวนิยายเรื่อง “ล้างบาง”

เอื้องกับนายหวาดนั้นเป็นคู่อริกันเพราะนายหวาดเป็นพรรคพวกนายทิพย์ ชายที่หมายปองหญิงคนรักของเอื้อง หวาดมักหาเรื่องแค้นเอื้องและมักใส่ร้ายเอื้องอยู่เสมอเพื่อช่วยเหลือทิพย์พรรคพวกของตน ทั้งสองเผชิญหน้ากันอยู่บ่อย ๆ ต่างคนต่างหาทางแค้นอีกฝ่ายเสมอ จนในครั้งสุดท้ายเอื้องจับตัวนายหวาดไปเพื่อแค้น แต่เกิดความเห็นใจจึงปล่อยตัวนายหวาดไป

“แกมันเถอะ” มันชี้สั่งเจ้าคนคุม และพ่อบุญทวดเป็นอิสระแก่ตัว เอื้องกรากเข้าประคอง
“หมดเวรกันที-ข้าอโหสิท่านกำนันและพ่อบุญทวดทุกอย่าง”

หัวใจนักเลงตรงกัน ถึงกับเจ้าบางยกมือไหว้ “ฉันทขอสาบานต่อหน้าคบไฟนี้ ถ้าอ้ายหวาดคิดทรยศร้ายต่อขุนทุ่งอีก ก็ขอให้มอันพินาศฉิบหาย”

.....

“ฉันทจะขอเลิกประพตติเช่นกันแต่อย่าลืมนึกเมื่อขุนทุ่งเกิดอีก ฉันทจะติดตามเป็นน้องชายทุกฝีก้าว” (ไม้ เมืองเดิม, 2538: 129-130)

นายหวาดซึ่งใจและนับถือน้ำใจของเอื้องจนสาบานว่าจะเลิกประพตติชั่ว และขอติดตามเอื้องตลอดไป แสดงให้เห็นความมีน้ำใจของผู้ชายของเอื้องที่สามารถให้อภัยผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

อีกหนึ่งตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงการรู้จักให้อภัยคือ “รุ่ง” จากนวนิยายเรื่อง “สินในน้ำ” เหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นความมีน้ำใจ และรู้จักให้อภัยผู้อื่นคือตอนที่รุ่ง และ “แปลง” ชายหนุ่มที่หมายปองหญิงคนรักของรุ่ง เป็นคู่อริที่มักใส่ร้าย และหาเรื่องกลั่นแกล้งรุ่ง ออกเดินเรือหาปลาและของทะเลพร้อมกับชาวบ้านบางส่วน ในครั้งนั้นเกิดคลื่นแรงทำให้แปลงตกน้ำ รุ่งเป็นผู้เห็นเหตุการณ์และอยู่ใกล้กับจุดที่นายแปลงพลัดตกลงทะเล ในตอนนั้นแปลงเกิดหวังใจว่ารุ่งจะไม่ช่วยเหลือตนเพราะตนเคยทำไม่ดีกับรุ่งไว้ นายแปลงจึงขอความช่วยเหลือจากรุ่งให้ช่วยเหลือตน

“รุ่งช่วยฉันทเถอะ อย่าถือเรื่องที่เราทะเลาะกันเลย ฉันทหมดแรงแล้วปล่อยคงจมน้ำตาย”

“ช่วยซี” รุ่งตอบชอบ ๆ อีกแขนยังคองจ้ำน้ำจะให้รีบสุดปลายเชือก “ไม่ช่วยข้าจะเอาฉลอมออกให้ลำบากทำไม ข้าจะโจนมาทะเลทำไม” (ไม้ เมืองเดิม, 2543: 258-259)

แปลงขอร้องให้รุ่งช่วยตนที่กำลังจมน้ำ รุ่งจึงตอบกลับไปว่า “ช่วย” อย่างไม่ลังเลใจ แม้แปลงจะเคยทำไม่ดีกับรุ่งไว้ แต่รุ่งก็รู้จักให้อภัยและเห็นว่าชีวิตคนมีค่ามากกว่าการที่จะมาถือโทษโกรธกัน แสดงให้เห็นลักษณะลูกผู้ชายที่มีน้ำใจ รู้จักให้อภัยผู้อื่นของรุ่ง

จากตัวอย่างข้างต้นจะสามารถกล่าวได้ว่าไม้ เมืองเดิมได้สร้างลูกผู้ชายชาวบ้านในงานเขียนของตนให้เป็นชายที่รู้จักให้อภัยผู้อื่นอันสอดคล้องกับหลักพุทธศาสนาที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวในสังคมชนบทที่มีความเชื่อว่าเมื่อเรียนรู้การให้อภัยผู้อื่นจะทำให้กรรมเบาบางขึ้น จิตใจผ่องใสปราศจากความขุ่นมัวจากความอาฆาตพยาบาท ก่อให้เกิดความรักใคร่กลมเกลียวกันในสังคม ตัวละครเอกฝ่ายชายในวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิมจึงเป็นผู้ที่รู้จักให้อภัยผู้อื่นที่สอดคล้องกับค่านิยมดังกล่าวนั่นเอง

7. ผู้ชายที่กล้ายอมรับความผิด

การเรียนรู้และยอมรับในความผิดพลาดแสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบของตัวละครเอกฝ่ายชาย โดยตัวละครที่เป็นผู้ชายที่รู้จักยอมรับของผิดพลาดของตนเช่น ตัวละคร “เร่” ในนวนิยายเรื่อง “เสือทุ่ง”

“เร่” ถูก “ทิพย์” ผู้มีอิทธิพลในหมู่บ้านใส่ร้ายเพราะแย่งชิงหญิงคนรักกัน ทำให้ “เร่” ไม่สามารถอยู่ในหมู่บ้านได้ ต้องหนีไปเป็นเสือและจำเป็นต้องออกปล้นชาวบ้านในละแวกนั้นอย่างจำใจ เร่ตระหนกอยู่ทุกเวลาที่ว่าตนประพบัติไม่ถูกต้อง การปล้นฆ่าทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน โดยเมื่อครั้งที่ทิพย์ออกตามล่าเสือเร่ เร่ไม่คิดที่จะต่อสู้เพราะทราบว่าตนมีความผิดที่สะสมมาเป็นเวลานานและยอมรับในความผิดนั้น

คุณร้องไห้ “อ้ายแม่สบายดี แต่ข้าจะรุกเข้าไปตายให้หมด”

“อย่าพูด โน่นเขาคนถูก เราซิวะคุณที่ประพบัติไม่ควรและเอ็งก็ต้องเลี้ยงลูกพี่ ถอยเถอะ” (ไม้ เมืองเดิม, 2512ข: 139-140)

นายพลลูกน้องคนสนิทของเสือเร่คิดจะเข้าต่อสู้ แต่เร่ห้ามไว้เพราะสำนึกว่าตนนั้นประพบัติผิดจริงจึงสั่งให้พลถอนกำลังออกไป แสดงให้เห็นว่า “เร่” ที่ถึงแม้จะเป็นโจร ก็ยังรู้จักผิดชอบชั่วดี และกล้ายอมรับเมื่อตนเองทำผิดอย่างตรงไปตรงมาไม่เขินอาย หรือเช่น “ลือ” ในนวนิยายเรื่อง “เรือเพลง-เรือเร่” ในตอนที่ “ลือ” ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่อง “เรือเพลง-เรือเร่” กล่าวสารภาพว่าตนรู้สึกผิดที่เคยได้ร้องเพลงเรือที่มีเนื้อหาล่วงเกินผนทอง พร้อมยอมรับว่าที่ทำไปเพราะความคึกคะนอง และรู้สึกเสียใจกับการกระทำของตน

“ฉันทก็เสียใจเมื่อผิดไป เพราะพลุ่งขึ้นมาก็เลยลืมเอาสนธิทีเดียว” ลือพูดซิม ๆ แล้วมองหน้าผนทอง

“แม่ฝนก็เหมือนกัน อย่าได้ถือสาหาความเลยที่เราได้ร้องเล่นกันมา ฉันไม่ตั้งใจเป็นอื่น หรือคนนอกจากพ่อตัดเขาแรงมากก็ต้องแรงไปเลยปล่อยให้แม่ฝนเดือดร้อน ขอโทษเสียทุก ๆ คน เถอะนะตั้งแต่ทำยตลอดหัวนะ”

ถึงใครโกรธแค้นอย่างไรก็อดสมเพชหน้าสื่อไม่ได้ ยิ่งเห็นลือยกมือไหว้ท่วมหัวขอขมาก็เลยโอหสิ ฝนทองยังอดฆ่าเลื่องดูเจ้าขุนแผนทุ่งเสือข้ามมิได้ ช่างอาจหาญสมชื่อสมบางที่อยู่ (ไม้ เมืองเดิม, 2511ค: 25)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าสื่อจึงกล่าวขอโทษพร้อมทั้งยกมือไหว้ฝนทองและหญิงคนอื่นในเรื่อง ซึ่งการกระทำดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความสำนึกผิดและกล้ายอมรับในความผิดอย่างกล้าหาญจนฝนทองอดชื่นชมไม่ได้ หรือตัวอย่าง “ไผ่” ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่อง “สาวชะโงก-เสือข้าม” ไผ่เกิดมีปากเสียงรุนแรงกับ “อ้อน” คนรักของตน ไผ่เห็นว่าอ้อนเสียใจอย่างมาก ไผ่จึงได้สติว่าเป็นเพราะตนพูดจารุนแรงกับอ้อนมากเกินไป “แต่ชายมันก็ได้สำนึกคืนสติมาอีก แต่นั่นคงจะไม่เห็นหน้าอ้อนอีก เจ้าคงจะคิดแค้นน้ำตานองหมอนเพราะผิดพี่เอง” (ไม้ เมืองเดิม, 2521: 79) ไผ่สำนึกในความผิดของตน หลังจากนั้นไผ่จึงได้ตามไปง้ออ้อนจนสำเร็จในเวลาต่อมา

อีกหนึ่งตัวอย่างคือ “ภูหิน” จากนวนิยายเรื่อง “ลมตะเภา” ภูหินเป็นชายที่อารมณ์ร้ายมุทะลุ จนทำให้ภรรยาของภูหินไม่สามารถทนอยู่กับภูหินได้ และเมื่อภูหินต้องเสียภรรยาไปจึงตระหนักได้ว่าตนเป็นคนไม่ดีจริง ๆ

“สมัยก่อนของข้าเองก็รู้แล้ว แต่เดี๋ยวนี้ยานึกว่านิสัยนั้นจะติดใจข้าอยู่ เมื่อก่อนใจข้าเหมือนคนกินเหล้าเมา เหมือนผีอำย่ำมันสิงอยู่ในหัวใจ โหดมุทะลุ ไร้อ่อน! ข้าต้องขอบใจเมียข้าและไม่อาจโกรธเขาได้ ก็เพราะเห็นใจเขาว่าทนอยู่กะข้าไม่ได้จริง ๆ ต้องขอบใจเจ้าดวง ก็เพราะมันเปลี่ยนนิสัยหัวใจข้าเสียดียิ่งกว่าข้าจะเปลี่ยนตัวเอง ข้าเสียดวงและเสียลูก แต่ก็ได้หัวใจคนมาเปลี่ยนนั่นแหละ” (ไม้ เมืองเดิม, 2512ก: 356)

ภูหินไม่โกรธเคืองที่ภรรยาทิ้งแต่กลับขอบคุณที่ทำให้ตระหนักถึงข้อเสียของตัวเองและกลับตัวเป็นคนดีได้ แสดงให้เห็นถึงการยอมรับข้อต่อความผิดของภูหิน อีกทั้งการที่ภูหินยังกล้าขอบคุณภรรยาที่หนีไปเพราะช่วยทำให้ภูหินสามารถเปลี่ยนนิสัยตนเองได้ แสดงให้เห็นน้ำใจนักกีฬาของภูหินที่ยอมรับผิดของตนและยังให้อภัยผู้อื่นที่เคยสร้างความเสียใจให้แก่ตนอย่างไม่ผูกจิตคิดอาฆาตอีกด้วย

สรุปได้ว่า ไม้ เมืองเดิมได้สร้างตัวละครเอกฝ่ายชายให้มีลักษณะของลูกผู้ชายที่กล้ายอมรับความผิด มีความเป็นนักกีฬา (Athleticism) คือ มีพฤติกรรมหรือแสดงความรู้สึกที่ยอมรับในความ

พ่ายแพ้ของตนเอง อันเป็นคุณสมบัติที่สอดคล้องกับคุณสมบัติที่ช่วยส่งเสริมความเป็นชายให้เด่นชัดมากขึ้น ไม้ เมืองเดิมจึงได้นำเสนอลักษณะลูกผู้ชายดังกล่าว

8. ผู้ชายที่รักษาคำพูด

คำพูดเป็นสิ่งสำคัญ สามารถอธิบายได้ว่าผู้พูดนั้นเป็นคนเช่นไร มีความคิดอย่างไร เช่นในพุทธสุภาษิตที่ว่า หทยสฺส สทิสี วาจา วาจาเช่นน้ำใจ อธิบายได้ว่า ถ้าพูดจริงก็สอนน้ำใจผู้พูดว่าเป็นคนซื่อตรงสุจริตไว้ใจได้ ถ้าพูดเท็จก็สอนน้ำใจผู้พูดว่าเป็นคนคดโกงทุจริตไว้ใจไม่ได้ คนทั้งหลายจะรู้ความประสงค์ของกันและกันก็ด้วยวาจาที่พูดกัน จะรักกันนับถือกันก็ด้วยวาจา จะโกรธหรือเกลียดชังกันก็ด้วยวาจา จะสามัคคีหรือแตกสามัคคีก็ด้วยวาจา จึงต้องเลือกพูดแต่วาจาที่เป็นคุณ (สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช, 2546: 49-50)

ในพุทธศาสนาได้กล่าวถึงความสำคัญของคำพูดไว้ในมลลสูตรที่ 10 “สุภาสิตา จ ยา วาจา” แปลได้ว่า มีวาจาเป็นสุภาสิต หมายถึง เป็นผู้มีความดี คือ มีคำพูดที่มีประโยชน์ ถูกกาลเทศะ สุภาพ มีเมตตาในการพูด และมีคำพูดที่เป็นความจริงหรือมีสัจวาจา

การเป็นผู้ที่พูดดี มีสัจวาจา คือ มีคำจริง จึงเป็นคุณธรรมนำทางชีวิตให้เจริญก้าวหน้า มีความสุข และประสบความสำเร็จ การเป็นผู้รักษาคำพูดหรือพูดความจริงมีความหมายอยู่ 2 อย่างคือ เรื่องที่พูดนั้นเป็นความจริง และเจตนาของผู้พูดก็พูดด้วยใจจริง การเป็นผู้รักษาคำพูดจึงทำให้ผู้พูดน่านับถือ (สิริคุตโต ภิกขุ, 2558: 135) การรักษาคำพูดจึงเป็นหลักธรรมที่สำคัญของพุทธศาสนิกชน ในวรรณคดีและวรรณกรรมจึงปรากฏการนำเสนอ เรื่องการรักษาคำพูด เช่น ในวรรณคดีเรื่อง พระร่วง พระร่วง มีสัจจะและความจริงใจ เมื่อพระร่วงรับที่จะปกครองกรุงสุโขทัย ได้ให้คำมั่นสัญญาแก่ชาวสุโขทัยว่าจะปกครองด้วยความเที่ยงธรรม หรือเช่นวรรณคดีเรื่อง ราชาริราช ก็ปรากฏภาพความมีสัจวาจาของพระมหากษัตริย์เช่นกัน

การมีคำพูดที่จริง หรือรักษาคำพูดจึงถือเป็นคุณธรรมที่สำคัญของสังคมไทย โดยในนวนิยายของไม้ เมืองเดิมก็ได้มีลักษณะลูกผู้ชายที่รักษาคำพูด ที่สอดคล้องกับคุณธรรมในพุทธศาสนาดังกล่าว ตัวละครเอกฝ่ายชายที่เป็นผู้รักษาคำพูด เช่น ตัวละคร “เครื่อง” ในนวนิยายเรื่อง “หมื่นช่อง”

เครื่องเป็นชายเข้ารับใช้ของพันเหลือที่พันเหลือไว้ใจให้กระทำการต่าง ๆ ที่สำคัญอยู่เสมอ วันหนึ่งเกิดเหตุความขัดแย้งระหว่างเครื่องกับพันเหลือ ทั้งสองผิดใจกันเรื่อง เงินยวง หญิงคนรักของเครื่องที่ หลาย หลานชายของพันเหลือ หลงรักด้วย เกิดการเข้าใจผิดและใส่ร้ายกันจนพันเหลือไม่

ไว้ใจเครื่อง และเกรงว่าเครื่องจะไม่ยอมรับใช้ตนอีกต่อไป ในครั้งนั้นเครื่องได้ให้คำมั่นสัญญาว่าตนจะยังคงรับใช้พันเหลือนตามที่เคยได้รับปากไว้ ขอให้พันเหลือนมั่นใจ และกล่าวยืนยันกับพันเหลือว่าตนเป็นคนรักษาสัจจะ รักษาคำพูดยิ่งนัก “...แต่สัญญาที่รับปากกะพอไว้นั้นไม่ลืมนะ อย่ากลัวเลย วันกรูษข้าจะย้อนมาบ้านสะตืออีกและให้สำเร็จเหมือนคำที่รับไว้” (ไม้ เมืองเดิม, 2511ค: 100) เครื่องกล่าวกับพันเหลือว่าจะทำงานให้พันเหลือจนสำเร็จอย่างที่รับปากไว้ ขอให้พันเหลือกลัวว่าตนจะไม่รักษาคำพูด แสดงให้เห็นการพูดจริงทำจริง รักษาคำพูดของเครื่องได้เป็นอย่างดี

อีกหนึ่งตัวละครที่เป็นรักษาคำพูด รักษาสัจจะนั่นคือ “เสือเพื่อน” ในนวนิยายเรื่อง “คนละถิ่น”

“คนละถิ่น” เป็นเรื่องราวของ “เสือเพื่อน” ที่หลงรัก “แพง” บุตรสาวนายหวานแห่งบ้านสามเมฆ จังหวัดอ่างทอง แต่แพงนั้นมีคู่หมั้นคือ “เปลว” หลานกำนัน แพงชอบพอกับเสือเพื่อนตั้งแต่เริ่มแรก แต่เนื่องจากว่าเปลวเป็นผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นและมีฐานะดี ส่วนด้านเสือเพื่อนนั้นคือเป็นเสือประพตติเช่นโจรเข้าปล้นบ้านเรือน ทำให้ทั้งสองยังไม่สามารถรักกันได้ วันหนึ่งเปลวคิดแค้นเสือเพื่อนและครอบครัวของแพง จึงเข้าร่วมกับเสือจักรที่มีอิทธิพลมากในตอนนั้นวางแผนเข้าปล้นบ้านของแพง เปลวเองก็ปลอมเข้าปล้นด้วยโดยหวังจะพาแพงหนี แต่ขณะปล้นแพงจำเสียงเปลวได้ ทำให้เปลวต้องหนีไปเป็นเสือจริง ๆ ด้านเสือเพื่อนเมื่อทราบความก็มาช่วยครอบครัวแพง และพาตัวแพงกลับมาได้สำเร็จ ในครั้งนั้นแพงได้ขอร้องไห้เสือเพื่อนเลิกประพตติเป็นโจร และขอให้จบเรื่องราวความแค้นกับเปลว เสือเพื่อนรับปากแพงว่าตนจะเลิกเป็นโจรและชีวิตเป็นชาวบ้านทำไร่นามีชีวิตเรียบง่าย

วันหนึ่งเปลววางแผนร้ายคิดแค้นเสือเพื่อน ด้านเสือเพื่อนจึงจำใจต้องต่อสู้กับเปลวเพื่อจบปัญหาความแค้นที่สั่งสมกันมา เสือเพื่อนจำเป็นต้องผิดคำพูดที่ให้ไว้กับแพง และรู้สึกไม่สบายใจ จึงให้นายหลงพรรคพวกของตนมาขออนุญาตจากแพงก่อนที่จะไปเจอกับเปลว

“คือว่า-ฮือ” แล้วเจ้าหลงก็หัวเราะกระตัก ๆ

“แกว่าแกถือคำสัตย์รับไว้ เดี๋ยวนี้แกชื่อพี่เฟื่อง จะให้คล้องกะแพง เวลามาทาก็บอกชาวบ้านว่าเป็นพี่เป็นน้อง แต่ถ้าบกะอายเปลวริเสือจักรต้องเอ๋ยอายเพื่อน ไม้แล้วอายสองคนนั้นกะสมุนมันไม่พริ้นเหมือนกัน”

“ตามใจเขาเถอะ” แพงรับคำ นิกสรรเสริญขมน้ำใจชายแม้ว่าเพื่อนมันจะเคยเป็นโจรที่รับปากไปง่าย ๆ ปากเจ้าเพื่อนก็อุตสาห์สงวนสัตย์ตัว” (ไม้ เมืองเดิม, 2511ค: 189)

จากข้อความเบื้องต้นที่นายหลงมาขออนุญาตแพ่งก่อนที่จะต่อสู้กับเปลวและเสือจักร หลงกล่าวว่าเสือเพื่อนนั้นถือคำพูดของตนมาก เป็นคนรักษาคำพูด ด้านแพ่งเองเมื่อเห็นว่าเสือเพื่อนรักษาสัญญา รักษาคำพูดที่เคยให้ไว้กับตนอย่างเคร่งครัดจึงนึกชื่นชมถึงความประพฤติของเสือเพื่อน ซึ่งการที่เสือเพื่อนยึดมั่นในคำพูด พูดจริงทำจริง มีสัจจะวาจาแล้วได้รับการชื่นชม สรรเสริญจากผู้อื่น แสดงให้เห็นว่าชายผู้ที่รักษาคำพูดนั้นเป็นที่ยอมรับและยกย่องจากผู้คนในสังคม อีกหนึ่งตัวละครที่เป็นผู้มีสัจจะวาจา คือ “ภูหิน” ในนวนิยายเรื่อง “ลมตะเภา”

“ภูหิน” เป็นชายหนุ่มที่มีอาชีพเป็นชาวประมง ภูหินมีภรรยาและบุตรชายอยู่หนึ่งคน แต่เดิมภูหินมีนิสัยที่ก้าวร้าว อารมณ์รุนแรง จิตใจเหี้ยม เป็นที่หวาดกลัวของครอบครัวและชาวบ้านไปทั่วทั้งแหลมพัทยา นิสัยก้าวร้าวดังกล่าวทำให้ภรรยาของภูหินหนีจากภูหินไป เมื่อภูหินทราบเรื่องและทราบมูลเหตุว่าที่ภรรยาหนีไปเพราะนิสัยของตน ภูหินก็เปลี่ยนแปลงนิสัย เป็นผู้ชายที่สุ่มมากขึ้น ไม่ก้าวร้าว จิตใจอ่อนโยนมากขึ้น ทำให้ภูหินเริ่มเป็นที่รักของบรรดาลูกเรือที่เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงนั้นชัดเจน

ภูหินเป็นผู้ที่รักษาคำพูดของตนเองเป็นอย่างมาก และชื่นชอบผู้ที่รักษาคำพูด รักษาสัจจะเช่นเดียวกับตน ภูหินกล่าวถึงนิสัยของตนไว้กับนายสอง ลูกเรือคนสนิทไว้ว่า

“แน่อายสอง เอาเถอะจะพูดให้มึงฟังเสียก่อน ภูรู้ว่าภูเป็นคนที่ย้ายอยู่เกินคน ทั้งแหลมพัทยานี้ภูเป็นอายภูเหี้ยมิใช่หิน แต่ภูรักคำภูหนักและถ้าคนอื่นมีคำจริงอย่างภู มึงเอ๋ยอายสอง ภูรักกอดคอตายทีเดียว” (ไม้ เมืองเดิม, 2512ก: 264)

ภูหินกล่าวว่าถึงแม้ตนจะเป็นคนนิสัยดุร้ายจนเป็นที่เกรงกลัวของคนทั่วไป แต่ในเรื่องคำพูดแล้วตนรักษาคำพูดอย่างมาก และหากเพื่อนฝูงคนใดพูดจริงทำจริงเช่นตน ตนก็จะรักและนับถือเพื่อนคนนั้นว่าเป็นเพื่อนตาย พร้อมทั้งจะร่วมทุกข์ร่วมสุขไปด้วยกัน

จากตัวอย่างกล่าวได้ว่า ไม้ เมืองเดิมให้ความสำคัญของการพูด คือ ผู้ชายควรเป็นผู้ที่มีคำพูดจริง มีเจตนาจริงในการพูด เป็นชายผู้ซื่อสัตย์ต่อคำพูดและรับผิดชอบต่อคำพูดของตน ผู้ชายที่รักษาคำพูด มีวาจาสัตย์จึงเป็นผู้ชายในอุดมคติของไม้ เมืองเดิม

9. ผู้ชายที่กล้าหาญ

ในสภาพสังคมชนบทในขณะนั้นมักมีนักเลงประจำหมู่บ้านเพื่อดูแลสมาชิกในหมู่บ้าน เนื่องจากรัฐยังไม่สามารถเข้ามาดูแลความปลอดภัยได้เต็มที่นัก จึงต้องมีผู้ชายที่เป็นนักเลงที่กล้าหาญ เพื่อแสดงอำนาจที่เหนือกว่าคนต่างถิ่นในฐานะนักเลงเจ้าถิ่น

ตัวอย่างของตัวละครเอกฝ่ายชายที่มีความกล้าหาญในลักษณะนี้เช่น “หลวง” จากนวนิยายเรื่อง “กลางเพลิง”

หากเป็นธรรมดาเจ้าหลวงก็จะไม่วิตกแกสิ่งไรเลย จักทุ้งนี้ทุ้งไหนไม่อัศจรรย์ทั้งนั้น และยิ่งบ้านซีปะขาวด้วยแล้วก็ขอให้หมั้นมาสักโขลงหนึ่งก็จะต้อนเสียให้กระจัดพลัดพราก สำนักผีมีอ้ายหลวงอีกครั้งหนึ่ง จะได้สิ้นจ้องหองกันเสียที แต่ก็เพราะรักเพราะสงสารหน้า รำพึงเท่านั้นเองหรือเจ้าฉัตร จึงจะสู้หลบให้ (ไม้ เมืองเดิม, 2538ก: 6)

จากตัวอย่างเป็นตอนที่ “หลวง” ตัวละครเอกฝ่ายชายในนวนิยายเรื่อง “กลางเพลิง” กล่าวถึงตัวเองว่าตนเองนั้นกล้าหาญ ไม่เกรงกลัวใคร ต่อให้ถูกศัตรูรุมล้อมมากแค่ไหนก็สามารถรับมือได้อย่างไม่ยากเย็นนัก แสดงให้เห็นถึงความกล้าหาญ ไม่เกรงกลัวอันตรายใด ๆ ของหลวงได้ดี

นอกจากความกล้าหาญในแบบของลูกผู้ชายนักเลงที่แสดงนัยยะของการเป็น “เจ้าถิ่น” แล้ว ยังมีความกล้าหาญที่แสดงให้เห็นถึงความไม่หวั่นต่ออันตรายใด ๆ ลักษณะของความกล้าเช่นนี้จะปรากฏชัดในนวนิยายประเภทอิงประวัติศาสตร์ของไม้ เมืองเดิมที่มีเนื้อหาเป็นการรบในสมัยกรุงศรีอยุธยา ตัวละครเอกฝ่ายชายจึงเป็นชายที่มีความกล้าหาญชาญชัย ไม่เกรงกลัวฝ่ายตรงข้าม และไม่หวั่นต่อความตาย ตัวอย่างเช่น “ดอกรัก” ในนวนิยายเรื่อง “สำเภาล่ม”

“สำเภาล่ม” เป็นเรื่องราวของดอกรักทหารอาสา ในสมัยก่อนเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 ดอกรักเป็นตัวละครที่กล้าหาญ ไม่หวั่นเกรงต่อความตาย การออกรบแต่ละครั้งดอกรักจะมีความตั้งใจมั่นในการรบ พร้อมทั้งจะเสียสละชีพตนเองเพื่อปกป้องชาติบ้านเมือง

ความกล้าของดอกรักนั้นเห็นได้ชัดมากที่สุดใบบทสนทนาที่ดอกรักกล่าวกับตัวละครอื่น ๆ ในเรื่อง ตัวอย่างเช่น บทสนทนายาระหว่างดอกรักกับแม่ทัพนายกอง ดอกรักกล่าวกับแม่ทัพของตนเมื่อครั้งอาสาเป็นทัพหน้าในการรบว่า “ถ้ารู้ว่าขามันถอยจะเชือดขามันเสีย...ถ้ารู้ว่าใจสมัครถอย กระผมจะเชือดคอตัวเอง” (ไม้ เมืองเดิม, 2511ข: 212) บทสนทนาดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจของดอกรักที่ขออาสาเป็นทัพหน้าในการรบ ดอกรักกล่าวให้คำมั่นว่าตนจะรบอย่างเต็มที่ไม่ว่าถอย หาก

พบว่าตนเองเกิดความกลัวขึ้นมา ก็พร้อมจะปลิดชีพตนเอง แสดงให้เห็นว่าดอกรักมีความกล้า มีจิตใจ เด็ดเดี่ยวพร้อมที่จะต่อสู้และสละชีวิตตนเองเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

เมื่อครั้งดอกรักต้องออกรบในทัพเรือสำเภา ในศึกครั้งนั้นข้าศึกศัตรูมีฝีมืออย่างมากและมี ปริมาณมาก ทหารอาสาผู้อื่นต่างหวั่นเกรงว่าจะพ่ายแพ้ถึงแก่ความตาย แม้กระทั่งผู้คุมทัพเองยัง คาดการณ์ว่าไม่สามารถต้านทานทัพพม่าได้อย่างแน่นอน แต่ดอกรักเองกลับไม่หวาดหวั่นต่ออันตราย และความตาย ยังคงสู้ไม่ถอย ไม่พริ้นต่อสิ่งใด

“เถอะนะพ่อ ลงฉันทอยู่ละก้อ ให้มันยกมาเถอะ รัจะคุมเรือรบมาอีกสองร้อย อย่าว่าแต่ ได้ขึ้นสู้บนนี้เลย เพียงจับกราบสำเภาเท่านั้นก็จะกันหัวขาดไปเสียหมด” (ไม้ เมืองเดิม, 2511: 222)

ดอกรักให้ความมั่นใจกับบิดาของตนที่เป็นผู้คุมเรือว่าหากตนยังมีชีวิตอยู่ ไม่ว่าทัพพม่าจะบุก เข้ามาจำนวนมากเพียงใด ก็ขอให้มั่นใจว่าข้าศึกเหล่านั้นจะต้องตายไปด้วยฝีมือของตนอย่างแน่นอน ขอเพียงแค่มีโอกาสสู้ ตนก็จะสู้ไม่ถอย โดยในข้อความที่ว่า “เพียงแค่จับกราบสำเภาเท่านั้นก็จะหัว ขาดกันหมด” แสดงให้เห็นภาพความกล้าหาญ เด็ดเดี่ยวในการต่อสู้อย่างไม่เกรงกลัวศัตรูใด ๆ ของ ดอกรักได้เป็นอย่างดี หรือตอนที่บิดาของดอกรักกล่าวกับดอกรักว่าตนไม่กลัวที่จะต้องตาย เพราะตาย ไปยังดีชะกว่าอยู่แล้วไต่ยีน ได้รับรู้พม่ามารุกรานดินแดนบ้านเกิดของตน ดอกรักเมื่อฟังแล้วเห็น ด้วยกับความคิดนั้น

“ไม่ใช่กลัวตายหรือรักเอ๊ย” แกะแย้งคำ

“ตายเสียยังรู้แล้ว ดีกว่าไต่ยีนได้เห็นพรรคนี้ แนะ เอ็งฟัง”

เสียงโห่และครืนใหญ่ดังขึ้นซ้อน ๆ กันอีก มันก็เห็นจริงว่าควรจะอย่างแกว่า รบก็รบ ตายก็ตาย ยังดีกว่าจะมายืนให้อัดหัวใจ (ไม้ เมืองเดิม, 2511: 228)

ดอกรักเห็นว่าหากต้องรบและเสียชีวิตในสนามรบก็ยิ่งจะดีเสียกว่ามีชีวิตต่อไปแล้วรับรู้ ว่า แผ่นดินเกิดของตนถูกย่ำยี ตัวละครเอกฝ่ายชายเช่นดอกรักจึงเป็นตัวละครชายนักรบชาวบ้านที่มีความ กล้าหาญ มีใจตั้งมั่นในการต่อสู้ สามารถสละชีวิตเพื่อปกป้องบ้านเมืองด้วยความสมัครใจ เป็นผู้ เห็นประโยชน์ส่วนรวม คือเห็นความสำคัญของบ้านเมืองมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว

อีกหนึ่งตัวละครเอกฝ่ายชายที่เป็นนักรบชาวบ้านที่มีความกล้าหาญอย่างมากคือตัวละคร “ทัพ” ในเรื่อง “บางระจัน”

นวนิยายเรื่อง “บางระจัน” เป็นเรื่องราวของ “ทัพ” อดีตทหารของกรุงศรีอยุธยาที่หนีทัพมาด้วยความจำเป็น ทัพเป็นชาวหมู่บ้านคำหยาด เมื่อหนีทัพและกลับมายังหมู่บ้านของตนก็พบว่าหมู่บ้านถูกพม่าทำลายจนหมดสิ้น ชาวบ้านส่วนที่เหลือจำเป็นต้องหนีไปรวมตัวกับชาวบ้านในหมู่บ้านระแวกใกล้เคียง โดยในช่วงนั้นบ้านบางระจันได้ตั้งค่ายเพื่อรวบรวมชาวบ้านระแวกนั้นเพื่อต่อสู้กับกองทัพพม่า

ทัพและชาวบ้านคำหยาดจึงเข้าร่วมกับบ้านระจัน ซึ่งทัพผู้มีฝีมือในการต่อสู้อยู่แล้วได้อาสาเข้าร่วมกับผู้นำบ้านระจันเข้าสู่กับพม่า ทัพเป็นตัวละครที่มีความกล้าหาญเป็นอย่างมาก เป็นผู้ไม่หวั่นต่อความตายและมีแนวความคิดว่ายอมตายเสียยังดีกว่ามีชีวิตอยู่แล้วพบว่าแผ่นดินเกิดของตนถูกข้าศึกกรุกรานและทำลาย ทัพแสดงเจตจำนงของตนอย่างชัดเจนกว่าเมื่ออาสาเป็นทหารแล้วต้องไม่พรีนต่อความตาย พร้อมตายในสนามรบเพื่อปกป้องแผ่นดินเกิดของตน เห็นได้จากเมื่อครั้งที่ทัพอาสาเป็นกองหน้าเข้ารบกับพม่า ทัพกล่าวปลุกใจชาวบ้าน (ทหาร) ไว้ว่า

“ทหารต้องตายกลางศึกอย่างทหาร บ้านระจันมีแต่ดาบให้มันปล้น เอ้า ให้มัน”

แล้วเจ้านายกองอาสา ก็ถลันเข้าปะทะอย่างองอาจซึ่งหน้า (ไม้ เมืองเดิม, 2553: 148)

ทัพกล่าวว่าชาติทหารต้องกล้าหาญ หากจะตายก็ควรตายกลางศึกให้สมกับที่เป็นทหาร ทัพจึงไม่มีหวาดกลัวต่อความตาย กลับมีท่าทีองอาจ กล้าหาญ เข้าปะทะกับกองทัพพม่าอย่างซึ่งหน้า

ทัพมีฝีมือในการต่อสู้และมีใจที่พร้อมจะสู้กับพม่า “แม้จะไม่ขลังในวิทยาคมพอจะนำทัพได้อย่างอาทมาต แต่หัวใจและฝีมือที่พร้อมเพรียงที่จะเป็นกองอาทมาตของบางระจัน” (ไม้ เมืองเดิม, 2553: 63) ทัพเห็นว่าแม้ตนจะไม่ได้มีเครื่องรางของขลังที่จะช่วยปกป้องทัพในศึกสงครามได้ แต่ทัพมีหัวใจ คือมีจิตใจที่กล้าแกร่ง กล้าหาญ มีหัวใจที่พร้อมสู้ และมีฝีมือในการต่อสู้ที่จะทำให้ทัพสามารถปกป้องบางระจันและแผ่นดินเกิดของตนไว้ได้ ความกล้าหาญของทัพจึงทำให้ทัพเป็นตัวละครที่มีความเป็นนักรบอย่างแท้จริง เป็นนักรบที่ไม่หวั่นเกรงต่ออันตรายเมื่อครั้งต้องต่อสู้กับข้าศึกศัตรูและพร้อมทำหน้าที่ในการปกป้องบ้านเมืองอย่างสุดความสามารถ

จากตัวอย่างที่ยกมาจะเห็นได้ว่าไม้ เมืองเดิมได้สร้างลูกผู้ชายให้มีความกล้าหาญ ทั้งการกล้าหาญในลักษณะของ “เจ้าถิ่น” ที่แสดงนัยของการมีอำนาจเหนือกว่าผู้ชายคนอื่น และความกล้าหาญในด้านของการไม่หวั่นเกรงอันตรายหรือความตาย

ลักษณะของลูกผู้ชายที่มีความกล้าหาญดังกล่าวถือได้ว่าเป็นคุณสมบัติหนึ่งที่ลูกผู้ชายชาวบ้านควรมี แสดงให้เห็นถึงความเป็นเลือดนักรู้ (Physical Boldness) ชอบการใช้กำลัง (Manual Physical) อันเป็นลักษณะที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นชายที่แท้จริง ลักษณะดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับคุณสมบัติของนักรบในท้องถิ่นชนบทที่ เป็นผู้ดูแล ปกป้องหมู่บ้านจากโจร หรือภัยอันตรายต่าง ๆ อีกทั้งยังมีความสอดคล้องกับสภาพสังคมในชนบทที่ห่างไกลความเจริญ ทำให้การดูแลจากส่วนกลางไม่ทั่วถึง สอดคล้องกับลักษณะของชนบทที่มักพึ่งพาอาศัยกันในสังคม

10. ผู้ชายที่มีฝีมือในการต่อสู้

การมีฝีมือการต่อสู้ในบริบทนี้หมายถึง มีความสามารถในการต่อสู้ จะเป็นผู้ชำนาญในการต่อสู้หรือไม่ชำนาญในการต่อสู้มากก็ได้ จะเป็นผู้รอบรู้ตำราการต่อสู้หรือไม่ก็ได้ แต่จะต้องสามารถต่อสู้ ป้องกันตัวได้อย่างขึ้นเชิงในระดับหนึ่ง ในนวนิยายของไม้ เมืองเดิมมีตัวละครเอกฝ่ายชายที่มีฝีมือในการต่อสู้มากมาย ตัวอย่างเช่น “ทัพ” ตัวละครเอกฝ่ายชายใน “บางระจัน”

ไม้ เมืองเดิมได้สร้างให้ทัพเป็นชายฉกรรจ์ อันหมายถึงชายที่อยู่ในวัยที่เหมาะสมและมีร่างกายแข็งแรงพร้อมในการต่อสู้

...เจ้าหนุ่มฉกรรจ์ทั้งฝีมือและน้ำใจเด็ดเดี่ยวสมทหารและแปรชีวิตจากทหาร
เก่าศรียุทธมาเป็นโจรกระทั่งนำกองม้าบรรลือนามของมันเข้าสวามิภักดิ์ต่อชาวค่ายระจัน (ไม้
เมืองเดิม, 2553: 129)

ทัพเป็นชายที่มีความแข็งแรง มีฝีมือในการต่อสู้ และมีจิตใจที่เด็ดเดี่ยว คุณสมบัติทั้งสามประการของทัพทำให้ทัพเป็นชายที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับการเป็นทหารหรือนักรบ ความสามารถในการต่อสู้ของทัพเป็นที่ประจักษ์แก่ผู้ที่พบเห็น ทัพสามารถใช้ฝีมือในการต่อสู้ของตนฆ่าฟันศัตรูได้อย่างคล่องแคล่วทำให้ศัตรูพ่ายแพ้หลายต่อหลายครั้ง

เลือดขุมมีมาตั้งแต่เข้าไม่รู้จักสีกก็สีกก็ร้อยที่ มันประหารเมื่อได้ฟังสั่งของแม่ทัพ เจ้า
ลูกนายหมู่อาทมาตทหารเก่าก็รอรบจนรวมพลดาบที่มีฝีมือคล่องชำนาญแล้วตั้งต้นนำตะลุย
แหลกไปอีก แม้ศึกหนุนพม่าจะเพิ่มโถมมาก็ต้องแหลกไปเพราะฝีมือและใจมานะ (ไม้ เมือง
เดิม, 2553: 149)

“ทัพ” เป็นผู้นำทัพและยังสามารถต่อสู้กับข้าศึกศัตรูด้วยฝีมือดาบที่ชำนาญ ไม่ว่าจะกองทัพพม่าจะมากมายเพียงใด ทัพก็จะไม่หวั่นและจะสู้ต่อไปด้วยฝีมือการต่อสู้ที่ร่าเรียนมาและด้วยจิตใจที่มุ่งมั่น

แล้วทหารฝีมือของนายแท่นก็ปราดเข้าไปอีกรวดเร็ว ฟันสุดฝีมือของขบวนดาบที่ร่าเรียนมา หมู่ข้างหน้าก็ขาดกลาง หมวดศึกข้างหน้าก็ถอยพ่ายยับเยิน พลสองมือชำนาญดาบของมันก็เล่นทะลวงตาม แล้วโถมจู่โจมเข้าหักพลดาบสองมือพม่าที่กำลังจะทำหันทหารระจันที่ล้อมตัวนายแท่น....พอทัพมันแล่นตามไปพร้อมด้วยพลค่ายทั้งพลตั้งและดาบสองมือ ข้าศึกก็แหลกลอยกลางศึก ขนาบไม่คืนชีวิตจนคนเดียว แล้วก็เข้าช่วยกันอุ้มแม่ทัพซึ่งต้องป็นที่เขาล้มลง (ไม้ เมืองเดิม, 2553: 151)

ฝีมือการต่อสู้ของทัพทำให้กองทัพพม่าพ่ายแพ้อย่างยับเยิน ทัพมีความชำนาญเรื่องดาบสองมือก็ใช้ความชำนาญนั้นต่อสู้กับพม่า และยังเข้าช่วยเหลือ “นายแท่น” ผู้นำชาวบ้านบางระจันจากการถูกล้อมของพม่าอย่างไม่หวั่นเกรงความตาย

นายแท่นมองดูมัน มองดูอ้ายหนุ่มที่นำกองเข้าสวามิภักดิ์เมื่อโน้น กระทั่งเหลือมันตัวคนเดียว ท่วงทือองอาจสมทหารและก็เคยฝากฝีมือรบไว้เมื่อศึกก่อนเป็นที่วางใจนัก มันเป็นยอดทหารทั้งฝีมือและใจรบสมชาย สมที่มันเอากำเนตมาเป็นชายสยามพลีชีพให้บ้านเกิดเมืองนอน (ไม้ เมืองเดิม, 2553: 145)

ความสามารถในการต่อสู้ของทัพเป็นที่ชื่นชมจากนายแท่นที่เป็นผู้นำชาวบ้าน นายแท่นกล่าวชื่นชมท่าทีของทัพที่องอาจสมเป็นทหาร และฝีมือการรบที่ชำนาญเป็นที่วางใจให้เป็นผู้นำกองทัพชาวบ้าน นายแท่นกล่าวชื่นชมว่าทัพเป็นยอดทหารทั้งทางด้านฝีมือรบที่ชำนาญและจิตใจที่ห้าวหาญสมชายชาติสยาม มีความกล้าที่จะพลีชีพตนเพื่อปกป้องบ้านเกิดเมืองนอน

เมื่อเห็นเจ้าหนุ่มชาวศรีอยุธยาบุกบั้นมาเยี่ยงนั้น ก็ตาหน้ากันออกรบเพื่อกันนาย แต่กองอาสาหน้าก็ประหารลงอย่างย่อยยับเรียงตัว และเจ้ายอดฝีมือก็เข้ารบกับทหารฝีมือเอกที่เหลือตัวต่อตัว นายแท่นก็โล่รุกเข้ามาทันกลางพล.....

“น้องเอ๋ย ฝีมือดาบเจ้าเป็นเลิศนักแล้ว”

ทัพมันยิ้มร่า มันยิ้มปลื้มหัวใจที่ได้มาราดาบฟันอวดฝีมือต่อหน้าแม่ทัพเมืองโน้น.....
ถึงแม้สุรินทจอช่องแม่ทัพใหญ่ก็ตะลึงมองชมเชยฝีมือมันทหารเอกคนทายนี่มิใช่ฝีมือจักเลวหลาย

ขณะจบมาแล้วตลอดทวายน นำชมนัก นำคูนักที่สองทหารมันสู้กันและไม่วายหลากใจว่า นักรบ
ชาวบ้านระจันเงินในเชิงการรบกระนี้เจียวหรือ (ไม้ เมืองเดิม, 2553: 149-150)

ความสามารถในการต่อสู้ของทัพแม่ฝ่ายตรงข้ามคือ สุรินทจอช่อง แม่ทัพใหญ่พม่าก็ยิ่งอดชื่น
ชมไม่ได้ ทัพใช้อาวุธต่าง ๆ อย่างคล่องแคล่ว มีท่วงทีสวยงามน่าชื่นชม สมเป็นทหารยอดฝีมืออย่าง
แท้จริง

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า “ทัพ” เป็นตัวละครที่มีฝีมือในการต่อสู้ที่ชำนาญและรอบรู้ตำราการ
ต่อสู้ต่าง ๆ เนื่องด้วยเป็นตัวละครที่มีบทบาทเป็นนักรบ การมีฝีมือในการต่อสู้อย่างชำนาญก็ถือเป็น
คุณสมบัติพื้นฐานของนักรบ โดยลักษณะตัวละครที่มีฝีมือในการรบที่ชำนาญนั้นจะสัมพันธ์กับนวนิ
ยายประเภทอิงประวัติศาสตร์ของไม้ เมืองเดิมที่ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นนักรบ ในศึกสงครามสมัย
กรุงศรีอยุธยา เป็นผู้ปกป้องบ้านเมืองจากข้าศึกศัตรู ตัวละครเอกฝ่ายชายจึงจำเป็นต้องมีฝีมือในการ
ต่อสู้ที่เชี่ยวชาญและมีชั้นเชิง

นอกจากตัวละครเอกฝ่ายชายในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ที่โดดเด่นเรื่องการฝีมือการต่อสู้ที่
ชำนาญแล้ว ตัวละครเอกฝ่ายชายในนวนิยายเรื่องอื่นของไม้ เมืองเดิมก็ยังปรากฏลักษณะของผู้ชายที่
มีฝีมือการต่อสู้อยู่หลายตัวละคร แต่จะไม้ เมืองเดิมจะไม่ได้ให้รายละเอียดว่าตัวละครดังกล่าวมีความ
ชำนาญในการต่อสู้มากเพียงใด กล่าวเพียงว่าตัวละครเหล่านั้นสามารถป้องกันตัวเองจากศัตรูได้อย่าง
มีชั้นเชิงเหนือศัตรูและมีร่างกายที่กำยำ เป็นที่เกรงกลัวของศัตรู ตัวอย่างตัวละครลักษณะนี้ เช่น
“ลือ” ในนวนิยายเรื่อง “เรือเพลง-เรือเร่”

ไม้ เมืองเดิมได้บรรยายความมีฝีมือในการต่อสู้ของลือไว้เมื่อครั้งลือต้องต่อสู้กับลูกน้องของ
“ทัต” ตัวละครคู่ปรปักษ์ ไม้ เมืองเดิมได้บรรยายการต่อสู้ในครั้งนั้นไว้ว่า

แต่เมื่อคนกลับย้อนเข้าสู่และรุกไล่เข้ามา เจ้าสองคนก็แยกออกรับ หัวใจผิตปกติเสีย
ขวัญที่เห็นร่างกายมันใหญ่โต ทั้งข้อลำแข้งชันฝีม็ลายมือมิใช่จะเด็ก แล้วเจ้าเพื่อนกันคน
หนึ่งก็ตาบตกลมแขนเอาตัวหนี เจ้าคนที่เหลือได้สำนึกว่ามันจะต้องเปลืองชีวิตเสียเปล่าใน
การที่จะเข้ามาสู้เสียผลัดบาง (ไม้ เมืองเดิม, 2511ค: 120)

ในการต่อสู้ครั้งนั้นเป็นการต่อสู้แบบสองรุมหนึ่ง แต่ลือที่ร่างกายกำยำใหญ่โต ฝีมือในการต่อสู้
ที่ชำของ “มิใช่จะเด็ก” จึงทำให้คู่ต่อสู้หวนเกรงจนต้องหนีไปด้วยเพราะรู้ว่าไม่สามารถต่อสู้ให้ชนะลือ
ได้ หรือตัวอย่างเช่น “ทรง” จากนวนิยายเรื่อง “นางกล้า”

ช่วงเวลานั้นหนุ่มแลก็แทบจะยกดาบมีทันรับหูดหวิดแก่คมดาบหลายครั้งหลายครา
กำลังกายและมีมือซึ่งตัวเองเคยแต่เป็นผู้มีเปรียบเหนือแก่ผู้อื่น แต่ก็ต้องเป็นฝ่ายด้อยถอย
เปรียบเป็นรองแก่เจ้าบุรุษนี้ (ไม้ เมืองเดิม, 2538ข: 31)

จากตัวอย่างเป็นตอนที่ทรงกำลังต่อสู้กับแล ตัวละครคู่ปรปักษ์ของตน การต่อสู้ครั้ง
นั้นไม้ เมืองเดิมได้บรรยายว่าแลเสียเปรียบทรงในด้านฝีมือการต่อสู้และความแข็งแรงของ
ร่างกายซึ่งโดยปกติแล้วแลจะเป็นฝ่ายได้เปรียบผู้อื่นในเรื่องนี้ แต่เมื่อต้องต่อสู้กับทรงที่อาจ
กล่าวได้ว่าร่างกายแข็งแรงกว่า มีฝีมือการต่อสู้มากกว่า ก็ทำให้แลนั้นตกเป็นรอง ซึ่งแสดงให้เห็น
เห็นว่าทรงเป็นตัวละครเอกฝ่ายชายที่มีฝีมือการต่อสู้และมีร่างกายที่แข็งแรง

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าตัวละครเอกฝ่ายชายที่มีใจตัวละครที่มาจากนวนิยายอิง
ประวัติศาสตร์ ไม้ เมืองเดิมมักไม่บรรยายละเอียดของความมีฝีมือการต่อสู้ของตัวละครเท่าใดนัก แต่
จะเน้นบรรยายถึงรูปร่างที่ใหญ่โต กายาของตัวละครเอกฝ่ายชายที่ทำให้เหนือกว่าผู้ต่อสู้ การสร้างตัว
ละครที่มีร่างกายกำยำ เป็นชายฉกรรจ์ที่ผูกติดกับความมีฝีมือในการต่อสู้ดังกล่าวสอดคล้องกับ
ลักษณะของชายชนบทที่เคยเป็นแรงงานไพร่หรือทาสมาก่อนในช่วงที่ไทยมีระบอบการปกครองแบบ
สมบูรณาญาสิทธิราชย์ ดังนั้นร่างกายของชายชาวชนบทจึงมีร่างกายกำยำ เต็มไปด้วยกล้ามเนื้ออัน
เป็นผลมาจากการทำงานหนัก และเป็นผู้ที่มีฝีมือการต่อสู้เนื่องจากต้องถูกเกณฑ์เพื่อสู้รบในศึก
สงครามต่าง ๆ เพื่อที่จะได้ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าหมู่ เป็นแรงงานให้เจ้านาย และออกรบ ร่างกายของ
ผู้ชายชาวบ้านที่แข็งแรงกำยำจึงถูกใช้เป็นเครื่องหมายเพื่อแสดงความเป็นชายของผู้ชายในชนบท
ดังนั้นการสร้างตัวละครเอกฝ่ายชายที่มีฝีมือในการต่อสู้และมีร่างกายที่กำยำสมกับความเป็นชายจึง
ช่วยขับเน้นให้ตัวละครเอกฝ่ายชายมีความเป็นลูกผู้ชายชาวบ้านมากยิ่งขึ้น

11. ผู้ชายที่ต่อสู้เพื่อศักดิ์ศรีและความยุติธรรม

ตัวละครเอกฝ่ายชายในนวนิยายของไม้ เมืองเดิมมักโดนรังแก กลั่นแกล้ง ใสร้ายจากผู้ที่มี
อำนาจมากกว่าเสมอ ตัวละครเอกฝ่ายชายมักไม่ยอมให้ตนถูกรังแกจึงมีการต่อสู้เพื่อศักดิ์ศรีและทวง
คืนความยุติธรรมให้กับตนเอง ดังตัวอย่างเช่น “เครื่อง” ในนวนิยายเรื่อง “หมิ่นช่อง”

“เครื่อง” เป็นทาสรับใช้ในบ้านของพันเหลือบิดาของหลาย เครื่องและหลายหมายปองหญิงคนเดียวกัน หลายจึงอิจฉาและหาเรื่องกลั่นแกล้งใส่ความเครื่องอยู่เสมอ พันเหลือบก็หลงเชื่อจนเครื่องถูกทำโทษอยู่หลายครั้ง

“อ้ายเครื่องใช้จะล้มให้ใครข้ามอย่างไรมันจะอย่าหมาย ข้าจะพุดตีแก่พ่อท่านเองใครอย่ายุ่ง.....ข้าเสียใจนักที่พ่อมาปกหน้าเอาเช่นนี้ สิ่งจับเป็นจับตายเช่นนี้โดยไม่ฟังคำข้าเลย เอาเถอะเมื่อพ่อเชื่อว่าข้าจะเป็นคนเดรัจฉานไปเสียเช่นนั้น ข้าก็จะหลับตาตายไปตามเคราะห์ **แต่ว่าที่จะสั่งคนมาเข้ารุมจับอ้ายเครื่องเมื่อถือดาบอยู่ในกำมือแล้วนั้นไม่ยอม**” (ไม้ เมืองเดิม, 2511 ค: 45)

จากตัวอย่างเครื่องถูกใส่ร้ายและถูกล้อมจับเพื่อนำตัวไปลงโทษ เครื่องกล่าวว่า “ไม่ยอมให้ใครข้าม” จะไม่ยอมให้ถูกใส่ร้ายหากตนนั้นไม่ได้ผิดจริง โดยหากถูกใส่ร้ายจากผู้มีพระคุณก็จะยอมให้ใส่ร้ายอย่างจำใจเพราะเห็นแก่พระคุณนั้น แต่ถ้าจะให้มารุมจับทั้ง ๆ ที่ตนยังมีทางสู้คือมีดาบอยู่ในมือก็จะไม่ยอมเด็ดขาด จะขอสู้เพื่อศักดิ์ศรีและเพื่อความยุติธรรมที่ตนควรได้รับ อีกตัวอย่างที่แสดงให้เห็นการไม่ยอมให้ตนถูกรังแกอย่างไม่ยุติธรรม เช่น

“พ่อข้าเอ๋ย ถ้าหากคำสั่งเจ้าหลายเมื่อก่อนพ่อเห็นงามด้วยเพราะเขาเป็นลูกพ่อ อ้ายเครื่องก็ต้องกราบลา แต่ขอให้พ่อขึ้นเรือนเสีย **คุณพ่อที่เคยซบเลี้ยงมานั้นข้าไม่ลืมนเลย แต่ครั้งก่อนเมื่อคืนขึ้นเรือนข้านี้ให้จับเพราะคิดว่าตัวไม่ผิดร้ายสิ่งไร ก็ทำข้าเสียปนแล้วจำเครื่องประจานหน้าเสียนจนแทบจะงอมองเพื่อนอีกมิได้ แผลหน้านี้ก็ยังเป็นสะเก็ด เลือดไม่เคยจะตกเลยเมื่อเกิดมาเป็นอ้ายเครื่อง พ่อเอ๋ยเพื่อนทาสข้าเอ๋ย สองมือกูนี้มันติดโซ่ ดุรีเจ้าหลายมันตอยกูเลือดเข้าตาแล้วก็ยังจำโซ่กูเสียอย่างหมา ก็มือนี่เล่ามันถึงเลือดกันเสียแล้ว ถ้าอ้ายเครื่องยอมก็เหมือนนั่งตายโซ่ใหม่ เพราะงั้นกูจะจากสะตือสี่ต้นลาเพื่อนทั้งหลายไปก่อน กูไม่มีแค้นมิเวรกับใคร แต่เมื่ออยากจะได้ตัวอ้ายเครื่องไปเป็นบำเหน็จก็จงล้อมเอาศพไปเถิด” (ไม้ เมืองเดิม, 2511ค: 97-98)**

เครื่องกล่าวว่าบุญคุณของพันเหลือบผู้เป็นเจ้านายของตนนั้น เครื่องไม่เคยลืมนเลย แต่ครั้งก่อนที่ยอมให้จับนั้นเพราะเห็นว่าตัวเองไม่ได้ทำผิดอะไร แต่ก็ยังถูกนำไปประจานจนเสียชื่อเสียงและยังเจ็บตัวอีก และในครั้งนี้เครื่องจะไม่ยอมให้เป็นเหมือนครั้งที่แล้วอย่างแน่นอน จะขอสู้เพื่อพิสูจน์ว่าตนเองนั้นไม่ผิด ต่อสู้เพื่อความยุติธรรมของตน ถึงแม้จะต้องแลกด้วยชีวิตก็ตาม จากตัวอย่างแสดงให้เห็น

เห็นว่าเครื่องเป็นผู้ชายที่ต่อสู้เพื่อศักดิ์ศรีและความยุติธรรมของตน หรือตัวอย่างเช่น “แพร” ในนวนิยายเรื่อง “ข้าเก่า”

“แพร” เป็นทาสรับใช้ในบ้านของเศรษฐีบุญมา แพรและดาวเรืองชอบพอกัน ด้านเกลี้ยงบุตรชายของเศรษฐีบุญมาต่างก็หมายปองดาวเรืองเช่นเดียวกัน

“แต่ก่อนนะ ภูเกรงพ่อเกลี้ยงก็เพราะภูยังรักและมาคิดว่าเป็นลูกนาเจ้าพระคุณ แต่เมื่อมันประพฤติผิดทำนองคนกะฎแล้วยังงี้ละก้อ อย่าหวังอีกเลยว่าย้ายแพรจะนั่งอายุให้ชมเหงเล่น ไปมึงเดี๋ยวนี้ไปบอก” (ไม้ เมืองเดิม, 2554ก: 59)

แพรกล่าวว่าตนนั้นเคยเกรงใจเกลี้ยงเนื่องจากเป็นบุตรของผู้มีพระคุณของตน แต่เกลี้ยงก็ยังหาเรื่องกลั่นแกล้งแพรเสมอ จนกระทั่งใส่ความเรื่องที่ตนแอบพบปะและมีสัมพันธ์ลึกซึ้งกับดาวเรืองซึ่งแพรไม่สามารถทนให้เกลี้ยงใส่ร้ายได้อีก คิดต่อสู้เพื่อความยุติธรรมของตน อีกทั้งการถูกใส่ร้ายเรื่องผู้หญิงอย่างร้ายแรงทั้งที่ไม่เป็นความจริงที่ส่งผลต่อชื่อเสียงและศักดิ์ศรีของแพร การปฏิเสธที่จะถูกใส่ความในครั้งนี้จึงเป็นการต่อสู้เพื่อศักดิ์ศรีความเป็นชายของตน อีกตัวอย่างบทสนทนาที่แสดงให้เห็นการต่อสู้เพื่อศักดิ์ศรีและความยุติธรรมของตน ตัวอย่างเช่น

“ภูนะตั้งใจแน่วละอิที่นี้ เมื่อแรกก็คิดกรงไปต่าง ๆ แต่ย้ายคนเรายังเกรงมันยังนึกว่าเป็นหมาก็ต้องเอาเสียมั่งถมไปวะ ป่าเขาจะอยู่ไหนก็อยู่ได้ ภูไปเกวียนก็เคยนอนป่าแล้วจะกลัวอะไรกะป่า มาเถอะ ที่นี้ละก้อให้มันแหกกันมาชีวิตกะย้ายแพรสักหน่อยเถอะ” (ไม้ เมืองเดิม, 2554ก: 61)

แพรกล่าวกับเพื่อนของตนว่าที่ผ่านมามาตนได้ยอมให้เกลี้ยงนั้นดูถูกและกลั่นแกล้งสารพัด แต่ครั้งนี้ที่แพรถูกใส่ร้ายเรื่องผู้หญิงนั้น แพรจะไม่ยอมอีกต่อไป แพรกล่าวว่า ในระยะแรกก็เกรงกลัวไปต่าง ๆ นานาเพราะเกลี้ยงคือบุตรของผู้มีพระคุณของตน แต่เมื่อยอมให้ถูกรังแกจนมากไปก็คิดว่าไม่ควรที่จะนั่งให้ผู้อื่นรังแกอีกต่อไปแล้ว และถึงแม้จะต่อสู้เพื่อความยุติธรรมของตนเองจนต้องหลบหนีไปในป่า แพรก็จะขอเสี่ยงตายดีกว่าจะอยู่ให้ถูกรังแก บทสนทนาดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นว่าแพรเป็นผู้ชายที่ต่อสู้เพื่อศักดิ์ศรีและความยุติธรรมของตน

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าเนื้อหาในนวนิยายของไม้ เมืองเดิม เป็นเรื่องทีกล่าวถึงการกดขี่ข่มเหงของผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น ไม้ เมืองเดิมได้สร้างตัวละครเอกฝ่ายชายให้เป็นหนุ่มชาวบ้านตามท้องไร่ท้องนา ที่มักถูกผู้มีอำนาจใช้อำนาจในทางมิชอบเสมอ ซึ่งการสร้างโครงเรื่องในลักษณะดังกล่าวจะ

เห็นได้ว่าความเหลื่อมล้ำในสังคมมีอยู่ในทุกสังคมไม่ว่าจะเป็นสังคมเมืองหรือสังคมชนบท อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาเรื่องความยากจนและหนี้สินของชาวนาในชนบทที่มีสาเหตุจาก กลุ่มเจ้าของที่ดินในชนบท หรือผู้มีอำนาจในหมู่บ้านอันสอดคล้องกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจในสังคมชนบทในระยเวลานั้น

ในด้านลักษณะของผู้ชายที่การต่อสู้เพื่อรักษาศักดิ์ศรีของลูกผู้ชายเป็นการแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของศักดิ์ศรีของลูกผู้ชายในชนบท ค่านิยมของลูกผู้ชายในชนบทอาจกล่าวได้ว่า หากต้องสละชีวิตเพื่อรักษาศักดิ์ศรีของตน ก็จะยอมสละชีวิตนั้นอย่างไม่คิดเสียดาย การรักษาเกียรติดังกล่าวเป็นการรักษาหน้าตาของผู้ชายในสังคมที่ชายเป็นใหญ่ แสดงให้เห็นถึงความมีอำนาจในสังคมของผู้ชายเหล่านั้น

12. ผู้ชายที่ให้ความสำคัญกับมิตรสหาย

สังคมชนบทในสมัยก่อนที่พวกเขาหนุ่มในชนบทมักจะชอบมีสมัคพรคพวกเพื่อให้เป็นที่รู้จักและนับหน้าถือตาจากคนในชุมชน เพื่อจะได้ดูแล ปกป้องคุ้มครองหมู่บ้านที่ห่างไกลจากการช่วยเหลือของรัฐได้ง่ายขึ้น ชายชาวชนบทจึงมักมีเพื่อนฝูงคอยช่วยเหลือเกื้อกูลกันอยู่เสมอ สุวรรณเชื่อนิล (2523: 31) กล่าวว่าไม้ เมืองเดิมได้นำภาพการให้ความสำคัญกับมิตรสหายมาประกอบสร้างเป็นตัวละครเอกฝ่ายชายในวรรณกรรมของตน และภาพการให้ความสำคัญของมิตรสหายนี้ก็ยังสอดคล้องกับอุปนิสัยของไม้ เมืองเดิมที่เป็นผู้ที่รักเพื่อนฝูง ชีวิตของไม้ เมืองเดิมมักมีมิตรสหายคอยช่วยเหลือและสนับสนุน เห็นชัดในตอนที่ไม่ เมืองเดิมเริ่มชีวิตนักประพันธ์ในระยะแรกที่ไม่ประสบความสำเร็จเท่าใดนัก เหม เวชกร เพื่อนคนสนิทของไม้ เมืองเดิมก็คอยให้กำลังใจและชี้แนะแนวทางในการเขียนนวนิยายจนทำให้ไม้ เมืองเดิมประสบความสำเร็จ เมื่อครั้งเหม เวชกรได้ตั้งสำนักพิมพ์ “คณะเหม” ไม้ เมืองเดิมก็ได้ช่วยเหลือเหม เวชกรด้วยการเขียนนวนิยายให้ตีพิมพ์โดยมิหวังผลตอบแทนใด ๆ ภาพการให้ความสำคัญแก่มิตรสหายของตัวละครเอกฝ่ายชายในวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิมจึงเชื่อได้ว่ามาจากนิสัยส่วนตัวของไม้ เมืองเดิมนั่นเอง ตัวละครเอกฝ่ายชายที่เป็นผู้ให้ความสำคัญกับมิตรสหาย ตัวอย่างเช่น “ไม้” ในนวนิยายเรื่อง “สาวชะโงก-เสื่อข้าม”

“ไม้” เป็นอีกหนึ่งตัวละครที่มีมิตรสหายคอยช่วยเหลือ สนับสนุนอยู่เสมอ เมื่อครั้งที่ไม้ต้องเดินทางจากบ้านสาวชะโงกไปยังบ้านเสื่อข้ามเพื่อตามหาบิดาที่แท้จริงของตน บรรดามิตรสหายของไม้ต่างเสียใจที่จะต้องจากลากับไม้ เพื่อนพ้องต่างเกรงว่าหากทั้งหมดต้องจากกัน ไม้จะลืมเพื่อนเก่าอย่าง

พวกตน ไผ่จึงกล่าวกับเพื่อนของตนว่า “เพื่อนนะ ถึงจะไปคบกันใหม่ให้แสนรักแสนใคร่มันก็งั้นแหละ มันไม่เต็มหัวใจเหมือนเรา ๆ ที่คบเห็นกันมาก่อนหรอก” (ไม้ เมืองเดิม, 2521: 18) สำหรับไผ่แล้วเพื่อนใหม่ก็ไม่เหมือนเพื่อนเก่าที่เคยร่วมทุกข์ร่วมสุข รักใคร่กันมา ไผ่ให้คำยืนยันว่าจะไม่ลืมนิมิตรภาพที่บ้านสาวชะโงกแห่งนี้เลย โดยหลังจากนั้นทั้งไผ่และเพื่อน ๆ ก็มีโอกาสดูแลกลับมาเจอกันอีกหลายต่อหลายครั้ง ทั้งหมดได้ช่วยเหลือไผ่ให้สมหวังกับความรักและช่วยเหลือไผ่จากการถูกใส่ร้ายจนเกือบติดคุก มิตรภาพระหว่างไผ่กับเพื่อนเพื่อแสดงให้เห็นว่าไผ่เป็นผู้ให้ความสำคัญกับมิตรสหายไผ่เป็นอย่างมาก ไผ่จะไม่สามารถประสบความสำเร็จได้เลยหากขาดเพื่อนที่คอยช่วยเหลือและสนับสนุน

อีกหนึ่งตัวอย่างที่แสดงให้เห็นภาพผู้ชายที่ให้ความสำคัญกับมิตรสหายคือ เช่น “ทรง” จากนวนิยายเรื่อง “นางกล้า”

“ทรง” เป็นโจรป่า คอยดักปล้นกองเกวียนชาวพม่าที่เข้ามารบในแผ่นดินกรุงศรีอยุธยาเมื่อครั้งสงครามก่อนการเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 ทรงมีพวกพ้องมากมายที่เคารพนับถือและคอยสนับสนุน วันหนึ่งทรงถูก “จวง” บุตรสาวนายจันท์ ชาวบ้านในละแวกนั้นกักขังตัว และทำร้ายร่างกายเพราะแค้นที่ทรงเคยจับจวงไปกักขังไว้

ใครเล่าจะกลับ ทุกคนล้วนแต่กลมเกลียวรักใคร่กันเสมือนพี่เสมือนน้องทุกคนและเป็นเวลานานปี จึงพากันฮึดน้ำใจถอดดาบกวัดแกว่งตะโกนแต่ชื่อขุนโจรเจ้าทรงเหมือนจะให้รู้ได้ยิบว่าพวกเขาทุกคนมาติดตาม แม้จะตายหมดก็ต้องเต็มใจตาย (ไม้ เมืองเดิม, 2538: 72)

เมื่อพวกพ้องของทรงทราบว่าทรงถูกกักขังและโดนทำร้ายจนบาดเจ็บสาหัส พรรคพวกของทรงจึงวางแผนที่จะไปช่วยทรงเพราะรักและเคารพทรงเสมือนพี่น้อง ร่วมทุกข์ร่วมสุขกันมาเป็นเวลานาน ทุกคนอาสาติดตามทรงแม้จะทราบว่าตนอาจจะต้องเสียชีวิตก็ตามไม้ เมืองเดิมต้องการนำเสนอให้เห็นว่าผู้ที่จะกระทำการต่าง ๆ ให้สำเร็จ หรือผ่านพ้นอุปสรรคไปได้ ย่อมต้องมีผู้ช่วยเหลือสนับสนุน ชี้นะ ให้มีแรงขับเคลื่อน เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคม ไม่สามารถดำรงอยู่อย่างโดดเดี่ยวได้ จึงต้องมีผู้สนับสนุนและชี้แนะการใช้ชีวิต

ลักษณะลูกผู้ชายที่ให้ความสำคัญกับมิตรสหายดังกล่าวจะเห็นได้ว่าสอดคล้องกับสภาพสังคมชนบทที่คนในหมู่บ้านเดียวกันมักเป็นเครือญาติกัน ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อีกทั้งยังมีความสัมพันธ์กับชีวิตของไม้ เมืองเดิมที่เป็นผู้เขียนที่มักมีเพื่อนฝูงคอยช่วยเหลือและสนับสนุนไม้ เมืองเดิมมาโดยตลอด นอกจากนี้แล้วสอดคล้องกับลักษณะของนักเลงที่มักมีเพื่อนฝูงเพื่อแสดงถึงความมี

	ลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้านในวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิม											
	ชื่อ	บุคลิกความรัก	รักท้องถิ่น	กตัญญู	ดูแลปกป้องครอบครัว	ให้อภัยผู้อื่น	กล้ายอมรับผิด	รักษาคำพูด	กล้าหาญ	มีฝีมือในการต่อสู้	ยืนหยัดในศักดิ์ศรี	ให้ความสำคัญกับมิตรสหาย
ฆ่าเก่า	✓			✓	✓					✓	✓	✓
ขุนศึก		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
คนละถิ่น		✓			✓	✓		✓	✓	✓		
ค่าน้ำนม		✓		✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	
คู้งเผ่าถ่าน		✓			✓			✓	✓	✓		
ชายสามโบสถ์		✓			✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓
นางถ้ำ		✓			✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓
นางห่าม		✓			✓	✓		✓	✓	✓	✓	
บางระจัน		✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓		✓
บ้านนอกเข้ากรุง		✓	✓			✓				✓		
บึงขุนสร้าง	✓				✓				✓			
โป๊ะลัม	✓	✓			✓							
แผลเก่า	✓	✓	✓						✓	✓		

	ลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้านในวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิม											
	ชื่อ	บุษาคความรัก	รักท้องถิ่น	กตัญญู	ดูแลปกป้องครอบครัว	ให้อภัยผู้อื่น	กล้ายอมรับผิด	รักษาคำพูด	กล้าหาญ	มีฝีมือในการต่อสู้	ยืนหยัดในศักดิ์ศรี	ให้ความสำคัญกับมิตร สหาย
หน้าตา	✓											
แสนแสบ	✓	✓	✓							✓	✓	
เสื่อฟุ้ง						✓			✓	✓	✓	✓
สินในน้ำ	✓	✓	✓	✓	✓						✓	
สำเภา ล่ม		✓	✓	✓	✓	✓			✓	✓	✓	✓
สารขะโงก - เสือ ขี้ม		✓			✓	✓			✓	✓	✓	✓
สองตึก		✓	✓		✓	✓	✓	✓				✓
ศาลเพียงตา	✓			✓	✓	✓				✓	✓	✓
ล้างบาง		✓			✓	✓				✓		✓
ลมตะเภา					✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓
เรือเพลง - เรือเร่		✓	✓		✓	✓			✓	✓		✓
รอยไถ	✓				✓	✓						

	ลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้านในวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิม											
	ชื่อ	บุษาคามรัก	รักท้องถิ่น	กตัญญู	ดูแลปกป้องครอบครัว	ให้อภัยผู้อื่น	กล้ายอมรับผิด	รักษาคำพูด	กล้าหาญ	มีฝีมือในการต่อสู้	ยืนหยัดในศักดิ์ศรี	ให้ความสำคัญกับมิตรสหาย
หนามยอด-หนามบ่ง	✓	✓			✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓
หมื่นซ่อง	✓	✓	✓		✓			✓		✓	✓	✓

จากตารางสรุปลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้านที่ปรากฏในวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิมจะพบว่า ลักษณะของผู้ชายที่บุษาคามรักนั้นมีมากที่สุด คือมีทั้งหมด 23 เรื่องจากนวนิยายทั้งหมด 30 เรื่อง เนื่องจากงานเขียนของไม้ เมืองเดิมมีแกนหลักของเรื่องเป็นเรื่องราวของความรักระหว่างหนุ่มสาว ลูกผู้ชายในแบบฉบับของไม้ เมืองเดิมจึงเป็นผู้ที่บุชา เทิดทูนและยกย่องความรักของตนมากกว่าสิ่งอื่นใด

ลักษณะอื่นๆ ที่พบรองลงมาได้แก่ ลักษณะผู้ชายที่ดูแลครอบครัวและช่วยเหลือผู้อื่นที่เดือดร้อน พบทั้งหมด 22 เรื่องและลูกผู้ชายที่มีฝีมือการต่อสู้ พบทั้งหมด 20 เรื่อง ลักษณะลูกผู้ชายทั้งสองลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับความเป็นนักรบในชนบท โดยทั้ง 3 ลักษณะที่อยู่ในกลุ่มของลักษณะลูกผู้ชายที่พบมากที่สุดอาจกล่าวได้ว่าเป็นลักษณะลูกผู้ชายที่ไม้ เมืองเดิมเห็นว่าสำคัญที่สุดในคุณสมบัติความเป็นลูกผู้ชายชาวบ้านทั้งหมด

สรุปได้ว่าลักษณะลูกผู้ชายในนวนิยายของไม้ เมืองเดิมสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่คือ ลักษณะลูกผู้ชายในอุดมคติของไม้ เมืองเดิม ได้แก่ ผู้ชายที่ชื่อ รักท้องถิ่น บุษาคามรัก รู้จักให้อภัย กล้ายอมรับความผิด และรักษาคำพูด ลักษณะของผู้ชายในอุดมคตินี้มีความสอดคล้องกับสภาพสังคมความเป็นอยู่ในชนบท สอดคล้องกับหลักพุทธศาสนาที่มีอย่างเข้มข้นในสังคมชนบทไทย สอดคล้องกับอุปนิสัยส่วนตัวของไม้ เมืองเดิมเอง

ด้านลักษณะลูกผู้ชายที่สัมพันธ์กับความเป็นนักรบ ได้แก่ ผู้ชายที่ให้ความสำคัญกับมิตรสหาย กล้าหาญ ต่อสู้เพื่อศักดิ์ศรีและความยุติธรรม มีฝีมือในการต่อสู้ ดูแลครอบครัวและช่วยเหลือ

ผู้อื่นที่เดือดร้อน และเป็นผู้ชายที่มีความกตัญญูทั้งต่อชาติบ้านเมืองและผู้มีพระคุณ ลักษณะดังกล่าว จะมีความสัมพันธ์กับสภาพสังคมชนบทที่การปกครองจากส่วนกลางยังไม่สามารถปกครองพื้นที่ใน ชนบทได้ดีมากนัก จึงต้องมีนักเลงเพื่อดูแลปกป้องหมู่บ้าน นักเลงในชุมชนชนบทจึงได้รับการยอมรับ และชื่นชมจากชาวบ้านในหมู่บ้านนั้น ๆ จนกลายเป็นค่านิยม “ลูกผู้ชายใจนักเลง” ขึ้นมา ซึ่งไม้ เมือง เดิมที่มีโอกาสได้ท่องเที่ยวไปในชนบทต่าง ๆ เป็นระยะเวลาหลายปีก็ได้ใช้ประสบการณ์การท่องเที่ยว และสัมผัสชีวิตในชนบทมาใช้ในการประกอบสร้างลักษณะลูกผู้ชายดังกล่าวขึ้นมา ดังนั้นลูกผู้ชาย ชาวบ้านในวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิมจึงเกิดจากการประกอบสร้าง หล่อหลอมจากความรู้ ประสบการณ์และตัวตนของไม้ เมืองเดิมจนตกผลึกเป็นลูกผู้ชายชาวบ้านในแบบฉบับของไม้ เมืองเดิม

บทที่ 4

กลวิธีการนำเสนอลูกผู้ชายชาวบ้านในวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิม

กลวิธีการนำเสนอ คือ วิธีการที่ผู้แต่งเลือกใช้ในการนำเสนอลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้าน เพื่อสื่อสารไปยังผู้อ่าน ผู้อ่านสามารถวิเคราะห์ลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้าน ได้จากกลวิธีการแต่ง เช่น โครงเรื่อง การสร้างตัวละคร รวมถึงการศึกษาการใช้ภาษาในนวนิยายก็มีส่วนสำคัญในการสื่อลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้านจากผู้เขียนไปยังผู้อ่านได้ โดยในบทนี้ผู้วิจัยจะศึกษาวิธีการนำเสนอลูกผู้ชายชาวบ้านจากองค์ประกอบของนวนิยาย คือ โครงเรื่อง ตัวละคร และศึกษาจากการกลวิธีการใช้ภาษาเพื่อนำเสนอลูกผู้ชายชาวบ้าน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. กลวิธีการนำเสนอลูกผู้ชายชาวบ้านผ่านองค์ประกอบของนวนิยาย

นวนิยาย (Novel) เป็นงานเขียนประเภทบันเทิงคดี (Fiction) ที่ได้รับอิทธิพลจากตะวันตกรูปแบบการแต่งเป็นร้อยแก้วตามแบบบันเทิงคดีตะวันตก มีเนื้อหาที่แสดงความเป็นจริงของชีวิตและสังคม และเน้นความสมจริงในเรื่ององค์ประกอบต่าง ๆ คือมีเหตุผลความเป็นจริงรองรับเพื่อให้คนอ่านเชื่อถือหรือคล้อยตาม (วิรวัดน์ อินทรพร, 2561: 107) มีองค์ประกอบคือแก่นเรื่อง โครงเรื่อง เนื้อเรื่อง ตัวละคร บทสนทนา การวิเคราะห์นวนิยายในแต่ละเรื่องจึงมักวิเคราะห์ตามองค์ประกอบของนวนิยายดังกล่าว โดยจากการศึกษาผู้วิจัยพบว่านวนิยายของไม้ เมืองเดิมมีโครงเรื่องที่ จะมีเหตุการณ์ พุทธิกรรมที่ร้อยเรียงมีเหตุผลอันนำไปสู่จุดจบของเรื่องสามารถศึกษาพุทธิกรรมของตัวละครเอกฝ่ายชายได้ และมีตัวละครที่นำเสนอพุทธิกรรมของตัวละครเอกฝ่ายชาย การศึกษาโครงเรื่องและการสร้างตัวละครจึงทำให้ทราบลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้านที่ไม้ เมืองเดิมนำเสนอได้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 กลวิธีการนำเสนอลูกผู้ชายชาวบ้านผ่านโครงเรื่อง³

โครงเรื่อง คือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้แต่งกำหนดขึ้นมาและนำมาเรียงร้อยต่อกันเป็นเหตุเป็นผลกัน หรืออาจกล่าวได้ว่าโครงเรื่องเป็นการจัดลำดับเหตุการณ์ที่มีความสอดคล้องกัน โครงเรื่อง (Plot) ต่างกับเนื้อเรื่อง (Story) เนื้อเรื่องอาจไม่จำเป็นต้องมีเหตุผล แต่เป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้น

³ ดูโครงเรื่องของวรรณกรรมเรื่องอื่น ๆ ของไม้ เมืองเดิมเพิ่มเติมได้ในภาคผนวก

ส่วนโครงเรื่องต้องมีเหตุผลเสมอซึ่งเกิดจากปัญหาหรือความขัดแย้งที่ทำให้เกิดเหตุการณ์อื่นตามมา โครงเรื่องอธิบายให้รู้ว่าเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร มีเหตุผลสืบเนื่องมาจากความขัดแย้งใด (วีรวุฒิ อินทรพร, 2561: 175-176) ซึ่งการวิเคราะห์โครงเรื่องเพื่อศึกษากลวิธีการนำเสนอลักษณะ ลูกผู้ชายชาวบ้านในเบื้องต้นผู้วิจัยพบว่า ลักษณะลูกผู้ชายมีส่วนสัมพันธ์กับพฤติกรรมของตัวละครเป็นอย่างมาก ดังนั้นการวิเคราะห์นวนิยายของไม้ เมืองเดิมในด้านโครงเรื่องว่าเหตุการณ์ในเรื่องมีหน้าที่อย่างไรในการผลักดันเรื่องราวให้ดำเนินไปข้างหน้าและมีผลอย่างไรต่อพฤติกรรมของตัวละครเอกฝ่ายชายจึงเป็นวิธีการศึกษาที่ทำให้เห็นลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้านได้ชัดเจนมากขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่า โครงเรื่องนวนิยายของไม้ เมืองเดิมจะมีรูปแบบพฤติกรรมที่มีลักษณะซ้ำ ๆ กัน จนสามารถจัดเป็น โครงสร้างของนวนิยายนั้น ๆ ได้ ผู้วิจัยจึงนำทฤษฎีโครงสร้างนิทานของวลาดิเมียร์ พรอมพ์มาใช้ในการศึกษากลวิธีการนำเสนอลูกผู้ชายชาวบ้านในด้านของโครงเรื่อง

วลาดิเมียร์ พรอมพ์ เป็นนักวิชาการชาวรัสเซีย มีความสนใจส่วนตัวในการอ่านและศึกษานิทานพื้นบ้านรัสเซีย พรอมพ์ได้ศึกษารูปแบบ (form) นิทานพื้นบ้านรัสเซียจำนวน 100 เรื่องเพื่อศึกษา โครงสร้างนิทานมหัศจรรย์ของรัสเซีย และได้รวบรวมไว้ในหนังสือชื่อว่า Morphology of the Folklore (ศิริพร ณ ถลาง, 2544: 274-275)

พรอมพ์สังเกตว่านิทานเหล่านั้นมีโครงเรื่องคล้าย ๆ กัน นิทานมหัศจรรย์เรื่องต่าง ๆ ของ รัสเซีย ตัวละครจะเปลี่ยนไปได้เรื่อย ๆ แต่ตัวละครเหล่านั้นมักกระทำพฤติกรรม (function) ซ้ำ ๆ กัน ซึ่งพรอมพ์ได้นิยาม function ไว้ว่าหมายถึงการกระทำของตัวละครซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องให้เกิดพฤติกรรมอื่น ๆ ในเรื่อง พฤติกรรมในทฤษฎีของพรอมพ์ จะใช้เป็นคำนามที่แสดงการกระทำ เช่น การห้าม การช่วยเหลือ การต่อสู้ การทดสอบความสามารถ การแต่งงาน เป็นต้น ต้องเป็นการกระทำที่มีผลสืบเนื่องให้เกิดการกระทำอื่น มีหน้าที่หรือมีผลให้เกิดการดำเนินเรื่องในนิทาน เช่น การ ห้าม การช่วยเหลือ การต่อสู้ การทดสอบความสามารถ การแต่งงาน และไม่ใช่การกระทำใด ๆ ก็ได้ เช่น การกิน การวิ่ง

ศิริพร ณ ถลาง (2548: 179-181) ได้กล่าวถึงสมมุติฐานของพรอมพ์ในการวิเคราะห์ โครงสร้างไว้ 4 ข้อ คือ

1. พฤติกรรมของตัวละครจะคงที่ไม่เปลี่ยนแปลง ทั้งนี้จะไม่ขึ้นอยู่กับว่าใครเป็นผู้กระทำ และกระทำอย่างไร

2. จำนวนของพฤติกรรมในนิทานมหัศจรรย์ของรัสเซียเท่าที่คนรัสเซียรู้มีจำนวนจำกัด
3. การเรียงลำดับพฤติกรรมในนิทานเรื่องต่าง ๆ จะเหมือนกัน คือ 31 พฤติกรรม โดยแก่นิทานแต่ละเรื่องจะมีพฤติกรรมไม่ครบ แต่การที่นิทานแต่ละเรื่องไม่ปรากฏพฤติกรรมบางพฤติกรรมก็ไม่ได้ทำให้ลำดับการดำเนินเรื่องในโครงสร้างเปลี่ยนไป
4. นิทานมหัศจรรย์ทั้งหมดมีโครงสร้างอันเดียวกัน

จากทฤษฎีโครงสร้างนิทานของพรอพพ์นั้น จะเห็นได้ว่าสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์วรรณกรรมได้ในแง่ของหน้าที่ของเหตุการณ์ หรือการวิเคราะห์โครงสร้างของเรื่อง โดยวิเคราะห์ว่าเหตุการณ์ในเรื่องมีหน้าที่อย่างไรในการผลักดันเรื่องราวให้ดำเนินไปข้างหน้า และอาจพบว่าโครงเรื่องในวรรณกรรมประเภทเดียวกันหลายเรื่องจะมีลักษณะซ้ำ ๆ กัน จนสามารถจัดเป็นโครงสร้างของเรื่องของวรรณคดีประเภทนั้น ๆ ได้ (วีรวัดน์ อินทรพร, 2561: 190)

จากการศึกษาโครงเรื่องในนวนิยายของไม้ เมืองเดิม พบว่า โครงเรื่องในนวนิยายของไม้ เมืองเดิมมีรูปแบบพฤติกรรมที่ซ้ำ ๆ กัน จนสามารถจัดเป็นโครงสร้างของเรื่องประเภทนั้น ๆ ได้ ผู้วิจัยจึงใช้ทฤษฎีโครงสร้างนิทานของพรอพพ์เพื่อให้เห็นโครงเรื่องชัดเจนขึ้น และเห็นถึงความสัมพันธ์กับลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้าน ที่ปรากฏ จึงนำทฤษฎีโครงสร้างนิทานของ พรอพพ์ มาเป็นแนวทางในการแบ่งประเภทโครงเรื่องวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิมเพื่อศึกษาลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้าน โดยได้กำหนดสัญลักษณ์ขึ้นใหม่เพื่อใช้ในการค้นหาโครงสร้างของนวนิยายของไม้ เมืองเดิมดังนี้

1. ความเป็นมา แทนด้วยสัญลักษณ์ (α)
 - ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นชาวบ้านในท้องถิ่น (α_1)
 - ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นคนต่างถิ่น (α_2)
2. การรักกันของตัวละครเอก (ก)
3. การกีดกันของครอบครัว (ข)
4. การที่ตัวละครเอกฝ่ายชายถูกกลั่นแกล้ง (ค)
5. การพลัดพรากของตัวละครเอก (ง)
 - ตัวละครเอกฝ่ายหญิงต้องแต่งงานกับคนอื่น (γ_1)
 - ตัวละครเอกฝ่ายหญิงหนีไปที่อื่น (γ_2)

- ตัวละครเอกฝ่ายหญิงไปบางกอก (ง₃)
- ตัวละครเอกฝ่ายหญิงถูกลักพาตัว (ง₄)
6. การลี้ภัยจากกำเนิดของตัวละครเอกฝ่ายหญิง (จ)
- การลี้ภัยและสำนึกได้ (จ₁)
- การลี้ภัยและไม่สำนึก (จ₂)
7. การที่ตัวละครเอกฝ่ายชายพาตัวละครเอกฝ่ายหญิงหนี หรือพากลับมา (ฉ)
8. การต่อสู้ของตัวละครเอกฝ่ายชาย (ช)
- การต่อสู้ชนะ (ช₁)
- การต่อสู้แพ้ (ช₂)
9. การที่ตัวละครเอกฝ่ายชายหลบหนี (ซ)
- การหลบหนีไปอยู่ที่อื่น (ซ₁)
- การหลบหนีไปประกอบอาชีพอื่น (ซ₂)
10. การที่ตัวละครคู่ปรปักษ์ทำความเดือดร้อนให้ผู้อื่น (ญ)
11. การช่วยเหลือของตัวละครเอกฝ่ายชาย (ณ)
12. การอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข (ด)
13. การเสียชีวิต (ต)
- ตัวละครเอกฝ่ายหญิงเสียชีวิต (ต₁)
- ตัวละครเอกฝ่ายชายเสียชีวิต (ต₂)
- ตัวละครเอกเสียชีวิตทั้งคู่ (ต₃)
- ตัวละครเอกฝ่ายหญิงพิการ (ต₄)
14. การพบรักกับผู้หญิงอีกคนหนึ่ง (ถ)
15. การรบ (ท)
16. การได้รับยศ (ธ)
17. การถูกถอดยศ (น)
18. การถูกลงโทษ (บ)

จากการศึกษาพบว่าพฤติกรรม (function) ดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำมาจัดประเภทโครงสร้างของโครงเรื่องในวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิม ได้ 5 ประเภท คือ โครงเรื่องแบบที่ 1 “พระเอกออกรบ” ที่มีพฤติกรรมการรบ (ท) เป็นพฤติกรรมหลักซึ่งทำให้เห็นลักษณะลูกผู้ชายนักรบได้อย่างเด่นชัด โครง

เรื่องแบบที่ 2 “นางเอกหลงเมืองกรุง” ที่มีพฤติกรรมหลักของตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่ไปบางกอก (α_3) การลี้ภัยหนีกำเนิดของตัวละครเอกฝ่ายหญิง (จ) โครงเรื่องแบบที่ 3 “พระเอกหลบหนีไปเป็นโจรหรือประกอบอาชีพอื่น” ที่มีพฤติกรรมหลักคือ การที่ตัวละครเอกฝ่ายชายถูกกลั่นแกล้ง (ค) จนจำเป็นต้องหลบหนีไปประกอบอาชีพอื่น (α_2) โครงเรื่องแบบที่ 4 “พระเอกเป็นขุนโจรต่างถิ่น” ที่มีพฤติกรรมหลักคือ ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นคนต่างถิ่น (α_2) ที่จะเข้ามามีบทบาทในการการช่วยเหลือ (ณ) ชาวบ้าน รวมถึงครอบครัวตัวละครเอกฝ่ายหญิง และ โครงเรื่องแบบที่ 5 “การพลัดพรากจากนางเอก” ที่มีพฤติกรรมหลักคือ การพลัดพรากของตัวละครเอก (ง) และการที่ตัวละครเอกฝ่ายชายพาตัวละครเอกฝ่ายหญิงหนี หรือพากลับมา (ฉ) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1.1 โครงเรื่องแบบ “พระเอกนักรบ”⁴

โครงเรื่องแบบนี้พบในนวนิยาย 3 เรื่อง คือ ขุนศึก บางระจัน สำเภาล่ม นวนิยายทั้ง 3 เรื่องจะมีพฤติกรรมหลักคือ การรบ (ท) ดังโครงสร้างต่อไปนี้

α_1 ก ท คง ฉ บ ท

จากโครงสร้างดังกล่าวอธิบายได้ว่า ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นชาวบ้านในท้องถิ่น (α_1) มีคนรักหรือกำลังชอบพอกับตัวละครเอกฝ่ายหญิง (ก) แต่จะต้องไปออกรบ (ท) ในระหว่างที่รบ หรือระหว่างการดำเนินเรื่อง ตัวละครเอกฝ่ายชายมักถูกกลั่นแกล้ง (ค) มีเหตุการณ์ที่ตัวละครต้องพลัดพราก (ง) ตัวละครเอกฝ่ายชายพาตัวละครเอกฝ่ายหญิงหนี/กลับมา (ฉ) ตัวอย่างเช่น

โครงเรื่องหลักนวนิยายเรื่อง “สำเภาล่ม”

โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
ดอกรักเป็นช่างตีเหล็กย่านสัมพันธวงศ์ แต่อยากเป็นทหารจึงมารับใช้ขุนดาบเลยพบกับลำพูนนางทาสในเรือนเบี้ย	ความเป็นมา (α) ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นชาวบ้านในท้องถิ่น (α_1)
ดอกรักรักกับลำพูน	ตัวละครเอกรักกัน (ก)

⁴ ดูเพิ่มเติมได้ในภาคผนวก

โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
ดอกกรักรับอาสาพาลำพูนีจากการเป็นทาส	ตัวละครเอกฝ่ายชายพาตัวละครเอกฝ่ายหญิงหนี/กลับมา (ฉ)
ดอกกรักถูกจับได้เกิดต่อสู้กัน ดอกกรักไม่สู้นายวังซึ่งเปรียบเสมือนนายจึงถูกจับเข้าคุก	การต่อสู้แพ้ (ช ₂) การถูกลงโทษ (บ)
เมื่อออกจากคุกดอกกรักอาสาไปรบ และได้ออกรบ	การรบ (ท)
ดอกกรักพาลำพูนีแต่ก็ถูกนำตัวกลับได้ในที่สุด	ตัวละครเอกฝ่ายชายพาตัวละครเอกฝ่ายหญิงหนี/กลับมา (ฉ)
ศึกครั้งที่สอง	การรบ (ท)
ดอกกรักได้รับบำเหน็จรางวัล	การได้รับยศ (ธ)
ดอกกรักมาไถ่ตัวลำพูนีและเข้าทาสในบ้านนายวัง	การช่วยเหลือของตัวละครเอกฝ่ายชาย (ณ)
ดอกกรักได้สาวลำนีเป็นภรรยาและครองรักกันอย่างมีความสุข	การอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข (ด)

จากโครงเรื่องหลักดังกล่าวสามารถแสดงโครงสร้างพฤติกรรมได้ดังนี้

α_1 ก ฉ ช₂ บ ท ฉ ท ธ ณ ด

อธิบายได้ว่า ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นชาวบ้านในท้องถิ่น (α_1) มีคนรักอยู่แล้ว (ก) ตัวละครเอกฝ่ายชายพาตัวละครเอกฝ่ายหญิงหนีจากการเป็นทาส (ฉ) เกิดการต่อสู้แต่ตัวละครเอกฝ่ายชายไม่คิดต่อสู้จึงแพ้ (ช₂) และถูกลงโทษ (บ) หลังจากนั้นตัวละครเอกฝ่ายชายมีโอกาสออกไปรบ (ท) มีเหตุการณ์ระหว่างรบคือตัวละครเอกฝ่ายชายพาตัวละครเอกฝ่ายหญิงหนี (ฉ) ตัวละครเอกฝ่ายชาย

ต้องกลับไปปรบอีกครึ่งรบ (ท) และครั้งนี้ได้รับยศ (ธ) และได้เงินรางวัล จึงนำเงินมาช่วยเหลือคนรัก และผู้อื่น (ณ) และการอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข (ด)

จากโครงเรื่องดังกล่าวจะเห็นว่าเป็นเรื่องราวการต้องออกรบท่ามกลางปัญหาเรื่องความรัก ตัวละครเอกฝ่ายชายในโครงเรื่องประเภทนี้จะมีการแย่งชิงคนรักเช่นเดียวกับโครงเรื่องประเภทอื่น ๆ แต่จะมีพฤติกรรมที่โดดเด่นคือพฤติกรรมการรบ (ท) และจะมีพฤติกรรมนี้ซ้ำตั้งแต่ 2 ครั้งขึ้นไป ซึ่งพฤติกรรมการรบที่ปรากฏซ้ำทำให้ลักษณะผู้ชายที่กล้าหาญ ชำนาญในการต่อสู้ รักชาติบ้านเมือง เด่นชัดมากยิ่งขึ้น

1.1.2 โครงเรื่องแบบ “นางเอกหลงเมืองกรุง”

โครงเรื่องประเภทนี้พบในนวนิยาย 4 เรื่อง คือ แสนแสบ แผลเก่า บ้านนอก เข้ากรุง สิ้นในน้ำ นวนิยายทั้ง 4 เรื่องจะมีพฤติกรรมหลักคือ ตัวละครเอกฝ่ายหญิงเดินทางไปบางกอก (ง₃) และการลี้ภัยจากกำเนิดของตัวละครเอกฝ่ายหญิง (จ) ดังโครงสร้างต่อไปนี้

α_1 ก ข ค ง₃ จ

จากโครงสร้างดังกล่าว อธิบายได้ว่า ตัวละครเอกฝ่ายชายจะเป็นชายชาวชนบทที่กำเนิดในท้องถิ่นนั้น ๆ (α_1) ตัวละครเอกฝ่ายชายและตัวละครเอกฝ่ายหญิงรักกัน (ก) แต่ครอบครัวฝ่ายหญิงจะกีดกันตัวละครเอกฝ่ายชาย (ข) ด้วยเพราะยากจนหรือเพราะครอบครัวเป็นศัตรูกัน ตัวละครเอกฝ่ายชายมักถูกกลั่นแกล้ง (ค) หลังจากนั้นตัวละครเอกฝ่ายหญิงจะต้องเดินทางไปเมืองบางกอกตามคำสั่งของครอบครัว (ง₃) เพื่อแยกทั้งสองออกจากกัน ตัวละครเอกฝ่ายหญิงจะลี้ภัยจากกำเนิดของตน (จ) เพราะหลงไปกับความศรัทธาของบางกอก ซึ่งจะมีทั้งโครงเรื่องที่ตัวละครเอกฝ่ายหญิงสำนึกได้ และโครงเรื่องที่ตัวละครเอกฝ่ายหญิงไม่สำนึก ทำให้ตัวละครเอกฝ่ายชายไปพบรักกับผู้หญิงคนใหม่ ตัวอย่างเช่น

โครงเรื่องหลักนวนิยายเรื่อง “แสนแสบ”

โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
แฝงเป็นหนุ่มฟุ้งบางกะปิ	ความเป็นมา (α) ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นชาวบ้านในท้องถิ่น (α_1)
แฝงรักอยู่กับโปรยบุตรสาวกำนันแปลก	ตัวละครเอกรักกัน (ก)
ความรักของแฝงและโปรยถูกขัดขวาง	การกีดกันของครอบครัว (ข)
ลุงของแฝงต้องการโกงที่นาจึงวางแผนกลั่นแกล้งและใส่ร้ายแฝง	ตัวละครเอกฝ่ายชายถูกกลั่นแกล้ง (ค)
ในขณะที่เดียวกันโปรยก็ไปกรุงเทพฯ เปลี่ยนสภาพจากชาวชนบทเป็นชาวบางกอก	ตัวละครเอกฝ่ายหญิงไปบางกอก (ง ₃)
โปรยผิดหวังในความรักและสำนึกได้ว่าไม่ควรหลงลืมชาติกำเนิดของตนจึงกลับมาอยู่บ้านเกิดและอยู่กับแฝงอย่างมีความสุข	การลืมและสำนึกได้ (จ ₁) การอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข (ด)

จากโครงเรื่องหลักดังกล่าวสามารถแสดงโครงสร้างพฤติกรรมได้ดังนี้

α_1 ก ข ค ง₃ จ₁ ด

กล่าวคือ ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นชาวบ้านในท้องถิ่น (α_1) ตัวละครเอกฝ่ายชายกับตัวละครเอกฝ่ายหญิงรักกัน (ก) การกีดกันของครอบครัว (ข) ตัวละครเอกฝ่ายชายถูกกลั่นแกล้ง (ค) มีเหตุการณ์ที่ตัวละครเอกฝ่ายหญิงไปบางกอก (ง₃) ตัวละครเอกฝ่ายหญิงจะตัวละครเอกฝ่ายหญิงไปบางกอก (ง₃) การลืมชาติกำเนิดของตัวละครเอกฝ่ายหญิงแต่จะสำนึกได้ (จ₁) และกลับมาอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข (ด) หรือตัวอย่างเช่น

โครงเรื่องหลักนวนิยายเรื่อง “แผลเก่า”

โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
ขวัญเป็นบุตรชายนายเขียน ผู้ใหญ่บ้านบางกะปิ เรียมเป็นลูกสาวตาเรือง	ความเป็นมา (α) ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นชาวบ้านในท้องถิ่น (α_1)
ขวัญกับเรียมรักกัน	ตัวละครเอกรักกัน (α)
ความรักของขวัญกับเรียมถูกกีดกันเพราะครอบครัว เคยมีเรื่องบาดหมางกันในอดีต	การกีดกันของครอบครัว (α)
บิดาของเรียมขายเรียมให้คุณนายทองคำที่บางกอก เพื่อกีดกันไม่ให้ทั้งสองพบกัน	ตัวละครเอกฝ่ายหญิงไปบางกอก (α_3)
เรียมมีชีวิตที่ดีในบางกอกและไม่ต้องการกลับมาเป็นสาวชาวทุ่งบางกะปิอีกต่อไป	การลืมชาติกำเนิดของตัวละครเอกฝ่ายหญิง (α)
เรียมได้กลับมายังทุ่งบางกะปิอีกครั้งและได้พบขวัญ และเรียมสำนึกตนได้ในที่สุด	การลืมและสำนึกได้ (α_1)
ขวัญและเรียมนับพบกันแต่ถูกจับได้ เกิดการต่อสู้ระหว่างขวัญกับเรียม พี่ชายของเรียม และสมชาย คนรักคนใหม่ของเรียม	การต่อสู้ของตัวละครเอกฝ่ายชาย (α)
ขวัญถูกปืนยิงเสียชีวิตในน้ำ เรียมกระโดดน้ำลงไปหา เรียมบังเอิญถูกมีดของขวัญที่ถืออยู่แทงจึงเสียชีวิตตามขวัญไป	ตัวละครเสียชีวิตทั้งคู่ (α_3)

จากโครงเรื่องหลักดังกล่าวสามารถแสดงโครงสร้างพฤติกรรมได้ดังนี้

α_1 ก ข ค ง จ₁ ต₃

อธิบายได้ว่า ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นชาวบ้านในท้องถิ่น (α_1) ตัวละครเอกคือขวัญกับเรียมรักกัน (ก) แต่ครอบครัววิวัดกัน (ข) เพราะเป็นศัตรูกันมาก่อน ครอบครัวตัวละครเอกฝ่ายหญิงวางแผนให้ตัวละครเอกฝ่ายหญิงไปบางกอก (ง₃) เพื่อกีดกันความรัก ตัวละครเอกฝ่ายหญิงใช้ชีวิตอย่างสาวเมืองกรุงจนหลงลืมชาติกำเนิดของตนแต่จะมีเหตุการณ์การสำนึกได้ (จ₁) ปรับความเข้าใจกันแต่จุดจบของเรื่องนั้นตัวละครเสียชีวิตทั้งคู่ (ต₃)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าโครงสร้างโครงเรื่องประเภทนี้มีพฤติกรรมที่โดดเด่นคือ พฤติกรรมการลืมชาติกำเนิดของตัวละครเอกฝ่ายหญิง ซึ่งพฤติกรรมนี้จะทำให้เห็นลักษณะผู้ชายที่รักท้องถิ่น กล่าวคือ ตัวละครเอกฝ่ายชายจะชักชวนหรือตักเตือนให้ตัวละครเอกฝ่ายหญิงได้ตระหนักถึงความงดงามและความสุขสบายของบ้านเกิดของตนอันแสดงให้เห็นลักษณะผู้ชายรักท้องถิ่นได้โดดเด่นกว่าลักษณะอื่น

1.1.3 โครงเรื่องแบบ “พระเอกหลบหนีไปเป็นโจรหรือประกอบอาชีพอื่น”

โครงเรื่องประเภทนี้พบในนวนิยาย 8 เรื่อง คือ เสือทุ่ง หมื่นช่อง เรือเพลง-เรือแร่ ลมตะเภา ศาลเพียงตา สาวชะโงก-เสือข้าม หนามยอก-หนามบ่ง ข้าเก่า นวนิยายทั้ง 8 เรื่องจะมีพฤติกรรมหลักคือ ตัวละครเอกฝ่ายชายถูกกลั่นแกล้ง (ค) จนจำเป็นต้องหลบหนีไปประกอบอาชีพอื่น (ช₂) ดังโครงสร้างต่อไปนี้

α_1 ก ข ค ง ค ฉ ช₂ ค ช₂

จากโครงสร้างดังกล่าว อธิบายได้ว่า ตัวละครเอกฝ่ายชายจะเป็นชายชาวชนบทที่กำเนิดในท้องถิ่นนั้น ๆ (α_1) ตัวละครเอกฝ่ายชายและตัวละครเอกฝ่ายหญิงรักกัน (ก) แต่ครอบครัวฝ่ายหญิงจะกีดกันตัวละครเอกฝ่ายชาย (ข) ตัวละครเอกฝ่ายชายมักถูกกลั่นแกล้ง (ค) หรือถูกใส่ร้ายอยู่บ่อยครั้ง หลังจากนั้นตัวละครเอกฝ่ายหญิงจะต้องพลัดพรากจากตัวละครเอกฝ่ายชาย (ง) ตัวละครเอกฝ่ายชายจะพาตัวละครเอกฝ่ายหญิงกลับมา (ฉ) ซึ่งจะมีการต่อสู้ของตัวละครเอกฝ่ายชายโดยที่ตัวละครเอก

ฝ่ายชายจะแพ้ (χ_2) ตัวละครเอกฝ่ายชายจึงต้องหลบหนีไปประกอบอาชีพอื่น (χ_2) หรือเป็นโจร
ตัวอย่างเช่น

โครงเรื่องหลักนวนิยายเรื่อง “เสือทุ่ง”

โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
เร่เป็นลูกจ้างทำนาในบ้านของทิพย์	ความเป็นมา (α) ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นชาวบ้านในท้องถิ่น (α_1)
เร่รักกับพิมพ์	ตัวละครเอกรักกัน (ก)
ครอบครัวพิมพ์ก็ติดกัน	การกีดกันของครอบครัว (ข)
ทิพย์รักพิมพ์เช่นกันจึงหาเรื่องกลั่นแกล้งเร่เสมอ	ตัวละครเอกฝ่ายชายถูกกลั่นแกล้ง (ค)
พิมพ์เข้าใจผิดจึงตกลงรับปากแต่งงานกับทิพย์	ตัวละครเอกฝ่ายหญิงต้องแต่งงานกับคนอื่น (ง ₁)
เร่ถูกใส่ร้าย	ตัวละครเอกฝ่ายชายถูกกลั่นแกล้ง (ค)
เร่ต้องกลายเป็นโจรและหลบหนีไป	การหลบหนีไปประกอบอาชีพอื่น (χ_2)
เร่พบรักกับแท้ น้องสาวของทิพย์	การพบรักกับผู้หญิงอีกคนหนึ่ง (ด)
เสือเร่กับแท้ถูกยิงตายที่ทุ่งเมียหลวง	ตัวละครเสียชีวิตทั้งคู่ (τ_3)

จากโครงเรื่องหลักดังกล่าวสามารถแสดงโครงสร้างพฤติกรรมได้ดังนี้

α_1 ก ข ค ง₁ ค χ_2 ด τ_3

อธิบายได้ว่า ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นชาวบ้านในท้องถิ่น (α_1) ตัวละครเอกรักกัน (ก) แต่ถูกรบคร่ำกีดกัน (ข) ตัวละครเอกฝ่ายชายถูกกลั่นแกล้ง (ค) อยู่บ่อยครั้ง เห็นได้จากพฤติกรรม (ค) มีปรากฏซ้ำ ประกอบกับตัวละครเอกฝ่ายหญิงต้องแต่งงานกับคนอื่น (γ_1) ตัวละครเอกฝ่ายชายจึงหลบหนีไปประกอบอาชีพอื่น (χ_2) ในนวนิยายเรื่องนี้คือเป็นโจรจำเป็น เพราะไม่มีทางเลือกที่จะไปประกอบอาชีพอื่น หลังจากนั้นตัวละครเอกฝ่ายชายจะได้รักกับผู้หญิงอีกคนหนึ่ง (ง) จุดจบของเรื่องคือตัวละครเอกฝ่ายชายและหญิงคนรักคนใหม่เสียชีวิตทั้งคู่ (δ_3) หรือตัวอย่างเช่น

โครงเรื่องหลักนวนิยายเรื่อง “หมื่นซ่อง”

โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
เครื่องเป็นทาสในบ้านพันเหลื่อหมู่บ้านสะตือสี่ต้น	ความเป็นมา (α) ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นชาวบ้านในท้องถิ่น (α_1)
เงินยวงรักอยู่กับเครื่อง	ตัวละครเอกรักกัน (ก)
นายหลายบุตรชายพันเหลื่อรักเงินยวง พันเหลื่อจึงกีดกันเครื่องและเงินยวง ด้านนายหลายก็กลั่นแกล้งหาเหตุให้พันเหลื่อเข้าใจเครื่องผิดอยู่บ่อยครั้ง	ตัวละครเอกฝ่ายชายถูกกลั่นแกล้ง (ค)
เครื่องต้องพาเงินยวงหนี	ตัวละครเอกฝ่ายชายพาตัวละครเอกฝ่ายหญิงหนี/กลับมา (ฉ)
พันเหลื่อและหลายก็วางแผนหลอกเครื่องและลักพาตัวเงินยวงกลับมา	การที่ตัวละครเอกฝ่ายหญิงต้องพลัดพราก (ง)
เครื่องจึงต่อสู้กับพันเหลื่อและนายหลายเพื่อปกป้องเงินยวง แต่แพ้ เงินยวงถูกชิงตัวไปได้	การต่อสู้แพ้ (χ_2)

โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
เครื่องหนีจากบ้านพันเหลื่อและรวมพวกตั้งตัวเป็นช่อง และตั้งตนว่าเป็นหมื่น เพื่อคอยดักปล้นเสบียงพม่า	การหลบหนีไปประกอบอาชีพอื่น (x_2)
ต่อมาหลายเสียชีวิต	การตาย (ต)
เครื่องและเงินยวงจึงครองรักกันด้วยความสุข	การอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข (ด)

จากโครงเรื่องหลักดังกล่าวสามารถแสดงโครงสร้างพฤติกรรมได้ดังนี้

α_1 ก ข ค ง ค x_2 x_2 ด

อธิบายได้ว่า ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นชาวบ้านในท้องถิ่น (α_1) ตัวละครเอกรักกัน (ก) การกีดกันของครอบครัว (ข) ตัวละครเอกฝ่ายชายถูกกลั่นแกล้ง (ค) จนต้องพาตัวละครเอกฝ่ายหญิงหนี (ง) มีเหตุการณ์ที่ตัวละครเอกฝ่ายหญิงต้องพลัดพรากจากตัวละครเอกฝ่ายชาย (ง) เพราะอุปบายที่ถูกใช้เพื่อกลั่นแกล้งตัวละครเอกฝ่ายชาย (ค) เกิดการต่อสู้ของตัวละครเอกฝ่ายชายแล้วแพ้ (x_2) ฝ่ายชายจึงหลบหนีไปประกอบอาชีพอื่น (x_2) คือรวมตัวเห็นหมื่นช่อง กำจัดและดักปล้นทัพเสบียงของพม่า แต่สุดท้ายก็ตัวละครเอกฝ่ายหญิงก็ได้ครองรักกับตัวละครเอกฝ่ายชายอย่างมีความสุข (ด)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่ามีพฤติกรรมตัวละครเอกฝ่ายชายถูกกลั่นแกล้ง (ค) จนจำเป็นต้องหลบหนีไปประกอบอาชีพอื่น (x_2) ซึ่งพฤติกรรมนี้ส่งผลให้ตัวละครเอกฝ่ายชายมักมีเพื่อนคอยช่วยเหลือเมื่อต้องหลบหนี ซึ่งทำให้เห็นลักษณะชายผู้ให้ความสำคัญกับมิตรสหาย และยังเอื้อต่อเหตุการณ์ที่ตัวละครเอกฝ่ายชายมีโอกาสกล้ายอมรับผิด อีกทั้งการจำเป็นต้องหลบหนีไปเป็นโจรหรือประกอบอาชีพอื่นก็เอื้อต่อการให้ตัวละครเอกฝ่ายชายได้ต่อสู้เพื่อศักดิ์ศรีและความยุติธรรมของตัวเอง โครงสร้างของโครงเรื่องประเภทนี้จึงมีส่วนทำให้ลักษณะผู้ชายที่ให้ความสำคัญกับมิตรสหาย และลักษณะผู้ชายที่ต่อสู้เพื่อศักดิ์ศรีและความยุติธรรมนั้นเด่นชัดมากยิ่งขึ้น

1.1.4 โครงเรื่องแบบ "พระเอกเป็นขุนโจรต่างถิ่น"

โครงเรื่องประเภทนี้พบในนวนิยาย 4 เรื่อง คือ ล้างบาง คนละถิ่น สองศึก นางถ้ำ นวนิยายทั้ง 4 เรื่องจะมีพฤติกรรมหลักคือ ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นคนต่างถิ่น (α_2) ที่จะเข้ามามีบทบาทในการการช่วยเหลือ (ณ) ชาวบ้านรวมถึงครอบครัวตัวละครเอกฝ่ายหญิง ตั้งโครงสร้างต่อไปนี้

α_2 ก ญ ช₁ ณ ด

จากโครงสร้างดังกล่าว อธิบายได้ว่า ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นคนต่างถิ่น (α_2) ตัวละครเอกฝ่ายชายและตัวละครเอกฝ่ายหญิงรักกัน (ก) ตัวละครคู่ปรปักษ์ทำความเดือดร้อนให้ผู้อื่น (ญ) มีการต่อสู้ของตัวละครเอกฝ่ายชายโดยที่ตัวละครเอกฝ่ายชายจะชนะ (ช₁) การช่วยเหลือของตัวละครเอกฝ่ายชาย (ณ) และตัวละครเอกฝ่ายชายกับตัวละครเอกฝ่ายหญิงจะอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข (ด) ตัวอย่างเช่น

โครงเรื่องหลักนวนิยายเรื่อง "ล้างบาง"

โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
เอ็งออกเดินทางตามหามารดาที่แท้จริงโดยประพุดิตนเป็นโจรใช้ชื่อว่า ขุนทุ้ง	ความเป็นมา (α) ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นคนต่างถิ่น (α_2)
เอ็งรักกับกาหลง สาวบ้านกระท่อมราย	ตัวละครเอกฝ่ายชายและตัวละครเอกฝ่ายหญิงรักกัน (ก)
หวาดลูกชายกำนันไหวและทิพย์หลานชายซึ่งรักกาหลงเป็นศัตรูกับขุนทุ้ง ประพุดิตนรังแกชาวบ้าน ขุนทุ้งจึงต้องช่วยเหลือขุนทุ้งชาวบ้าน	ตัวละครคู่ปรปักษ์ทำความเดือดร้อนให้ผู้อื่น (ญ) การต่อสู้ชนะ (ช ₁)
เอ็งแต่งงานกับกาหลง ทุกคนอยู่อย่างมีความสุข	การช่วยเหลือของตัวละครเอกฝ่ายชาย (ณ) การอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข (ด)

จากโครงเรื่องหลักดังกล่าวสามารถแสดงโครงสร้างพฤติกรรมได้ดังนี้

α_2 ก ญ ช₁ ณ ด

อธิบายได้ว่า ตัวละครเอกฝ่ายชายจะเป็นเป็นคนต่างถิ่น (α_1) แต่เดินทางมายังหมู่บ้านของตัวละครเอกฝ่ายหญิงและมีโอกาสพบกัน ตัวละครเอกฝ่ายชายและตัวละครเอกฝ่ายหญิงรักกัน (ก) ตัวละครคู่ปรปักษ์ทำความเดือดร้อนให้ผู้อื่น (ญ) เพราะหลงรักตัวละครเอกฝ่ายหญิงเช่นกัน ตัวละครเอกฝ่ายชายต่อสู้ชนะตัวละครคู่ปรปักษ์ (ช₁) และช่วยเหลือชาวบ้านรวมถึงครอบครัวตัวละครเอกฝ่ายหญิง (ณ) การอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข (ด) หรือตัวอย่างเช่น

โครงเรื่องหลักนวนิยายเรื่อง “คนละถิ่น”

โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
เสียเพื่อนแห่งตำบลจักรศรีให้คนมาสู่ขอแพง	ตัวละครเอกฝ่ายชายจะเป็นเป็นคนต่างถิ่น (α_1)
เสียเพื่อนรักกับแพง	ตัวละครเอกฝ่ายชายและตัวละครเอกฝ่ายหญิงรักกัน (ก)
เปลวหลงรักแพงเช่นกัน จึงโกรธเสียเพื่อนและเข้าร่วมกับพวกเสียจักร มอมหนำนำพวกมาปล้นบ้านแพงและหมู่บ้านของตน จนเปลวต้องกลายเป็นเสียจริง ๆ	ตัวละครคู่ปรปักษ์ทำความเดือดร้อนให้ผู้อื่น (ญ)
เสียเพื่อนต่อสู้กับเสียเปลวชนะ	การต่อสู้ชนะ (ช ₁)
เสียเพื่อนช่วยยึดทรัพย์สินที่เสียจักรปล้นชาวบ้านกลับคืนมา	การช่วยเหลือของตัวละครเอกฝ่ายชาย (ณ)
เพื่อนและแพงก็ครองรักกันด้วยความสุข	การอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข (ด)

จากโครงเรื่องหลักดังกล่าวสามารถแสดงโครงสร้างพฤติกรรมได้ดังนี้

α_2 ก ญ ช₁ ณ ด

อธิบายได้ว่า ตัวละครเอกฝ่ายชายจะเป็นเป็นคนต่างถิ่น (α_1) แต่เดินทางมายังหมู่บ้านของตัวละครเอกฝ่ายหญิงและมีโอกาสพบกัน ตัวละครเอกฝ่ายชายและตัวละครเอกฝ่ายหญิงรักกัน (ก) ตัวละครคู่ปรปักษ์ทำความเดือดร้อนให้ผู้อื่น (ญ) ตัวละครเอกฝ่ายชายต่อสู้ชนะตัวละครคู่ปรปักษ์(ช₁) ตัวละครเอกฝ่ายชายช่วยเหลือชาวบ้านรวมถึงครอบครัวตัวละครเอกฝ่ายหญิง (ณ) การอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข (ด)

โครงสร้างโครงเรื่องประเภทนี้จะเห็นได้ว่ามีพฤติกรรมที่ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นคนต่างถิ่น (α_2) ที่จะเข้ามามีบทบาทในการการช่วยเหลือ (ณ) ทั้งการช่วยเหลือชาวบ้านรวมถึงครอบครัวตัวละครเอกฝ่ายหญิง โครงสร้างดังกล่าวส่งผลให้ตัวละครเอกฝ่ายชายมีพฤติกรรมของการดูแลปกป้องและช่วยเหลือผู้อื่นที่เดือดร้อนได้อย่างโดดเด่นกว่าลักษณะอื่น

1.1.5 โครงเรื่องแบบ “พลัดพรากจากคนรัก”

โครงเรื่องประเภทนี้พบในนวนิยาย 12 เรื่อง คือ กระท่อมปลายนา กลางเพลิง เกวียนหัก ค่าน้ำนม คิ่งเผาถ่าน ชายสามโบสถ์ นางห้าม บึงขุนสร้าง รอยไถ หน้าไถ โป๊ะล้ม นวนิยายทั้ง 11 เรื่องจะมีพฤติกรรมหลักคือ ตัวละครเอกฝ่ายหญิงต้องพลัดพรากจากคนรัก (ง) และตัวละครเอกฝ่ายชายพาตัวละครเอกฝ่ายหญิงหนี/กลับมา (ฉ) ดังโครงสร้างต่อไปนี้

α_1 ก ข ง ฉ ช

จากโครงสร้างดังกล่าว อธิบายได้ว่า ตัวละครเอกฝ่ายชายจะเป็นชายชาวชนบทที่กำลังเกิดในท้องถิ่นนั้น ๆ (α_1) ตัวละครเอกฝ่ายชายและตัวละครเอกฝ่ายหญิงรักกัน (ก) แต่ครอบครัวฝ่ายหญิงจะกีดกันตัวละครเอกฝ่ายชาย (ข) ด้วยเพราะยากจนหรือเพราะครอบครัวเป็นศัตรูกัน มีเหตุการณ์ที่การที่ตัวละครเอกฝ่ายหญิงต้องพลัดพราก (ง) เป็นการพลัดพรากจากตัวละครเอกฝ่ายชายโดยครอบครัวที่ต้องการแยกทั้งสองออกจากกัน ตัวละครเอกฝ่ายชายพาตัวละครเอกฝ่ายหญิงหนี/กลับมา (ฉ) และจะมีการต่อสู้ของตัวละครเอกฝ่ายชาย (ช) เพื่อชิงตัวตัวละครเอกฝ่ายหญิง ตัวอย่างเช่น

โครงสร้างนวนิยายเรื่อง “กระท่อมปลายนา”

โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
ยงเป็นนักเลงเก๋าย่านคลองรังสิต	ความเป็นมา (α) ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นชาวบ้านในท้องถิ่น (α_1)
ยงมีคนรักคือลำภู	ตัวละครเอกรักกัน (ก)
ความยากจนทำให้ลำภูทนอยู่กับยงไม่ได้	ตัวละครเอกฝ่ายหญิงหนีไปที่อื่น (α_2)
หลังจากนั้นชีวิตของลำภูยิ่งพบกับความทุกข์ยากกว่าเดิมเพราะแม้ไม่ได้รักลำภูจริง	ตัวละครคู่ปรปักษ์ทำความเดือดร้อนให้ผู้อื่น (ญ)
ยงออกตามหาลำภู	ตัวละครเอกฝ่ายชายพาตัวละครเอกฝ่ายหญิงหนี/กลับมา (ฉ)
เกิดการต่อสู้ ยงชนะ	การต่อสู้ชนะ (ซ ₁)
ลำภูกลับมาเสียชีวิตที่กระท่อมปลายนาของยง	ตัวละครเอกฝ่ายหญิงตาย (ต ₁)
ยงมีรักใหม่คือสารลี น้องสาวของลำภู	การพบรักกับผู้หญิงอีกคนหนึ่ง (ถ)

จากโครงเรื่องหลักดังกล่าวสามารถแสดงโครงสร้างพฤติกรรมได้ดังนี้

α_1 ก ง₂ ญ ฉ ซ₁ ต₁ ถ

อธิบายได้ว่า ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นชาวบ้านในท้องถิ่น (α_1) ตัวละครเอกรักกัน (ก) โดยในนวนิยายเรื่องนี้ถือเป็นสามีภรรยากัน ตัวละครเอกฝ่ายหญิงหนีไปที่อื่น (α_2) คือไปหาตัวละครคู่ปรปักษ์ แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จในความรักเพราะตัวละครคู่ปรปักษ์ทำความเดือดร้อนให้เสมอ (ญ) ตัวละครเอกฝ่ายชายพาตัวละครเอกฝ่ายหญิงหนีกลับมา (ฉ) เกิดการต่อสู้ ตัวละครเอกฝ่ายชาย

ชนะ (χ_1) แต่ตัวละครเอกฝ่ายหญิงเสียชีวิต (τ_1) ตัวละครเอกฝ่ายชายพบรักใหม่ (ϵ) และใช้ชีวิตอย่างมีความสุข หรือตัวอย่างเช่น

โครงสร้างนวนิยายเรื่อง “เกวียนหัก”

โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
แฝงเป็นลูกคนยากจนแห่งทุ่งนาสรวง	ความเป็นมา (α) ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นชาวบ้านในท้องถิ่น (α_1)
แฝงรักกับเรียงบุตรสาวกำนันที่ร่ำรวย แต่ถูกกีดกันจากรองพี่ชาย และขึ้นที่มาหลงรักเรียง	ตัวละครเอกรักกัน (κ) การกีดกันของครอบครัว (ψ)
เรียงต้องแต่งงานกับขึ้นจึงถูกรองกับขึ้นพาขึ้นเกวียนหนีไป	ตัวละครเอกฝ่ายหญิงต้องแต่งงานกับคนอื่น (η_1)
แฝงพาเรียงหลบหนี และใช้ดาบฟันวัวเทียมเกวียนทำให้วัวตกใจเตลิดจนเกวียนล่ม ไม้กงเกวียนเสียบอกขึ้นตาย	ตัวละครเอกฝ่ายชายพาตัวละครเอกฝ่ายหญิงหนี/กลับมา (ϵ) การต่อสู้ชนะ (χ_1)
ด้านเรียงถูกล้อทับทำให้ขาทั้งสองข้างหัก แฝงจึงพาเรียงไปอยู่กันด้วยความรักแท้ของทั้งสองคน	ตัวละครเอกฝ่ายหญิงพิการ (τ_4)

จากโครงเรื่องหลักดังกล่าวสามารถแสดงโครงสร้างพฤติกรรมได้ดังนี้

α κ ψ η_1 ϵ χ_1 τ_4

อธิบายได้ว่า ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นชาวบ้านในท้องถิ่น (α_1) ตัวละครเอกรักกัน (κ) แต่ครอบครัวกีดกัน (ψ) ตัวละครเอกฝ่ายหญิงต้องแต่งงานกับคนอื่น (η_1) เป็นเหตุให้ตัวละครเอกฝ่ายชาย

พาตัวละครเอกฝ่ายหญิงหนี/กลับมา (ฉ) เกิดการต่อสู้และตัวละครเอกฝ่ายชายชนะ ($ช_1$) แต่ตัวละครเอกฝ่ายหญิงพิการ ($ต_4$) สุดท้ายตัวละครเอกฝ่ายชายก็ยังรักตัวละครเอกฝ่ายหญิงและอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข ตัวอย่างเช่น

โครงสร้างนวนิยายเรื่อง “คังเผาถ่าน”

โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
กลองเป็นหนุ่มยากจนอยู่คังเผาถ่าน	ความเป็นมา (α) ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นชาวบ้านในท้องถิ่น α_1
กลองรักกับแอบบุตรสาวเจ้าของสวนที่ตนรับจ้างอยู่	ตัวละครเอกรักกัน (ก)
นายเอิบบิดาของแอบบังคับให้ลูกสาวแต่งงานกับแซมลูกชายผู้ใหญ่บ้าน	ตัวละครเอกฝ่ายหญิงต้องแต่งงานกับคนอื่น ($ง_1$)
นายคองนักเลงบ้านคลองบางคูเวียง ซึ่งหลงรักแอบก็มาลักพาตัวแอบไป กลองทราบเรื่องก็ออกตามหาตัวแอบ	ตัวละครเอกฝ่ายชายพาตัวละครเอกฝ่ายหญิงหนี/กลับมา (ฉ)
เกิดการต่อสู้และกลองชิงตัวแอบได้สำเร็จ	การต่อสู้ชนะ ($ช_1$)
กลองถูกทำร้ายจนเสียชีวิต	ตัวละครเอกฝ่ายชายตาย ($ต_2$)

จากโครงเรื่องหลักดังกล่าวสามารถแสดงโครงสร้างพฤติกรรมได้ดังนี้

α ก ง₁ ฉ ช₁ ต₂

อธิบายได้ว่า ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นชาวบ้านในท้องถิ่น α_1 ตัวละครเอกรักกัน (ก) ครอบครัวตัวละครเอกฝ่ายหญิงบังคับให้ต้องแต่งงานกับคนอื่น ($ง_1$) ตัวละครเอกฝ่ายหญิงถูกลักพาตัวตัวละครเอกฝ่ายชายพาตัวละครเอกฝ่ายหญิงหนี/กลับมา (ฉ) เกิดการต่อสู้ ตัวละครเอกฝ่ายชายชนะ ($ช_1$) แต่บาดเจ็บจนเสียชีวิต ($ต_2$)

โครงเรื่องประเภทนี้จะเห็นได้ว่ามีพฤติกรรมการที่ตัวละครเอกฝ่ายชายพาตัวละครเอกฝ่ายหญิงหลบหนี ซึ่งทำให้เห็นลักษณะผู้ชายที่บูชาความรัก โดดเด่นกว่าลักษณะอื่น

สรุปได้ว่าโครงเรื่องในนวนิยายของไม้ เมื่อเดิมแบ่งได้ 5 ประเภทคือ โครงเรื่องแบบที่ 1 “พระเอกไปรบ” โครงเรื่องแบบนี้พบในนวนิยาย 3 เรื่อง คือ ขุนศึก บางระจัน สำเภาล่ม นวนิยายทั้ง 3 เรื่องจะมีพฤติกรรมหลักคือ การรบ (ท) พฤติกรรมดังกล่าวแสดงเอื้อต่อการแสดงความหวังแทนชาติบ้านเมือง ความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณซึ่งรวมถึงพระมหากษัตริย์ที่สามารถแสดงออกได้ด้วยการตั้งใจในการรบ ตัวละครเอกฝ่ายชายสามารถแสดงความกล้าและความชำนาญในการต่อสู้ได้ในเหตุการณ์การรบ

โครงเรื่องแบบที่ 2 “นางเอกหลงเมืองกรุง” พบในนวนิยาย 4 เรื่อง คือ แสนแสบ แผลเก่า บ้านนอกเข้ากรุง ลินในน้ำ นวนิยายทั้ง 4 เรื่องจะมีพฤติกรรมหลักคือ ตัวละครเอกฝ่ายหญิงเดินทางไปบางกอก (ง₃) และการลี้ภัยจากกำเนิดของตัวละครเอกฝ่ายหญิง (จ) ซึ่งพฤติกรรมนี้จะทำให้เห็นลูกผู้ชายชาวบ้านที่รักท้องถิ่นได้อย่างชัดเจนมาก กล่าวคือตัวละครเอกฝ่ายหญิงจะเป็นผู้ที่หลงลี้ภัยจากกำเนิดหรือหลงลี้ภัยท้องถิ่นของตนและลี้ภัยไปกับวัฒนธรรมใหม่ ๆ ในเมืองกรุง แต่ตัวละครเอกฝ่ายชายยังใช้ชีวิตเป็นชาวบ้านเช่นเดิม พฤติกรรมที่ตรงกันข้ามดังกล่าวก่อให้เกิดการเทียบเคียงของตัวละครและทำให้ความรักท้องถิ่นของตัวละครเอกฝ่ายชายโดดเด่นมากขึ้น และพฤติกรรมการเดินทางไปบางกอกและหลงลี้ภัยจากกำเนิดของตัวละครเอกฝ่ายชายยังเอื้อต่อการให้ตัวละครเอกฝ่ายชายชักชวนหรือตักเตือนตัวละครเอกฝ่ายหญิงเพื่อให้สำนึกในท้องถิ่นด้วยการกล่าวเชิดชูท้องถิ่น อันแสดงให้เห็นถึงลักษณะผู้ชายที่รักท้องถิ่นชัดเจนมากขึ้น

โครงเรื่องแบบที่ 3 “พระเอกหลบหนีไปเป็นโจรหรือประกอบอาชีพอื่น” พบในนวนิยาย 8 เรื่อง คือ ค่าน้ำนม หมิ่นช่อง เรือเพลง-เรือเร่ ลมตะเภา เสือทุ่ง นามยอกหนามบ่ง สาวชะงอก-เสือข้าม ข้าเก่า นวนิยายทั้ง 8 เรื่องจะมีพฤติกรรมหลักคือ ตัวละครเอกฝ่ายชายถูกกลั่นแกล้ง (ค) จนจำเป็นต้องหลบหนีไปประกอบอาชีพอื่น (ช₂) ชุดพฤติกรรมดังกล่าวส่งผลให้ตัวละครเอกฝ่ายชายมักเป็นผู้ถูกกดขี่และไม่ได้ได้รับความยุติธรรมจากสังคมในชนบทที่การปกครองจากส่วนกลางยังไม่ถึงชาวบ้านจึงต้องปกครองและลงโทษผู้กระทำผิดกันเอง ซึ่งเปิดช่องให้ผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นใช้อำนาจของตนเองในการใส่ร้ายหรือตัดสินผู้อื่นอย่างไม่เที่ยงธรรม พฤติกรรมการหลบหนีจากการถูกกดขี่ดังกล่าวตัวละครเอกฝ่ายชายจึงมักมีเพื่อนที่คอยช่วยเหลือหรืออยู่เคียงข้างในเวลาที่ต้องหลบหนี

นอกจากนี้แล้วพฤติกรรมการถูกกลั่นแกล้งกตัญญูยังเปิดโอกาสให้ตัวละครเอกฝ่ายชายต่อสู้เพื่อศักดิ์ศรีและความยุติธรรมของตนอีกด้วย โครงสร้างของโครงเรื่องประเภทนี้โดดเด่นในการนำเสนอลักษณะลูกผู้ชายที่ให้ความสำคัญกับมิตรสหาย และผู้ชายที่ต่อสู้เพื่อศักดิ์ศรีและความยุติธรรม

โครงเรื่องแบบที่ 4 "พระเอกเป็นขุนโจรต่างถิ่น" โครงเรื่องประเภทนี้พบในนวนิยาย 4 เรื่อง คือ ล้างบาง คนละถิ่น สองศึก นางฉำ นวนิยายทั้ง 4 เรื่องจะมีพฤติกรรมหลักคือ ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นคนต่างถิ่น (α_2) ที่จะเข้ามามีบทบาทในการการช่วยเหลือ (ณ) ชาวบ้านรวมถึงครอบครัวตัวละครเอกฝ่ายหญิง ซึ่งจุดพฤติกรรมดังกล่าวทำให้โครงเรื่องประเภทนี้โดดเด่นเรื่องลักษณะผู้ชายที่ดูแลปกป้องครอบครัวและช่วยเหลือผู้อื่นที่เดือดร้อน

โครงเรื่องแบบที่ 5 "พลัดพรากจากคนรัก" พบในนวนิยาย 11 เรื่อง คือ กระท่อมปลายนา กลางเพลิง เกวียนหัก คิ่งเผาถ่าน ชายสามโบสถ์ นางห้าม บึงขุนสร้อย รอยไถ ศาลเพียงตา หน้าไถ โป๊ะลัม นวนิยายทั้ง 11 เรื่องจะมีพฤติกรรมหลักคือ ตัวละครเอกฝ่ายหญิงต้องพลัดพรากจากคนรัก (ง) และตัวละครเอกฝ่ายชายพาตัวละครเอกฝ่ายหญิงหลบหนี โครงเรื่องลักษณะนี้จะมีพฤติกรรมหลักในเรื่องเป็นการพลัดพรากและตามหาคนรัก มีเหตุการณ์ที่ทำให้ตัวละครเอกฝ่ายชายได้พิสูจน์ตัวเองในเรื่องความรัก มีการต่อสู้เพื่อคนรัก ซึ่งเป็นการพยายามหาคำตอบในเรื่องความหมายของรักแท้เพื่อพิสูจน์ว่าความรักที่แท้จริงนั้นอยู่ที่จิตใจไม่ใช่วัตถุ โครงเรื่องแบบดังกล่าวจึงช่วยเสริมลักษณะผู้ชายที่ห่มเท เทิดทูน และบูชาความรักให้เด็ดขาดกว่าโครงเรื่องแบบอื่น

1.2. กลวิธีการนำเสนอลูกผู้ชายบ้านผ่านตัวละคร

อิรวดี ไตลังคะ (2546: 49) ได้กล่าวถึงความสำคัญของตัวละครในนวนิยายสรุปได้ว่า ตัวละครมีความสำคัญและเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของบันเทิงคดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในนวนิยาย หากผู้เขียนพรรณานาบุคลิก ลักษณะนิสัยใจคอของตัวละครได้ละเอียดมากเท่าไร ผู้อ่านจะรู้สึกเหมือนตัวละครสมจริงเสมือนมีตัวตนและจดจำตัวละครได้ดีกว่าองค์ประกอบอื่น ๆ เพราะผู้เขียนสร้างตัวละครให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกร่วมไปกับตัวละครนั้น ๆ ได้สมเหตุสมผล ซึ่ง Rimmon-Kenan (1983: 59-70) อ้างจาก อิรวดี ไตลังคะ, 2546: 54) ได้สรุปไว้ว่าการศึกษาศิลปะการสร้างตัวละครนั้นผู้อ่านสามารถทราบถึงลักษณะนิสัยของตัวละครในทางตรง และทางอ้อม การรู้จักลักษณะนิสัยตัวละครโดยตรงทำได้สองทางคือ รู้จักลักษณะนิสัยโดยผู้เล่าเรื่อง และรู้จักลักษณะนิสัยโดยตัวละครตัวอื่นในเรื่อง และการรู้จักลักษณะนิสัยตัวละครโดยอ้อม คือการรู้จักนิสัยจากพฤติกรรม บทสนทนา ความคิด รวมถึง

บุคลิกภายนอกของตัวละครนั้น ๆ นอกจากนี้ผู้อ่านยังสามารถใช้วิธีอื่นเพื่อศึกษาตัวละครเช่น ศึกษาตัวละครอื่นเพื่อเทียบเคียงกัน

จากแนวทางการสร้างตัวละครดังกล่าว ผู้วิจัยพบว่าสามารถนำมาศึกษาตัวละครเอก ฝ่ายชายในนวนิยายของไม้ เมืองเดิม เพื่อให้ทราบลักษณะของลูกผู้ชายได้อย่างครอบคลุม ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดนี้มาเป็นกรอบในการศึกษากลวิธีการนำเสนอลูกผู้ชายชาวบ้านผ่านการสร้างตัวละคร ทั้งการรู้จักลักษณะนิสัยตัวละครโดยตรง และการรู้จักลักษณะนิสัยตัวละครโดยอ้อม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.2.1 การรู้จักลักษณะนิสัยตัวละครเอกฝ่ายชายโดยตรง

ไม้ เมืองเดิมนำเสนอนิสัยของตัวละครเอกฝ่ายชายผ่านการบรรยายของไม้ เมืองเดิมเองในฐานะผู้เล่าเรื่อง และนำเสนอลักษณะนิสัยตัวละครเอกฝ่ายชายโดยตัวละครอื่นในเรื่อง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.2.1.1 บทบรรยายตัวละครเอกฝ่ายชาย

ไม้ เมืองเดิมได้ บรรยายทัศนคติ ความคิด ความรู้สึกของตัวละครเอกฝ่ายชายในฐานะผู้เล่าเรื่อง ผู้อ่านสามารถทราบถึงนิสัยของตัวละครได้จากบทบรรยายเหล่านี้ และทำให้เห็นลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้าน ตัวอย่างเช่น

ไผ่เซ็ดน้ำตาสาว ถึงมันจะเป็นลูกผู้ใหญ่บ้านก็ยากจนไม่เหมือนเขาอื่น หากแต่น้ำใจรักและซื่อมาต่อกันจนเห็นน้ำใจนั้น ถึงจะทุกซึกก็เหมือนจะต้องรับรู้ร่วมกันเสมอ แล้วไผ่ก็ถอดแหวนจากก้อยใส่กำมือสาว

“เอ็งเอาไปเถอะ แต่อย่าให้อาเหมือนรู้ว่าเป็นของพี่จะเกิดเรื่อง” (ไม้ เมืองเดิม, 2521: 19-20)

จากตัวอย่างเป็นตอนที่บรรยายถึงความรู้สึกของ “ไผ่” ตัวละครเอกฝ่ายชายจากเรื่อง “สาวชะโงก-เสื่อข้าม” เป็นความรู้สึกที่ไผ่มีต่อ “อ้อน” คนรักของตน ไม้ เมืองเดิมในฐานะผู้เล่าเรื่องบรรยายว่าทั้งสองรักและปรารถนาดีต่อกัน แม้มยามทุกข์ก็ร่วมต่อสู้ฝ่าฟันอุปสรรคไปด้วยกัน “ไผ่เซ็ดน้ำตาสาว” แสดงให้เห็นความทะนุถนอม ห่วงใยของไผ่ “ถึงมันจะเป็นลูกผู้ใหญ่บ้านก็ยากจนไม่เหมือนเขาอื่น หากแต่น้ำใจรักและซื่อมาต่อกันจนเห็นน้ำใจ” ไผ่ยอมรับว่าตนเป็นลูกผู้ใหญ่บ้าน แต่

ก็มีได้มีเงินทองมากมาย กลับยากจนเสียด้วยซ้ำ แต่ความยากจนไม่สามารถทำลายความรักของไผ่และอ๋อนได้ เพราะทั้งสองมีความรักและซื่อตรงต่อกัน “เห็นน้ำใจกัน” ทำให้เห็นว่าไผ่เป็นชายที่จริงจังและทุ่มเทกับความรัก โดยไม่ว่าจะสุขหรือทุกข์ก็พร้อมจะยืนหยัดต่อสู้เพื่อความรักของตนอย่างไม่ยอมแพ้ ตัวละครชายเช่นไผ่จึงแสดงให้เห็นถึงลักษณะผู้ชายที่บูชาความรักได้เป็นอย่างดี หรือตัวอย่างเช่น

มันเดินท่องน้ำจากห่างจนพันเขตนา ขึ้นคันดินเลาะเข้าหมู่บ้านผ่านเรือนกระทั่งถึงนาตาพุ่ม นึกถึงลูกสาวตาพุ่มตลอดทางเมื่อคืนนี้ทั้งอุ่มทั้งจุง บางแห่งและตำบลต้องข้ามน้ำลำกระโดง จะตื่นลึกเจ้าสารภีก็ต้องอาศัยเกาะและให้อุ่มลุยน้ำ แม้จะลำบากยากเข็ญประการใด จะแสนมิดและเปลี่ยวแค้นทางหลายหมู่บ้าน ลำบากไม่ผิดเมื่อครั้งก่อนเคยเป็นลูกพ่อปลตหนีโจรกรรมเขามา แต่ก็เหมือนสุขสบายใจตลอดทาง (ไม้ เมืองเดิม, 2538จ: 35)

จากตัวอย่างเป็นตอนที่บรรยายถึงความรู้สึกของ “ดวงขวัญ” ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่อง “สองศึก” ที่มีต่อ “สารภี” คนรักของดวงขวัญเมื่อครั้งที่ทั้งสองหลบหนีจากเสือเรือที่วางแผนลักพาตัวสารภี ซึ่งเส้นทางการหลบหนีก็เต็มไปด้วยความลำบาก ทั้งต้องอุ่มข้ามลำน้ำ ทั้งสภาพแวดล้อมที่มืดและเปลี่ยวเต็มไปด้วยอันตราย แต่ดวงขวัญก็รู้สึกสุขใจเพียงเพราะได้ใช้เวลาอยู่กับสารภีคนรักของตน ความทุ่มเท ห่วงใย ดูแลและพร้อมเสียสละเพื่อความรักของดวงขวัญแสดงให้เห็นลักษณะของผู้ชายที่บูชาความรัก หรือตัวอย่างเช่น

น้ำตาไหลลงสองแก้ม อ้ายธงร้องไห้ ตั้งแต่เกิดมาเป็นอ้ายธงเคยทุกข์เคยยากก็หนัก แต่หากเหมือนคราวนี้ไม่ มันรักหลงสู้ติดตามเจ้าไปทุกแห่ง พาหักพาหนีก็หลายครั้ง สู้ถนอมกล่อมเกลี้ยงเจ้ามิได้ซัดใจ (ไม้ เมืองเดิม, 2554จ: 95)

จากตัวอย่างเป็นบทบรรยายความคิดของ “ธง” ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่อง “หนามยอก-หนามบ่ง” เมื่อครั้งต้องพลัดพรากจาก “แหวว” คนรักของตน ธงเฝ้าคิดคำนึงถึงช่วงเวลาดี ๆ ที่อยู่ด้วย แหวว ความรัก ความห่วงใย ทะนุถนอมที่ธงมีต่อแหวว ธงถนอมกล่อมเกลี้ยงแหววโดยมิได้ซัดใจ และยัง “รักหลงสู้ติดตามเจ้าไปทุกแห่ง” ธงทุ่มเทกายใจเพื่อดูแล ปกป้องแหววอย่างไม่คิดถึงความยากลำบาก แสดงให้เห็นถึงความรักความทุ่มเทแทนที่ธงมีต่อคนรัก และแสดงให้เห็นว่าธงเป็นชายผู้บูชาความรัก และเป็นผู้มั่นคง จริงจังต่อความรักความรู้สึก นอกจากนี้แล้วธงยังเป็นผู้ชายที่มีความกล้าหาญอีกด้วย เช่นตัวอย่างต่อไปนี้

**เจ้าแสนเป็นคนทีกล้าหาญชาญชัยฝีมืออยู่ในพวกลาวด้วยกัน ถึงแม้มันจะรู้ว่านาแค
นี้มีโจรตุและเสือทุ่งคอยปล้นตีชิงกองเกวียนอยู่เสมอ เจ้าแสนก็หาคิดพรั่นไม่ (ไม้ เมืองเดิม,
2554จ: 104)**

จากตัวอย่างเป็นตอนที่บรรยายถึงความกล้าหาญของ “ธง” ที่ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็น
“แสน” ธงเป็นชายที่ไม่เกรงกลัวอันตราย แม้จะทราบที่บ้านนาแคที่ซุกซุ่มไปด้วยโจรและเสือ(โจร)
มากมาย แต่ธงก็ไม่หวั่นต่ออันตรายเหล่านั้น ความกล้าหาญของธงแสดงให้เห็นลักษณะผู้ชายที่กล้า
หาญ นอกจากนี้ยังปรากฏลักษณะลูกผู้ชายด้านอื่น ๆ ตัวอย่างเช่น

**ข่าวเมียเมื่อจากมันไปนั้นก็เศร้าอยู่นักหนาจนสำนักตัวภูทิน แล้วมันได้คิดแล้วว่า
ตัวเองชั่วจนแม่ดวงต้องหนีไปเองก็แค้นใจตัว และอธิษฐานน้ำใจไว้ว่าจะเลิกประพฤติเป็นคน
โหดเหี้ยมร้ายกาจ จะทิ้งนิสัยเดิมอายุซึ่งติดนิสัยแต่ครั้งเดินเรือร่วมโจรอยู่แถบเกาะระกาะทั่ง
เป็นที่ลือตลอดไปฝั่งตะวันตก (ไม้ เมืองเดิม, 2512ก: 304-305)**

จากตัวอย่างเป็นตอนที่บรรยายความรู้สึกและความคิดของ “ภูทิน” ตัวละครเอกฝ่ายชายใน
เรื่อง “ลมตะเภา” เมื่อครั้งที่ “ดวง” ภรรยาภูทินได้ทิ้งภูทินไปเนื่องจากไม่สามารถทนกับอารมณ์ร้าย
ของภูทินได้ ทำให้ภูทินรู้สึกผิดเพราะสำนึกว่าตนมีนิสัยและความประพฤติที่ไม่ดีจนเป็นที่เลื่องลือไป
ทั่วทั้งหมู่บ้าน ภูทินตั้งใจว่าจะเลิกพฤติกรรมที่ไม่ดีเหล่านั้น ทำให้เห็นว่าภูทินเป็นผู้ที่ยอมรับใน
ข้อผิดพลาดของตนอย่างเต็มใจและพร้อมปรับปรุงตัวให้ดีขึ้น แสดงให้เห็นลักษณะของผู้ชายที่กล้า
ยอมรับในความผิดพลาดของตน หรือตัวอย่างเช่น

**เจ้ารักผู้อาสาและถืออาญาศึกก็เล่นลิวน้ำพล ทุกก้าวที่พม่าวิ่งรุกมานั้นรุกรานหัวใจ
ให้เกิดแค้น แผ่นดินไทยมิใช่ผืนดินที่ทหารอื่นจะมาวิ่งเล่นคล่อง ๆ จะตัดหัวมันลงดำดินเป็น
การขอขมาแม่ธรณี ขอขมาผู้มียศและเจ้าแผ่นดินสยามที่มันยกมาดูแคลน (ไม้ เมืองเดิม,
2511ข: 213)**

จากตัวอย่างเป็นตอนที่บรรยายความรู้สึกของ “ดอกรัก” ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่อง
“สำเภาล่ม” เป็นเหตุการณ์เมื่อครั้งดอกรักอาสาทำศึกต่อสู้กับพม่า แสดงให้เห็นความรู้สึกรัก และ
หวนเหวนแผ่นดินสยาม ดอกรักรู้สึกคับแค้นใจที่แผ่นดินเกิดของตนถูกย่ำยีด้วยชาติอื่น เป็นความรู้สึก
เกิดจากความหวนเหวนชาติบ้านเมือง

สรุปได้ว่าไม้ เมืองเดิมนำเสนอลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้านในแบบต่าง ๆ ผ่านบทบรรยายนิสสัยทัศนคติ ความคิด ความรู้สึกของตัวละครเอกฝ่ายชาย ทั้งนี้ผู้วิจัยพบว่าไม้ เมืองเดิมใช้บทบรรยายตัวละครเอกฝ่ายชายเพื่อนำเสนอลูกผู้ชายชาวบ้านในทุกลักษณะย่อย โดยลักษณะผู้ชายที่มีความกล้าจะปรากฏถี่กว่าลักษณะอื่น เนื่องจากการบรรยายตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นกลวิธีที่นำเสนอให้เห็นภลักษณะแต่ละลักษณะได้ง่ายที่สุด ผู้อ่านสามารถทราบถึงความกล้าหาญของตัวละครผ่านการใช้ถ้อยคำต่าง ๆ ในการบรรยายได้โดยง่าย ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่าลักษณะผู้ชายที่มีความกล้าเป็นลักษณะของลูกผู้ชายที่ไม้ เมืองเดิมนำเสนอว่าเป็นพฤติกรรมที่ผู้ชายควรปฏิบัติอย่างยิ่ง

ลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้านที่ปรากฏถี่รองลงมาคือ ผู้ชายที่ให้ความสำคัญกับมิตรสหาย ซึ่งไม้ เมืองเดิมนำเสนอว่าตัวละครเอกฝ่ายชายรักใคร่ และห่วงใยมิตรสหายของตนโดยใช้ถ้อยคำอันแสดงถึงการเป็นเพื่อนร่วมทุกข์ร่วมสุข เช่น เพื่อนตาย ยอดมิตร เพื่อเน้นย้ำถึงความสำคัญของมิตรสหายเหล่านั้น

อนึ่ง ลักษณะผู้ชายที่มีความกล้าและลักษณะผู้ชายที่ให้ความสำคัญกับมิตรสหายนั้นสัมพันธ์กับนิสสัยส่วนตัวของไม้ เมืองเดิมที่เป็นผู้ชายกล้า และรักเพื่อนฝูงนั่นเอง ไม้ เมืองเดิมจึงนำเสนอลักษณะดังกล่าวผ่านบทบรรยายตัวละครเอกฝ่ายชายอันเป็นกลวิธีที่สามารถสื่อสารไปถึงผู้อ่านได้โดยตรงผ่านถ้อยคำบรรยายนั้น ๆ

1.2.1.2 บทบรรยายทัศนคติของตัวละครอื่นที่มีต่อตัวละครเอกฝ่ายชาย

ไม้ เมืองเดิมได้บรรยายทัศนคติ ความคิด ความรู้สึกที่ตัวละครอื่นที่มีต่อตัวละครเอกฝ่ายชายอันแสดงให้เห็นลักษณะลูกผู้ชายในลักษณะต่าง ๆ ทั้งบทบรรยายทัศนคติของตัวละครเอกฝ่ายหญิง บทบรรยายทัศนคติของตัวละครคู่ปรปักษ์ บทบรรยายทัศนคติของตัวละครที่เป็นเจ้านาย/ผู้มีพระคุณ บทบรรยายทัศนคติของตัวละครที่เป็นผู้ชายอันมีสถานะทางสังคมเสมอกัน และบทบรรยายทัศนคติของตัวละครชาวบ้าน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.2.1.2.1 บทบรรยายทัศนคติของตัวละครเอกฝ่ายหญิง

ไม้ เมืองเดิมได้บรรยายทัศนคติของตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่มีสถานะเป็นคนรักหรือภรรยาของตัวละครเอกฝ่ายชาย เป็นทัศนคติตัวละครเอกฝ่ายหญิง

มีต่อตัวละครเอกฝ่ายชาย ซึ่งจากการศึกษาพบว่าไม้ เมืองเดิมมักใช้กลวิธีนี้เพื่อเสนอลักษณะลูกผู้ชายที่มีความซื่อ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

อนึ่งผู้ที่รู้จักแม่รำพึงนั้นมีอยู่มากมาย ทั้งกำลังหนุ่มรุ่นฉกรรจ์ แต่จะได้มีชายใดได้คบหาสนิทกับเจ้าเสมอนั้นนี้มี เพราะเมื่อก่อนเมื่อยังมีชายเขตนายูใกล้ชิดเป็นเพื่อนบ้านนายูข้างเคียง ทั้งบิดามารดาที่เป็นที่รักชอบกันมาเก่าแก่ อีกประการหนึ่ง **อันความซื่อเสมอต้นเสมอปลายนั้น เจ้าหลวงประพุดติสมควรยิ่งนัก** ทั้งเชื่อฟังคำทุกสิ่งสารพัดที่เจ้าเพียงเอ่ยปากห้าม ก็อดสงสารไม่ได้ แม้ขณะนี้เจ้าหลวงจะยากจนขัดสน ต้องทำกินไปเลี้ยงแม่และสู่น้องผู้ไม่เอาธุระในสิ่งใด ๆ (ไม้ เมืองเดิม, 2538ก: 12)

จากตัวอย่างบรรยายถึงความรู้สึกของ “รำพึง” ตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่มีต่อ “หลวง” ตัวละครเอกฝ่ายชายในนวนิยายเรื่อง “กลางเพลิง” รำพึงคิดว่าหลวงเป็นคนที่ซื่อ เมื่อรำพึงกล่าวห้ามสิ่งใดหลวงก็จะเชื่อและประพฤติตามอยู่เสมอ ซึ่งรำพึงมองว่าเป็นความประพฤติที่เหมาะสมพร้อมยกย่องว่าหลวงผู้มีความประพฤติดังกล่าวคือซื่อเสมอต้นเสมอปลายนั้นเป็นความประพฤติที่สมกับเป็นลูกผู้ชาย แสดงให้เห็นลักษณะของลูกผู้ชายที่มีความซื่อนั่นเอง หรือ ตัวอย่างเช่น

เรียมไม่สุขใจเสีย เลยเข้านอนแต่หัวค่ำ แม้จะฝันใจหลับตาสักเท่าใดก็ไม่สำเร็จ พอหลับตาลงเป็นเห็นหน้าเจ้าขวัญทุกที **หน้าตามันซื่อเหมือนใจนี้...บาปจริง บาปอย่างน่าละอายตัวเองที่ฉันทลอกคนซื่อ ๆ อย่างขวัญ** (ไม้ เมืองเดิม, 2542ก: 74)

จากตัวอย่างไม้ เมืองเดิมบรรยายถึงความรู้สึกที่ “เรียม” ตัวละครเอกฝ่ายหญิงมีต่อ “ขวัญ” ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่อง “แผลเก่า” เป็นตอนที่เรียมกลับมายังบ้านบางกะปิเพื่อเยี่ยมมารดาที่ป่วย เมื่อขวัญทราบข่าวเรียมกลับมาจึงนัดเรียมให้ออกมาพบกัน แต่เรียมต้องรีบกลับไปยังบางกอกโดยด่วน ประกอบกับเรียมไม่ต้องการที่จะเจอขวัญอีก เรียมจึงไม่ได้ไปตามนัดหมาย ทำให้เรียมกังวลใจเรื่องที่หลอกขวัญ เรียมรู้ว่าขวัญเป็นคนซื่อทั้งหน้าตาและนิสัยด้วยเพราะตนเป็นคนรักของขวัญ จึงยอมรู้จักนิสัยของขวัญดี เรียมคิดว่าขวัญจะต้องรอเรียมอย่างใจจดใจจ่อ และคงเสียใจที่เรียมไม่ไปตามนัดหมาย เรียมละอายใจที่หลอกคนซื่อ ๆ อย่างขวัญ แสดงให้เห็นว่าขวัญเป็นชายผู้มีความซื่อนั่นเอง

ไม้ เมืองเดิมยังใช้กลวิธีนี้เพื่อนำเสนอลักษณะลูกผู้ชายที่มีความกล้า ที่ตัวละครเอกฝ่ายหญิงจะยกย่องว่าเป็นความกล้าที่มีลักษณะของ “ชาติเสือ” ดังตัวอย่างต่อไปนี้

พอรู้ความแน่ว่าคืนนี้จะวิวาทกันระหว่างเสือสองบาง ฝนทองก็อกสันขวัญหาย ด้วยฝ่ายหนึ่งเป็นญาติและพี่ชาย แต่อีกฝ่ายหนึ่งเป็นคนรักซึ่งเจ้าไม่คิดว่าหัวใจมันจะแกลัวล้าถึงข้ามน้ำข้ามฟากมาแก่มือ มิน่าเล่าทั้งเสือข้ามจึงได้กระฉอนแต่ชื่อจนข้ามมาบ้านดินแต่ครั้งพอมีชีวิต และก็เพิ่งจะรู้ว่าชาติคนเสือมีลักษณะและหัวใจเป็นประการอย่างทีลือซู้รักเจ้านี้ (ไม้ เมืองเดิม, 2511ค: 110)

จากตัวอย่างเป็นตอนที่ผู้เขียนบรรยายถึงความรู้สึกที่ “ฝนทอง” ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่อง “เรือเพลง-เรือเร่” ที่มีต่อ “ลือ” ตัวละครเอกฝ่ายที่เป็นคนรักของฝนทองเมื่อครั้งที่เกิดการวิวาทระหว่างลือกับพี่ชายของฝนทอง ฝนทองยกย่องลือว่าเป็นชายที่กล้าหาญ กล้าบุกเข้ามาอีกหมู่บ้านที่อยู่ฝั่งตรงข้ามเพื่อแก่มือจากครั้งก่อนที่ได้เสียที่พี่ชายของฝนทองไป ฝนทองคิดว่าด้วยเพราะความกล้าของลือทำให้ลือเป็นที่รู้จักของชาวบ้านตั้งแต่ครั้งเมื่อบิดาของฝนทองยังมีชีวิต ฝนทองคิดว่าความกล้าหาญของลูกผู้ชายเช่นลือนั้นน่าจะยกย่องเป็นชาย “ชาติคนเสือ” คือมีความกล้าที่แท้จริง แสดงให้เห็นลักษณะผู้ชายที่มีความกล้านั่นเอง

นอกจากนี้ไม้ เมืองเดิมยังใช้การบรรยายความรู้สึกของตัวละครเอกฝ่ายหญิงเพื่อนำเสนอรวมทั้งยกย่องตัวละครเอกฝ่ายชายที่บูชาความรักอีกด้วย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

คิดถึงป่าคิดถึงเขาแลโพรงไม้ที่ชุ่มชอนอยู่กับอ้ายธง มันหอบหิ้วเจ้าที่ยวหนิรันเขาไป
ทุกแห่งเลย ยอมสู้จนถูกล้อมเพราะหวังเจ้าคนเดียว (ไม้ เมืองเดิม, 2554จ: 92)

จากตัวอย่างเป็นตอนที่ไม้ เมืองเดิมบรรยายถึงความรู้สึกของ “แหว” ที่คิดถึงความรักที่ “ธง” ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่อง “หนามยอก-หนามบ่ง” เมื่อครั้งธงได้พาแหวหลบหนีจากการแต่งงานที่ถูกบังคับ ธงหอบหิ้วแหวไปทุกหนทุกแห่ง สู้เพื่อพาแหวหนีโดยไม่หวังถึงความปลอดภัยของตัวเอง แสดงให้เห็นว่าธงเป็นผู้ชายที่ทุ่มเทเพื่อผู้หญิงที่ตนรักโดยไม่เสียดายชีวิต เป็นชายที่บูชาความรักยิ่งกว่าชีวิตของตัวเอง

1.2.1.2.2 บทบรรยายทัศนคติของตัวละครคู่ปรปักษ์

ไม้ เมืองเดิมได้บรรยายทัศนคติของตัวละครคู่ปรปักษ์ที่มีต่อตัวละครเอกฝ่ายชายเพียงในด้านความกล้าหาญ ด้านความชำนาญการต่อสู้ อันเป็นทัศนคติ ความรู้สึกที่ตัวละครคู่ปรปักษ์ได้อยู่ในสถานการณ์เดียวกันกับตัวละครเอกฝ่ายชาย โดยการ

ยกย่องตัวละครเอกฝ่ายชายที่ถือเป็นศัตรูของตนนั้น แสดงการเน้นย้ำว่าตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นชายที่มีความกล้าและมีความชำนาญในการต่อสู้จนเป็นที่ยอมรับแม้กระทั่งศัตรู ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สมคะเนปลัดอยู่แล้ว แม้สองพ่อลูกจะแสนหลากหลายที่เห็นสองศัตรูมาสนทนากัน โดยเสื่อชะล่าเข้าหาตำรวจซึ่งหน้าก็ดี แต่ปลัดอำเภอก็สังเกตเห็นแล้วว่าปรารถนาเจ้าดวงขวัญมิใช่จะมาร้าย และยังนึกชมชอบมันอีกที่นิสัยเกินกล้า (ไม้ เมืองเดิม, 2538จ: 111)

จากตัวอย่างเป็นตอนที่ผู้เขียนบรรยายถึงความรู้สึก ทศนคติของ “ปลัดอยู่” นายตำรวจที่คอยตามจับ “ดวงขวัญ” หรือ “เสือปลอบ” ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่อง “สองศึก” ปลัดอยู่ชื่นชมว่าดวงขวัญมีความกล้าหาญ อาจหาญ อันแสดงให้เห็นลักษณะของผู้ชายที่มีความกล้า หรือตัวอย่างเช่น

แต่ทำที่อายผู้นี้ช่างองอาจสำคัญอยู่ และหาญมาสกัดทางม้าทั้งที่มันถือพลน้อยแต่เพียงสัก 10 ก็เห็นจะไขมันเป็นอ้ายทรงแน่ (ไม้ เมืองเดิม, 2538ข: 31)

จากตัวอย่างเป็นตอนที่ผู้เขียนบรรยายถึงทศนคติที่ “นายแล” ตัวละครเอกที่เป็นคู่ปรปักษ์ของ “ทรง” ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่อง “นางกล้า” นายแลมีความเห็นว่าทรงเป็นผู้ชายที่องอาจ มีความกล้าหาญ โดยกล้าที่จะพาพรรคพวกเพียง 10 คนเพื่อมาพบนายแลที่รายล้อมไปด้วยพรรคพวกมากมาย การที่นายแลแสดงความเห็นของตนว่าทรงเป็นผู้ชายที่ไม่เกรงกลัวอันตรายใด ๆ นั้น แสดงให้เห็นว่าทรงนั้นเป็นลูกผู้ชายที่มีความกล้า อดอาจ ไม่หวั่นเกรงต่ออันตรายใด ๆ

1.2.1.2.3 บทบรรยายทศนคติของตัวละครที่เป็นเจ้านาย/ผู้มี

พระคุณ

ไม้ เมืองเดิมได้บรรยายทศนคติที่ตัวละครประกอบที่มีสถานะเป็นเจ้านาย ผู้ชูปเลียง ผู้มีพระคุณ หรือครูอาจารย์ อันมีสถานะทางสังคมเหนือกว่าตัวละครเอกฝ่ายชาย โดยจะนำเสนอลักษณะชายผู้กล้าหาญในด้านการรบ ความชำนาญในการต่อสู้ ความกตัญญู และชายที่มีความซื่อ เนื่องจากตัวละครดังกล่าวเป็นผู้สั่งสอน ให้การเลี้ยงดู จนรู้ถึงนิสัยดังกล่าวมากกว่าตัวละครอื่น ตัวอย่างเช่น

นายแท่นมองคูมัน มองคูอ้ายหนุ่มที่นำกองเข้าสวามีภักดีเมื่อโน้น กระทั่งเหลือมันตัวคนเดียว ท่วงทือองอาจสมทหารและก็เคยฝากฝีมือรบไว้เมื่อศึกก่อนเป็นที่วางใจนัก มันเป็นยอด

**ทหารทั้งฝีมือและใจบสขชาย สมที่มันเอากำเนิดมาเป็นชายสยามพลีชีพให้บ้านเกิดเมือง
นอนนั้ก (ไม้ เมืองเดิม, 2553: 145)**

จากตัวอย่างเป็นตอนทีผู้เขียนบรรยายถึงความรู้สึกของ “นายแทน” หนึ่งในผู้นำของค่าย บางระจัน มีสถานะเป็นเจ้านายของ “ทัพ” ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่อง “บางระจัน” นายแทนมอง ว่าทัพเป็นชายทีมีท่วงทีต้องอาจ อาจหาญ และเป็นผูทีมีฝีมือในการรบจนเป็นที่ไว้วางใจ นายแทนมอง ว่าทัพเป็นผูทีเป็นยอดทหารทั้งฝีมือและจิตใจ สมกับทีเกิดมาเป็นผูชาย สมกับทีเกิดมาเป็นชายชาว สยามทีพร้อมจะเสียสละชีวิตเพื่อปกป้องบ้านเมือง แสดงให้เห็นถึงความกล้าหาญ ความมีฝีมือในการ รบการต่อสู้ทีถูกผูชายชาตินั้กรบฟังมี หรือตัวอย่างเช่น

...จึงยื่นมือมาชมฝีมือทวนด้วยฉนวนสนเทหว่าบุรุษนี้มิเคยเอ่ยแต่สักคำหนึ่งเสมือนมิได้ฝึก
แต่ฝีมือมันขณะนี้หากจะกล่าวแต่โดยร่าร่ายก็งามเจื่อน เมื่อกริยาพุ่งให้ย้อนทางลมสะบัดฟู
ขาวแลแก่ล้าหาญ ประหนึ่งขุนพลซึ่งชำนาญนัดแต่อาวุธเช่นนี้ และเสมอฝิดาบทีเห็นแข็ง
ทั้งร่าร่าและออกศึกก็คิดสรรเสริญอยู่ทั้งฝีมือชำนาญ (ขุนศึก เล่ม 1, 2554: 486)

จากตัวอย่างเป็นตอนทีผู้เขียนบรรยายถึงความรู้สึกของ “ขุนรามเดชะ” ผูทีให้การอุปการะ “เสมา” ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่อง “ขุนศึก” จนเสมาได้เป็นทหาร ขุนรามเดชะชื่นชม เสมา ถึง เรื่องฝีมือการต่อสู้ ทั้งกระบวนท่าการต่อสู้ถึงดงาม กล้าหาญ เหมือนเป็นขุนพลทีชำนาญอาวุธน่ายก ย่องสรรเสริญในฝีมือการต่อสู้ แสดงให้เห็นว่าเสมาเป็นนั้กรบทีมีฝีมือการต่อสู้ทีทั้งดงามและกล้าหาญ มาก

1.2.1.2.4 บทบรรยายทัศนคติของตัวละครประกอบทีเป็นผูชาย

ไม้ เมืองเดิมได้ใช้บทบรรยายของตัวละคร ประกอบอื่น ๆ ทีเป็นเพศชายด้วยกัน เช่น เพื่อน น้อง เพื่อแสดงทัศนคติทีตัวละครนั้ัน ๆ มีต่อตัว ละครเอกฝ่ายชาย และจะใช้นำเสนอลักษณะผูชายทีรักษาคำพูด กล้า ชำนาญในการต่อสู้ และชาย ผูทีมีความสำคัญกับมิตรสหาย โดยพบว่าไม้ เมืองเดิมมักใช้บทบรรยายทัศนคติของตัวละครประกอบที เป็นผูชายเพื่อนำเสนอภาพผูชายทีมีความสำคัญกับมิตรสหายมากที่สุด อันสอดคล้องกับสถานะของ ตัวละครประกอบทีเป็นผูชายทีเป็นเพื่อน หรือน้อง โดยจะเป็นน้องชายของคนรัก ทีจะนับถือและคอย ช่วยเหลือตัวละครเอกฝ่ายชายในภารกิจต่าง ๆ ตัวละครเหล่านี้จึงใกล้ชิดและอยู่ร่วมเหตุการณ์ทีตัว ละครเอกฝ่ายชายแสดงพฤติกรรมการให้ความสำคัญกับมิตรสหาย ตัวอย่างเช่น

เจ้าแจ้เจ้าหีบสีหน้าจ๋อยลง แต่มิใช่จะสำนึกผิดตั้งตานั้นว่ากล่าวซ้ำเติม แต่หากเพียงจะรู้ว่าเจ้าไผ่จะไม่คิดอยู่สาวชะงอกต่อไป และหากเป็นจริงเช่นนั้นก็เท่ากับสิ้นเพื่อนรักเพื่อนสนุกไปอีกทั้งคน ข้อที่สำคัญยิ่งไปกว่านี้คือ การทั้งหลายที่เคยร่วมกันมาแล้วทั้งดีทั้งชั่ว จนเป็นที่เลื่องลือกันทั้งสาวชะงอกว่ามันเป็นเพื่อนรักเพื่อนเกลอที่จะกอดคอกันตายหรือตายแทนกันได้แล้ว จะต้องมาแตกแยกต่างคนต่างอยู่ (ไม้ เมืองเดิม, 2521: 17)

จากตัวอย่างเป็นตอนที่ไม้ เมืองเดิมบรรยายความรู้สึกที่ “แจ้” และ “หีบ” เพื่อนรักของ “ไผ่” ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่อง “สาวชะงอก-เสือข้าม” เมื่อครั้งที่ทั้งสองทราบข่าวว่าไผ่จำเป็นต้องหนีจากบ้านสาวชะงอก แจ้และหีบ “สีหน้าจ๋อย” คือรู้สึกผิดหวังเสียใจ ทั้งสองคิดว่าการแยกจากกันจะทำให้เสียเพื่อนรักเพื่อนเที่ยวที่ได้ร่วมทุกข์ร่วมสุขกันมา นอกจากนี้แล้วกลุ่มของไผ่ยังเป็นที่เลื่องลือของหมู่บ้านสาวชะงอกว่าทั้งหมดเป็นเพื่อนรักกัน เป็น “เพื่อนรักเพื่อนเกลอที่จะกอดคอกันตายหรือตายแทนกันได้” แสดงให้เห็นความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นของไผ่และเพื่อน ๆ อันชี้ให้เห็นว่าไผ่เป็นผู้ชายที่ให้ความสำคัญกับมิตรสหาย มิตรสหายที่รักและคอยช่วยเหลือ สามารถตายแทนกันได้ หรือตัวอย่างเช่น

นักเลงนักปล้นและเสือของบ้านไร่พากันชะงัก คิดสงสัยอยู่นานแล้วว่าผิดอ้ายเสือธงหา มีใครกล้าเหยียบบ้านไร่อย่างบุกรุกอย่างนี้ ฝัไม้ลายมือกล้าลั่นดี ล้อมกันอยู่ครูใหญ่ยังเข้าไม่ถึงตัวมัน (ไม้ เมืองเดิม, 2554จ: 153)

จากตัวอย่างเป็นตอนที่ผู้เขียนบรรยายถึงความคิดของพวกนักเลงของบ้านไร่ที่มีต่อ “ธง” ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่อง “หนามยอก-หนามบ่ง” ที่คิดว่า นอกจากธงแล้วก็ไม่มีใครที่จะกล้าหาญและมีฝีมือในการต่อสู้กับพวกนักเลงบ้านไร่ได้เช่นนี้ แสดงให้เห็นความกล้าและมีฝีมือของธงที่เป็นที่เลื่องลือในหมู่นักเลงนักปล้นและพวกเสือด้วยกัน

สรุปได้ว่า ไม้ เมืองเดิมได้นำเสนอลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้านหลาย ๆ ลักษณะผ่านการบรรยายตัวละครเอกฝ่ายชาย และการบรรยายความรู้สึก ทศนคติ มุมมองที่ตัวละครอื่นมีต่อตัวละครเอกฝ่ายชาย สะท้อนให้เห็นลักษณะนิสัยของตัวละครเอกฝ่ายชายที่เป็นลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้าน ดังตารางสรุปต่อไปนี้

ตารางสรุปกลวิธีการนำเสนอลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้านโดยตรงผ่านบทบรรยาย

ลักษณะ/กลวิธีการ นำเสนอ	การนำเสนอลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้านโดยตรง				
	บทบรรยายตัวละครเอก	บทบรรยายทัศนคติของตัวละครอื่น			
		คนรัก	คู่ปรับ	ผู้มีพระคุณ เจ้านาย ผู้ เลี้ยงดู	ผู้ชายด้วย ตัวเอง
1. ผู้ชายที่ซื่อ	✓	✓		✓	
2. ผู้ชายที่บูชาความรัก	✓	✓			
3. ผู้ชายที่รักท้องถิ่น	✓				
4. ผู้ชายที่กตัญญู	✓			✓	
5. ผู้ชายที่ดูแลปกป้อง ครอบครัวและ ช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อน	✓	✓			
6. ผู้ชายที่รู้จักให้อภัย	✓		✓		
7. ผู้ชายที่กล้ายอมรับ ความผิด	✓				
8. ผู้ชายที่รักษาคำพูด	✓	✓			✓
9. ผู้ชายที่กล้าหาญ	✓	✓	✓	✓	✓
10. ผู้ชายที่มีฝีมือใน การต่อสู้	✓		✓	✓	✓
11. ผู้ชายที่ต่อสู้เพื่อ ศักดิ์ศรีและความ ยุติธรรม	✓				
12. ผู้ชายที่ให้ ความสำคัญกับมิตร สหาย	✓				✓

จากตารางจะเห็นได้ว่า ไม้ เมืองเดิมจะใช้บทบรรยายเพื่อบรรยายถึงนิสัย ทศนคติ ความคิด ความรู้สึกของตัวละครเอกฝ่ายชายที่แสดงให้เห็นถึงลูกผู้ชายในทุก ลักษณะ โดยจากการศึกษาจะพบว่า ไม้ เมืองเดิมใช้บรรยายผู้ชายที่บูชาความรัก และกล้าหาญมากกว่าลักษณะอื่น ๆ

ด้านบทบรรยายทศนคติที่ตัวละครอื่นมีต่อตัวละครเอกฝ่ายชาย สรุปได้ว่า ไม้ เมืองเดิมจะใช้บทบรรยายของตัวละครเอกฝ่ายหญิงเพื่อนำเสนอลักษณะผู้ชายที่ตัวละครเอกฝ่ายหญิงมีโอกาสได้อยู่ในเหตุการณ์ที่ตัวละครเอกแสดงลักษณะนั้น ๆ ลักษณะที่ ไม้ เมืองเดิมมักให้ตัวละครเอกฝ่ายหญิงเป็นผู้บรรยายถึงตัวละครเอกฝ่ายชายได้แก่ ผู้ชายที่มีความซื่อ บูชาความรัก ดูแลปกป้องครอบครัวและช่วยเหลือผู้อื่น ผู้ชายที่รักษาคำพูดและผู้ชายที่กล้าหาญ ซึ่งอาจสรุปได้อีกว่าลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้านเหล่านั้นเป็นค่านิยมที่ตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่เป็นคนรักของตัวละครเอกฝ่ายชายเห็นว่าเป็นคุณสมบัติที่ผู้ชายที่เป็นที่รักของตนควรมี

ด้านการบรรยายทศนคติของตัวละครคู่ปรปักษ์ที่มีต่อตัวละครเอกฝ่ายชาย พบในลักษณะลูกผู้ชายที่ผู้ชายที่กล้า ชำนาญการต่อสู้ และผู้ชายที่ให้อภัยผู้อื่น เนื่องจากตัวละครคู่ปรปักษ์มักอยู่ร่วมเหตุการณ์ที่เกิดการต่อสู้ หรือเป็นผู้สู้กับตัวละครเอกฝ่ายชายเอง จึงมีโอกาสได้เห็น ลักษณะดังกล่าว

ด้านการบรรยายทศนคติของตัวละครผู้มีพระคุณ เจ้านาย ครูอาจารย์อันเป็นตัวละครที่มีสถานะทางสังคมสูงกว่าตัวละครเอกฝ่ายชายนั้น ไม้ เมืองเดิมจะใช้นำเสนอลักษณะชายที่มีความกล้า ชำนาญในการต่อสู้ ผู้ชายที่มีความซื่อ เนื่องจากตัวละครเอกฝ่ายชายมักเป็นผู้ที่ประพฤติดีจนเป็นที่ไว้วางใจของตัวละครที่เป็นผู้มีพระคุณ เจ้านาย ครูอาจารย์ จนทำให้ตัวละครเอกฝ่ายชาย “ได้ดี” และเป็นທີ່เชิดหน้าชูตาของตัวละครผู้มีพระคุณต่าง ๆ อีกทั้งตัวละครผู้มีพระคุณดังกล่าวมีโอกาสได้อยู่ร่วมเหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นถึงความกล้า ชำนาญในการต่อสู้ หรือมีความซื่อ ทำให้ตัวละครนั้น ๆ รับรู้ยอมรับ และยกย่องตัวละครเอกฝ่ายชาย ไม้ เมืองเดิมจึงได้ใช้กลวิธีนี้เพื่อนำเสนอลักษณะดังกล่าวนั่นเอง

สำหรับด้านการบรรยายทศนคติที่ตัวละครประกอบอื่น ๆ ที่เป็นเพศชายด้วยกัน คือ ตัวละครเพื่อน ตัวละครน้องชายของคนรัก ที่มักจะนิยมชมชอบในตัวละครเอกฝ่ายชายและให้การช่วยเหลือให้

ตัวละครเอกฝ่ายชายประสบความสำเร็จในความรักกับพี่สาวของตน โดยไม้ เมืองเดิมจะใช้กลวิธีนี้เพื่อนำเสนอลักษณะผู้ชายที่ รักษาคำพูด กล้าหาญ ให้ความสำคัญกับมิตรสหาย และมีความชำนาญในการต่อสู้ ซึ่งอาจกว่าได้ว่าลักษณะลูกผู้ชายที่กล่าวมาเป็นคุณสมบัติที่เพศชายที่มีสถานะทางสังคมเท่าเทียมหรือต่ำกว่าตนนั้นให้การยอมรับและชื่นชม

สรุปได้ว่าการบรรยายทัศนคติของตัวละครอื่นที่มีต่อตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นการยืนยันว่าตัวละครเอกฝ่ายชายมีคุณสมบัติที่ดี ได้รับการยอมรับและยกย่องจากบุคคลอื่น ทั้งผู้ที่มีสถานะทางสังคมสูงกว่า เช่น เจ้านาย ผู้มีพระคุณ ครูอาจารย์ หรือผู้มีสถานะทางสังคมที่ใกล้เคียงหรือต่ำกว่าตน เช่น ตัวละครชายอื่น ๆ ตัวละครคู่ปรปักษ์ ตัวละครเอกฝ่ายหญิง การใช้กลวิธีที่หลากหลายในการนำเสนอจึงช่วยส่งเสริมให้ลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้านในทุกลักษณะชัดเจนเด่นชัดมากยิ่งขึ้น

1.2.2 การรู้จักลักษณะนิสัยตัวละครเอกฝ่ายชายโดยอ้อม

การนำเสนอตัวละครนอกจากใช้การบรรยายของผู้เล่าเรื่องเพื่อทำให้ผู้อ่านรู้จักลักษณะนิสัยตัวละครโดยตรงแล้ว การศึกษาตัวละครอื่นเพื่อเทียบเคียง ศึกษาพฤติกรรมและบทสนทนาของตัวละครก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ทำให้ผู้อ่านรู้จักตัวละครได้ ผู้วิจัยจึงศึกษาพฤติกรรมและบทสนทนาของตัวละคร รวมไปถึงการสร้างตัวละครเทียบเคียง เพื่อให้ทราบถึงนิสัยของตัวละครเอกฝ่ายชาย อันทำให้ทราบลักษณะลูกผู้ชายในแต่ละลักษณะและพบว่าไม้ เมืองเดิมได้สร้างพฤติกรรม บทสนทนาของตัวละครเอกฝ่ายชายเพื่อนำเสนออุปนิสัยของตัวละครเอกฝ่ายชาย และยังสร้างตัวละครอื่น คือ สร้างตัวละครคู่ตรงข้ามแบบปรปักษ์ และตัวละครเอกฝ่ายหญิงเพื่อเทียบเคียงกับตัวละครเอกฝ่ายชาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.2.2.1 พฤติกรรมของตัวละคร

พฤติกรรมของตัวละครเป็นส่วนหนึ่งในการทำให้ผู้อ่านรู้จักตัวละครคนในหลากหลายมุมมองมากขึ้น การศึกษาพฤติกรรมของตัวละครเอกฝ่ายชายจึงทำให้ทราบลักษณะนิสัยและสภาพความเป็นลูกผู้ชายชาวบ้านในวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิมได้ ตัวอย่างเช่น “วัง” ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่อง “โป๊ะล้ม”

วัง เป็นตัวละครชายที่ค่อนข้างชื่อมากเกินไปจนโดนผู้อื่นหลอกได้โดยง่าย โดยเฉพาะผู้หญิงที่หวังเพียงทรัพย์สินเงินทองของวัง ด้วยเพราะวังเป็นเจ้าของโป๊ะ จึงมีเงินทองไม่ขาดสน แต่ด้วยเพราะเหตุนี้ทำให้วังยังไม่เจอผู้หญิงที่รักตนอย่างแท้จริงและไม่หวังในเงินทองของวัง

วันหนึ่งวังได้ขอความช่วยเหลือให้ช้อยเป็นแม่สื่อช่วยตนให้สมหวังกับความรัก ช้อยรับปากจะช่วยแต่ก็มีเหตุการณ์ทำให้เกิดการเข้าใจผิดช้อยและครอบครัวจึงถูกไล่ออกจากงาน วังเสียใจมากเพราะตนเป็นต้นเหตุให้ช้อยและครอบครัวต้องลำบาก วังจึงอาสาช่วยเหลือครอบครัวของช้อย ทั้งแบ่งปันอาหารและเงินให้ช้อยเพื่อไปใช้จ่ายในครอบครัวโดยไม่หวังผลตอบแทน อีกทั้งยังช่วยจ้างบิดามารดาของช้อยมาช่วยเหลืองานของตน เพื่อให้ทั้งสองมีอาชีพที่มั่นคงเพื่อจะได้มีรายได้ไปจุนเจือครอบครัว ช้อยจึงซาบซึ้งใจมากจนเปลี่ยนความคิดของตนที่มีต่อวังจากเดิที่นี้กรังเกียดเพราะวังชื่อเกินไป ไม่ทันคน มาเป็นเริ่มรู้สึกดีต่อวัง ถึงแม้สุดท้ายทั้งสองจะไม่ได้ครองรักกันเพราะวังไปรักหญิงอีกคนที่รักวังอย่างจริงใจไม่หวังในทรัพย์สินเงินทองก็ตาม

จากพฤติกรรมของ วัง ที่กล่าวมานั้นแสดงให้เห็นถึงความเอื้ออาทร มีน้ำใจพร้อมช่วยเหลือ ดูแลผู้อื่นที่เดือดร้อนอย่างจริงใจไม่หวังสิ่งตอบแทนใด ๆ จนทำให้มีคนรักมากกว่าคนชัง อีกทั้งความเอื้ออาทรดังกล่าวจะเป็นสิ่งที่เปลี่ยนใจผู้ที่เคยเกลียดชังวังให้กลับมารู้สึกรักและหวังดีกับวังอีกด้วย วัง จึงเป็นตัวละครที่มีพฤติกรรมของการช่วยเหลือผู้อื่น เป็นชายที่มีความซื่อ สามารถเห็นลักษณะของผู้ชายที่ซื่อและผู้ชายที่ช่วยเหลือผู้อื่นที่เดือดร้อน

อีกหนึ่งตัวอย่างคือ “รุ่ง” ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่อง “สินในน้ำ”

รุ่ง เป็นเป็นชาวเกาะระย้า รุ่งมีมารดาและน้องสาวโดยตนเป็นเสาหลักของครอบครัว มีหน้าที่หุงหาอาหารเพื่อมาจุนเจือผู้คนในบ้าน บ้านของรุ่งมีฐานะยากจน แต่รุ่งเป็นผู้มีความรู้เรื่องประมงและว่ายน้ำเก่ง จึงอาศัยทักษะนี้ออกมหาของใต้ทะเล เช่น ไช้หมึก พลอย ปะการังต่าง ๆ เพื่อนำมาแลกกับข้าวสารและไม่เคยนำของทิ้งมาได้นั้นมาขายเพื่อให้ได้เงินเลยด้วยเพราะรุ่งไม่คิดว่าเงินนั้นมีค่าในชีวิตของรุ่ง รุ่งคิดว่าเพียงแค่วันไหนยังมีปลาให้รุ่งได้จับก็เพียงพอแล้ว

วันหนึ่งผู้คนในเกาะระย้าไปย้ายถิ่นฐานไปยังในเมือง คนรักของรุ่งก็เดินทางไปด้วยเช่นกัน รุ่งจึงออกติดตามหาและไปทำงานรับใช้เจ้าแก้วเจ้าของโป๊ะเรืออยู่พักหนึ่ง และคนรักของรุ่งก็แอบปันใจไปให้ลูกชายแก้วแก้วผู้อื่นจะกิน รุ่งเสียใจมากและในตอนนั้นเอง รุ่งได้เรียนรู้ว่าในเมืองที่มี

แต่ความเจริญนั้นไม่ได้ช่วยทำให้ชีวิตของรุ่งมีความสุขได้เลย ทรัพย์สินเงินทอง ความร่ำรวย การได้นับหน้าถือตา ความรุ่งเรืองในชุมชนเมืองไม่ได้ช่วยทำให้รุ่งมีความสุขเลย รุ่งโยยหาบ้านเกิดของตนที่มีครอบครัว และหญิงอีกคนที่แอบหลงรักรุ่งที่คอยช่วยดูแลครอบครัวรุ่งอยู่ที่เกาะระย้า ธรรมชาติที่งดงามของท้องทะเลที่อุดมสมบูรณ์ดึงดูดใจให้รุ่งตัดสินใจกลับไปยังเกาะระย้าที่ถึงแม้จะร้างผู้คนแต่ก็ยังมีคนที่ตนเองรักอยู่ที่นั่น รุ่งไม่รู้สึกรังเกียจและไม่ต้องการสุขอะไรที่มากกว่าได้อยู่กับคนที่ตนรักและรักตนในบ้านเกิดที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยธรรมชาติจนไม่ต้องพึ่งพาเงินทองในการทำให้ชีวิตมีความสุข รุ่งจึงเป็นตัวละครที่ไม้อ่อน เมืองเดิมได้สร้างขึ้นมาจากที่มีพฤติกรรมของชายผู้รักและเชิดชู หวงแหวนธรรมชาติและท้องถื่นได้โดดเด่นที่สุด เป็นการนำเสนอลักษณะของผู้ชายที่ไม่ใฝ่หาเงินทอง ลาภยศ หรือความศิวิไลซ์ในเมืองกรุง แต่เป็นชายที่เรียนรู้ที่จะอยู่กับธรรมชาติอย่างกลมกลืนและยั่งยืน แสดงให้เห็นลักษณะผู้ชายที่รักท้องถื่นในชนบทได้อย่างดี

อีกหนึ่งตัวอย่างคือ “ดวงขวัญ” หรือ “เสือปลอบ” ในเรื่อง “สองศึก”

ดวงขวัญ หรือ เสือปลอบ เป็นบุตรของเสือปลอดที่เคยเลี้ยงชื่อในอดีตแต่เสียชีวิตไปแล้ว เสือปลอดได้มอบสมบัติที่ดินเก็บสะสมไว้ให้ดวงขวัญ เสือเรือสมุนมือขวาของเสือปลอดทราบจึงคิดแย่งชิงสมบัตินั้น แต่เสือปลอบไม่ได้หวังในสมบัติที่บิดาของตนมอบให้ โดยเมื่อบิดาตนเองเสียชีวิตก็เลิกประพาดเป็นโจร เปลี่ยนชื่อเป็น ดวงขวัญ และย้ายไปอยู่หมู่บ้านอื่นเพื่อเริ่มชีวิตใหม่ แต่ปลัดอยู่หรือนายตำรวจก็ยังติดตามจับตัวดวงขวัญเพราะเข้าใจผิดว่าดวงขวัญยังเป็นโจรที่ออกปล้นชาวบ้าน

ด้านเสือเรือก็ติดต่อยังดวงขวัญเพื่อให้ดวงขวัญบอกที่ซ่อนสมบัติและชักชวนดวงขวัญกลับไปเป็นเสือด้วยกันกับตนเพราะยังนับถือดวงขวัญว่าเป็นเพื่อนที่ดีและดวงขวัญเองก็มีฝีมือการต่อสู้ที่เสือด้วยกันต่างเกรงกลัวและยอมรับ แต่ดวงขวัญแน่วแน่ที่จะประพฤติ ละเลิกการเป็นเสือ จึงปฏิเสธไป ทำให้เสือเรือโกรธและทำทุกวิถีทางเพื่อให้ดวงขวัญบอกที่ซ่อนสมบัติ และยังออกปล้นจนชาวบ้านเดือดร้อนไปอย่างกว้างขวาง

ดวงขวัญทราบเช่นนั้นก็ตระหนักได้ว่าเสือเรื่อนั้นเป็นอันตรายต่อสังคม ควรที่จะปราบปรามเพื่อความสงบสุขของชุมชน จึงติดต่อไปยังปลัดอยู่เพื่อวางแผนจับกุมเสือเรือ ปลัดอยู่ยังไม่วางใจดวงขวัญนัก แต่ดวงขวัญก็แสดงความบริสุทธิ์ใจของตนเองจนปลัดอยู่ยอมรับ ทั้งสองจึงร่วมมือกันจับกุมเสือเรือได้ในที่สุด

เมื่อครั้งจับเสือเรือได้ ดวงขวัญและเสือเรือจึงมีโอกาสปรับความเข้าใจกัน เสือเรือกล่าวว่าตนไม่ได้ตั้งใจที่จะประทุพติเช่นนี้ แต่จำใจเพราะต้องช่วยเหลือเหล่าสมุนที่ต้องหาเลี้ยงครอบครัว ดวงขวัญจึงกล่าวว่าตนเองก็ไม่ได้ประสงค์ร้ายกับเสือเรือ เพียงแต่อยากให้เสือเรือเลิกประทุพติเป็นโจร ทั้งสองจึงเข้าใจกัน ให้อภัยกันและต่างคนต่างยอมรับในความผิดของตน ปลัดอยู่ประหลาดใจที่เสือร้ายที่ตนไล่ล่ามานานนั้นกลับเป็นชายที่มีความกล้าหาญ กล้ายอมรับผิดของตน และยังรู้จักให้อภัยผู้อื่น ไม่ได้มีจิตริษยาแค้นเช่นเสือร้ายทั่วไป คือไม่ได้เป็นเสือร้ายโดยนิสัย ปลัดอยู่จึงทำทีว่าลืมนึกแฉห้องซัง และเปิดทางให้เสือเรือมีโอกาสหนีไป เพราะทราบแล้วว่าเสือเรือไม่ได้มีจิตใจที่มุ่งร้ายจริง ๆ

จากเนื้อเรื่องจะเห็นได้ว่า ดวงขวัญ มีพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นว่าเป็นผู้ที่รู้จักยอมรับในความผิดของตน และรู้จักให้อภัยผู้อื่น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความกล้าหาญในจิตใจของดวงขวัญที่ไม่ยึดติดกับศักดิ์ศรี ไม่ทะนงตน และยังคงกล้าให้อภัยผู้อื่นอย่างจริงใจโดยไม่มีเงื่อนไขอีกด้วย ตัวละครดวงขวัญจึงมีพฤติกรรมที่ทำให้เห็นลักษณะลูกผู้ชายที่รู้จักให้อภัยผู้อื่นและยอมรับความผิดของตนได้อย่างดี

นอกจากนี้แล้วไม้ เมืองเดิมยังสร้างการเปลี่ยนแปลงนิสัยจากด้านลบเป็นด้านบวกของตัวละครเอกฝ่ายชายเพื่อเป็นการเทียบเคียงนิสัยจากนิสัยที่ไม่ได้รับการยอมรับ เป็นได้รับการยอมรับ เพื่อต่อยุ่ลักษณะของลูกผู้ชายในอุดมคติของไม้ เมืองเดิมอีกด้วย ปรากฏชัดเจนในตัวละครดังต่อไปนี้

ตัวละคร “ภูหิน” ในเรื่อง “ลมตะเภา” ที่เปลี่ยนนิสัยจาก โหดร้ายเป็นคนดีมีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่นที่เดือดร้อน เป็นที่รักของมิตรสหาย รู้จักยอมรับในความผิดของตน และกล้าให้อภัยผู้อื่นมากขึ้น

ภูหินแต่เดิมเป็นผู้ชายที่นิสัยดุร้าย เป็นที่เกรงกลัวของคนทั้งหาดพัททยา (สะกดตามต้นฉบับ) ชาวบ้านต่างพากันเกลียดชังภูหินเสมอ ไม่เว้นแม้กระทั่งคนในครอบครัวคือคนรักของภูหินเอง จนวันหนึ่งภรรยาของภูหินหนีไปหาใจหนีจากภูหินไปและทิ้งบุตรของตนไว้กับน้องสาว เมื่อภูหินทราบข่าวภรรยาหนีไปเพราะนิสัยของตนนั้นเป็นคนดุ โมโหร้าย ไม่ฟังเหตุผลจนภรรยาไม่สามารถทนต่อไปได้ ภูหินทราบก็ไม่ได้โกรธเคืองกลับกล่าวขอบคุณภรรยาที่ทำให้ตนได้ทราบถึงข้อเสียของตนเอง และเปลี่ยนแปลงนิสัยของตนให้ดีขึ้น ภูหินเปลี่ยนนิสัยจากเดิมที่โหดร้ายมาเป็นชายที่อ่อนโยนขึ้น มีน้ำใจ ให้การช่วยเหลือผู้อื่นที่เดือดร้อน ทำให้ภูหินกลับกลายมาเป็นที่รักของชาวบ้านมากขึ้น ผู้คนก็

เห็นใจภูกินมากขึ้น โดยเฉพาะลูกเรือที่ได้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงนั้นอย่างชัดเจน ต่างพากันรักและเคารพภูกินคนใหม่ ตัวละครภูกินจึงพัฒนาจากเป็นชายที่เป็นที่เกลียดชังของผู้คนกลายเป็นชายที่มีคนรักและเคารพ

พฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงนิสัยของภูกินได้ชัดเจนที่สุดและได้รับการยกย่องที่สุดคือเมื่อครั้งภูกินช่วยชีวิตศัตรูของตนที่พาดวงหนีไปจากตนและมีฐานะเป็นคนรักคนใหม่ของดวง แสดงให้เห็นน้ำใจ การให้อภัยผู้อื่นและพร้อมช่วยเหลือผู้อื่นเสมอของภูกินได้ดี การเปลี่ยนนิสัยของภูกินทำให้ลักษณะของภูกินจากเดิมที่เสมือนโจรร้ายมาเป็นวีรบุรุษได้ในตอนจบ แสดงให้เห็นว่าผู้เขียนคือไม้ เมืองเดิม และสังคมไทยให้ความสำคัญกับคุณสมบัติของผู้ชายในเรื่องการให้อภัยผู้อื่นและการช่วยเหลือผู้อื่นที่เดือดร้อน การเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมของภูกินในด้านดังกล่าวจึงได้รับการยอมรับและยกย่องจากสังคม

ตัวอย่างสุดท้าย “ขุน” ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่อง “บึงขุนสร้าง” ที่เปลี่ยนนิสัยจากซี้ซลาดเป็นกล้าหาญ

ขุน เป็นตัวละครที่ซี้ซลาด ซี้กลัว ไม่ว่าจะผู้หญิงหรือผู้ชายขุนก็เกรงกลัวเช่นเดียวกัน ขุนจึงตกเป็นของเล่นให้ผู้มีอิทธิพลได้รังแกอย่างรุนแรงเสมอ ซึ่งขุนก็ไม่คิดที่จะต่อสู้หรือปกป้องตัวเองมากนัก กลับกลายเป็นน้องสาวที่มีนิสัยห้าวหาญไม่กลัวคนที่เป็นผู้คอยช่วยเหลือขุน จนวันหนึ่งน้องสาวของขุนถูกคนรักทำให้ตั้งครรภ์และไม่รับผิดชอบทั้งยังโยนความผิดให้ขุนรับเป็นพ่อของเด็กแทน ทำให้ขุนนั้นโกรธมากจนไม่สามารถทนได้อีกต่อไป ในตอนนั้นขุนตระหนักได้ทันทีว่าเป็นเพราะตนซี้ซลาดมากเกินไปทำให้ถูกรังแกได้ง่าย ซึ่งหากตนถูกรังแกก็พอจะทนได้ แต่เมื่อครอบครัวถูกรังแกและทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงขุนไม่สามารถทนได้อีกต่อไป ขุนจึงเปลี่ยนความโกรธแค้นเป็นแรงในการต่อสู้ เปลี่ยนเป็นความกล้าที่จะต่อสู้เพื่อศักดิ์ศรีและความถูกต้องที่ตนควรได้รับ โดยการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดังกล่าวทำให้ขุนนั้นมีความเป็นชายมากขึ้นจนผู้คนรอบตัวเห็นได้ชัด ขุนได้แสดงให้เห็นถึงความกล้าที่ตนมี ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของขุนนั้นทำให้ขุนได้เป็นผู้ชายที่ได้รับการยอมรับอีกครั้งในสังคม การเปลี่ยนพฤติกรรมของขุน แสดงให้เห็นลักษณะผู้ชายที่กล้าหาญว่าเป็นพฤติกรรมที่สังคมให้การยอมรับและนับถือ

จากตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ไม้ เมืองเดิมได้นำเสนอลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้านผ่านพฤติกรรมของตัวละคร ทั้งการสร้างพฤติกรรมที่เหมาะสมกับลูกผู้ชายเพื่อตอกย้ำให้เห็น

ลักษณะเหล่านั้นได้ชัดเจนอีก และยังสร้างตัวละครที่มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากพฤติกรรมเดิมที่ไม่ได้รับการยอมรับจากชาวบ้านและผู้คนรอบตัว มาเป็นพฤติกรรมที่เป็นลูกผู้ชายมากขึ้นจนได้รับการยอมรับจากสังคม การสร้างพฤติกรรมเพื่อเทียบเคียงกันนั้นเป็นการขบขันให้เห็นลักษณะลูกผู้ชายที่ดีให้เด่นชัดมากขึ้น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าพฤติกรรมของลูกผู้ชายชาวบ้านนั้นเป็นพฤติกรรมของผู้ชายชาวบ้านในอุดมคติของชาวบ้านนั่นเอง

1.2.2.2 บทสนทนาของตัวละคร

ไม้ เมืองเดิมได้นำเสนอลักษณะนิสัยของตัวละครเอกฝ่ายชายผ่านบทสนทนา ทั้งบทสนทนาของตัวละครเอกฝ่ายชาย และบทสนทนาของตัวละครอื่น ๆ ตัวอย่างเช่นบทสนทนาดังต่อไปนี้

“...ก็นี่ขุนเหล็กผู้จากสำนักพุทไธศวรรย์ ได้เรียนทั้งกลดาบเงินจรมิชั่วแต่เท่านั้น อันกลทวนหรือตั้งเขนย้อมเงินอยู่ แต่ก็นับเป็นประการหนึ่งในฝีมือ หากกลยุทธ์ทั้งวิชาอาทมาตตำรับพระพิชัยสงครามแม่ทัพเล่า ก็สาธยายมิขาดปากทุกเช้ามิได้ เพียงรำพึงถึงอันชำนาญ จิตด้วยสาธยายนั้นก็ประพฤติไปเอง...” (ไม้ เมืองเดิม, 2554ง: 1659)

จากตัวอย่างเป็นบทสนทนาของ “เสมา” ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่อง “ขุนศึก” ที่กล่าวถึงการรำเรียนตำราพิชัยสงครามของตนที่เรียนรู้จนชำอง ทั้งวิชาการใช้อาวุธต่าง ๆ ก็ชำนาญอยู่ แสดงให้เห็นลักษณะของผู้ชายที่มีความชำนาญในการต่อสู้ในการรบของเสมานั้นเอง หรือตัวอย่างเช่น

“ข้าพเจ้านี้เป็นทหารสมเด็จพระพุทธเจ้าเหนือหัวมาศึกมิได้คิดแก่การใดซึ่งจักย่อท้อ หนึ่งเมื่อคุมโขลงช้างเขลยมานี้ก็หาใช้จักเก็บไปเลี้ยงเป็นสมบัติตัวได้ไม่ ต้องเป็นสมบัติแผ่นดินมิได้ประโยชน์ตัวเอง แม้จักผิดถูกประการใดและเมื่อผู้ใดแก้แล้วหาญมาชิงฉะนี้ ข้าพเจ้าก็ต้องรบสู้เพื่อป้องกันพระราชทรัพย์และเกียรติแผ่นดินและศักดิ์ทหารไว้...” (ไม้ เมืองเดิม, 2554ค: 925)

จากตัวอย่างเป็นบทสนทนาที่เสมาสนทนากับขุนรามเดชะ เพื่อแสดงเจตจำนงของตนเอง เรื่องการออกรบว่าตนนั้นรบเพื่อบ้านเมือง เพื่อรักษาเกียรติยศของแผ่นดิน และเพื่อป้องกันพระราชทรัพย์ของพระเจ้าแผ่นดิน รวมถึงรบเพื่อรักษาเกียรติ ชื่อเสียงของทหารไว้ แสดงให้เห็นว่าเสมาเป็นผู้ที่ไม่แสวงหาประโยชน์เพื่อตนเอง แต่ทำเพื่อประโยชน์ส่วนร่วม และยังเห็นได้ถึงความรักและห่วงหา

บ้านเมืองรวมถึงความกตัญญูที่เสมามีต่อพระเจ้าแผ่นดิน เสมอจึงตั้งใจเป็นทหารและปฏิบัติหน้าที่อย่างดีที่สุดเพื่อพระเจ้าแผ่นดินของตน หรือตัวอย่างเช่น

“แน่ะเฮ้ย อีแพง ใจรบของทหารมิใช่จะหวังแลกบำเรอของหญิง หากกุมารบก็ เพราะจะกันลูกเล็กเด็กแดงและหญิงสยามศรีอยุธยาให้พ้นข่มเหง...กุมารบให้เจ้าเหนือหัวแล พ่อเมือง”(ไม้ เมืองเดิม, 2553: 99)

จากตัวอย่างเป็นบทสนทนาของ “ทัพ” จากนวนิยายเรื่อง “บางระจัน” เป็นตอนที่ทัพแสดงให้เห็นจุดประสงค์ของทัพในการออกรบทำศึกสงครามกับข้าศึกศัตรู ทัพต้องการจะปกป้องประชาชนชาวกรุงศรีอยุธยาให้รอดพ้นจากการรุกรานของศัตรู และเป็นการออกรบเพื่อพระมหากษัตริย์ ไม่ใช่เพื่อหวังสิ่งอื่นอันเป็นผลประโยชน์ส่วนตัว แสดงให้เห็นถึงความรักและหวนแหนชาติบ้านเมือง ความกตัญญูต่อพระมหากษัตริย์และชาติบ้านเมือง หรือตัวอย่างเช่น

“ที่คิดเผลไปว่าถ้าผู้ใหญ่เขาตีกันแล้ว พี่จะให้พ่อแก่ไปสูขอเจ้า แล้วต่อไปเราคงเป็นสุขมากที่สุดคนเดียวเรียม นาของพ่อแกมีถึง 50 ไร่ และพี่ก็เป็นลูกคนเดียวต้องได้หมดทั้งห้าสิบ เข้าไปนาเย็นกลับบ้านเราเห็นหน้ากันก็เป็นสุขจริง ๆ หัวใจพี่ไม่แสหาอะไรมากมาย ในน้ำมีปลาในนามีข้าวและที่บ้านมีเรียมอยู่พี่ก็แสนสบาย” (ไม้ เมืองเดิม, 2542ก: 22)

จากตัวอย่างเป็นบทสนทนาของ “ขวัญ” กับ “เรียม” ในนวนิยายเรื่อง “แผลเก่า” โดยขวัญได้แสดงความคิด ความคาดหวังของตนเองว่าหากครอบครัวของทั้งสองฝ่ายคือทั้งของขวัญและเรียมกลับมาคืนดีกัน ไม่มีข้อบาดหมางกัน ขวัญก็คาดหวังว่าตนจะต้องได้รับมรดกจากบิดาด้วยเพราะเป็นบุตรคนเดียว และขวัญจะใช้มรดกนั้นมาดูแลเรียมคนรักของตน แสดงให้เห็นความรักที่ขวัญมีต่อเรียมที่พร้อมทุ่มเทและดูแลคนรักของตนอย่างจริงใจ หรือตัวอย่างเช่น

“หัวใจพี่เติบโต หัวใจพี่ใหญ่อย่างตะเข้รักวัง ถึงน้ำเก่าจะปนน้ำใหม่มันจะมาหรือน้ำมันจะแห้งจนขอด พี่ก็ต้องตายคาวัง เพื่อต้องตายอยู่กับเรียมคนเดียวจริง ๆ” (ไม้ เมืองเดิม, 2542ก:

19)

จากตัวอย่างเป็นบทสนทนาที่ขวัญกล่าวกับเรียมถึงความมั่นคงในรักที่ตนมีต่อขวัญ ขวัญเปรียบว่าความรักของตนเองนั้นเหมือนกับจระเข้ที่มักไม่ย้ายที่อยู่ จะอยู่แหล่งน้ำเดิมแม้ น้ำจะแห้งขอดเพียงไร เปรียบเหมือนขวัญที่รักและมั่นคงกับเรียม แม้เวลาจะผ่านไปนานเท่าไร หรือมีสิ่งใด

เปลี่ยนแปลงไป แต่ความรักที่ตนมีให้เรียนนั้นจะมั่นคงไม่เปลี่ยนแปลง แสดงให้เห็นความมั่นคงในรักที่ขวัญมีต่อเรียนได้เป็นอย่างดี หรือตัวอย่างเช่น

“แววจ๋า ถ้าเจ้าหายไข่พอขึ้นมาได้เมื่อไหร่ เราก็ย่ออยู่ที่นั่นอีกเลย เราไปอยู่กันเหมือนหามโน้นดีกว่า เพราะฐาติพี่น้องยังจะพอมืออยู่มั่ง แล้วพี่จะย้อนมารับพ่อแเอง **ว้าวควายถมไปพี่จะหาเป็นสินสอดให้เจ้าสักร้อยหนึ่งแล้วพี่ก็จะเลิก** กัมหน้าทำไปหนีไปอย่างอื่นพอเลี้ยงเจ้าเหนื่อยยากนั้นพี่ไม่กลัวหรอกขอแต่ให้เจ้ามีความสุขก็แล้วกันนะแววนะ...” (ไม้ เมืองเดิม, 2554: 67)

จากตัวอย่างเป็นตอนที่ “ธง” ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่อง “หนามยอก-หยามบ่ง” กล่าวกับ “แวว” คนรักของตนเมื่อครั้งชวนแววหลบหนีไปแล้วไปสร้างครอบครัวกันใหม่ ธงจะขายว้าวควายเพื่อเป็นสินสอดให้แวว แล้วก็จะตั้งใจทำมาหากินเพื่อเลี้ยงดูแวว ธงกล่าวว่าถึงแม้จะเหนื่อยยากแค่ไหน แต่ถ้าต้องทำเพื่อแววแล้วธงก็มีความสุขและเต็มใจ แสดงให้เห็นภาพความทุ่มเทในรักที่ธงมีต่อแววได้เป็นอย่างดี

นอกจากบทสนทนาของตัวละครเอกแล้ว ยังสามารถทราบถึงนิสัยของตัวละครเอกฝ่ายชายผ่านบทสนทนาของตัวละครอื่นที่กล่าวถึงอุปนิสัย หรือแสดงทัศนคติของตนที่มีต่อตัวละครเอกฝ่ายชายก็สามารถทำให้ผู้อ่านทราบอุปนิสัยของตัวละครเอกฝ่ายชายได้ ตัวอย่างเช่น

“เขาสาบานกะข้าว่าจะเลิกเล่นเบี้ยเสียถั่ว จะตั้งหน้าทำมาหากิน ขอแต่ให้รักเขาเถอะ ข้าก็บอกว่าพຽนนี้ลองออกอวนเอาอิทุบไปลากปลิงมาแบ่งขายข้ามั่งปะไร พอดกเย็นเท่านั้นน้ำพຽงก็ขมมากันน้ำให้ข่งเบ้อเร่อ บอกว่าของใต้กัฟปากและคำ ๆ จะมา...” (ไม้ เมืองเดิม, 2521: 37)

จากตัวอย่างเป็นบทสนทนาตอนที่ “กลอย” กล่าวกับเพื่อนของตนว่า “วัง” ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่อง “โป๊ะลัม” ยอมทำทุกอย่างเพื่อตน เพียงแค่ตนออกปาก ทั้งเลิกเล่นการพนันต่าง ๆ แสดงให้เห็นว่า วัง เป็นคนที่ทุ่มเทเพื่อความรักอีกทั้งยังแสดงให้เห็นว่าวังเป็นคนที่ซื่อ ไม่ทันคน เมื่อคนที่ตนหมายปองเอ่ยปากสิ่งใดก็จะทำตามโดยไม่ลังเล แสดงให้เห็นภาพชายที่มีความซื่อและเป็นผู้บูชาความรัก หรือตัวอย่างเช่น

“ พี่น้องทั้งหลาย อันพระคุณพ่อทรงนั้นมากมายนั้ก แต่บัดนี้พ่อทรงถูกหยามถูกจับ เป็นเชลยและปานนี้มันจะเย้ยเล่น ประการใด หรือต้องจำโบยเสียให้ลำบากก็มีรู้ อันไหลข้างกัลิ่ง

นั่นเล่า ถ้าหากสิ้นพี่ทรงแล้วจะเหลือหรือ เราจะครองกันอยู่ได้ละหรือ-พี่น้องกูเอ๋ยเรารบแล้วนับ
ได้สักร้อยครั้ง ก็เมื่อมันจะตายเสียในครั้งนี่เพราะสนองคุณพ่อทรงก็ตามแต่การซี่-ข้าพุดยั้งใจ ใคร
เห็นไม่ควรก็ขัดมา และทั้งพ้อมังของเราอีก-ใจ ใครว่าไง?” (ไม้ เมืองเดิม, 2538ข: 111-112)

จากตัวอย่างเป็นบทสนทนาในนวนิยายเรื่อง “นางฉ่า” เป็นตอนที่ลูกสมุนของทรงกล่าวกับ
พรรคพวกของตน เมื่อครั้งที่ทราบข่าวทรงถูกกักขังตัวไว้ โดยได้กล่าวถึงความดีของทรงที่เคยช่วยเหลือ
พวกพ้องเมื่อเดือนก่อน และเมื่อทรงเดือดร้อนก็ควรจะไปช่วยเพื่อตอบแทนบุญคุณที่ทรงเคยมี
ต่อพวกตน ยอมสละชีวิตเพื่อช่วยเหลือทรง แสดงให้เห็นว่าทรงเป็นที่รักของเพื่อนฝูงและบริวารเป็น
อย่างมาก ทุกคนต่างพร้อมใจกันที่จะเสียสละชีวิตเพื่อช่วยเหลือและตอบแทนบุญคุณ ทำให้เห็นว่า
ทรงเป็นผู้ที่ให้ความสำคัญกับมิตรสหายคือเป็นชายผู้ปฏิบัติต่อเพื่อนฝูงได้ดี และปฏิบัติตนได้ดีจนทำ
ให้เพื่อนฝูงเคารพรัก และยังมีความรักและดูแลปกป้องเพื่อนฝูงของตน แสดงให้เห็นภาพชายที่ให้
ความสำคัญกับมิตรสหายและภาพผู้ชายที่ช่วยเหลือผู้อื่นที่เดือดร้อนนั่นเอง

สรุปได้ว่า ไม้ เมืองเดิมได้ใช้บทสนทนาในการนำเสนอลูกผู้ชายชาวบ้านในทุกลักษณะ ทั้งบท
สนทนาของตัวละครเอกฝ่ายชายและบทสนทนาของตัวละครอื่น ๆ ที่แสดงทัศนคติของตนที่มีต่อตัว
ละครเอกฝ่ายชาย อันทำให้ทราบถึงนิสัยของตัวละครเอกฝ่ายชายโดยอ้อม ผู้อ่านจะทราบได้ด้วยการ
วิเคราะห์และพิจารณาถึงบทสนทนานั้น ๆ และสรุปนิสัยของตัวละครเอง ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ไม้
เมืองเดิมมักใช้บทสนทนาที่ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นผู้สนทนากับตัวละครอื่น ๆ เพื่อนำเสนอ
พฤติกรรม ความคิด และอุปนิสัยของตนเองในด้านบวกเพื่อให้เป็นที่ยอมรับจากตัวละครอื่น ๆ โดย
พฤติกรรม ความคิด อุปนิสัยที่ได้รับการยอมรับจากผู้อื่นซ้ำ ๆ ก็เป็นการเน้นย้ำให้เห็นว่าลักษณะ
ลูกผู้ชายชาวบ้านในแต่ละลักษณะเป็นคุณสมบัติของลูกผู้ชายอย่างแท้จริง

1.2.2.3 การสร้างตัวละครอื่นเพื่อเทียบเคียงกับตัวละครเอกฝ่ายชาย

การศึกษาตัวละครเอกฝ่ายชายเพื่อให้ทราบถึงลักษณะของ
ลูกผู้ชายนั้นนอกจากจะต้องศึกษาตัวละครเอกฝ่ายชายทั้งพฤติกรรมและบทสนทนาแล้ว การศึกษาตัว
ละครอื่น ๆ คือ ตัวละครคู่ตรงข้าม และตัวละครเอกฝ่ายหญิง เพื่อเทียบเคียง ก็สามารถทำให้ทราบถึง
นิสัยของตัวละครเอกฝ่ายชายได้ ผู้วิจัยจึงศึกษาตัวละครคู่ตรงข้าม ทั้งตัวละครฝ่ายชายที่เป็นปรปักษ์
และตัวละครเอกฝ่ายหญิง เพื่อทำให้ทราบถึงนิสัยของตัวละครเอกฝ่ายชายได้มากขึ้นและชัดเจนขึ้น
ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.2.2.3.1 การสร้างตัวละครคู่ตรงข้ามแบบปรปักษ์

ไม้ เมืองเดิมมักสร้างตัวละครคู่ตรงข้ามที่เป็นตัวละครชายที่เป็นศัตรู เป็นคู่ปรปักษ์ของตัวละครเอกฝ่ายชายที่มีนิสัยและพฤติกรรมบางอย่างที่ตรงข้ามกับตัวละครเอกฝ่ายชาย เช่น

ตัวละครเอกฝ่ายชาย	ตัวละครคู่ตรงข้ามแบบปรปักษ์
- บูชาความรัก	- ไม่มีความรักที่จริงจัง
- ซื่อ	- มีเล่ห์เหลี่ยม
- รู้จักให้อภัยผู้อื่น	- มีเจริชยา ผูกใจเจ็บ ไม่มีเมตตา
- ช่วยเหลือผู้อื่นที่เดือดร้อน	- เห็นแก่ตัว ไม่ช่วยเหลือผู้อื่นที่ไม่ได้มีผลประโยชน์ต่อตน

จากตัวอย่างพฤติกรรมคู่ตรงข้ามที่ยกมา จะเห็นได้ว่าไม้ เมืองเดิมได้สร้างพฤติกรรมที่ตรงข้าม หรือพฤติกรรมที่ไม่ได้มีลักษณะที่ตรงข้ามโดยตรง แต่เป็นพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดการเปรียบเทียบต่อพฤติกรรมของตัวละครเอกฝ่ายชายอันช่วยขับเน้นให้พฤติกรรมของตัวละครเอกฝ่ายชายนั้นเด่นชัดขึ้น ซึ่งจากการศึกษาพบว่าพฤติกรรมและลักษณะนิสัยของตัวละครคู่ตรงข้ามแบบปรปักษ์บางประการปรากฏร่วมกันในตัวละครเอกฝ่ายชายด้วย ตัวอย่างเช่น ความกล้าหาญ รักศักดิ์ศรี หวงแหนชาติบ้านเมือง ซึ่งก็ช่วยต่อยอดให้เห็นว่าพฤติกรรมและลักษณะนิสัยดังกล่าวเป็นสิ่งที่ถูกผู้ชายที่ดีควรมี และช่วยทำให้ตัวละครในนวนิยายของไม้ เมืองเดิมนั้นมีมิติมากขึ้น สมจริงมากขึ้น โดยพฤติกรรมและลักษณะนิสัยที่ปรากฏร่วมกันของตัวละครเอกและตัวละครคู่ปรปักษ์ ผู้วิจัยจะไม่กล่าวถึงในตัวอย่างที่จะยกมาต่อไปนี้แต่จะกล่าวถึงพฤติกรรมและลักษณะนิสัยที่ตรงกันข้ามที่ขับเน้นตัวละครเอกฝ่ายชายเท่านั้น ตัวอย่างเช่น ตัวละคร “เปลว” ในนวนิยายเรื่อง “คนละถิ่น”

เปลว เป็นคู่อริของ “เสือเพื่อน” เพราะทั้งสองหมายปองหญิงสาวคนเดียวกัน เปลวเคยมีครอบครัวมาก่อน แต่เพราะหมายปอง แพง สาวงามประจำหมู่บ้าน จึงวางแผนลวงภรรยาของตนไปฆ่าเพื่อที่จะได้ครอบครองแพงได้อย่างเต็มที่ เปลวเป็นชายหนุ่มที่โมโหร้าย โหดเหี้ยม เต็มไปด้วยเล่ห์เหลี่ยม ไม่มีความเมตตาปราณีต่อผู้อื่น

ความโหดร้ายของเปลวนอกจากเรื่องที่ว่าวางแผนลวงภรรยาของตนไปฆ่าแล้ว เปลวยังวางแผน ปล้นบ้านของแพงทั้ง ๆ ที่คนในครอบครัวของแพงต่างรู้จักคุ้นเคยกับเปลวเป็นอย่างดี นอกจากนี้เปลว ยังหนีไปเป็นเสือ ออกปล้น ฆ่า ผู้คนในหมู่บ้านของตนอย่างไม่ปราณี มีใจริษยาคิดเคียดแค้นเปลวและ ครอบครัวทำให้ตนเดือดร้อน และยังพยายามอุดตัวแพงหนีไปเพื่อบังคับให้เป็นภรรยาของตน ซึ่งนิสัย อันโหดร้าย ไม่มีเมตตาจิตใจ ไม่มีความรักที่แท้จริงคือต้องการตัวแพงเพียงเพราะรูปลักษณ์ภายนอก ไม่ได้รักแพงจริง มีใจริษยาไม่รู้จักให้อภัยผู้อื่น ด้วยความมีใจริษยาของเปลวส่งผลให้เปลวต้องกลายเป็นโจร และเมื่อเป็นโจรเปลวก็ได้สำนึกถึงนิสัยที่ร้ายกาจด้านนี้ของตน กลับประพฤติโหดเหี้ยมมากขึ้นจนเป็นที่หวาดกลัวของชาวบ้าน ซึ่งจุดจบของเปลวนั้นก็คือความตาย เปลวถูกเสือเพื่อนยิงจน เสียชีวิตเนื่องจากเปลวมีใจริษยาและไม่ยอมปล่อยวางความแค้น แต่กลับหาหนทางเพื่อแก้แค้นเสือ เพื่อนและยังออกปล้นชาวบ้านอย่างต่อเนื่องทวีคูณขึ้น เสือเพื่อนจึงจำเป็นต้องปราบปรามเปลวเพื่อ ความสงบสุขของตนและชาวบ้าน

อุปนิสัยและพฤติกรรมดังกล่าวของเปลวมีลักษณะตรงกันข้ามกับ เสือเพื่อน ตัวละครเอกฝ่าย ชายที่เป็นคนต่างถิ่น แต่รู้จักช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อนอย่างเต็มใจ มีรักที่แท้จริง มีน้ำใจรู้จักการให้อภัย ตัวละคร เปลว จึงช่วยขบขันให้เห็นนิสัยของเสือเพื่อนในด้านการบูชาความรัก ผู้ชายที่ช่วยเหลือผู้อื่น ที่เดือดร้อน รู้จักให้อภัยผู้อื่นได้ชัดเจนขึ้น ดังตารางสรุปอุปนิสัยต่อไปนี้

ตารางที่ 4 อุปนิสัยที่ตรงกันข้ามระหว่างตัวละครเอกฝ่ายชายและตัวละครประกอบในเรื่อง “คนละ ถิ่น”

เสือเพื่อน (ตัวละครเอกฝ่ายชาย)	เปลว (ตัวละครประกอบ)
- มีรักที่แท้จริง บูชาความรัก	- ไม่มีความรักที่แท้จริง
- ดูแลปกป้องครอบครัวและช่วยเหลือผู้อื่น ที่เดือดร้อน	- ไม่มีความเมตตาปราณีต่อผู้อื่น
- รู้จักการให้อภัยผู้อื่น	- มีใจริษยา ไม่รู้จักให้อภัยผู้อื่น

อีกหนึ่งตัวอย่างคือ ตัวละคร “ซิ่น” ในเรื่อง “เกวียนหัก”

“ซิ่น” เป็นคู่รักของ “แฝง” ที่คอยกีดกันและรังแกแฝงด้วยเพราะหมายปอง “เรียง” คนรักของแฝง เรียงและแฝงนั้นมีใจให้กัน แต่ครอบครัวของเรียงก็กีดกันเพราะแฝงมีฐานะยากจนอีกทั้งบิดาของทั้งคู่ก็มีเรื่องบาดหมางกันอยู่เสมอ บิดาของเรียงจึงหมั้นหมายให้เรียงและซิ่นแต่งงานกัน วันหนึ่งซิ่นพูดจาขู่ขอเรียง บิดาของเรียงจึงตกลงรับหมั้นเอง โดยไม่ได้ถามความเห็นจากเรียง เพราะเห็นว่าซิ่นมีฐานะที่ดี มีเงินทองมากมายพอจะดูแลบุตรสาวของตนและครอบครัวของตนได้ อีกทั้งซิ่นยังเป็นผู้ที่มีเพื่อนฝูงมากมายนับหน้าถือตา

เมื่อเรียงทราบว่าบิดาของตนได้ยกตนให้กับซิ่นแล้ว จึงเสียใจและเจ็บช้ำใจที่บิดาของตนเห็นแก่คุณค่าของเงินตรามากกว่าความรู้สึกของบุตรสาวตนเอง ส่วนซิ่นก็ใช้อำนาจเงินเพื่อบังคับให้เรียงแต่งงานด้วยเพียงเพราะอิจฉาริษยาแฝงเท่านั้น ไม่ได้รักเรียงอย่างแท้จริง ทำยที่สุดแล้วแฝงก็สามารถชิงตัวเรียงมาได้สำเร็จถึงแม้เรียงจะบาดเจ็บจนพิการจากการหลบหนี แต่แฝงก็รักและดูแลเรียงโดยไม่รังเกียจ เรียงและแฝงรักกันด้วยใจมิใช่รูปลักษณะภายนอกอย่างแท้จริง

จากการสร้างตัวละครคู่ตรงข้ามแบบปรปักษ์ในเรื่องเกวียนหัก จะเห็นได้ว่าอุปนิสัยและการกระทำของตัวละครคู่ปรปักษ์นั้นตรงกันข้ามกับอุปนิสัยของตัวละครเอกฝ่ายชาย โดยจากตัวละครที่ยกตัวอย่างมานั้น ซิ่น จะเป็นผู้ที่ไม่ได้มีความรักที่แท้จริง ใช้อำนาจของตนในทางมิชอบวางแผนเพื่อบังคับให้คนที่ตนหมายปองนั้นมาแต่งงานกับตน ในขณะที่ แฝงผู้ซึ่งมีฐานะยากจนกว่า แต่เป็นผู้ที่มีรักที่แท้จริงและทุ่มเทเพื่อความรัก ตัวละคร ซิ่น จึงเป็นตัวละครคู่ตรงข้ามที่นำมาเทียบเคียงและทำให้ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นตัวละครมีความประพฤติที่ดีและน่ายกย่องมากขึ้น การเทียบเคียงดังกล่าวก็แสดงให้เห็นลักษณะของผู้ชายที่ชื่อ บุษาคามารัก และยืนหยัดในความยุติธรรม ดังตารางสรุปต่อไปนี้

ตารางที่ 5 อุปนิสัยที่ตรงกันข้ามระหว่างตัวละครเอกฝ่ายชายและตัวละครปรปักษ์ในเรื่อง “เกวียนหัก”

แฝง (ตัวละครเอกฝ่ายชาย)	ซิ่น (ตัวละครปรปักษ์)
- ไม่มีเล่ห์เหลี่ยมหรือหลอกลวงผู้ใด	- มีเล่ห์เหลี่ยมไม่น่าไว้วางใจ
- มีรักที่แท้จริง บุษาคามารัก	- ใช้อำนาจเงินเพื่อบังคับให้หญิงที่ตน

แฝง (ตัวละครเอกฝ่ายชาย)	ซีน (ตัวละครปรปักษ์)
	หมายปองแต่งงานด้วยทั้ง ๆ ที่ไม่ได้อักรัก

ตัวอย่างสุดท้าย ตัวละคร “อัน” ในเรื่อง “ศาลเพียงตา”

อันเป็นตัวละครคู่ปรปักษ์ของ “รอ” เพราะอันเป็นผู้ใส่ร้ายว่ารอเป็นโจร จนทำให้รอต้องติดคุก และยังอันฉวยโอกาสตอนที่รอติดคุกบังคับให้ “สร้อย” คนรักของรอแต่งงานกับตน อีกทั้งยังร่วมมือกับผู้มิจฉาชีพและมีอำนาจทางการเงินในท้องถิ่นหลอกลวงแม่ของรอเพื่อยกยอกทรัพย์สินและวางแผนฆ่ามารดาของรอจนเสียชีวิต พฤติกรรมของอันจะเห็นได้ว่าเป็นคนที่ร้ายกาจ มีเล่ห์เหลี่ยม ไม่ซื่อตรง ซึ่งตรงข้ามกับรอที่ไม่มีเล่ห์เหลี่ยมอันทำให้รอไม่ได้รับความยุติธรรมและต้องติดคุกทั้งที่ตนไม่ได้มีความผิด แสดงให้เห็นลักษณะของผู้ชายที่ชื่อ บุษาคามรัก และต่อสู้เพื่อความยุติธรรม ดังตารางสรุปต่อไปนี้

ตารางที่ 6 อุปนิสัยที่ตรงกันข้ามระหว่างตัวละครเอกฝ่ายชายและตัวละครปรปักษ์ในเรื่อง “ศาลเพียงตา”

รอ (ตัวละครเอกฝ่ายชาย)	อัน (ตัวละครปรปักษ์)
- ไม่มีเล่ห์เหลี่ยมหรือหลอกลวงผู้ใด	- มีเล่ห์เหลี่ยมไม่น่าไว้วางใจ
- มีรักที่แท้จริง บุษาคามรัก	- ใช้อำนาจเงินเพื่อบังคับให้หญิงที่ตนหมายปองแต่งงานด้วยทั้ง ๆ ที่ไม่ได้อักรัก
- ต่อสู้เพื่อความยุติธรรม	- ใช้อำนาจข่มเหงรังแกผู้อื่นโดยไม่คำนึงถึงความยุติธรรม

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าไม่ว่าเมื่อใดก็นำเสนอลูกผู้ชายชาวบ้านในแต่ละลักษณะ เช่น ผู้ชายที่ชื่อ บุษาคามรัก ผู้ชายที่ช่วยเหลือผู้อื่นที่เดือดร้อน ต่อสู้เพื่อความยุติธรรมผ่านการสร้างตัวละครคู่

ตรงข้ามแบบปรปักษ์เพื่อให้ผู้อ่านเกิดการเทียบเคียงและช่วยขับเน้นให้ลักษณะลูกผู้ชายในแบบต่าง ๆ เด่นชัดมากขึ้น การสร้างตัวละครคู่ตรงข้ามแบบปรปักษ์จึงเป็นการตอกย้ำว่าลักษณะลูกผู้ชาย ชาวบ้านดังกล่าวเป็นพฤติกรรมในอุดมคติที่น่ายกย่อง เป็นพฤติกรรมที่เหมาะสมกับลูกผู้ชาย

1.2.2.3.2 การสร้างตัวละครเอกฝ่ายหญิงเทียบเคียงกับตัวละครเอกฝ่ายชาย

ไม้ เมืองเดิมได้สร้างตัวละครเอกฝ่ายหญิงให้มีพฤติกรรม และลักษณะนิสัยบางประการที่ตรงข้ามกับตัวละครเอกฝ่ายชาย ทำให้เกิดการเทียบเคียงและขับเน้นตัวละครเอกฝ่ายชายให้เด่นชัดมากขึ้น ตัวอย่างเช่น ตัวละคร “เรียม” ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในนวนิยายเรื่อง “แผลเก่า”

เรียม ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่องแผลเก่า เป็นคนรักของ ขวัญ ครอบครัวของทั้งสองมักมีปัญหากันเสมอ ทั้งสองจึงถูกกีดกัน เรียมถูกนำไปขายในบางกอกเพื่อแยกออกจากขวัญ เมื่อครั้งเรียมอยู่บางกอก ชีวิตของเรียมสุขสบายมากขึ้น ตื่นตาตื่นใจไปกับความทันสมัย วัฒนธรรมต่าง ๆ ของบางกอก หลงคิดไปว่าตนนั้นเป็นสาวบางกอกอย่างแท้จริง และมองว่าบ้านบางกะปิที่ตนเคยมีนายขวัญอยู่นั้นอึดอัด ซัดสน เป็นที่น่าอับอายแก่ตนและไม่คิดจะอยากรับกลับมายังบ้านเกิดของตนเลย จนวันหนึ่งมารดาของเรียมไม่สบาย เรียมจึงต้องจำใจที่จะกลับมายังบ้านบางกะปิอีกครั้ง ครั้นนั้นเรียมได้เจอขวัญ คนรักเก่าของตน เรียมนึกถึงนายขวัญทั้งท่าทีและคำพูด เรียมคิดว่านายขวัญเป็นผู้ชายชาวบ้านที่ล้ำหลังและไม่ทันสมัยเอาเสียเลยด้านขวัญก็ทราบดีว่าเรียมได้เปลี่ยนไปแล้ว แต่ก็ยังพยายามที่จะให้เรียมกลับมาเป็นคนเดิม ขวัญจึงได้นัดเรียมไปยังศาลเจ้าพ่อไทรที่ตนเคยนับถือมาก่อน โดยหวังที่จะให้ศาลเจ้าพ่อไทรช่วยย้าเตือนถึงความหลังที่เคยมีแก่กัน แต่มีเหตุให้เรียมต้องกลับบางกอกก่อนจึงไม่ได้มาตามนัด ซึ่งเรียมก็สบายใจที่จะไม่ต้องเจอนายขวัญที่ศาลเจ้าพ่อไทร แต่อีกใจเรียมก็เห็นใจเพราะทราบดีว่านายขวัญจะต้องเสียใจมากมายแค่ไหน

หลังจากเรียมกลับบางกอกในครั้งนี้ เรียมเริ่มตระหนักได้ว่า ตนคือชาวบางกะปิ ถึงแม้จะได้มาชุกตัวอยู่ในบางกอกแต่เนื้อแท้แล้วตนก็คือชาวบางกะปิ เรียมเริ่มนึกถึงภาพธรรมชาติในท้องนา ท้องทุ่งที่อุดมสมบูรณ์ ความสุขที่หาไม่ได้จากในเมือง เรียมนึกถึงอิสระภาพในบ้านเกิดของตนเอง และเริ่มอึดอัดกับการถูกประคบประหงมและไม่เป็นอิสระจากคุณนายผู้เลี้ยงดูเรียม ขณะนั้นเองมารดาของเรียมเสียชีวิต เรียมจึงตัดสินใจกลับบ้านบางกะปิโดยไม่คิดจะหวนกลับมาถึงบางกอกอีกเลย

เรื่องราวความรักระหว่างขวัญกับเรียมจบลงด้วยโศกนาฏกรรม นายขวัญปลิดชีพตัวเองด้วย เพราะผิดหวังในคนรัก ด้านเรียมก็เสียชีวิตหลังจากกระโดดน้ำเพื่อไปหาร่างนายขวัญที่เสียชีวิต โดย จากเรื่องราวที่ยกตัวอย่างมา จะเห็นได้ว่า เรียม เป็นตัวละครที่มีโอกาสออกเดินทางไปยังท้องถิ่นอื่นที่ไม่ใช่บ้านเกิดเมืองนอนของตน เรียมมีโอกาสได้เห็นความรุ่งเรืองทางวัตถุของชาวบางกอกจนหลงลืม รากเหง้าความเป็นสาวบางกะปิของตน ภาพทุ่งนาท้องน้ำและผืนฟ้าเรียมคิดว่านั้นคือความล้ำหลังไม่ สะดวกสบาย ซึ่งต่างกับนายขวัญที่จมอยู่กับธรรมชาติในท้องถิ่นของตนอย่างไม่คิดที่จะไปไหน และไม่ คิดที่จะเปลี่ยนแปลงตนเอง กลับพอใจที่จะเป็นนายขวัญคนเดิมในบ้านบางกะปิ ความแตกต่างของ ทั้งสองตัวละครในเรื่องนี้ผู้วิจัยสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 7 อุปนิสัยที่ตรงกันข้ามระหว่างตัวละครเอกฝ่ายชายและตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่อง “แผลเก่า”

ขวัญ (ตัวละครเอกฝ่ายชาย)	เรียม (ตัวละครเอกฝ่ายหญิง)
- รักท้องถิ่น	- ลุ่มหลงไปกับความทันสมัยในเมืองกรุง
- บูชาความรัก	- มีจิตใจโลเล ไม่มั่นคงในความรัก

จากตารางจะเห็นได้ว่าตัวละครเรียม กลับคู้เป็นผู้ร้ายที่ทิ้งนายขวัญและบ้านบางกะปิไปและหวังจะชุบตัวเป็นสาวเมืองกรุง ด้านนายขวัญกลับเป็นตัวละครที่ตื่น่าเห็นใจที่ยึดมั่นอยู่กับความรักที่มี ต่อเรียม และความรักและห่วงหาพันท้องถิ่นของตน เรียมจึงเป็นตัวละครคู่ตรงข้ามที่ขั้บแน่นให้ขวัญเป็น ตัวละครที่เป็นผู้ชายที่ทุ่มเทมั่นคงในความรัก และรักท้องถิ่นบ้างเกิดเมืองนอนของตนได้อย่างดี

ตัวอย่างที่ 2 ตัวละคร “โปรย” ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่อง “แสนแสบ”

โปรย เป็นตัวละครที่มีพฤติกรรมและความคิดคล้ายคลึงกับ เรียม โปรยมีนรักคือแผลง ทั้ง สองนับถือศาลพ่อขวัญ แม่เรียม ที่ชาวบ้านได้สร้างศาลไว้เพื่อเป็นที่ระลึก ทั้งสองนับถือในความรัก ของขวัญ เรียม (ในเรื่อง แผลเก่า) พฤติกรรม ความคิดทั้งสองคนจึงมีลักษณะคล้ายกับขวัญ และเรียม คือ แผลงถูกครอบครั้ว โปรยกิดกัน โปรยจำเป็นต้องไปบางกอกตามความประสงค์ของผู้ใหญ่ที่ อยากรจะแย่งทั้งสองออกจากกัน เมื่อครั้งโปรยอยู่บางกอกก็มีความประพฤติและความคิดคล้ายคลึงกับ

เรียมคือ ลุ่มหลงไปกับชื่อเสียง เงินทอง ความรุ่งเรืองในเมืองหลวงจนลืมรากเหง้าของตน โปรยมองความเป็นอยู่ วิถีชีวิต ประเพณีท้องถิ่นบ้านบางกะปิว่าล้าหลัง ไม่ทันสมัย ไม่ถูกใจโปรย แต่กลับยกย่องบางกอกว่าน่าอยู่ ทันสมัย และรุ่งเรือง

วันหนึ่งโปรยถูกชายบางกอกหลอกลวงเรื่องความรัก โปรยเจ็บช้ำน้ำใจมาก จึงไปรับหมั้นหมายกับชายอีกคนหนึ่งซึ่งก็พบความจริงว่าชายคนนั้นไม่จริงใจกับโปรย โปรยเข้าใจจากชาวบางกอกถึงสองครั้ง ซอกเข้าใจจนต้องกลับมายังบ้านเกิดของตน โปรยสำนึกว่าตนนั้นคิดผิดพร้อมทั้งถอนคำสาบานที่ศาลเจ้าขวัญที่ตนเคยสาบานว่าจะไม่เปลี่ยนใจจากเพลง สุดท้ายแล้วทั้งสองก็กลับมารักกัน แผลงให้ก่อภัยโปรย โปรยสำนึกผิดและกลับใจ อยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข

พฤติกรรมของ โปรย แสดงให้เห็นถึงความลุ่มหลงไปกับวัตถุนิยม ความทันสมัยในเมืองกรุงจนหลงลืมท้องถิ่นบ้านเกิดเมืองนอน โปรยจึงได้รับบทเรียนด้วยการถูกหลอกลวงจากชายบางกอกถึงสองครั้งจนต้องกลับมายังบ้านเกิดของตนในที่สุด ซึ่งแตกต่างกับ แผลง ที่มั่นคงในรัก รักท้องถิ่นของตน มีความหวัง เชิดชู และภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน โดยพฤติกรรมของโปรยช่วยขับเน้นให้ความรักท้องถิ่นและการบูชาความรักของแผลงนั้นชัดเจนมากขึ้น ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 8 อุปนิสัยที่ตรงกันข้ามระหว่างตัวละครเอกฝ่ายชายและตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่อง “แสนแสบ”

แผลง (ตัวละครเอกฝ่ายชาย)	โปรย (ตัวละครเอกฝ่ายหญิง)
- รักท้องถิ่น	- ลุ่มหลงไปกับความทันสมัยในเมืองกรุง
- บูชาความรัก	- มีจิตใจโลเล ไม่มั่นคงในความรัก

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า ไม้ เมืองเดิมได้สร้างตัวละครเอกฝ่ายหญิงให้มีพฤติกรรมและนิสัยบางประการที่ตรงข้ามกับตัวละครเอกฝ่ายชายเพื่อยกย่องพฤติกรรมและนิสัยนั้น ๆ ของตัวละครเอกฝ่ายชายว่าเป็นสิ่งที่ดี ซึ่งจะเห็นได้ว่าตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่ยกตัวอย่างมาจะเป็นตัวละครที่ไม่มั่นคงในความรักและเป็นผู้ลุ่มหลงไปกับแสงสีของเมืองจนหลงลืมธรรมชาติในท้องถิ่น การสร้างคู่ตรงข้ามของพฤติกรรมดังกล่าวช่วยตอกย้ำให้เห็นว่าไม้ เมืองเดิมเป็นผู้ยกย่องคุณค่าของชนบท คุณค่าของ

ความงามในจิตใจ มากกว่าคุณค่าของเงินตรา อันเป็นชุดอุดมการณ์ที่สัมพันธ์กับลักษณะลูกผู้ชาย ชาวบ้านในวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิม การสร้างตัวละครเอกฝ่ายชายและตัวละครเอกฝ่ายหญิงให้มีความตรงข้ามดังที่ยกตัวอย่างมา

สรุปได้ว่า ไม้ เมืองเดิม นำเสนอลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้านในแต่ละลักษณะผ่านการสร้างตัวละครคู่ตรงข้ามแบบปรปักษ์ที่มีลักษณะนิสัยที่ตรงข้ามหรือขัดแย้งกันเพื่อขับเน้นให้เห็นลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้านว่าเป็นพฤติกรรมที่เหมาะสมกับที่เป็นลูกผู้ชาย อีกทั้งยังเป็นพฤติกรรมที่น่ายกย่องชื่นชม

ด้านการสร้างตัวละครเอกฝ่ายหญิงให้มีพฤติกรรมและนิสัยบางประการที่ตรงข้ามกับตัวละครเอกฝ่ายชายกลวิธีนี้ส่งผลให้พฤติกรรมและนิสัยบางประการของตัวละครเอกฝ่ายชายโดดเด่น ซึ่งจะเห็นได้ว่าตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่ยกตัวอย่างมาจะเป็นตัวละครที่ไม่มั่นคงในความรักและปั่นผู้ลุ่มหลงไปกับแสงสีของเมืองจนหลงลืมธรรมชาติในท้องถิ่น การสร้างคู่ตรงข้ามของพฤติกรรมดังกล่าวช่วยตอกย้ำให้เห็นว่าไม้ เมืองเดิมเป็นผู้ยกย่องคุณค่าของชนบท คุณค่าของความงามในจิตใจ มากกว่าคุณค่าของเงินตรา อันเป็นชุดอุดมการณ์ที่สัมพันธ์กับลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้านในวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิม

2. กลวิธีการนำเสนอลูกผู้ชายชาวบ้านผ่านการใช้ภาษา

คำพูดหรือข้อเขียนที่คนเราใช้กันอยู่จริงนั้นมีความหมายและปรากฏสัมพันธ์กันไปมากกว่าเพียงประโยคประโยคเดียว แต่คำพูดหรือข้อเขียนที่เราใช้กันจริงนั้นจะเป็นประโยคที่ร้อยเรียงเป็นข้อความต่อเนื่องกลายเป็นตัวบทหนึ่ง ๆ ตัวบทหนึ่งตัวบทจะเกิดจากการประกอบสร้างของบริบททางสังคมและการเมือง ที่สื่อไปถึงผู้อ่านผ่านภาษา ภาษาจึงมีความสำคัญกับ “สาร” ที่ผู้เขียนจะส่งมาถึงผู้อ่านอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ (กฤษดาวรรณ หงส์ลดาธรมภ์ และจันทิมา เอี่ยมานนท์, 2549: 6-9) การศึกษาทางด้านการใช้ภาษาจึงทำให้ทราบลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้านในวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิม โดยจากการศึกษาพบว่าไม้ เมืองเดิมใช้ภาษาเพื่อนำเสนอลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้านผ่าน และการใช้ภาพพจน์ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 การใช้ประโยชน์เพื่อนำเสนอลูกผู้ชายชาวบ้าน

ไม้ เมืองเดิมได้ใช้ประโยชน์เพื่อนำเสนอลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้านทั้งประโยชน์ที่แสดงความเป็นเหตุเป็นผล ประโยคเงื่อนไข และประโยคขัดแย้งเพื่อนำเสนอลูกผู้ชายชาวบ้าน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1.1 การใช้ประโยชน์แสดงความเป็นเหตุเป็นผล

ไม้ เมืองเดิมใช้ประโยชน์แสดงความเป็นเหตุเป็นผลเพื่ออธิบายพฤติกรรม ความคิด ทศนคติ หรือเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับตัวละครเอกฝ่ายชายที่เป็นเหตุเป็นผลและสัมพันธ์กันตลอดทั้งเรื่อง เพื่อแสดงให้เห็นความสมจริงของเหตุและผลดังกล่าว ตัวอย่างเช่น

เจ้าพี่เร่ ทั้งน้ำใจและฝีมือกล้านั้น ควรจะเป็นเหนือเป็นเจ้าทุ่งบ้านลือนามยิ่งกว่า
เหล่านักเลงที่คุดอวดกัน (ไม้ เมืองเดิม, 2512ข: 77)

จากตัวอย่าง ประโยคแสดงความเป็นเหตุคือ “เจ้าพี่เร่ ทั้งน้ำใจและฝีมือกล้านั้น” แสดงให้เห็นว่า “เร่” ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่อง “เสือทุ่ง” ที่มีฝีมือการต่อสู้และมีน้ำใจ ซึ่งหมายถึงเสียใจคนที่กล้าหาญ สาเหตุนี้แสดงให้เห็นผลคือ “ควรจะเป็นเหนือเป็นเจ้าทุ่งบ้านลือนามยิ่งกว่าเหล่านักเลงที่คุดอวดกัน” คุณสมบัติดังกล่าวเหมาะสมที่จะเป็น “เจ้าทุ่ง” ที่คุ้มครองและเป็นที่นับถือของชาวบ้านมากกว่าพวกผู้ชายที่เป็นนักเลงที่คุดอวดฝีมือกันแต่ไม่ได้มีฝีมืออย่างที่พูด ประโยคดังกล่าวแสดงให้เห็นภาพของลูกผู้ชายที่กล้าหาญ และผู้ชายที่รักษาคำพูดที่พูดจริงและกระทำจริงตามที่พูด ซึ่งจากประโยคดังกล่าวจะเห็นได้ว่าผู้ชายที่กล้าหาญและเป็นคนพูดจริงทำจริงจะถูกยกย่องและชื่นชมว่าเป็นพฤติกรรมที่สมควรมีอำนาจเหนือกว่าชายอื่น คือ เหมาะสมที่จะเป็นเจ้าเหนือทุ่ง แสดงให้เห็นความเป็นเหตุเป็นผลกันเพื่อใช้สนับสนุนว่าตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นผู้ชายที่กล้าหาญ

นอกจากนี้แล้วจากประโยค “ควรจะเป็นเหนือเป็นเจ้าทุ่งบ้านลือนามยิ่งกว่าเหล่านักเลงที่คุดอวดกัน” อนุมานได้ว่า ผู้ชายที่เป็นนักเลงที่มักคุดอวดในเรื่องฝีมือการต่อสู้หรือความกล้าของตนนั้นไม่ใช่คนที่ควรยกย่อง แสดงให้เห็นว่าสังคมชนบทนั้นให้ความสำคัญกับการพูดและการกระทำของผู้ชาย โดยผู้ชายที่ควรได้รับการชื่นชมควรเป็นผู้ชายที่ไม่คุดอวด ไม่พูดจาเพื่อเจ้อเกินจริง และทำมากกว่าพูด ดังนั้นประโยคดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นลักษณะลูกผู้ชายที่กล้าหาญและผู้ชายที่รักษาคำพูด

ได้อีกด้วย เนื่องจากการพูดจริงทำจริงก็แสดงให้เห็นการให้ความสำคัญของคำพูดและไม่พูดโอ้อวดเกินจริง

“กุให้เขียนนี้ก็เพราะกุเห็นว่าเราทำวัวเขาหาย” (ไม้ เมืองเดิม, 2554ก: 54-55)

จากตัวอย่างเป็นประโยคจากนวนิยายเรื่อง “ข้าเก่า” ประโยค “เราทำวัวเขาหาย” เป็นประโยคแสดงความเป็นเหตุ ที่ส่งผลให้เกิดเหตุการณ์ที่ตามมาคือ “ยอมให้เขียน” เพื่อทำโทษ ประโยคดังกล่าวเป็นตอนที่ “แพร” กล่าวกับเพื่อนที่เป็นทาสเช่นตนว่า แพรนั้นยอมให้ “บุญมา” ผู้เป็นเจ้านายนั้นทำโทษด้วยการเขียนตี เพราะแพรเห็นว่าตัวเองมีความผิดคือ ทำฝูงวัวที่ของพันเหลื่อหายไปเพราะแอบปีบหลับ ประโยคดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าแพรเป็นผู้ชายที่กล้ายอมรับในความผิดของตน จึงยอมรับผิดและยอมรับโทษแต่โดยดี

“ข้าพเจ้านี้เป็นทหารสมเด็จพระพุทธเจ้าเหนือหัวมาศึกมิได้คิดแก่การใดซึ่งจักย่อท้อ นิ่งเมื่อคุมโขลงช้างเขลยมานี้ก็หาใจจักเก็บไปเลี้ยงเป็นสมบัติตัวได้ไม่ ต้องเป็นสมบัติแผ่นดิน มิได้ประโยชน์ตัวเลย แม้จักผิดถูกประการใดและเมื่อผู้ใดแก้แล้วหาญมาชิงฉะนี้ ข้าพเจ้าก็ต้องรบสู้ เพื่อป้องกันพระราชทรัพย์และเกียรติแผ่นดิน และศักดิ์ทหาร...” (ไม้ เมืองเดิม, 2554ค: 925)

จากตัวอย่าง ประโยค “ เมื่อผู้ใดแก้แล้วหาญมาชิง (ช้างเขลย) ฉะนี้ ” เป็นประโยคแสดงความเป็นเหตุ ที่ส่งผลให้เกิดเหตุการณ์ที่ตามมาคือ “ข้าพเจ้าก็ต้องรบสู้เพื่อป้องกันพระราชทรัพย์และเกียรติแผ่นดิน และศักดิ์ทหาร” ประโยคดังกล่าวเป็นคำพูดของเสมา เสมมาได้ออกรบและชนะ จึงนำช้างเขลยกลับมา แต่หมวดขันผู้เป็นคู่อริของเสมากลับมาดักเพื่อชิงช้างเขลย เสมมาจึงกล่าวว่าตนต้องต่อสู้เพื่อปกป้องสมบัติของแผ่นดิน ปกป้องเกียรติของพระเจ้าแผ่นดิน และปกป้องยศศักดิ์ของตน จากตัวอย่าง ประโยคนี้แสดงให้เห็นว่าเสมมาเป็นผู้ชายที่รู้จักหน้าที่ เมื่อมีคนชิงก็ต้องสู้รบตามหน้าที่ อีกทั้งการต่อสู้เพื่อปกป้องทรัพย์สินแผ่นดินยังแสดงให้เห็นว่าเสมมาเป็นผู้ชายที่รักและห่วงหาชนชาติบ้านเมืองอันรวมไปถึงทรัพย์สมบัติแผ่นดิน

“...ขึ้นชื่อว่าทหารไทยแล้วชาติก็ต้องเรียกพึ่งเรียกใช้ เพราะว่าผู้หญิงอิสตรีและลูกเล็ก เด็กอ่อนตลอดทั้งผู้แก่ถึงเฒ่า แม้ท่านมิใช่โคตรญาติก็ย้งนำหวงมากนัก...” (ไม้ เมืองเดิม, 2554 ค: 1813)

จากตัวอย่างเป็นประโยคจากนวนิยายเรื่อง “ขุนศึก” ประโยค “เพราะว่าผู้หญิงอิสตรีและลูกเล็กเด็กอ่อนตลอดทั้งผู้แก่ถึงเฒ่า แม้ท่านมิใช่โคตรญาติก็ยังมีหน้าหวังมากนัก” เป็นประโยคแสดงความ เป็นเหตุ กล่าวคือ เนื่องจากผู้หญิง เด็กเล็ก และผู้เฒ่าผู้แก่ ถึงแม้จะไม่ใชญาติกัน แต่เสมาก็ยังเป็นหวัง เมื่อเป็นหวังผู้คนดังกล่าวแล้ว ทำให้เกิดผลตามมาก็คือ “(ขึ้นชื่อว่าทหารไทยแล้ว) ชาตาก็ต้องเรียกพึ่ง เรียกใช้” เสมาในฐานะเป็นทหารไทยจึงต้องปกป้องผู้คนในประเทศเพื่อรับใช้ชาติ

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่าเสมาเป็นผู้ชายที่ดูแลและช่วยเหลือผู้อื่นที่เดือดร้อนจากศึก สงคราม ในฐานะผู้ชายที่มีหน้าที่มีหน้าที่ดูแลปกป้องผู้หญิงหรือผู้คนที่ไม่สามารถดูแลตัวเองได้ อีกทั้ง ยังแสดงให้เห็นว่าเสมาเป็นผู้ชายที่รักและห่วงหาอาทรบ้านเมือง เมื่อบ้านเมืองเดือดร้อนก็พร้อมที่จะ ปกป้องบ้านเมืองอย่างสุดความสามารถ ประโยคแสดงความ เป็นเหตุเป็นผลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึง ความรักชาติและลักษณะผู้ชายที่ช่วยเหลือผู้อื่นที่เดือดร้อนของเสมาได้ชัดเจน

2.1.2 การใช้ประโยคแสดงเงื่อนไข

คือการสร้างประโยคเพื่อแสดงความเป็นเงื่อนไขระหว่างแต่ละประโยคย่อย เป็นประโยคที่แสดงว่าเหตุการณ์หรือสภาพบางอย่างจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีเหตุการณ์หรือ สภาพบางอย่าง เป็นเงื่อนไขกำหนด หรือตัวแปร ตัวอย่างเช่น

“ชาตินักเลงเมื่อพูดแล้วไม่รับก็ไม่ใช่คน...” (ไม้ เมืองเดิม, 2512ก: 284)

จากตัวอย่างเป็นประโยคจากนวนิยายเรื่อง “ลมตะเภา” อธิบายได้ว่า เงื่อนไขของประโยคค นี้นี้คือ ถ้าลูกผู้ชายไม่รักษาคำพูด ก็จะส่งผลให้เกิดเหตุการณ์ที่ตามมาคือ ผู้ชายคนนั้นก็ไม่ได้ถือว่าเป็น ลูกผู้ชาย อธิบายเพิ่มเติมได้ว่า ประโยคดังกล่าวเป็นตอนที่ “ภูหิน” กล่าวถึงลูกผู้ชายชาตินักเลงไว้ว่า หากเป็นลูกผู้ชายจริง เมื่อพูดสิ่งใดแล้วควรรักษาคำพูดของตน พูดสิ่งใดก็ควรปฏิบัติเช่นที่พูด หากแต่ ผู้ชายที่ไม่รักษาคำพูดนั้น “ก็ไม่ใช่คน” อันหมายถึง “ไม่ใช่ลูกผู้ชาย” ดังนั้น ผู้ชายจะไม่ใช่ลูกผู้ชายก็ ต่อเมื่อไม่รักษาคำพูด แสดงให้เห็นถึงทัศนะของภูหินที่ว่าลูกผู้ชายที่แท้จริงควรต้องรักษาคำพูด ทัศนะ ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าลูกผู้ชายควรรักษาคำพูดของตน หากพูดสิ่งใดไปก็ควรปฏิบัติเช่นที่พูด

“อีแวอเอ๋ย จบทุ่งนาแค้นนี้แล้วผิดมีง ภูก็หารักใคร่อีกไม” (ไม้ เมืองเดิม, 2554จ: 38)

จากตัวอย่างเป็นประโยคจากนวนิยายเรื่อง “หนามยอก-หนามบ่ง” อธิบายได้ว่า เงื่อนไขของประโยคนี้คือ ถ้าทุ่งนาแค้นนี้ไม่มีแ้ว หรือ ถ้าคนรักของงไม่ใช่แ้ว ก็จะส่งผลให้เกิดเหตุการณ์ที่ตามมาคือ งจะขออยู่คนเดียวโดยไม่รักใคร่อีก อธิบายเพิ่มเติมได้ว่า ประโยคดังกล่าวเป็นตอนที่ “ง” กล่าวกับ “แ้ว” คนรักของตนว่า ในหมู่บ้านทุ่งนาแค้นนี้ ถ้าหากไม่มีแ้วแล้ว งก็จะไม่มีทางรักใคร่ได้อีก แม้ว่าความจริงแล้วหากงไม่ได้รับรักแ้ว งก็สามารถรักหญิงคนอื่นได้ แต่งยังยืนยันที่จะรักแ้วเพียงผู้เดียว การแสดงต้องการอย่างแข็งขันของงนั้นแสดงให้เห็นว่างเป็นผู้ชายที่บูชาความรักยอมที่จะอยู่อย่างโดดเดี่ยวเดียวดาย ดีกว่าที่จะทำใจให้รักผู้อื่นที่ไม่ใช่คนรักของตน ประโยคเงื่อนไขดังกล่าวแสดงให้เห็นลักษณะของผู้ชายที่บูชาความรักของงได้อย่างชัดเจน

“ถ้าหากไม่ได้เจ้าสามเกลอชุดนี้เป็นเพื่อนคู่ทุกข์คู่สนทนาแล้ว เจ้าไผ่ก็น่าจะเหงาใจตาย” (ไม้ เมืองเดิม, 2521: 16)

จากตัวอย่าง อธิบายได้ว่า เงื่อนไขของประโยคนี้คือ ถ้าไผ่ไม่มีเพื่อนทั้งสามคนนี้ ก็จะส่งผลให้เกิดเหตุการณ์ที่ตามมาคือ ไผ่คงจะเหงาใจและอยู่อย่างโดดเดี่ยว อธิบายเพิ่มเติมได้ว่า ประโยคดังกล่าว ไม้ เมืองเดิมได้บรรยายถึงความรู้สึกของ “ไผ่” ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่อง “สาวชะโงก-เสือข้าม” ที่มีต่อเพื่อนทั้งสามคน เป็นเหตุการณ์ตอนที่ “ผ่น” บิดาของไผ่ได้เสียชีวิตลงและ “อ้อน” คนรักของไผ่ต้องแต่งงานกับชายอื่น การสูญเสียดังกล่าวทำให้ไผ่เสียใจเป็นอย่างมาก โดยถ้าไผ่ไม่ได้เพื่อนทั้งสามคนนี้ปลอบใจ ไผ่ก็คงรู้สึกโดดเดี่ยวยิ่งไปกว่านี้ การใช้ประโยคเงื่อนไขเพื่อแสดงความรู้สึกของไผ่ที่มีต่อเพื่อนดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าไผ่เป็นผู้ชายที่ให้ความสำคัญกับมิตรสหายได้เป็นอย่างดี

“บ้านเมืองนี้ไทยเป็นเจ้าของบ้าน เมื่อเพื่อนหงสาวดีมาเยือนเราด้วยดาบ เราก็คต้องรับแขกด้วยดาบ” (ไม้ เมืองเดิม, 2554ข: 292-29)

จากตัวอย่างเป็นประโยคจากนวนิยายเรื่อง “บางระจัน” อธิบายได้ว่า เงื่อนไขของประโยคนี้คือ ถ้าหงสาวดีมารุกรานกรุงศรีอยุธยา ก็จะส่งผลให้เกิดเหตุการณ์ที่ตามมาคือ พวกเราชาวกรุงศรีอยุธยาก็จะต้องต่อสู้ อธิบายเพิ่มเติมได้ว่า เป็นประโยคที่เสมากล่าวให้ปลุกใจทหารเมื่อครั้งออกรบกับหงสาวดี เสมากล่าวว่าในฐานะที่เราเป็น “เจ้าของบ้าน” คือเป็นชาวกรุงศรีอยุธยา เมื่อมีผู้มารุกราน “บ้าน” ของเรา ก็มีควรที่จะปล่อยให้ถูกรุกราน ต้องต่อสู้เพื่อบ้านเมืองของเรา

การเปรียบเทียบกับกรุงศรีอยุธยาเป็น “บ้าน” และชาวกรุงศรีอยุธยารวมถึงทหารเช่นเสมานั้นคือ “สมาชิกภายในบ้าน” แสดงให้เห็นว่า เสมากมีความรักและหวงแหนบ้านเมืองของตนเสมือนเป็น

บ้านเมืองเป็นครอบครัวของตน การเปรียบเทียบดังกล่าวช่วยขบขันให้เห็นว่าเสมาเป็นผู้ชายที่รักชาติ บ้านเมือง อีกทั้งการสร้างประโยคที่แสดงให้เห็นว่า ถ้ามีผู้รุกรานมาทำศึกกับบ้านเมืองของเรา เราก็ควรที่จะทำศึกโต้ตอบ ไม่ควรที่จะอยู่เฉยๆ ก็ยังแสดงให้เห็นว่าเสมาเป็นผู้ชายที่กล้าหาญ ไม่เกรงกลัวอันตรายจากศึกสงครามแต่อย่างใด ประโยคดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นว่าเสมาเป็นลูกผู้ชายที่รักชาติ บ้านเมืองและเป็นลูกผู้ชายที่กล้าหาญ

“ให้อีกสักร้อยชั่งมยิ่งกว่าหงส์ทองหรือนางฟ้า และเมื่อนางไหนมันชนะใจأيหลวง เพียงแต่ให้เขวไปคิดรักเท่านั้น พระพุทธรูปก็จงสวีสลาสเสด็จไปเส้อมไป อย่าได้คุ้มเกรงรักษาพี่เลย” (ไม้ เมืองเดิม, 2538ก: 81)

จากตัวอย่างเป็นประโยคจากนวนิยายเรื่อง “กลางเพลิง” อธิบายได้ว่า เจื่อนใจของประโยคนี้คือ ถ้าลูกผู้ชายไม่รักษาคำพูด ก็จะส่งผลให้เกิดเหตุการณ์ที่ตามมาคือ ผู้ชายคนนั้นก็ไม่ใช่ถือว่าเป็นลูกผู้ชาย อธิบายเพิ่มเติมได้ว่า ประโยคดังกล่าวเป็นตอนที่ “หลวง” กล่าวสาบานรักกับ “รำพึง” คนรักของตนว่า ต่อให้มีผู้หญิงที่สวยราวกับนางฟ้าอีกสักร้อยคนและมีหญิงที่พอจะทำให้จิตใจของหลวงหวนไหวไป หลวงก็ขอให้อำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่หลวงนับถือจงเส้อมไป ไม่สามารถคุ้มครองหลวงได้เหมือนเดิม การกล่าวให้คำสัญญาสาบานโดยนำเอาความปลอดภัยของตนเองมาเป็นเงื่อนไขในการสาบานรัก แสดงให้เห็นว่าหลวงเป็นผู้ชายที่บูชาความรักยิ่งกว่าชีวิต ประโยคเจื่อนใจแสดงการสาบานรักดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นถึงผู้ชายที่บูชาความรักของหลวงได้เป็นอย่างดี

2.1.3 การใช้ประโยคขัดแย้ง

เป็นการสร้างประโยคเพื่อแสดงความขัดแย้งระหว่างประโยคย่อยสองประโยค เพื่อขบขันประโยคใดประโยคหนึ่งให้เด่นชัดขึ้น ตัวอย่างเช่น

“ปากท้องพี่น้องจะอดสัก 4-5 มื้อก็ไม่ใช่ไร แต่เพื่อนต้องให้ลูกกินนมไม่ใช่อิมท้องแต่คนเดียว” (ไม้ เมืองเดิม, 2542ข: 32)

จากตัวอย่างเป็นประโยคจากนวนิยายเรื่อง “รอยไถ” เป็นตอนที่ลือยอมอดอาหารเพื่อให้เพื่อนได้กินอิม เมื่อเพื่อนเห็นลือทำเช่นนั้นจึงถามลือว่าทำไมจึงอดข้าว ลือจึงตอบว่า “ปากท้องพี่น้องจะอดสัก 4-5 มื้อก็ไม่ใช่ไร” เป็นประโยคที่ “ลือ” กล่าวกับ “บัวเพื่อน” ภรรยาของตนเพื่อแสดงให้เห็นความคิดของตนว่าถึงแม้ตนจะต้องอดข้าวอยู่หลายมื้อก็สามารถอดได้ “แต่เพื่อนต้องให้ลูกกินนมไม่ใช่

อิมต้องคนเดียว” ลือคิดว่าสำหรับเพื่อนนั้นเพื่อนไม่ได้อื่นเพื่อตัวเพื่อนคนเดียว แต่ต้องอื่นเพื่อลูกที่จะต้องให้หม่อมอีกด้วย ความขัดแย้งของสองประโยคย่อยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าลือสามารถเสียสละเพื่อครอบครัวได้โดยไม่คำนึงถึงตัวเอง ซึ่งความเสียสละดังกล่าวทำให้เห็นว่าลือเป็นผู้ชายที่รักและดูแลครอบครัวของตนได้แม้จะมีความเป็นอยู่ที่แร้นแค้นมากเพียงใดก็ตาม

แม้มันจะใจเหี้ยมเกินชาย แต่มันก็มีรักแท้ในเจ้า (ไม้ เมืองเดิม, 2554จ: 17)

จากตัวอย่างเป็นประโยคจากนวนิยายเรื่อง “หนามยอก-หนามบ่ง” แสดงให้เห็นความขัดแย้งระหว่างประโยค “แม้มันจะใจเหี้ยมเกินชาย” ที่ “แหว” กล่าวถึง “ธง” ตัวละครเอกฝ่ายชายที่เป็นคนรักของตนไว้ว่า ธงเป็นผู้ชายที่จิตใจเด็ดเดี่ยว เป็นผู้ชายที่ตัดสินใจเด็ดขาดจึงทำให้ดูดุร้ายเกินผู้ชายด้วยกัน “แต่มันก็มีรักแท้ในเจ้า” แหวเห็นว่าถึงแม้ธงจะดูดุร้าย แต่ธงกลับรักและจริงใจต่อแหวเพียงคนเดียว เป็นความอ่อนโยนในจิตใจของธงที่แหวสามารถรับรู้ได้ การแสดงความขัดแย้งดังกล่าวแสดงให้เห็นความทุ่มเทและจริงใจที่ธงมีต่อแหว มีส่วนช่วยขับเน้นความรักที่ธงมีต่อแหวให้โดดเด่นมากขึ้น เพื่อนำเสนอลักษณะของผู้ชายที่บูชาความรักของธง

ออกหลวงโงมผู้แก้วหาญผู้หนุ่มหาญช่างตีเหล็กตระกูลตำมถือตัว แต่หากฝีมือนั้นลือ
เลื่องทั่วทวาราวดีศรีอยุธยาหาติลกนพรัตน์ราชธานี และเหล่าเมืองขึ้นทั้งหลายแล้ว มันแสน
ไกลถึงตองอูและราชอาณาจักรหงสาวดีก็พรันนกว่าขุนศึก (ไม้ เมืองเดิม, 2554ค: 1317)

จากตัวอย่างเป็นประโยคจากนวนิยายเรื่อง “ขุนศึก” เป็นประโยคแสดงให้เห็นความขัดแย้งระหว่างประโยค “ออกหลวงโงมผู้แก้วหาญผู้หนุ่มหาญช่างตีเหล็กตระกูลตำมถือตัว” ที่ไม้ เมืองเดิมบรรยายถึง “เสมา” ที่อยู่ในตำแหน่งออกหลวง เสมาเป็นผู้ชายที่กล้าหาญ องอาจ เสมาเป็นผู้ชายที่ไม่ถือตัวที่เป็นเพียงช่างตีเหล็กที่ไม่ได้อยู่ในตระกูลที่สูงส่ง “แต่หากฝีมือนั้นลือเลื่องทั่วทวาราวดีศรีอยุธยาหาติลกนพรัตน์ราชธานี และเหล่าเมืองขึ้นทั้งหลายแล้ว มันแสนไกลถึงตองอูและราชอาณาจักรหงสาวดีก็พรันนกว่าขุนศึก” แต่ฝีมือของเสมานั้นไม่ได้ต่ำต้อยเหมือนชาติกำเนิด แต่กลับมีฝีมือในการสู้รบจนเป็นที่เลื่องลือทั้งกรุงศรีอยุธยาตลอดจนเมืองขึ้น และไกลไปถึงตองอู หงสาวดีอันเป็นเมืองคู่ศัตรูของกรุงศรีอยุธยาในขณะนั้น การเสนอความขัดแย้งระหว่างประโยคแรกที่มีสาระสำคัญคือ เสมามีชาติกำเนิดที่ต่ำต้อยต่ำ กับประโยคที่สองที่มีสาระสำคัญคือ เสมามีฝีมือเป็นที่เลื่องลือไปไกล ทำให้ความฝีมือในการต่อสู้ของเสมานั้นโดดเด่นมากขึ้น การใช้ประโยคแสดงความขัดแย้งดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นว่าเสมาเป็นผู้ชายที่มีฝีมือการต่อสู้

“ด้วยข้าพเจ้านี้เป็นตะพุ่นไพร่หลวง ก็ย่อมจะถูกกะเกณฑ์ได้ตามชอบตามใจ แต่หากมานึกเสียว่าตัวนี้เกิดมาเป็นชายชาติหนึ่งในแผ่นดินท่าน ถึงจะมีได้ความชอบตอบแทนก็จะขอฝากฝีมือไว้ให้ตระหนักแก่ข้าศึกว่านี่ทหารไทย ... ” (ไม้ เมืองเดิม, 2554ค: 1572)

จากตัวอย่างเป็นประโยคจากนวนิยายเรื่อง “ขุนศึก” เช่นกัน เป็นประโยคแสดงให้เห็นความขัดแย้งระหว่างประโยคที่เสมากล่าวเมื่อครั้งถูกลงโทษให้ไปเป็นตะพุ่นว่า “ด้วยข้าพเจ้านี้เป็นตะพุ่นไพร่หลวง ก็ย่อมจะถูกกะเกณฑ์ได้ตามชอบ” เสมากล่าวว่าตนนั้นเป็นตะพุ่น จะต้องถูกเกณฑ์ไปทำอะไรก็ได้ แม้จะถูกเกณฑ์ไปรบแล้วได้ชัยชนะกลับมา เสมาก็จะไม่ได้รับยศหรือตำแหน่งใด ๆ ยังคงต้องเป็นตะพุ่นเช่นเดิม “แต่หากมานึกเสียว่าตัวนี้เกิดมาเป็นชายชาติหนึ่งในแผ่นดินท่าน ถึงจะมีได้ความชอบตอบแทนก็จะขอฝากฝีมือไว้ให้ตระหนักแก่ข้าศึกว่านี่ทหารไทย” แต่ว่าเสมาคิดว่าตัวเองนั้นถือกำเนิดมาเป็นผู้ชายในแผ่นดินกรุงศรีอยุธยาแล้ว แม้จะถูกเกณฑ์ไปรบแต่ไม่ได้ความดีความชอบก็เต็มใจออกรบ เพราะอยากฝากชื่อเสียงไว้ให้ผู้อื่นได้กล่าวขานว่าเสมาได้มีโอกาสเป็นทหารไทยเพื่อปกป้องชาติบ้านเมือง ให้สมกับเกิดมาเป็นลูกผู้ชาย ความขัดแย้งกันระหว่างประโยคแรกที่มีสาระสำคัญคือ การถูกเกณฑ์ไปรบโดยไม่ได้ยศหรือชื่อเสียงกลับมาเพราะเป็นตะพุ่น กับสาระสำคัญในประโยคที่สองคือ เสมาเต็มใจไปรบเพราะอยากให้ได้ชื่อว่าเป็นลูกผู้ชายชาติไทย ความขัดแย้งระหว่างสองประโยคดังกล่าวช่วยชี้ให้เห็นว่าเสมาเป็นผู้ชายที่มีความรักชาติบ้านเมือง พร้อมทั้งจะทำประโยชน์เพื่อบ้านเมืองโดยไม่หวังผลตอบแทน แสดงให้เห็นลักษณะของผู้ชายที่รักท้องถิ่น รักชาติบ้านเมืองของเสมา

“...หมื่นช่างตีเหล็กนั้น ผีจะนับกตัญญูก็กตัญญูยิ่งแต่ไหนแต่ไรมา แม้จักเป็นหมื่นแล้ว ก็ยังกราบไหว้เคารพพระคุณท่านโดยสม่ำเสมอ หาได้มีโอหังแม้แต่น้อยหนึ่งไม่...” (ไม้ เมืองเดิม, 2554ช: 542)

จากตัวอย่างที่ไม้ เมืองเดิมนิพนธ์ถึง “เสมา” ว่าเป็นผู้ชายที่มีความกตัญญูแต่ไหนแต่ไรไม้ เมืองเดิมได้สร้างความขัดแย้งระหว่างประโยค “แม้จักเป็นหมื่นแล้ว” ที่กล่าวว่าแม้ตอนนี้เสมาจะมีตำแหน่งเป็นหมื่นศึกอาสา “ก็ยังคงกราบไหว้เคารพพระคุณท่านโดยสม่ำเสมอ หาได้มีโอหังแม้แต่น้อยหนึ่งไม่” แต่เสนานั้นก็ยังคงเป็นผู้ชายที่นอบน้อม ให้ความเคารพที่มีพระคุณกับเสมาอยู่เสมอ ยังคงกตัญญูอยู่เช่นเดิม ไม่ได้วางตัวโอหังหรือหลงไปกับชื่อเสียงเกียรติยศของตนแต่อย่างใด ความขัดแย้งดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าเสมาเป็นผู้ชายนอบน้อม และมีความกตัญญูเสมอต้นเสมอปลาย

สรุปได้ว่า ไม้ เมืองเดิมได้ใช้ประโยคในหลายรูปแบบทั้งประโยคแสดงความเป็นเหตุเป็นผล ประโยคแสดงเงื่อนไข และประโยคแสดงความขัดแย้งเพื่อนำเสนอลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้านในหลาย ลักษณะแตกต่างกันไป

ด้านการใช้ประโยคแสดงความเป็นเหตุเป็นผล ไม้ เมืองเดิมเดิมมักใช้เพื่ออธิบายสาเหตุ และ เน้นย้ำผล เพื่อรองรับพฤติกรรมของตัวละครเอกฝ่ายชายว่าพฤติกรรมเหล่านั้นเป็นพฤติกรรมที่มี สมเหตุสมผล มิได้เกิดขึ้นด้วยอารมณ์หรือความรู้สึกชั่ววูบ ส่งผลให้พฤติกรรมของตัวละครน่าเชื่อถือ มากยิ่งขึ้น ไม้ เมืองเดิมได้ใช้รูปแบบประโยคดังกล่าวในหลายลักษณะ

ด้านการประโยคแสดงเงื่อนไขพบว่า ไม้ เมืองเดิมมักใช้ในการนำเสนอลักษณะลูกผู้ชายที่ บูชาความรัก โดยจะใช้ประโยคเงื่อนไขในตอนที่ตัวละครเอกฝ่ายชายให้คำสัญญา หรือสาบานรัก เพื่อทำให้ลักษณะของลูกผู้ชายที่บูชาความรักนั้นโดดเด่นขึ้น

ด้านประโยคขัดแย้ง ไม้ เมืองเดิมมักใช้ในการนำเสนอความขัดแย้งระหว่างบุคลิกภายนอก และนิสัยภายในที่แท้จริงของตัวละครเอกฝ่ายชายที่ดูขัดแย้งกันเพื่อขับเน้นให้นิสัยของตัวละครนั้น ๆ เด่นชัดมากขึ้น รูปแบบประโยคดังกล่าวมีส่วนขับเน้นให้เห็นถึงลักษณะลูกผู้ชายในด้านความรัก ทั้ง ความรักที่มีต่อคนรักอื่นแสดงออกมาด้วยการบูชาความรัก มีความรักต่อครอบครัวอันแสดงออกมา ด้วยการดูแลปกป้องครอบครัว และความรักต่อท้องถิ่น บ้านเกิดเมืองนอนที่แสดงออกมาด้วยการ ช่วยเหลือผู้อื่นที่เดือดร้อน รักและหวงแหนท้องถิ่นและชาติบ้านเมือง เนื่องจากตัวละครเอกฝ่ายชาย ในวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิมที่เป็นชาวบ้านนั้นมักมีรูปร่างที่กำยำ แข็งแรง สอดคล้องกับสภาพ สังคมชนบทดั้งเดิมของไทยที่ผู้ชายมักเป็นไพร่หรือทาสที่ต้องใช้แรงงานมาก่อน ดังนั้นการนำเสนอ ความขัดแย้งกันระหว่างรูปร่างของตัวละครชายที่กำยำ แข็งแรง กับจิตใจของตัวละครชายที่อ่อนโยน เป็นผู้มีความรักต่อผู้อื่น จึงช่วยขับเน้นลักษณะของลูกผู้ชายที่บูชาความรัก ดูแลปกป้องครอบครัว และช่วยเหลือผู้อื่นที่เดือดร้อน รักและหวงแหนท้องถิ่นและชาติบ้านเมืองให้โดดเด่นมากขึ้น

2.2 การใช้บรรยายโวหารเพื่อนำเสนอลูกผู้ชายชาวบ้าน

บรรยายโวหาร หมายถึง การเรียบเรียงถ้อยคำอย่างประณีตเพื่อใช้บอกกล่าว เล่า เรื่อง อธิบาย หรือบรรยายเรื่องราว เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างละเอียด เป็นการกล่าวถึงเหตุการณ์ที่

ต่อเนื่องกัน (จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ, 2556: 60) โดยจากการศึกษาทวิวิธีการนำเสนอถูกผู้ชายชาวบ้านพบว่า ไม้ เมืองเดิมได้มักใช้การบรรยายโวหารเพื่อบรรยายลักษณะของถูกผู้ชายดังตัวอย่างต่อไปนี้

..และก็ครุ่นนั้นเองเสมาขุนทวนก็คุกเข้าประนมทวนควงลิวปลิวพู่ด้วยรวดเร็ว แคล้วคล่องชำนาญยิ่งเกินกว่าฝืนผ้าสีตะพุ่นซึ่งนุ่งอยู่ เพราะฝีมือเพียงควงทวนนั้นแล้วลุกยืนเยื้องกรายร้ายเข้าสู่มหากาฬก็ดูช่างองอาจ เป็นขุนพลซึ่งแสรั่งแปลงมามีใช้ทาสตะพุ่นแต่โดยแท้...(ไม้ เมืองเดิม, 2554ค: 1559)

ไม้ เมืองเดิมได้บรรยายท่วงท่าของ “เสมา” ในนวนิยายเรื่อง “ขุนศึก” ที่สง่างาม คล่องแคล่ว ดุองอาจสมกับเป็นขุนพลผู้ทรงฝีมือ การบรรยายให้เห็นความงดงามและความชำนาญในการต่อสู้ ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าเสมาเป็นผู้ชายที่มีฝีมือการต่อสู้ที่เป็นเลิศ หรือตัวอย่างเช่น

...และเพราะด้วยความเร็วแห่งมือควงนั้น ผู้เห็นแลก็ปรากฏเพียงแต่ว่ากายขุนศึกนั้น เห็นอยู่ว่าง ๆ แม้หากจักหาทวนอีกสักร้อยเล่มพุ่งสวนไปหรือเกาทัณฑ์แหล่หน้าไม้สักหมื่นแสน เข้าล้อมกลุ่มมูมยิงโหมเอาประหนึ่งท่าฝนจากฟ้าจกตกมาเป็นอาวุธประหารขุน บรรดาอาวุธทั้งสองสามประการเล่าที่กล่าวถึง ก็น่าจักกระเด็นแหล่สะบัดหักเพราะกำลังฤทธิ์ฝีมือควงกำลังทวนอันถูกต้องได้จังหวะมิให้อาวุธอื่นเข้าถึงตัวขุนพลได้ ครั้นแล้วเสมาขุนศึกก็ลาทวนจากควง เป็นร้ายรำแต่โดยงามให้ถูกต้องตามจังหวะรู้ทางม้ารู้อทางลม ให้พู่ทวนสีเหล็กปลิวว่อนสยายอยู่เป็นสง่า แหล่ก็พลันถึงหน้าพลับพลาที่ประทับด้วยแก้วด้วยหาญ... (ไม้ เมืองเดิม, 2554ค: 1561-1562)

จากตัวอย่างแสดงไม้ เมืองเดิมได้ใช้บรรยายให้เห็นฝีมือการใช้อาวุธของ “เสมา” ที่คล่องแคล่ว ชำนาญในทุกอาวุธที่ใช้ในการรบเห็นได้ว่าเสมามีความสามารถในการใช้อาวุธ มีฝีมือในการต่อสู้เป็นอย่างดี หรือตัวอย่างเช่น

แล้วทหารฝีมือของนายแท่นก็ปราดเข้าไปอีกรวดเร็ว ฟันสุดฝีมือของขบวนดาบที่รำเรียนมา หมู่ข้างหน้าก็ขาดกลาง หมวดศึกข้างหน้าก็ถอยพ่ายยับเยิน พลสองมือชำนาญดาบของมันก็เล่นทะลวงตาม แล้วโถมจู่โจมเข้าหักพลดาบสองมือพม่าที่กำลังจะห้าหันทหารระจันที่สู้อ้อมตัวนายแท่น....พอทัพมันถอยตามไปพร้อมด้วยพลค่ายทั้งพลตั้งและดาบสองมือ ข้าศึกก็แหล่กอยู่กลางศึก ขนาบไม่คืนชีวิตจนคนเดียว แล้วก็เข้าช่วยกันอุ้มแม่ทัพซึ่งต้องปิ่นที่เข่าล้มลง (ไม้ เมืองเดิม, 2553: 151)

จากตัวอย่าง ไม้ เมืองเดิมได้บรรยายให้เห็นความชำนาญและมีฝีมือในการต่อสู้อ ความกล้าหาญที่ไม่หวั่นเกรงความตายของ “ทัพ” ตัวละครเอกฝ่ายชายในนวนิยายเรื่อง “บางระจัน” โดยทัพได้ใช้วิชาการต่อสู้อที่ได้อร่าเรียนมาอย่างชำร่วยทำให้ทัพสามารถต่อสู้อกับข้าศึกได้อย่างราบคาบ ข้าศึกต่างพากันถอยทัพพ่ายแพ้ไป ทัพได้ต่อสู้อด้วยความชำนาญและกล้าหาญ ทำให้เห็นถึงความกล้าและมีฝีมือการต่อสู้อของทัพได้เป็นอย่างดี

สรุปได้ว่าไม้ เมืองเดิมได้ใช้บรรยายโวหารเพื่อนำเสนอลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้าน โดยมักใช้บรรยายลักษณะลูกผู้ชายที่กล้าหาญ และมีฝีมือในการต่อสู้อ โดยไม้ เมืองเดิมมักใช้บรรยายการรบของตัวละครเอกฝ่ายชายเพื่อให้เห็นถึงความสามารถและความกล้าหาญของตัวละครดังกล่าว การบรรยายโวหารนี้ช่วยทำให้ลักษณะของลูกผู้ชายที่กล้าและมีฝีมือในการต่อสู้อนั้นชัดเจนมากขึ้น

2.3 การใช้ภาพพจน์เพื่อนำเสนอลูกผู้ชายชาวบ้าน

ภาพพจน์ (Figures of Speech) คือ คำ หรือกลุ่มคำที่เกิดจากกลวิธีการใช้คำ เพื่อเกิดภาพที่แจ่มชัดและลึกซึ้งขึ้นในใจของผู้อ่านและผู้ฟัง (สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา, 2558: 37) ในวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิมผู้วิจัยพบว่าไม้ เมืองเดิมได้ใช้ภาพพจน์เพื่อนำเสนอลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้านทั้งการใช้ อุปมา อุปลักษณ์ อุปลักษณ์โดยนัย และอติพจน์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.3.1 อุปมา

อุปมา คือ ภาพพจน์เปรียบเทียบสิ่งที่เหมือนกัน เป็นการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่งโดยธรรมชาติแล้วมีสภาพที่แตกต่างกัน แต่มีลักษณะเด่นร่วมกัน และใช้คำที่มีความหมายเหมือนหรือคล้ายเป็นคำแสดงการเปรียบเทียบ เช่นคำว่า เหมือน ดุจ ดัง เช่น ปาน ราว ฯลฯ (สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา, 2558: 37) เพื่อเน้นให้เห็นจริงว่าเหมือนอย่างไร ในลักษณะใด ซึ่งจากการศึกษาพบว่าไม้ เมืองเดิมได้ใช้การอุปมาเพื่อนำเสนอลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้าน โดยมักใช้อุปมาเพื่อนำเสนอลักษณะของลูกผู้ชายที่บูชาความรัก ตัวอย่างเช่น

“รักใคร่หนักหนาเหมือนดวงใจ” (ไม้ เมืองเดิม, 2554ก: 92)

จากตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง “ข้าเก่า” ไม้ เมืองเดิมได้ใช้การอุปมานำเสนอลักษณะลูกผู้ชายที่บูชาความรัก โดยเปรียบเทียบความรักที่มีต่อหญิงคนรักว่ารักมากเสมือนผู้หญิงคนนั้นเป็น

ดวงใจของตนที่มีความสำคัญต่อร่างกาย การแสดงความรักที่มีต่อคนรักด้วยการเปรียบผู้หญิงเป็นดวงใจดังกล่าว แสดงให้เห็นลักษณะของผู้ชายที่บูชาความรักได้เป็นอย่างดี หรือตัวอย่างเช่น

“ซำรักนางเรียนหนักหนาปานชีวิต” (ไม้ เมืองเดิม, 2542ก: 31)

จากตัวอย่างไม้ เมืองเดิมได้ใช้การอุปมาแนะนำเสนอลักษณะของลูกผู้ชายที่บูชาความรักโดยการเปรียบว่ารักอีกฝ่ายเหมือนรักชีวิตของตน เพื่อให้เห็นถึงความรักที่มีอยู่อย่างเปี่ยมล้น

นอกจากนี้แล้วไม้ เมืองเดิมยังใช้การอุปมาเพื่อนำเสนอลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้านในลักษณะอื่น หรือตัวอย่างเช่น การใช้อุปมาเพื่อนำเสนอลักษณะผู้ชายที่มีฝีมือในการต่อสู้

รุ่งเรืองฝีมือหนึ่งดังเทพประทานฤทธิ์ (ไม้ เมืองเดิม, 2554ง: 1670)

จากตัวอย่างไม้ เมืองเดิมได้ใช้การอุปมาเพื่อนำเสนอลักษณะของผู้ชายที่ชำนาญในการต่อสู้ของเสมาว่าเหมือนเป็นสวรรค์ที่เทพเจ้าได้ประทานลงมา หรือตัวอย่างเช่น

ฝีมือมันนั้นซ่อนอยู่ประหนึ่งเพชรน้ำเอกไม่ทิ้งแสง (ไม้ เมืองเดิม, 2554ค: 1589)

จากตัวอย่างไม้ เมืองเดิมได้ใช้การอุปมาเพื่อนำเสนอลักษณะผู้ชายที่ชำนาญในการต่อสู้ของเสมาที่ชำนาญและเป็นเอกเหมือนเป็นเพชรที่มีคุณค่า

ผู้วิจัยยังพบว่าไม้ เมืองเดิมได้ใช้การอุปมาเพื่อนำเสนอลักษณะของผู้ชายที่รักท้องถิ่น ตัวอย่างเช่น

ถึงจะร้างผู้คนแต่เมื่อได้บ้านระย้าแล้วก็เหมือนมีเพื่อน (ไม้ เมืองเดิม, 2543: 331-332)

จากตัวอย่างไม้ เมืองเดิมได้ใช้การอุปมาเพื่อนำเสนอลักษณะลูกผู้ชายที่รักท้องถิ่นของตนโดยเปรียบว่า “บ้านระย้า” ซึ่งก็คือชื่อหมู่บ้านริมทะเลบนเกาะแห่งหนึ่ง ว่าเปรียบเหมือนเพื่อนของ “รุ่ง” ตัวละครเอกฝ่ายชายในนวนิยายเรื่อง “สินในน้ำ” โดยถึงแม้ว่าเกาะแห่งนี้จะร้างผู้คน แต่รุ่งก็ไม่เหงาใจเพราะเปรียบว่าเกาะของตนก็คือเพื่อนคนหนึ่งที่ทำให้รุ่งอุ่นใจและมีความสุขได้ แสดงให้เห็นลักษณะของผู้ชายที่รักท้องถิ่นของรุ่ง

จากการศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยพบว่า ไม้ เมืองเดิมมักใช้อุปมาเพื่อนำเสนอลักษณะของผู้ชายที่บูชาความรักมากที่สุด เพื่อให้ผู้อ่านได้เห็นภาพความรักที่จริงใจที่ตัวละครเอกฝ่ายชายมีต่อคนรักของตนได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2.3.2 อุปลักษณ์

อุปลักษณ์ คือ การเปรียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง ซึ่งมีคุณสมบัติบางประการร่วมกัน มักใช้คำว่า “คือ” และ “เป็น” (ธนศ เวศร์ภาดา, 2549: 43) ไม้ เมืองเดิมได้ใช้อุปลักษณ์เพื่อนำเสนอลักษณะของลูกผู้ชายชาวบ้าน ตัวอย่างเช่น

“ข้าเป็นเสื่อชั่วช้า คุณอย่างอื่นนั้นทดแทนไม่ได้แล้ว ชีวิตนี้จึงเป็นค่าน้ำนม” (ไม้ เมืองเดิม, 2511ก: 482)

จากตัวอย่าง คำว่า “เสื่อ” มีความหมายถึงโจร ซึ่งเป็นการใช้ลักษณะของเสื่อที่เป็นเจ้าป่าคุ้มครองและเป็นทีเกรงกลัวของสัตว์ป่าเพื่อแสดงลักษณะของโจรที่เป็นกลุ่มใหญ่ ที่อาศัยในป่าและออกตักปล้นทรัพย์สินของชาวบ้านเพื่อตัวเองและพรรคพวก คำว่า “เสื่อ” แสดงให้เห็นความยิ่งใหญ่และเป็นที่ยำเกรงของผู้อื่น แสดงให้เห็นภาพผู้ชายที่มีความกล้า น่าเกรงขามนั่นเอง อีกทั้งคำว่า “ค่าน้ำนม” ยังมีความหมายไปถึง ความกตัญญูอีกด้วย เนื่องจากคำว่าค่าน้ำนมมีความหมายถึงการตอบแทนบุญคุณมารดาที่อุปการเลี้ยงดูบุตรด้วยน้ำนมของตน เป็นผู้ให้ชีวิตบุตร การตอบแทนค่าน้ำนมที่มารดาเลี้ยงดูนั้นจึงหมายถึงความถึงการทดแทนบุญคุณมารดานั่นเอง ดังนั้นประโยคที่ยกตัวอย่างข้างต้นจึงแสดงให้เห็นลักษณะผู้ชายที่กตัญญูอีกด้วย

จากตัวอย่างผู้วิจัยพบว่า ไม้ เมืองเดิมจะใช้อุปลักษณ์คำว่า “เสื่อ” เพื่อนำเสนอลักษณะของผู้ชายที่มีความกล้าหาญ ยิ่งใหญ่ เป็นที่เกรงขามและมีอำนาจเหนือผู้ชายด้วยกันเช่นเดียวกับลักษณะและรูปร่างของเสื่อที่น่าเกรงขาม โดยคำว่า “เสื่อ” นั้นไม้ เมืองเดิมยังได้นำมาใช้ในความหมายว่า “โจรผู้ร้าย” อีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับบริบททางสังคมในช่วงเวลาที่ไม้ เมืองเดิมประพันธ์ผลงาน (พ.ศ. 2479-2485) ที่ตามชนบทจะมีโจรผู้ร้ายชุกชุม และชาวบ้านต่างเรียกโจรผู้ร้ายนั้นว่า “เสื่อ” การนำเสนอภาพผู้ชายที่มีความกล้าหาญ เป็นที่เกรงกลัวของผู้อื่นมาเปรียบเทียบกับลักษณะของเสื่อ จึงทำให้ลูกผู้ชายชาวบ้านที่มีความกล้าหาญนั้นมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้แล้วยังมีการใช้อุปลักษณะในการเปรียบเทียบเป็นการเปรียบเทียบที่ไม่มีคำว่า “เป็น” หรือ “คือ” ปรากฏอยู่ในข้อความ ยกมาแต่สิ่งที้นำไปเปรียบเทียบให้ผู้อ่านตีความเอาเองว่าสิ่งที้นำไปเปรียบนั้น คืออะไร ตัวอย่างเช่น

“วันห่างคืนไม่ได้ พี่ก็ร้างเจ้าไปไม่ได้ ...” (ไม้ เมืองเดิม, 2554จ: 16)

ไม้ เมืองเดิมเปรียบเทียบความรักระหว่างชายหญิงกับ วันและคืน โดยเปรียบเทียบว่า วันกับคืน เป็นสิ่งที่อยู่คู่กัน ไม่สามารถแยกจากกันได้ ความรักที่คง ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่องหนามยอกหนาม บ่งที่มีต่อแวคนรักของจริงนั้นก็ไม่มีสิ่งใดมาพรากทั้งสองให้ห่างกันได้เช่นเดียวกับวันและคืน โดยเปรียบเทียบวันเป็นพี่ (ง) และคืนเป็นเจ้า (แหว) ทีจะต้องอยู่เคียงคู่กันเสมอ แสดงให้เห็นลักษณะของ ผู้ชายที่รักและมั่นคงในความรักของตัวละครเอกฝ่ายชายเช่นงได้ดี หรือตัวอย่างเช่น

“หัวใจที่มันสายสมอที่จะทอดอยู่บ้านระย้าเสมอ” (ไม้ เมืองเดิม, 2543: 121)

ไม้ เมืองเดิมเปรียบเทียบหัวใจ ซึ่งหมายถึงความรักของรุ่งที่มีต่อคนรักว่าเหมือนเป็น สมอ เรือที่ทอดฝั่ง คือเป็นความรักที่มั่นคง หนักแน่น และไม่เปลี่ยนแปลง แสดงให้เห็นลักษณะลูกผู้ชายที่ บูชาความรักของรุ่งที่รักและมั่นคงต่อคนรักของตน

2.3.3 อติพจน์

อติพจน์ คือ การกล่าวเกินจริง ซึ่งเป็นความรู้สึกหรือความคิดของผู้ กล่าวที่ต้องการย้ำความหมายให้ผู้ฟังรู้สึกวาทหนักแน่นจริงจัง มักเปรียบเทียบในเรื่องปริมาณว่ามีมาก เหลือเกิน ทั้งผู้กล่าวและผู้ฟังจะเข้าใจว่ามีใช่เป็นการกล่าวเท็จ (ธเนศ เวศร์ภาดา, 2549: 46) นว นิยายของไม้ เมืองเดิมมีการใช้กลวิธีนี้เพื่อนำเสนอลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้านที่บูชาความรักมากกว่า ลักษณะอื่น ตัวอย่างเช่น

“...รักเจ้าตลอดชีพ แม้ว่าจะคอยไปอีกสักนานเท่าไรก็ข้าวกึ่งน้ำหรือช้วนตาปี นา ตอนเขินไปเป็นทุ่งหรือทุ่งลุ่มหล่มลงมาเป็นเนื่อนา ก็กะพนรักตลอดไปกว่ากาลข้างหน้าจะ สำเร็จ” (ไม้ เมืองเดิม, 2538ก: 58)

จากตัวอย่างไม้ เมืองเดิมได้เปรียบเทียบความรักที่หลงมีต่อรำพึงว่ารักตลอดไป แม้จะต้องรอคอยนานเท่าไรก็จะรอเพื่อให้สมหวังในรัก แสดงให้เห็นลักษณะของผู้ชายที่บูชาความรักที่มั่นคงในความรัก ของตัวละครเอกฝ่ายชายเช่น “หลง” ได้ดี หรือตัวอย่างเช่น

“รักใคร่เอ็งลึกนักยิ่งเสียวก้านเหวและหุบเขาข้างกลิ้ง” (นางฉำ, 2538: 54)

จากตัวอย่างเป็นการนำเสนอความรักที่แท้จริงของ “ทรง” ตัวละครเอกฝ่ายชายที่มีต่อ “จวง” คนรักของตน ทรงเปรียบว่าความรักของตนนั้นยิ่งใหญ่กว่าความลึกของหุบเขาหรือก้นเหว (ข้างกลิ้งคือชื่อหุบเขา) แสดงให้เห็นลักษณะของผู้ชายที่บูชาความรัก หรือตัวอย่างเช่น

“อย่าว่าแต่จะต้องไถนาเลี้ยงโปรยเลย เมื่อยากเมื่อแค้นมือหน้าควายจัวเราไม่มี ฉันทก็จะลากไถต่างควายพลิกแผ่นดินเลี้ยงจนชีวิตหาไม่” (ไม้ เมืองเดิม, 2512ข: 363)

จากตัวอย่างเป็นการนำเสนอความรักและทุ่มเท เสียสละของ “แผลง” ตัวละครเอกฝ่ายชายที่มีต่อคนรักของตนโดยเปรียบว่าถึงแม้จะต้องลำบาก ต้องไถนาแทนควายก็จะขอยอมทำเพื่อให้คนรักของตนมีกินมีใช้ มีความสุข ไม่ลำบาก คือยอมลำบากเพื่อให้คนรักสบาย แสดงให้เห็นลักษณะของผู้ชายที่บูชาความรักที่สามารถเสียสละตนเพื่อให้คนรักมีความสุขสบาย หรือตัวอย่างเช่น

“ไผ่ถอนใจใหญ่ และดูเหมือนว่าตาน้ำกับเจ้าแจ้งกระหายน้ำ ไผ่จะสั่นใจลงเดี๋ยวนี้ มันก็จะกรีดเลือดออกให้ดื่มด้วยความรัก” (ไม้ เมืองเดิม, 2521: 148)

จากตัวอย่างเป็นการนำเสนอลักษณะของลูกผู้ชายที่ให้ความสำคัญกับมิตรสหาย ว่าความรักที่ “ไผ่” ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่องสาวชะโงก-เสือข้ามที่รักและหวังดีกับเพื่อนของตน ไผ่สามารถเสียสละตัวเองเพื่อเพื่อนได้ โดยเปรียบว่าเมื่อเพื่อนกระหายน้ำ ไผ่สามารถกรีดเลือดของตนให้เพื่อนดื่มได้

จากการศึกษาด้านการนำเสนอลูกผู้ชายชาวบ้านผ่านการใช้ภาพพจน์ สรุปได้ว่าไม้ เมืองเดิม มักใช้ภาพพจน์เพื่อแสดงให้เห็นความรัก ความทุ่มเท เหตุทูลบูชาความรักระหว่างชายหญิงเป็นหลัก เนื่องจากการใช้ภาพพจน์เพื่อนำเสนอความรักผ่านการเปรียบเทียบต่าง ๆ ด้วยภาษาที่กินใจผู้อ่านทำ

ให้ผู้อ่านเกิดจิตภาพและทำให้ผู้อ่านสะท้อนอารมณ์มากขึ้น ไม้ เมืองเดิมจึงเลือกใช้ภาพพจน์เพื่อนำเสนอลูกผู้ชายที่บูชาความรักเพื่อให้ผู้อ่านรู้สึกซาบซึ้งและมีอารมณ์ร่วมไปกับตัวละครนั่นเอง

สรุปได้ว่า ไม้ เมืองเดิมใช้กลวิธีทางภาษาทั้งการเลือกใช้การสร้างประโยคในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งประโยคขัดแย้ง ประโยคแสดงความสอดคล้อง ประโยคแสดงเหตุและผล ประโยคเงื่อนไข ประโยคบอกเล่า เพื่อนำเสนอลักษณะลูกผู้ชายบ้านเหมาะสมและสอดคล้องกัน และยังใช้บรรยายโวหาร และภาพพจน์ได้แก่ การอุปมา อุปลักษณ์ และอติพจน์ เพื่อให้ผู้อ่านเกิดจิตภาพของลักษณะลูกผู้ชายในแต่ละลักษณะได้ชัดเจนมากขึ้น การใช้กลวิธีทางภาษาที่เหมาะสมดังกล่าวมีส่วนช่วยขับเน้นให้ลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้านในวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิมเด่นชัดมากยิ่งขึ้น

บทที่ 5 สรุปและอภิปรายผล

1. สรุปผลการศึกษา

การศึกษาลูกผู้ชายชาวบ้านในวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิมมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาลูกผู้ชาย และเพื่อวิเคราะห์ทฤษฎีการนำเสนอลูกผู้ชายชาวบ้านในวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิม โดยผู้ศึกษาจะศึกษาเฉพาะตัวละครเอกฝ่ายชายที่เป็นชาวบ้าน จำนวน 30 เรื่อง คือ กระท่อมปลายนาง, กลางเพลิง, เกวียนหัก, ข้าเก่า, ขุนศึก (เฉพาะสำนวนเขียนของไม้ เมืองเดิม), คนละถิ่น, คำน้ำนม, คุ่งเผาถ่าน, ชายสามโบสถ์, นางถ้ำ, นางห้าม, บางระจัน, บ้านนอกเข้ากรุง, บึงขุนสร้าง, โป๊ะล้ม, แผลเก่า, รอยไถ, เรือเพลง-เรือเร่, ลมตะเภา, ล้างบาง, ศาลเพียงตา, สองศึก, สาวชะโงก-เสื่อข้าม, สำเภอล่ม, สิ้นในน้ำ, เสื่อทุ่ง, แสนแสบ, หน้าไถ, หนามยอก-หนามบ่ง และ หมิ่นช่อง

ผลการศึกษาพบว่า วรรณกรรมของไม้ เมืองเดิม มีลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้าน 12 ลักษณะ ได้แก่ ชื่อ บูชาความรัก รักท้องถิ่น กตัญญู ดูแลปกป้องครอบครัวและช่วยเหลือผู้ที่อดร้อน รู้จักให้อภัย กล้ายอมรับความผิด รักษาคำพูด กล้าหาญ มีฝีมือในการต่อสู้ ต่อสู้เพื่อศักดิ์ศรีและความยุติธรรม และให้ความสำคัญกับมิตรสหาย ลักษณะลูกผู้ชายดังกล่าวมีความสอดคล้องกับสภาพสังคมชนบท สภาพเศรษฐกิจในชนบท สอดคล้องกับหลักพุทธศาสนา และสอดคล้องกับอุปนิสัยส่วนตัวของไม้ เมืองเดิม การนำเสนอลักษณะลูกผู้ชายดังกล่าวมีส่วนสะท้อนให้เห็นปรากฏการณ์และค่านิยมของสังคมไทยในสมัยนั้น

ด้านทฤษฎีการนำเสนอ ไม้ กลวิธีการนำเสนอลูกผู้ชายชาวบ้านผ่านองค์ประกอบของนวนิยาย และกลวิธีการนำเสนอลูกผู้ชายชาวบ้านผ่านการใช้ภาษา โดยในกลวิธีการนำเสนอลูกผู้ชายชาวบ้านผ่านองค์ประกอบของนวนิยาย ได้แก่ กลวิธีการนำเสนอลูกผู้ชายชาวบ้านผ่านโครงเรื่อง และกลวิธีการนำเสนอลูกผู้ชายชาวบ้านผ่านตัวละคร

กลวิธีการนำเสนอลูกผู้ชายชาวบ้านผ่านโครงเรื่องนั้นไม้ เมืองเดิมแบ่งได้ 5 ประเภทคือ โครงเรื่องแบบที่ 1 “พระเอกนักรบ” โครงเรื่องแบบนี้พบในนวนิยาย 3 เรื่อง คือ ขุนศึก บางระจัน สำเภอล่ม นวนิยายทั้ง 3 เรื่องจะมีพฤติกรรมหลักคือ การรบ (ท) พฤติกรรมดังกล่าวแสดงเอื้อต่อการแสดง

ความรักท้องถิ่นและรักชาติบ้านเมือง เอื้อต่อการแสดงความกตัญญู ความกล้าและความมีฝีมือในการต่อสู้

โครงเรื่องแบบที่ 2 “นางเอกหลงเมืองกรุง” พบในนวนิยาย 4 เรื่อง คือ แสนแสบ แผลเก่า บ้านนอกเข้ากรุง สิ้นในน้ำ นวนิยายทั้ง 4 เรื่องจะมีพฤติกรรมหลักคือ ตัวละครเอกฝ่ายหญิงเดินทางไปบางกอก (α_3) และการลี้ภัยจากกำเนิดของตัวละครเอกฝ่ายหญิง (α) ซึ่งพฤติกรรมนี้จะทำให้เห็นลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้านที่รักท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน

โครงเรื่องแบบที่ 3 “พระเอกหลบหนีไปเป็นโจรหรือประกอบอาชีพอื่น” พบในนวนิยาย 8 เรื่อง คือ ค่าน้ำนม หมิ่นช่อง เรือเพลง-เรือเร่ ลมตะเภา เสือทุ่ง หนามยอกหนามบ่ง สาวชะงอก-เสือข้าม ข้าเก่า นวนิยายทั้ง 8 เรื่องจะมีพฤติกรรมหลักคือ ตัวละครเอกฝ่ายชายถูกกลั่นแกล้ง (α) จนจำเป็นต้องหลบหนีไปประกอบอาชีพอื่น (α_2) โครงสร้างของโครงเรื่องประเภทนี้โดดเด่นในการนำเสนอลูกผู้ชายที่ให้ความสำคัญกับมิตรสหาย และผู้ชายที่ต่อสู้เพื่อศักดิ์ศรีและความยุติธรรม

โครงเรื่องแบบที่ 4 “พระเอกเป็นขุนโจรต่างถิ่น” โครงเรื่องประเภทนี้พบในนวนิยาย 4 เรื่อง คือ ล้างบาง คนละถิ่น สองศึก นางถ้ำ นวนิยายทั้ง 4 เรื่องจะมีพฤติกรรมหลักคือ ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นคนต่างถิ่น (α_2) ที่จะเข้ามามีบทบาทในการการช่วยเหลือ (α) ชาวบ้านรวมถึงครอบครัวตัวละครเอกฝ่ายหญิง ซึ่งจุดพฤติกรรมดังกล่าวทำให้โครงเรื่องประเภทนี้โดดเด่นเรื่องลูกผู้ชายที่ดูแลปกป้องและช่วยเหลือผู้อื่นที่เดือดร้อน

โครงเรื่องแบบที่ 5 “พลัดพรากจากคนรัก” พบในนวนิยาย 11 เรื่อง คือ กระท่อมปลายนา กลางเพลิง เกวียนหัก คุ่งเผาถ่าน ชายสามโบสถ์ นางห้าม บึงขุนสร้าง รอยไถ ศาลเพียงตา หน้าไถ โป๊ะลัม นวนิยายทั้ง 11 เรื่องจะมีพฤติกรรมหลักคือ ตัวละครเอกฝ่ายหญิงต้องพลัดพรากจากคนรัก (α) และตัวละครเอกฝ่ายชายพาตัวละครเอกฝ่ายหญิงหลบหนี โครงเรื่องลักษณะนี้จะมีพฤติกรรมหลักในเรื่องเป็นการพลัดพรากและตามหาคนรัก โครงเรื่องประเภทนี้โดดเด่นในเรื่องลูกผู้ชายที่บูชาความรัก

ด้านกลวิธีการนำเสนอลูกผู้ชายชาวบ้านผ่านตัวละคร ไม้ เมืองเดิมได้นำเสนอลูกผู้ชายชาวบ้านผ่านการรู้จักลักษณะนิสัยตัวละครเอกฝ่ายชายโดยตรง และการรู้จักลักษณะนิสัยตัวละครเอกฝ่ายชายโดยอ้อม

การนำเสนอลูกผู้ชายชาวบ้านผ่านการรู้จักลักษณะนิสัยตัวละครเอกฝ่ายชายโดยตรง ได้แก่ การนำเสนอผ่านบทบรรยายตัวละครเอกฝ่ายชาย และการนำเสนอผ่านบทบรรยายทัศนคติของตัวละครอื่นที่มีต่อตัวละครเอกฝ่ายชาย คือ ตัวละครเอกฝ่ายหญิง ตัวละครคู่ปรปักษ์ ตัวละครที่เป็นเจ้านาย/ผู้มีพระคุณ ตัวละครประกอบที่เป็นผู้ชาย พบว่าไม้ เมืองเดิมใช้บทบรรยายตัวละครเอกฝ่ายชายเพื่อนำเสนอลูกผู้ชายชาวบ้านในทุกลักษณะ โดยลักษณะลูกผู้ชายที่มีความกล้าที่จะปรากฏดีกว่าลักษณะอื่น

ด้านบทบรรยายทัศนคติที่มีต่อตัวละครเอกฝ่ายชาย สรุปได้ว่า ไม้ เมืองเดิมจะใช้บทบรรยายของตัวละครเอกฝ่ายหญิงเพื่อนำเสนอลักษณะลูกผู้ชายที่ตัวละครเอกฝ่ายหญิงมีโอกาสได้อยู่ในเหตุการณ์ที่ตัวละครเอกฝ่ายชายแสดงลักษณะนั้น ๆ ได้แก่ ผู้ชายที่มีความซื่อ บุษาคามรัก ดูแลปกป้องครอบครัวและช่วยเหลือผู้อื่น ผู้ชายที่รักษาคำพูดและผู้ชายที่กล้าหาญ ซึ่งอาจกล่าวได้อีกว่าลักษณะเหล่านั้นเป็นคุณสมบัติที่ตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่เป็นคนรักของตัวละครเอกฝ่ายชายเห็นว่า เป็นสิ่งที่ชายผู้เป็นที่รักของตนควรมี

ด้านการบรรยายทัศนคติของตัวละครคู่ปรปักษ์ที่มีต่อตัวละครเอกฝ่ายชาย พบในลักษณะลูกผู้ชายที่กล้า มีฝีมือในการต่อสู้ และผู้ชายที่ให้อภัยผู้อื่น เนื่องจากตัวละครคู่ปรปักษ์มักอยู่ร่วมเหตุการณ์ที่เกิดการต่อสู้ หรือเป็นผู้สู้กับตัวละครเอกฝ่ายชาย จึงมีโอกาสได้เห็นลักษณะดังกล่าว

ด้านการบรรยายทัศนคติของตัวละครผู้มีพระคุณ เจ้านาย ครูอาจารย์อันเป็นตัวละครที่มีสถานะทางสังคมสูงกว่าตัวละครเอกฝ่ายชายนั้น ไม้ เมืองเดิมจะใช้นำเสนอลักษณะลูกผู้ชายที่มีความกล้า ชำนาญในการต่อสู้ ผู้ชายที่มีความซื่อ เนื่องจากตัวละครเอกฝ่ายชายมักเป็นผู้ที่ประพฤติดีจนเป็นที่ไว้วางใจของตัวละครที่เป็นผู้มีพระคุณ เจ้านาย ครูอาจารย์ จนทำให้ตัวละครเอกฝ่ายชาย “ได้ดี” และเป็นที่เชิดหน้าชูตาของตัวละครผู้มีพระคุณต่าง ๆ อีกทั้งตัวละครผู้มีพระคุณดังกล่าวมีโอกาสได้อยู่ร่วมเหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นถึงความกล้า ชำนาญในการต่อสู้ หรือมีความซื่อ ทำให้ตัวละครนั้น ๆ รับรู้ ยอมรับ และยกย่องตัวละครเอกฝ่ายชาย ไม้ เมืองเดิมจึงได้ใช้กลวิธีนี้เพื่อนำเสนอลักษณะลูกผู้ชายดังกล่าว

สำหรับด้านการบรรยายทัศนคติที่ตัวละครประกอบอื่น ๆ ที่เป็นเพศชายด้วยกัน คือ ตัวละครเพื่อน ตัวละครน้องชายของคนรัก ที่มักจะนิยมชมชอบในตัวละครเอกฝ่ายชายและให้การช่วยเหลือให้ตัวละครเอกฝ่ายชายประสบความสำเร็จในความรักกับพี่สาวของตน โดยไม้ เมืองเดิมจะใช้กลวิธีนี้เพื่อ

นำเสนอลูกผู้ชายที่ รักษาคำพูด กล้าหาญ ให้ความสำคัญกับมิตรสหาย และมีฝีมือในการต่อสู้ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าลักษณะที่กล่าวมาเป็นคุณสมบัติที่เพศชายที่มีสถานะทางสังคมเท่าเทียมหรือต่ำกว่าให้การยอมรับและชื่นชม

สำหรับการรู้จักลักษณะนิสัยตัวละครเอกฝ่ายชายโดยอ้อม ไม้ เมืองเดิมได้นำเสนอผ่านพฤติกรรมของตัวละคร บทสนทนาของตัวละคร และการสร้างตัวละครอื่นเพื่อเทียบเคียงกับตัวละครเอกฝ่ายชาย ได้แก่ การสร้างตัวละครคู่ตรงข้ามแบบปรปักษ์ และการสร้างตัวละครเอกฝ่ายหญิงเทียบเคียงกับตัวละครเอกฝ่ายชาย

ไม้ เมืองเดิมได้นำเสนอลูกผู้ชายชาวบ้านผ่านพฤติกรรมของตัวละคร ทั้งการสร้างพฤติกรรมที่เหมาะสมกับลูกผู้ชายเพื่อตอกย้ำให้เห็นลักษณะลูกผู้ชายแต่ละลักษณะได้ชัดเจน และยังสร้างตัวละครที่มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากเดิมที่ไม่ได้รับการยอมรับจากชาวบ้านและผู้คนรอบตัว มาเป็นพฤติกรรมที่เป็นลูกผู้ชายมากขึ้นจนได้รับการยอมรับจากสังคม ซึ่งเป็นการขบขันให้เห็นว่าลักษณะลูกผู้ชายที่ดีให้เด่นชัดมากขึ้น

ด้านบทสนทนา ไม้ เมืองเดิมได้นำเสนอลูกผู้ชายชาวบ้าน ทั้งลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้านในอุดมคติของไม้ เมืองเดิม และลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้านที่สัมพันธ์กับความเป็นนักเลง เพื่อให้ผู้อ่านทราบถึงนิสัย พฤติกรรม ความคิด และอุปนิสัย

ด้านการสร้างตัวละครอื่นเพื่อเทียบเคียงกับตัวละครเอกฝ่ายชาย ไม้ เมืองเดิมได้สร้างตัวละครคู่ตรงข้ามแบบปรปักษ์ เพื่อให้ผู้อ่านเกิดการเทียบเคียงและช่วยขบขันให้ลูกผู้ชายลักษณะต่าง ๆ เด่นชัดมากขึ้น การสร้างตัวละครคู่ตรงข้ามแบบปรปักษ์จึงเป็นการตอกย้ำลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้านว่าเป็นพฤติกรรมในอุดมคติที่น่ายกย่อง เป็นพฤติกรรมที่เหมาะสมกับลูกผู้ชาย และสร้างตัวละครเอกฝ่ายหญิงให้มีพฤติกรรมและนิสัยบางประการที่ตรงข้ามกับตัวละครเอกฝ่ายชายเพื่อยกย่องพฤติกรรมและนิสัยนั้น ๆ ของตัวละครเอกฝ่ายชายว่าเป็นสิ่งที่ดี เพื่อขบขันให้ลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้านนั้น ๆ มีความโดดเด่นมากขึ้น

ด้านการนำเสนอผ่านการใช้ภาษา ไม้ เมืองเดิมได้สร้างประโยคในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อนำเสนอลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้านทั้งประโยคแสดงความเป็นเหตุเป็นผล ประโยคแสดงเงื่อนงำ และประโยคขัดแย้ง และยังใช้ภาพพจน์ ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ และอติพจน์ เพื่อนำเสนอลักษณะลูกผู้ชาย

ชาวบ้านอีกด้วย โดยการใช้กลวิธีทางภาษาดังกล่าวมีส่วนทำให้ลูกผู้ชายชาวบ้านในทุก ๆ ลักษณะมีความหมายที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2. อภิปรายผลการศึกษา

ลูกผู้ชายชาวบ้านที่พบในวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิมผู้ศึกษาพบว่าลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้านที่ชื่อ บุษาคามารัก มีลักษณะของผู้ชายที่อยู่นิ่ง (passive) แสดงให้เห็นภาพผู้ชายที่มีความละเอียดอ่อนทางจิตใจ สอดคล้องกับสรรณัฐ ไตลังคะ (2555: 113-114) ที่ศึกษาเรื่องวาทกรรมว่าด้วยชนบทของไม้ เมืองเดิมพบว่าผลงานของไม้ เมืองเดิมบางเรื่องจะเสนอพฤติกรรมของตัวละครชายและหญิงที่ความเป็นคู่ตรงข้ามที่ผิดแปลกไปจากเดิม เพราะตามแนวคิดคู่ตรงข้ามแบบปิตาธิปไตยจะมองโลกเป็นลักษณะคู่ตรงข้ามที่ผู้ชายมักเป็นฝ่ายเคลื่อนไหว (active) ส่วนผู้หญิงอยู่นิ่ง (passive) แต่ไม้ เมืองเดิมเสนอคู่ตรงข้ามแบบกลับกัน ไม้ เมืองเดิมเสนอให้ผู้ชายเป็นตัวแทนของชนบทที่มีลักษณะของการหยุดนิ่ง มั่นคง และควรค่าแก่การรักษา ในขณะที่ผู้หญิงเป็นตัวแทนของชุมชนเมืองที่มีลักษณะของการเปลี่ยนแปลง เคลื่อนไหว ฉาบฉวย กรอบอุดมการณ์ที่ไม้ เมืองเดิมต้องการเสนอจึงเป็นเรื่องของให้คุณค่าแก่ชนบทมากกว่าเมืองนั่นเอง

ด้านลักษณะลูกผู้ชายที่ ให้ความสำคัญกับมิตรสหาย กล่าวหาญ ต่อสู้เพื่อศักดิ์ศรีและความยุติธรรม มีฝีมือในการต่อสู้ ที่ไม้ เมืองเดิมนำเอาลักษณะของ “นักเลง” ในชนบทมาประกอบสร้างนั้นก็สอดคล้องกับการศึกษาของ ไพฑูรย์ เครือแก้ว (2518:74, 110) และภาคภูมิ ลภม (2551: 45) ที่กล่าวถึงความเป็นชายในสังคมชนบทไทยไว้ว่า ค่านิยมความเป็นชายชนบทในสังคมไทยคือ เป็นผู้รู้จักเพื่อนฝูง มีลูกน้องมีพรรคพวก เป็นคนที่รักและซื่อสัตย์ต่อเพื่อน ซึ่งสอดคล้องกับคติทางสังคมไทยที่ยึดถือว่าผู้ชายเป็นกำลังทางเกียรติยศของสังคม นำเกียรติและชื่อเสียงมาสู่สังคมและครอบครัวไทย เช่นผู้ชายที่เป็นขุนนางถือเป็นการนำเกียรติยศมาสู่ครอบครัว แต่ผู้ชายในสังคมชนบทไม่สามารถหาเกียรติยศในลักษณะดังกล่าวได้จึงแสวงหาเกียรติยศด้วยการมีมิตรสหาย ลูกผู้ชายนักเลงจึงมีลักษณะของผู้ชายที่มีมิตรสหายที่ดีเพื่อเป็นเกียรติยศของตนเองและเพื่อแสดงอำนาจของตนให้ปรากฏในสังคมเพื่อนำมาซึ่งความเคารพยำเกรงและศักดิ์ศรีของลูกผู้ชาย นอกจากนี้ยังสัมพันธ์กับบริบททางสังคมในช่วงเวลานั้นที่การปกครองจากส่วนกลางยังไม่ถึง ชาวบ้านต้องดูแลกันเองและอาศัยนักเลงในท้องถิ่นเป็นผู้คุ้มกัน การนำเสนอลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้านทั้ง 12 ลักษณะผ่านกลวิธีด้านการสร้างโครงเรื่อง การสร้างตัวละคร และกลวิธีทางภาษาด้านการใช้ประโยคขยายความ การสร้าง

ประโยค และการใช้ภาพพจน์เพื่อนำเสนอลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้านได้อย่างสอดคล้องเหมาะสม และมีส่วนช่วยขับเน้นให้ลักษณะลูกผู้ชายชาวบ้านในวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิมเด่นชัดมากยิ่งขึ้น

ด้านลักษณะของลูกผู้ชายที่รักท้องถิ่นอันมีความหมายรวมไปถึงลูกผู้ชายที่รักและหวงแหนชาติบ้านเมืองนั้น นอกจากจะสอดคล้องกับบริบททางสังคมที่เป็นช่วงเวลาของสงครามโลกครั้งที่ 2 อันทำให้เกิดกระแสชาตินิยมในสังคมไทยอย่างแพร่หลายแล้ว ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Joane Nagel (1998) ที่ศึกษาเรื่อง Masculinity and nationalism: gender and sexuality in the making of nations ที่ได้กล่าวถึงความเป็นชายและชาตินิยมไว้ว่า ความเป็นชายและชาตินิยมนั้นมีความสัมพันธ์กัน เนื่องจากสถาบันสำคัญส่วนใหญ่ของชาติยังคงปกครองโดยผู้ชาย และสถาบันดังกล่าวยังเป็นพื้นที่สำคัญที่ผู้ชายจะได้แสดงให้เห็นถึงการประสบความสำเร็จของตน ความรักชาติเป็นสัญญาณปลุกผู้ชายให้สามารถลุกขึ้นมาต่อสู้ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่ามกลางการเมืองที่วิกฤต นอกจากนี้แล้วการผจญภัยที่ยิ่งใหญ่และความตื่นตัวในการทำสงครามยังดึงดูดความสนใจผู้ชายอีกด้วย ดังนั้นลักษณะของลูกผู้ชายที่รักท้องถิ่นและหวงแหนชาติบ้านเมืองจึงสัมพันธ์กับความเป็นชาตินิยมอย่างไม่อาจแยกจากกันได้ ลักษณะลูกผู้ชายของไม้ เมืองเดิมจึงมีลักษณะดังกล่าวที่สอดคล้องกับบริบททางสังคม

3. ข้อเสนอแนะ

ลูกผู้ชายชาวบ้านในวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิมเป็นเพียงความเป็นชายกระแสหลักหนึ่งในช่วงเวลาหนึ่งเท่านั้น ควรศึกษาเรื่อง “ลูกผู้ชาย” ในวรรณกรรมยุคสมัยอื่น เพื่อให้ทราบลูกผู้ชายที่อาจแตกต่างไปจากลูกผู้ชายชาวบ้านที่พบในวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิมและเพื่อทราบถึงปัจจัยที่ทำให้ลักษณะความเป็นลูกผู้ชายเปลี่ยนแปลงไป ประเด็นดังกล่าวเป็นที่น่าสนใจและสามารถนำไปศึกษาค้นคว้าต่อไปได้

รายการอ้างอิง

- กฤษดาวรรณ หงส์ลดาธรรม์ และจันทิมา เอี่ยมานนท์. (2549). **มองสังคมผ่านวาทกรรม**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จรรยาพร ปรปักษ์ประลัย. (2548). แผลเก่า: ประกาศทำรบของ ไม้ เมืองเดิม.” ใน **ทางสายใหม่แห่งวรรณกรรมไทย: ทศนะวิจารณ์ต่อนวนิยายยุคแรก**, 107-126. สุวรรณภา เกรียงไกรเพ็ชร. กรุงเทพฯ: ชมนาด.
- จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ. (2556). **ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร**. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จุลจักรพงษ์, พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า. (2505). **เจ้าชีวิต**. กรุงเทพฯ: คลังวิทยา.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และคนอื่น ๆ. (2524). **เศรษฐศาสตร์กับประวัติศาสตร์ไทย**. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และพรพิไล เลิศวิชา. (2541). **พัฒนาการเศรษฐกิจประเทศ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์วิทยากร.
- ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิช. (2558). **อ่านใหม่ : เมืองกับชนบทในวรรณกรรมไทย**. กรุงเทพฯ : อ่าน.
- เมธามาลย์ ราชภัณฑารักษ์. (2523). **พัฒนาการเกษตรกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทย พ.ศ. 2435-2475**. กรุงเทพฯ : มุลินีโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- ตรีศิลป์ บุญขจร. (2523). **นวนิยายกับสังคมไทย พ.ศ. 2475-2500**. กรุงเทพฯ: กลุ่มศึกษาวรรณกรรม.
- เถื่อน ร้อยทุ่ง. (2545). “คมดาบ คมปากกา รวงข้าว คันไถ ไม้เมืองเดิม.” ใน **คมดาบ คันไถ ไม้ เมืองเดิม**, 40-84. วัฒน์ วรรณยางกูร, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า 2543.
- ธเนศ เวศร์ภาดา. (2549). **หอมโลกวรรณศิลป์ การสร้างรสสุนทรีย์แห่งวรรณคดีไทย**. กรุงเทพฯ: ปาเจรา.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2538). **ผ้าขาวม้า ผ้าจีน กางเกงใน และ ฯลฯ ว่าด้วยประเพณี ความเปลี่ยนแปลงและเรื่อง สรรพเพสสาร**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ป.อินทรปาลิต [นามแฝง]. (2546). “ไว้อาลัย ‘ไม้ เมืองเดิม’ 60 ปีของการจากไป,” ใน **จินตนาการของไม้ เมืองเดิม ในนวนิยายอิงพระราชพงศาวดารเรื่องขุนศึก**, 3-12. สุจิตต์ วงษ์เทศ. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ประยูรศักดิ์ บุณนาท. (2546). “บรรพชนไม้ เมืองเดิม,” ใน **จินตนาการของไม้ เมืองเดิม ในนวนิยายอิงพระราชพงศาวดารเรื่องขุนศึก**, 163-176. สุจิตต์ วงษ์เทศ. กรุงเทพฯ: มติชน.

- ประเสริฐ แยมกลีนฟุ้งและคณะ. (2529). **สังคมชนบทไทย**. กรุงเทพฯ : คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร, คริส เบเคอร์. (2539). **เศรษฐกิจการเมืองไทยสมัยกรุงเทพฯ**. เชียงใหม่ : ตรีสวีนิเซิลต์เวอร์มบุคส์.
- พรภิรมณ์ (เอี่ยมธรรม) เชียงกูล. (2520). **บทบาททางการเมืองของหนังสือพิมพ์ไทย (2475-2488)**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ไพฑูรย์ เครือแก้ว. (2513). **ลักษณะสังคมไทย**. พระนคร : โรงพิมพ์เลียงเชียงจงเจริญ.
- ภาวดี มหาจันทร์. (2527). **รัตนโกสินทร์ยุคปรับปรุงประเทศ (พ.ศ. 2394-พ.ศ.2475)**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2506). **ปลุกใจเสือป่า**. พระนคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มลิวลัย แต่งแก้วฟ้า. (2547). **สองศตวรรษบนเส้นทางการเมืองไทย**. นครปฐม: คณะอักษรศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ไม้ เมืองเดิม [นามแฝง]. (2507). **ศาลเพียงตา**. พระนคร : เพ็ญจิตต์.
- _____. (2511ก). **ชายสามโบสถ์ คำน้ำนม คึงเผาถ่าน**. พระนคร: บรรณาการ.
- _____. (2511ข). **สำเภาล่ม**. พระนคร: บรรณาการ.
- _____. (2511ค). **หมื่นช่อง คนละถิ่น เรือเพลงเรือเร่**. กรุงเทพฯ : อมรการพิมพ์.
- _____. (2512ก). **หนามยอกหนามบ่ง ลมตะเภา หน้าไถ**. พระนคร : บรรณาการ.
- _____. (2512ข). **อมตนิยายของไม้เมืองเดิม เกวียนหัก ข้าหลวงเดิม แสนสแป เสือทุ่ง**. พระนคร : บรรณาการ.
- _____. (2521). **สาวชะงอก เสือข้าม โปะลัม**. พระนคร : บรรณาการ.
- _____. (2538ก). **กลางเพลิง**. กรุงเทพฯ : บางหลวง.
- _____. (2538ข). **นางถ้ำ**. กรุงเทพฯ : บางหลวง.
- _____. (2538ค). **บ้านนอกเข้ากรุง**. กรุงเทพฯ : บางหลวง.
- _____. (2538ง). **ล้างบาง**. กรุงเทพฯ : บางหลวง.
- _____. (2538จ). **สองศึก**. กรุงเทพฯ : บางหลวง.
- _____. (2539). **บึงขุนสร้าง และ กระท่อมปลาย**. กรุงเทพฯ : บางหลวง.
- _____. (2542ก). **แผลเก่า**. กรุงเทพฯ : ไพลินสีน้ำเงิน.

- _____ . (2542ข). **รอยไถ**. กรุงเทพฯ : ไพลินสีน้ำเงิน.
- _____ . (2543). **สินในน้ำ**. กรุงเทพฯ : ไพลินสีน้ำเงิน.
- _____ . (2553). **บางระจัน**. กรุงเทพฯ : แสงดาว.
- _____ . (2554ก). **ข้าเก่า**. กรุงเทพฯ : บางกอกบุ๊ค.
- _____ . (2554ข). **ขุนศึกเล่ม 1**. นนทบุรี : ศรีปัญญา.
- _____ . (2554ค). **ขุนศึกเล่ม 2**. นนทบุรี : ศรีปัญญา.
- _____ . (2554ง). **ขุนศึกเล่ม 3**. นนทบุรี : ศรีปัญญา.
- _____ . (2554จ). **หนามยอกหนามบ่ง**. กรุงเทพฯ : บางกอกบุ๊ค.
- ยศ วัชรเสถียร. (2520). **มนัส จรรยาต์ และไม้ เมืองเดิม**. กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย.
- รินฤทัย สัจจพันธุ์. (2532). “วรรณคดีวิจารณ์ไทย พ.ศ. 2453-2500,” ใน **ประวัติวรรณคดีวิจารณ์ไทย พ.ศ. 2325-2525**, 79-129. ดวงมณี จิตรจ้านงค์. กรุงเทพฯ: พลพณิชการพิมพ์.
- วัฒน์ วรรณยางกูร, บรรณาธิการ. (2545). **คบตาบ คั่นไถ ไม้ เมืองเดิม**. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า 2543.
- วีรวัฒน์ อินทรพร. (2561). **วรรณคดีวิจารณ์**. นครปฐม : โครงการตำราและหนังสือคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศิราพร ณ ถลาง, บรรณาธิการ. (2544). **ไวยากรณ์ของนิทาน : การศึกษานิทานเชิงโครงสร้าง**. กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิราพร ณ ถลาง. (2548). **ทฤษฎีคติชนวิทยา: วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน**. กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สิริคุตโต ภิขุ. (2558). **มงคล 38 ประการ : ประทีปของผู้ปรารถนาความเจริญรุ่งเรืองแห่งชีวิต**. สมุทรปราการ : ชมรมกัลยาณธรรม.
- สิทธาชฤทธิไกร (ทองคำ สีหุไร), พระยา. (2474). **นิทานเทียบสุภาษิต ภาค 2**. พระนคร: โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร.
- สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา. (2558). **เจิมจันทน์กัสดาล ภาษาวรรณศิลป์ในวรรณคดีไทย**. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุชาติ สวัสดิ์ศรี. (2516). “แนวคิดของนักเขียนวรรณกรรมไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2475-2488,” ใน **วรรณกรรมไทยปัจจุบัน รายงานการสัมมนา การสอนวรรณกรรมไทยปัจจุบัน**

ระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะมนุษยศาสตร์, 27-55. เชียงใหม่ :

วิบูลย์การพิมพ์,

สุภาภรณ์ จรัสพัฒน, ผู้แปล. (2552). **การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในประเทศไทย 1850-1970.**

กรุงเทพฯ : มุลนิธิโตโยต้าประเทศไทย ; มุลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

สุวรรณ เชื้ออนิล. (2523). **วิเคราะห์นวนิยายเรื่องขุนศึกของไม้เมืองเดิม.** กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

สุวิทย์ ไทพยวัฒน์. (2512). **วิวัฒนาการเศรษฐกิจชนบทในภาคกลางของประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ. 2394-2475.** กรุงเทพฯ : สร้างสรรค์.

เสฐียรโกเศศ [นามแฝง]. อนุমানราชชน, พระยา,(2515). **การศึกษาเรื่องประเพณีไทยและชีวิตชาวไทยสมัยก่อน.** พระนคร : คลังวิทยา, 2515.

เสาวลักษณ์ อนันตสานต์. (2554). **วรรณกรรมลึกลับ.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

เหม เวชกร. (2544). “ข้างหลังภาพ ‘ไม้ เมืองเดิม’,” ใน **คมตาบ คั่นไถ ไม้เมืองเดิม**, 113-124.

วัฒน์ วรลยางกูร. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า 2543.

อมรรตุมารักษ์ (แจ่ม สุนทรเวช), จมีน. (2514). **เสือป่าและลูกเสือในประวัติศาสตร์ รัชสมัยของ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว.** พระนคร: องค์การค้าของคุรุสภา.

อิราวดี ไตลังคะ. (2546). **ศาสตร์และศิลป์แห่งการเล่าเรื่อง,** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2544). **ประชาสังคมและวัฒนธรรมชุมชน.** กรุงเทพฯ : คณะกรรมการ ดำเนินงานฉลอง 100 ปี ชาตกาล นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบาลอานันท์ ปุณณกันต์

บทความ

ชานันท์ ยอดหงษ์. (2554) “ ‘ความเป็นชาย’ ในระหว่างการเปลี่ยนผ่าน ‘ความเป็นชาติ’.” เอกสาร ประกอบการประชุมวิชาการเพศวินศึกษา ครั้งที่ 3 เรื่อง จุดเปลี่ยนเรื่องเพศประเทศไทย วันที่ 15-16 กันยายน 2554 ณ ห้องภาณูรังษี โรงแรมเดอะรอยัลริเวอร์ถนนจรัญสนิทวงศ์ เขตบางพลัด กรุงเทพฯ.

ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิช . (2560). “คณะสุภาพบุรุษกับความเป็นนักเขียนสมัยใหม่”. **รัฐศาสตร์สาร** 38, 1 (มกราคม-เมษายน 2560) : 1-25.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2532). “จดหมายตอบ”. **รัฐศาสตร์สาร** 14-15, 3 (กันยายน 2531-เมษายน 2532) : 326.

บุษกร วัฒนบุตร และคณะ. (2560). “คนดีที่มีความกตัญญูบนพื้นฐานพระพุทธศาสนา”. **วารสาร สันติศึกษาปริทรรศน์** 5 ,ฉบับพิเศษ (2560): 87-101.

พีรยา อัจฉมา. (2548). “100 ปีเกิด ไม้ เมืองเดิม นักเขียนใจ ‘นักเลง’.” **ศิลปวัฒนธรรม** 26, 9 (กรกฎาคม) : 161-169.

ไมเคิล ไรท์. (2538). “สุภาพบุรุษ.” **ศิลปวัฒนธรรม** 16, 10 (สิงหาคม) : 103-107.

เยาวนุช อินทรเดโชกุล. (2525). “สังคมชนบทไทยในนวนิยายลูกทุ่งของไม้ เมืองเดิม.” **วารสาร ศิลปวัฒนธรรม** 3,5 (มีนาคม) : 60-89.

วิทยากร เชียงกุล, (2541) “หนังสือดีที่คนไทยควรอ่าน”. **ศิลปวัฒนธรรม**. 19, 9 (กรกฎาคม) : 78-80, 83-101.

สรณัฐ ไตรลึงคะ. (2555). “วาทกรรมว่าด้วยชนบทในวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิม.” **วารสาร มนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์** 19, 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม) : 105-129.

วิทยานิพนธ์

ฐาปณิดา สว่างศรี. (2554). “ศึกษาลักษณะเฉพาะในนวนิยายลูกทุ่งของไม้ เมืองเดิม.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ดิษยทรรศน์ ศรีบุญเรือง.(2557). “ศึกษาเรื่อง การนำเสนอภาพความเป็นชายและความเป็นหญิงใน คัมภีร์อรรถกถาธรรมบทฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย.” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ธัญญ์ เจริญกุล. (2551). “การขนานนามสกุล: กลไกของรัฐในการสร้างสำนึกชาติและอัตลักษณ์ความเป็นชาย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสตรีศึกษา วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นันทา พงศ์พงษ์. (2541). “ศึกษาวิเคราะห์ตัวละครเอกฝ่ายชายในนวนิยายของ ว. วินิจฉัยกุล.” วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษมหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย มหาวิทยาลัยทักษิณ.

ประภาพร ชินวงศ์. (2547). “Pretty boy :ปรากฏการณ์ความเป็นชายอีกรูปแบบหนึ่งในสังคมไทย.” วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล (มานุษยวิทยา)

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พระมหาคลองธรรม ฌมาโก. (2546). “ศึกษาอิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่มีต่อวรรณกรรมของไม้เมืองเดิม.” วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เพ็ญแข วัจนสุนทร. (2525). “การวิเคราะห์นวนิยายขนาดสั้นของ ไม้ เมืองเดิม.” วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาคภูมิ ลบถม. (2551). “ว่วลาน:วิถีชีวิตลูกผู้ชายเมืองเพชร.” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยศิลปากร.

รังสิมา กุลพัฒน์. (2539). “แผลเก่า :จากนวนิยายสู่ภาพยนตร์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ ภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รัชณี วารินทร์. (2531). “ลักษณะความเป็นชาย ลักษณะความเป็นหญิงกับการเลี้ยงดู.” วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ศิริกมล อธิวาสนพงศ์. (2547). “ศึกษาเรื่องการถ่ายทอดอุดมการณ์ความเป็นชายผ่านหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ หน้า 1.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

สหะโรจน์ กิตติมหาเจริญ. (2551). “‘สุภาพบุรุษ’ ในพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับวรรณกรรมศรีบูรพา.” วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สิลาพร เจริญสาธิต. (2553). “การนำเสนอภาพความเป็นชายในบริบทของสังคมไทยปัจจุบันผ่านโฆษณาบนหน้านิตยสารสำหรับผู้ชายในสังคมเมือง.” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการตลาด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุวรรณ เชื้อนิล. (2523). “ศึกษาวิเคราะห์นวนิยายเรื่องขุนศึกของไม้ เมืองเดิม.” ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุวรรณ นาควาด. (2541). “การวิเคราะห์ตัวละครเอกฝ่ายชายในนวนิยายของประภัสสร เสวิกุล.” ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- อมรรัตน์ สีเพ็ญ. (2526). “พัฒนาการสังคมไทยนับแต่การเปลี่ยนแปลงการเมือง พ.ศ. 2475 - พ.ศ. 2501 : ศึกษาเฉพาะกรณีนโยบายของรัฐบาล ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และ เศรษฐกิจ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อรจิรา อัจฉริยะไพบุลย์. (2550). “กลวิธีสร้างภาพลักษณ์ตัวละครชายในผู้ชนะสิบทิศ.” วิทยานิพนธ์ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เว็บไซต์

- นฤพนธ์ ต้วงวิเศษ. (2556) “**รื้อสร้างมายาคติ ‘ความเป็นชาย’ ในสังคมไทย**” เข้าถึงเมื่อ 24 พฤศจิกายน 2558. เข้าถึงได้จาก http://www.sac.or.th/main/content_detail.php?content_id=735

หนังสือภาษาอังกฤษ

- Nagel, J. J. E. and r. studies (1998). "Masculinity and nationalism: Gender and sexuality in the making of nations." 21(2): 242-269.
- Pattana Kitiarsa. (2007). " 'Lives of Hunting Dogs': Muai Thai and the Politics of Thai Masculinities." Nakhon Ratchasima: Suranaree University of Teachnology.
- Spence, J. T., Helmreich, R., & Stapp, J. (1975). "Ratings of self and peers on sex-role attributes and their relations to self-esteem and conceptions of masculinity and femininity". *Journal of Personality and Social Psychology*. 32: 29-39

ภาคผนวก

โครงเรื่องแบบ “พระเอกนักรบ”

โครงเรื่องหลักนวนิยายเรื่อง “ขุนศึก”

โครงเรื่องหลัก	สัญลักษณ์ของพฤติกรรมในโครงเรื่องหลัก
<p>เสมาบุตรชายนายมั่น ประกอบอาชีพเป็นช่างตีเหล็ก เสมามีความรู้เรื่องการต่อสู้ต่าง ๆ มั่นบิตาของเสมาจึงพาเสมาไปฝากตัวเป็นบุตรบุญธรรมของพันอินทราช และพันอินทราชพาเสมาไปฝากกับขุนรามเดชะที่มีหน้าที่รับและฝึกสอนทหารใหม่</p>	<p>ความเป็นมา (α) ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นชาวบ้านในท้องถิ่น (α_1)</p>
<p>เสมาได้เจอกับเรไรบุตรสาวของขุนราม เสมาหลงรักเรไรตั้งแต่แรกพบ เช่นเดียวกับที่เรไรก็แอบชอบเสมาเช่นกัน</p>	<p>ตัวละครเอกรักกัน (ก)</p>
<p>พันทราบว่าเรไรผู้ที่ตนแอบชอบอยู่มีใจให้เสมาก็ริษยาเสมาและหาทางกลั่นแกล้งเสมา</p>	<p>ตัวละครเอกฝ่ายชายถูกกลั่นแกล้ง (ค)</p>
<p>เสมาทำวอลดากับพันเพราะถูกขันทวยุ ขุนรามกลับมาเห็นเข้าเลยไม่พอใจ เพราะการกระทำของเสมาเหมือนกับกระด้างกระเดื่องกับผู้บังคับบัญชา ขุนรามเลยสั่งจำคุกเสมาเอาไว้เพื่อเป็นการลงโทษ</p>	<p>การถูกลงโทษ (บ)</p>
<p>พอครบกำหนดโทษออกมาก็เกิดศึก เสมาได้เข้าร่วมศึกครั้งนี้</p>	<p>การรบ (ท)</p>
<p>ระหว่างศึกเสมากับขันทวยุทำร้ายกันว่าใครจะตัดหัวขุนศึกฝ่ายตรงข้ามได้มากกว่ากัน แต่เสมาไม่รู้ว่าจะต้องเอา</p>	<p>ตัวละครเอกฝ่ายชายถูกกลั่นแกล้ง (ค)</p>

โครงเรื่องหลัก	สัญลักษณ์ของพฤติกรรมในโครงเรื่องหลัก
<p>ผ้าโพกหัวของข้าศึกไปเป็นหลักฐานยืนยันความดี ความชอบ ชั้นเลยเอาผ้าโพกหัวของขุนพลพม่า กลับไปรับความดีความชอบแทน นอกจากนี้ชั้นยัง แกล้งไม่ยกทัพเข้าช่วยเสมา ทำให้เสมาต้องถูกคู่ต่อสู้ รุม</p>	
<p>เสรีจจากศึกเสมาได้รับยศเป็นหัวหมู่ แต่ชั้นก็ยังริษยาเสมาอยู่ตลอด เลยวางแผนจับจำเรียง น้องสาวของเสมา และคิดกลั่นแกล้งเสมาโดย ตลอด จนเสมากับเรไร้มักเข้าใจผิดกัน</p>	<p>การได้รับยศ (ธ) ตัวละครเอกฝ่ายชายถูกกลั่นแกล้ง (ค)</p>
<p>ศึกที่ 2 เสมาได้ตำแหน่งเป็นหมื่นศึกอาสา</p>	<p>การรบ (ท) การได้รับยศ (ธ)</p>
<p>เสมาแอบลอบพบเรไร แต่รู้เข้าถึงหูขุนราม ทำให้ขุน รามไม่พอใจและรังเกียจเสมา</p>	<p>การกีดกันของครอบครัว (ข)</p>
<p>ชั้นวางแผนกลั่นแกล้งเสมาให้เข้าใจผิดกับเรไร</p>	<p>ตัวละครเอกฝ่ายชายถูกกลั่นแกล้ง (ค)</p>
<p>ศึกที่ 3 เสมาได้เลื่อนยศเป็นขุนศึกอาสา เสมาโดนชั้นกลั่นแกล้ง จนครอบครัวตนต้องติดหนี้</p>	<p>การรบ (ท) การได้รับยศ (ธ) ตัวละครเอกฝ่ายชายถูกกลั่นแกล้ง (ค)</p>
<p>บิดามารดาของเรไรเลยยิ่งอยากจะยกเรไรให้ชั้นมาก ขึ้น แต่เรไรไม่ยอมเพราะเรไรรักเสมา</p>	<p>การกีดกันของครอบครัว (ข)</p>
<p>เสมารู้ข่าวจึงแอบมาพบเรไร ขุนรามจับได้ว่าเสมา ลอบมาพบเรไรเลยเกณฑ์คนจะทำร้ายเสมา</p>	<p>ตัวละครเอกฝ่ายชายถูกกลั่นแกล้ง (ค)</p>

โครงเรื่องหลัก	สัญลักษณ์ของพฤติกรรมในโครงเรื่องหลัก
<p>เรไรไม่อยากให้บิดากับชายคนรักต้องสู้กัน เลยรับปากว่าจะทำตามสิ่งที่พ่อสั่งทุกอย่าง ชั้นฉวยโอกาสนี้ขอหมั้นเรไรไว้</p>	<p>ตัวละครเอกฝ่ายหญิงต้องแต่งงานกับคนอื่น (ง₁)</p>
<p>เสมารู้ข่าวก็แอบทำลายพิธีหมั้นด้วยการเผาเรือนขุนรามจนเสียฤกษ์</p>	<p>ตัวละครเอกฝ่ายชายพาตัวละครเอกฝ่ายหญิงหนี/กลับมา (ฉ)</p>
<p>ชั้นเจ็บใจมากที่ไม่ได้หมั้นและยังโดนหักหน้า เลยวางแผนจะลักพาตัวจำเรียง(น้องสาวเสมา)เพื่อแก้แค้นเสมา</p>	<p>ตัวละครคู่ปรปักษ์ทำความเดือดร้อนให้ผู้อื่น (ญ)</p>
<p>เสมารู้ข่าวเข้าเลยแอบขึ้นเรือนชั้นตอนกลางคืนเพื่อช่วยจำเรียงออกมา</p>	<p>การช่วยเหลือของตัวละครเอกฝ่ายชาย (ณ)</p>
<p>ศึกที่ 4</p>	<p>การรบ (ท)</p>
<p>เสมาได้ความดีความชอบเป็นหลวงโสมจัตถรงค์</p>	<p>การได้รับยศ (ธ)</p>
<p>ขุนรามกลับจากศึก ชั้นใส่ร้ายเสมาจนขุนรามเข้าใจผิดเรไรกำลังหึงหวงเสมา จึงยอมรับปากจะหมั้นและแต่งงานกับชั้นแต่โดยดี</p>	<p>ตัวละครเอกฝ่ายชายถูกกลั่นแกล้ง (ค) ตัวละครเอกฝ่ายหญิงต้องแต่งงานกับคนอื่น (ง₁)</p>
<p>ศึกที่ 5</p> <p>เสมาเสียสมาธิจากเรื่องที่เรไรต้องแต่งงานทำให้กองทัพพ่ายแพ้ จนทำให้ถูกถอดยศและทำโทษด้วยการส่งไปเป็นตะพุ่นข้าง วันหนึ่งเสมาทราบว่าจะมีการประลองหน้าพระที่นั่งเพื่อคัดคนเข้าเป็นทหาร เสมaleyเข้าประลองชนะและมีโอกาสร่วมทัพไปต่อสู้เพื่อไถ่โทษ</p>	<p>การรบ (ท) การถูกถอดยศ (น) การถูกลงโทษ (บ)</p>

โครงเรื่องหลัก	สัญลักษณ์ของพฤติกรรมในโครงเรื่องหลัก
<p>ศึกที่ 6</p> <p>เสมาช่วยชีวิตบิดาของเรไร ซึ่งก็คือขุนราม</p>	<p>การรบ (ท)</p> <p>การช่วยเหลือของตัวละครเอกฝ่ายชาย (ณ)</p>
<p>เสมาได้ยศเป็นขุนแสนศึกพ่าย</p> <p>ศึกที่ 7 -8</p> <p>เสมาเลื่อนยศเป็นจมีนแสนศึกสะท้อน</p>	<p>การได้รับยศ (ธ)</p> <p>การรบ (ท)</p> <p>การได้รับยศ (ธ)</p>
<p>ศึกที่ 9</p> <p>เสมาได้เลื่อนยศเป็นพระยามหาสงคราม</p> <p>ขั้นได้ก่อเรื่องอีกหลายอย่างและยังทำร้ายพี่ชายของขุนรามเดชะเพราะความโกรธ ขุนรามเลยถอนหมั้นขั้นกับเรไร ขั้นถูกลงโทษให้ออกจากราชการ</p>	<p>การรบ (ท)</p> <p>การได้รับยศ (ธ)</p> <p>การถูกถอดยศ (น)</p> <p>การถูกลงโทษ (บ)</p>
<p>เสมาเลยได้โอกาสทูลขอเรไรจากสมเด็จพระเอกาทศรถ ทั้งคู่จึงได้แต่งงานกัน</p>	<p>การอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข (ด)</p>
<p>หลังจากแต่งงานไม่นาน พันอินทราได้เสียชีวิตลงและฝากฝังให้เสมาดูแลศรีเมืองบุตรสาวของตนแทนตนด้วย เรไรอนุญาตให้เสมารับศรีเมืองไว้เป็นภรรยาได้</p> <p>เสมาได้เลื่อนยศเป็นพระยารามจักรรงค์ ครองรักกับเรไรอย่างมีความสุข</p>	<p>การพบรักกับผู้หญิงอีกคนหนึ่ง (ก)</p> <p>การได้รับยศ (ธ)</p> <p>การอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข (ด)</p>

โครงเรื่องหลักนวนิยายเรื่อง “บางระจัน”

โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
<p>ทัพ ชาวบ้านคำหยาด เป็นทหารไปรบกับพม่าแต่แพ้จึงหนีทัพ สังข์เป็นทหารหลวงไม่ถูกกับทัพ เพราะชอบข่มขู่ชาวบ้านและรักจวงน้องสาวของทัพ</p> <p>ทัพรักกับเฟื่องที่มีน้องสาวชื่อแพง แพงหลงรักทัพเช่นกัน</p> <p>ต่อมาเมื่อพม่ายกมาใกล้หมู่บ้าน ทัพก็จะพาครอบครัวอพยพไปบ้านกระทุ่มด่าน แต่สังข์กับขามลักพาตัวเฟื่อง ทัพจึงตามไปนำครอบครัวกลับมาได้</p> <p>หลังจากนั้นทัพได้พาครอบครัวหนีไปยังบ้านระจันเพื่อรวบรวมกำลังพลต่อสู้กับพม่า</p> <p>ทัพออกรบกับพม่าจนได้รับชัยชนะ เมื่อกลับมาทัพพบว่าเฟื่องแต่งงานกับขาบ ทัพเสียใจมากแต่ก็ให้อภัยเนื่องจากทราบว่าขาบนั้นรักเฟื่องจริง</p> <p>ทัพออกรบกับพม่าอยู่หลายครั้ง ในระหว่างนั้นทัพกับแพงก็ได้รักกัน</p> <p>ศึกครั้งสุดท้ายบ้านระจันไม่สามารถต้านทานได้ทั้งหมดจึงเสียชีวิตเพื่อปกป้องบ้านเมืองจนวินาทีสุดท้าย</p>	<p>ความเป็นมา (α)</p> <p>ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นชาวบ้านในท้องถิ่น (α_1)</p> <p>ตัวละครเอกรักกัน (ก)</p> <p>การที่ตัวละครเอกฝ่ายหญิงต้องพลัดพราก (ง)</p> <p>ตัวละครเอกฝ่ายชายพาตัวละครเอกฝ่ายหญิงหนี/กลับมา (ฉ)</p> <p>การหลบหนีไปอยู่ที่อื่น ($\ซ_1$)</p> <p>ตัวละครเอกฝ่ายหญิงต้องแต่งงานกับคนอื่น ($ง_1$)</p> <p>การพบรักกับผู้หญิงอีกคนหนึ่ง (ถ)</p> <p>การรบ (ท)</p> <p>ตัวละครเอกเสียชีวิตทั้งคู่ ($ต_3$)</p>

โครงเรื่องหลักนวนิยายเรื่อง “สำเภาล่ม”

โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
ดอกรักเป็นช่างตีเหล็กย่านสัมปณี แต่อยากเป็นทหาร จึงมารับใช้ขุนดาบเลยพบกับลำพูนางทาสในเรือนเบี้ย	ความเป็นมา (α) ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นชาวบ้านในท้องถิ่น (α_1)
ดอกรักรักกับลำภู	ตัวละครเอกรักกัน (ก)
ดอกรักรับอาสาพาลำพูนีจากการเป็นทาส	ตัวละครเอกฝ่ายชายพาตัวละครเอกฝ่ายหญิงหนี/กลับมา (ฉ)
ดอกรักถูกจับได้เกิดต่อสู้กัน ดอกรักไม่สู้ นายวังซึ่งเปรียบเสมือนนายจึงถูกจับเข้าคุก	การต่อสู้แพ้ (χ_2) การถูกลงโทษ (บ)
เมื่อออกจากคุกดอกรักอาสาไปรบ และได้ออกรบ	การรบ (ท)
ดอกรักพาลำพูนีแต่ก็ถูกนำตัวกลับได้ในที่สุด	ตัวละครเอกฝ่ายชายพาตัวละครเอกฝ่ายหญิงหนี/กลับมา (ฉ)
ศึกครั้งที่สอง	การรบ (ท)
ดอกรักได้รับบำเหน็จรางวัล	การได้รับยศ (ธ)
ดอกรักมาได้ตัวลำพูและเข้าทาสในบ้านนายวัง	การช่วยเหลือของตัวละครเอกฝ่ายชาย (ณ)
ดอกรักได้สาวลำภูเป็นภรรยาและครองรักกันอย่างมีความสุข	การอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข (ด)

โครงเรื่องแบบ “นางเอกหลงเมืองกรุง”

โครงเรื่องหลักนวนิยายเรื่อง “แสนแสบ”

โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
เพลงเป็นหนุ่มทุ่งบางกะปิ	ความเป็นมา (α) ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นชาวบ้านในท้องถิ่น (α_1)
เพลงรักอยู่กับไพรยุบุตรสาวกำนันแปลก	ตัวละครเอกรักกัน (ก)
ความรักของเพลงและไพรยุถูกขัดขวาง	การกีดกันของครอบครัว (ข)
ลุงของเพลงต้องการโก่งที่นาจึงวางแผนกลั่นแกล้งและใส่ร้ายเพลง	ตัวละครเอกฝ่ายชายถูกกลั่นแกล้ง (ค)
ในขณะที่เดียวกันไพรยุก็ไปกรุงเทพฯ เปลี่ยนสภาพจากชาวชนบทเป็นชาวบางกอก	ตัวละครเอกฝ่ายหญิงไปบางกอก (α_3)
ไพรยุผิดหวังในความรักและสำนึกได้ว่าไม่ควรหลงลืมชาติกำเนิดของตนจึงกลับมายังบ้านเกิดและอยู่กับเพลงอย่างมีความสุข	การลืมและสำนึกได้ (α_1) การอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข (ด)

โครงเรื่องหลักนวนิยายเรื่อง “แผลเก่า”

โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
ขวัญเป็นบุตรชายนายเขียน ผู้ใหญ่บ้านบางกะปิ เรียมเป็นลูกสาวตาเรือง	ความเป็นมา (α) ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นชาวบ้านในท้องถิ่น (α_1)
ขวัญกับเรียมรักกัน	ตัวละครเอกรักกัน (ก)
ความรักของขวัญกับเรียมถูกกีดกันเพราะครอบครัวเคยมีเรื่องบาดหมางกันในอดีต	การกีดกันของครอบครัว (ข)

โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
<p>บิดาของเรียมชายเรียมให้คุณนายทองคำที่บางกอก เพื่อกีดกันไม่ให้ทั้งสองพบกัน</p> <p>เรียมมีชีวิตที่ดีในบางกอกและไม่ต้องการกลับมาเป็นสาวชาวทุ่งบางกะปิอีกต่อไป</p> <p>เรียมได้กลับมายังทุ่งบางกะปิอีกครั้งและได้พบขวัญ และเรียมสำนึกตนได้ในที่สุด</p> <p>ขวัญและเรียมนับพบกันแต่ถูกจับได้ เกิดการต่อสู้ระหว่างขวัญกับเรียม พี่ชายของเรียม และสมชาย คนรักคนใหม่ของเรียม</p> <p>ขวัญถูกปืนยิงเสียชีวิตในน้ำ เรียมกระโดดน้ำลงไปหา เรียมบังเอิญถูกมือตบของขวัญที่ถืออยู่แทงจึงเสียชีวิตตามขวัญไป</p>	<p>ตัวละครเอกฝ่ายหญิงไปบางกอก ($ง_3$)</p> <p>การลี้ภัยจากกำเนิดของตัวละครเอกฝ่ายหญิง (จ)</p> <p>การลี้ภัยและสำนึกได้ ($จ_1$)</p> <p>การต่อสู้ของตัวละครเอกฝ่ายชาย (ข)</p> <p>ตัวละครเสียชีวิตทั้งคู่ ($ต_3$)</p>
โครงเรื่องหลักนวนิยายเรื่อง “บ้านนอกเข้ากรุง ”	
โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
<p>นิงกับเตื่อนนั้นเป็นคู่รักกันมาก่อนแต่นิงไปอยู่บางกอกกับพี่ชาย วันหนึ่งครอบครัวของเตื่อนต้องการไปเยี่ยมเตื่อนที่บางกอก นิงจึงตามไปด้วย</p> <p>ความจริงคือ ภรรยาชาวบางกอกของพี่ชายของเตื่อนนั้นคิดจะหลอกหลวงเพราะหวังทรัพย์สินของครอบครัวเตื่อน</p>	<p>ความเป็นมา (α)</p> <p>ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นชาวบ้านในท้องถิ่น (α_1)</p> <p>ตัวละครเอกรักกัน (ก)</p> <p>ตัวละครเอกฝ่ายหญิงไปบางกอก ($ง_3$)</p> <p>ตัวละครคู่ปรปักษ์ทำความเดือดร้อนให้ผู้อื่น (ญ)</p>

โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
<p>นึ่งช่วยเหลือครอบครัวเดือนและช่วยเหลือได้สำเร็จ ทั้งหมดกลับมาอยู่บ้านไฟฟ้ามืดอย่างมีความสุข</p> <p>เดือนสำนึกได้ว่าตนนั้นหลงไปกับแสงสีเมืองบางกอก จนลืมถิ่นกำเนิดของตน ทั้งสองปรับความเข้าใจกัน นึ่งกับเดือนก็เข้าใจกันอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข</p>	<p>การช่วยเหลือของตัวละครเอกฝ่ายชาย (ณ)</p> <p>ตัวละครเอกฝ่ายชายพาตัวละครเอก ฝ่ายหญิงหนี/กลับมา (ณ)</p> <p>การต่อสู้ชนะ (ช₁)</p> <p>การลืมและสำนึกได้ (จ₁)</p> <p>การอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข (ต)</p>
<p>โครงเรื่องหลักนวนิยายเรื่อง “สินในน้ำ”</p>	
โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
<p>รุ่งเป็นหนุ่มสาวชาวเกาะระย้า มีอาชีพงมของใต้ทะเล ชายเลี้ยงมารดาที่ป่วยหนัก</p> <p>รุ่งรักอยู่กับกระถินสาวชาวเกาะเดียวกัน แต่ถูกกีดกัน จากพ่อและพี่ชายของกระถิน</p> <p>เมื่อชาวเกาะคิดอพยพไปฝั่งเมืองที่เจริญรุ่งเรือง รุ่ง และมารดาถูกรังเกียจไม่ให้ลงเรือ นายแปลงคู่อริของ รุ่งที่หมายปองกระถินก็ใส่ร้ายรุ่งเพื่อกีดกันไม่ให้รุ่งได้ อพยพไปกับพวกชาวบ้าน รุ่งจึงบอกกับชาวบ้านว่าตน พบแหล่งสมบัติที่โจรสลัดทำล่มใต้ทะเล จึงมีผู้ให้เขา อาศัยข้ามไปเพื่อหวังให้รุ่งหาสมบัติมาให้</p> <p>ส่วนกระถินสาวคนรักเมื่อมาอยู่ในฝั่งเมืองก็ลืมรุ่ง เพราะชีวิตใหม่มีความสุขสบายกว่า</p>	<p>ความเป็นมา (α)</p> <p>ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็น ชาวบ้านในท้องถิ่น (α_1)</p> <p>ตัวละครเอกรักกัน (ก)</p> <p>ตัวละครเอกฝ่ายชายถูกกลั่น แกล้ง (ค)</p> <p>ตัวละครเอกฝ่ายหญิงไป บางกอก (γ_3)</p>

โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
กระถินจึงได้แต่งงานกับนายแปลง	การลืมนและไม่สำนึก (จ ₂) ตัวละครเอกฝ่ายหญิงต้องแต่งงานกับคนอื่น (ง ₁)
รุ่งเบื่อหน่ายชีวิตในเมืองกลับไปอยู่เกาะระย้าอย่างเก่า โดยได้สำเภาสาวที่รักเขาเป็นภรรยาและมีความสุขกันตามประสาชาวเกาะ	การพบรักกับผู้หญิงอีกคนหนึ่ง (ค) การอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข (ด)

โครงเรื่องแบบ “พระเอกหลบหนีไปเป็นโจรหรือประกอบอาชีพอื่น”

โครงเรื่องหลักนวนิยายเรื่อง “เสือทุ่ง”

โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
เร่เป็นลูกจ้างทำนาในบ้านของทิพย์	ความเป็นมา (α) ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นชาวบ้านในท้องถิ่น (α_1)
เร่รักกับพิมพ์	ตัวละครเอกรักกัน (ก)
ครอบครัวพิมพ์ก็ตกกัน	การก็ตกกันของครอบครัว (ข)
ทิพย์รักพิมพ์เช่นกันจึงหาเรื่องกลั่นแกล้งเร่เสมอ	ตัวละครเอกฝ่ายชายถูกกลั่นแกล้ง (ค)
พิมพ์เข้าใจผิดจึงตกลงรับปากแต่งงานกับทิพย์	ตัวละครเอกฝ่ายหญิงต้องแต่งงานกับคนอื่น (γ_1)
เร่ถูกใส่ร้าย	ตัวละครเอกฝ่ายชายถูกกลั่นแกล้ง (ค)
เร่ต้องกลายเป็นโจรและหลบหนีไป	การหลบหนีไปประกอบอาชีพอื่น (χ_2)
เร่พบรักกับแท้ น้องสาวของทิพย์	การพบรักกับผู้หญิงอีกคนหนึ่ง (ด)
เสือเร่กับแท้ถูกยิงตายที่ทุ่งเมียหลวง	ตัวละครเสียชีวิตทั้งคู่ (τ_3)

โครงเรื่องหลักนวนิยายเรื่อง “หมื่นช่อง”

โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
เครื่องเป็นทาสในบ้านพันเหลื่อหมู่บ้านสะดือสี่ต้น	ความเป็นมา (α) ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นชาวบ้านในท้องถิ่น (α_1)
เงินยวงรักอยู่กับเครื่อง	ตัวละครเอกรักกัน (ก)

โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
<p>นายหลายบุตรชายพันเหลือรักเงินยวง พันเหลือจึงกีดกันเครื่องและเงินยวง ด้านนายหลายก็กลั่นแกล้งหาเหตุให้พันเหลือเข้าใจเรื่องผิดอยู่บ่อยครั้ง</p> <p>เครื่องต้องพาเงินยวงหนี</p> <p>พันเหลือและหลายก็วางแผนหลอกเครื่องและลักพาตัวเงินยวงกลับมา</p> <p>เครื่องจึงต่อสู้กับพันเหลือและนายหลายเพื่อปกป้องเงินยวง แต่แพ้ เงินยวงถูกชิงตัวไปได้</p> <p>เครื่องหนีจากบ้านพันเหลือและรวมพวกตั้งตัวเป็นช่องและตั้งตนว่าเป็นหมื่น เพื่อคอยดักปล้นเสียบึงพม่า</p> <p>ต่อมาหลายเสียชีวิต</p> <p>เครื่องและเงินยวงจึงครองรักกันด้วยความสุข</p>	<p>ตัวละครเอกฝ่ายชายถูกกลั่นแกล้ง (ค)</p> <p>ตัวละครเอกฝ่ายชายพาตัวละครเอกฝ่ายหญิงหนี/กลับมา (ฉ)</p> <p>การที่ตัวละครเอกฝ่ายหญิงต้องพลัดพราก (ง)</p> <p>การต่อสู้แพ้ (ช₂)</p> <p>การหลบหนีไปประกอบอาชีพอื่น (ช₂)</p> <p>การตาย (ต)</p> <p>การอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข (ด)</p>
<p><u>โครงเรื่องหลักนวนิยายเรื่อง “เรือเพลง-เรือเร่”</u></p>	
โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
<p>ลือ หม่อมบ้านเสือข้ามพบกับฝนทอง สาวสวยแห่งบ้านดิน ทั้งสองเป็นพ่อเพลงและแม่เพลงได้เล่นเรือเล่นเพลงโต้ตอบกัน โดยมีทวดหลานชายกำนันเป็นคู่แข่งและอาตที่เป็นเพื่อนทวดคอยกลั่นแกล้ง</p> <p>ครอบครัวฝนทองไม่ชอบลือเพราะเป็นคนจน</p> <p>ทวดกลั่นแกล้งลือต่าง ๆ</p>	<p>ความเป็นมา (α)</p> <p>ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นชาวบ้านในท้องถิ่น (α_1)</p> <p>ตัวละครเอกรักกัน (ก)</p> <p>การกีดกันของครอบครัว (ข)</p> <p>ตัวละครเอกฝ่ายชายถูกกลั่นแกล้ง (ค)</p>

โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
<p>ลือทนต์ไม่ไหวยกพวกทำร้ายพวกของอาดกับทัดและปล้นเรือบิดาของอาดแล้วหนีไปจากบ้านเสื่อข้ามไปเป็นพ่อค้าเรือเร็ว</p> <p>ต่อมาทัดได้สู้ขอฝนทอง แต่ฝนทองต้องไปงานบวชนาคที่ศาลาท่าเกวียน</p> <p>ลือและฝนทองได้พบกันในเรือและความจริงปรากฏว่ามารดาของลือคือมารดาของอาด และพี่น้องทั้งสองเป็นหลานเศรษฐีที่บ้านศาลาท่าเกวียน ในที่สุดหนุ่มลือกับฝนทองก็ได้ครองรักกัน</p>	<p>การหลบหนีไปอยู่ที่อื่น (ซ_1)</p> <p>การหลบหนีไปประกอบอาชีพอื่น (ซ_2)</p> <p>การที่ตัวละครเอกฝ่ายหญิงต้องพลัดพราก (ง)</p> <p>ตัวละครเอกฝ่ายหญิงต้องแต่งงานกับคนอื่น (ง_1)</p> <p>การอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข (ด)</p>
<p>โครงเรื่องหลักนวนิยายเรื่อง “ลมตะเภา”</p>	
โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
<p>ภูหินเป็นไต๋กังบ้านหาดพิทยามีภรรยาคือดวง</p> <p>ดวงไปแต่งงานกับเวียนที่ระยองเพราะทนนิสัยภูหินไม่ได้</p> <p>ภูหินออกตามหาภรรยาแต่ถูกใส่ร้ายจากเวียนและโปรยคู่อริของภูหิน</p> <p>ภูหินต้องหนีไปเป็นโจรสลัด</p> <p>วันหนึ่งภูหินแอบเข้าฝั่งเพื่อพบบุตรชายและเดือน (น้องสาวของดวงที่ช่วยอุปการะบุตรของภูหิน) เวียนและโปรยแอบจับได้จึงเกิดการต่อสู้กันระหว่าง เวียนโปรย และภูหิน</p>	<p>ความเป็นมา (α)</p> <p>ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นชาวบ้านในท้องถิ่น (α_1)</p> <p>ตัวละครเอกรักกัน (ก)</p> <p>ตัวละครเอกฝ่ายหญิงหนีไปที่อื่น (ง_2)</p> <p>ตัวละครเอกฝ่ายชายถูกกลั่นแกล้ง (ค)</p> <p>การหลบหนีไปประกอบอาชีพอื่น (ซ_2)</p> <p>การต่อสู้ของตัวละครเอกฝ่ายชาย (ข)</p>

โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
เวียนพลัดตกน้ำ ภูหินจึงช่วยเหลือเวียนจนตัวเองเสียชีวิต วิตกลางทะเล	ตัวละครเอกฝ่ายชายตาย (t_2)

โครงเรื่องหลักนวนิยายเรื่อง “ศาลเพียงตา”

โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
รอดูกลับแก๊งค์จต้องติดคุกเป็นเวลาหลายปี เมื่อ กลับมาพบว่ามารดาถูกวางยาจนเสียชีวิต ทรัพย์สินถูก โกง และคนรักคือ สร้อย ก็แต่งงานกับอัน รอสืบจนทราบว่าอันเป็นตัวการในเรื่องราวทั้งหมดทั้ง ใส่ร้าย วางยามารดาของตน และวางแผนการแต่งงาน ของสร้อย ในระหว่างนั้นรอกับกำไลน้องสาวของสร้อยก็ชอบ พอกัน รอดูกใส่ร้ายอีกครั้งจึงหนีไปเป็นเสือและกลับมาแก้ แค้นอัน รอกลับมาแก้แค้นอัน อันเสียชีวิต จึงเลิกอาชีพโจรมา ประกอบอาชีพสุจริต รอและกำไลอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข	ความเป็นมา (α) ตัวละครเอกฝ่ายชายถูกกลับแก๊งค์ (κ) การพบรักกับผู้หญิงอีกคนหนึ่ง (ϵ) ตัวละครเอกฝ่ายชายถูกกลับแก๊งค์ (κ) การหลบหนีไปประกอบอาชีพอื่น (χ_2) การต่อสู้ชนะ (χ_1) การตาย (t) การอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข (d)

โครงเรื่องหลักนวนิยายเรื่อง “สาวชะงอก-เสื่อขำ”

โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
<p>ไผ่เป็นบุตรชายผู้ใหญ่ผั้นบ้านสาวชะงอก รักกับอ้อน บุตรสาวนายเหมือนซึ่งเป็นนักเลงการพนัน</p>	<p>ความเป็นมา (α) ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นชาวบ้านใน ท้องถิ่น (α_1) ตัวละครเอกรักกัน (ก)</p>
<p>นายเหมือนไม่ชอบไผ่เพราะผู้ใหญบ้านเคยจับตนใน การเล่นพนัน</p>	<p>การกีดกันของครอบครัว (ข)</p>
<p>เมื่อเหมือนเล่นการพนันหมดตัวจึงขายนาข้าว ครอบครัวไปอีกหมู่บ้าน ทำให้ไผ่และอ้อนต้องจาก กัน ผู้ใหญผั้นเสียชีวิต ไผ่รู้ว่าตนเองไม่ใช่บุตรที่แท้จริง ของผู้ใหญผั้น ไผ่จึงหนีไปอยู่ที่อื่นและออกตามหา ครอบครัวที่แท้จริง</p>	<p>การที่ตัวละครเอกฝ่ายหญิงต้องพลัดพราก (ง) การหลบหนีไปอยู่ที่อื่น (χ_1)</p>
<p>ไผ่ได้พบรักกับกำไลบุตรสาวกำนันแมน อ้อนต้องแต่งงานตามคำสั่งของนายเหมือนผู้เป็น บิดา</p>	<p>การพบรักกับผู้หญิงอีกคนหนึ่ง (ค) ตัวละครเอกฝ่ายหญิงต้องแต่งงานกับคน อื่น (γ_1)</p>
<p>ด้านนายบุญอุริเก่าของไผ่ หาเรื่องจะทำร้ายไผ่ ไผ่ถูก ใส่ร้ายว่าสมคบกับที่คนขโมยเรือกำนัน ไผ่จึงต้องหนี ไปเป็นโจร บุญวางแผนหลอกกำไลให้แต่งงานกับตน</p>	<p>ตัวละครเอกฝ่ายชายถูกกลั่นแกล้ง (ค) การหลบหนีไปประกอบอาชีพอื่น (χ_2) ตัวละครเอกฝ่ายหญิงต้องแต่งงานกับคน อื่น (γ_1)</p>
<p>ไผ่จึงบุกขึ้นเรือนพากำไลหนีพร้อมทั้งเผาเรือน</p>	<p>ตัวละครเอกฝ่ายชายพาตัวละครเอกฝ่าย หญิงหนี/กลับมา (ฉ)</p>
<p>เกิดการต่อสู้กันระหว่างไผ่กับบุญ</p>	<p>การต่อสู้ชนะ (χ_1)</p>

โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
บุญถูกไฟยิงตาย ทั้งสองหนีลงเรือไปอยู่หมู่บ้านอื่นหลังจากไฟพบกับ ตายายที่แท้จริง	การตาย (ต) การอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข (ด)

โครงเรื่องหลักนวนิยายเรื่อง “หนามยอก-หนามบ่ง”

โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
ธงเป็นข้าในบ้านกำนันมัน	ความเป็นมา (α) ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นชาวบ้านในท้องถิ่น (α_1)
ธงมีคนรักคือแหว มีงหลงรักแหวเช่นกันจึงคิดแย่งแหว กำนันมันเป็นใจ ให้บุตรชายแก่ล้งใช้ธงไปทำงานให้ แหวแอบแต่งงาน ให้มีงกับแหว เมื่อธงรู้ก็ชิงตัวแหวกลับแต่ก็ถูกตามล่า แหวจึงต้อง แต่งงานกับมีง	ตัวละครเอกรักกัน (ก) ตัวละครเอกฝ่ายชายถูกกลั่นแกล้ง (ค) ตัวละครเอกฝ่ายชายพาตัวละครเอกฝ่ายหญิง หนี/กลับมา (ฉ) ตัวละครเอกฝ่ายหญิงต้องแต่งงานกับคนอื่น (ง 1)
ส่วนธงหนีไปเป็นโจรปลอมตัวชื่อแสนเวียงกลับมา ล้างแค้นที่นาแคอีกครึ่ง วันหนึ่งนายมันป่วยจึงคิดถึงธงขึ้นมา เพราะทราบว่า มีงทำร้ายร่างกายแหวเสมอและยังดวงน้องสาวของ มีงให้แต่งงานกับนายสอน นายมันจึงยกที่นาให้ดวงและฝากธงให้ดูแล ส่วนตัว นายมันป่วยจนเสียชีวิต มีงโกรธที่พ่อไม่ยกสมบัติให้ จึงตามล่าธง	การหลบหนีไปประกอบอาชีพอื่น (ช ₂) การที่ตัวละครเอกฝ่ายหญิงต้องพลัดพราก (ง) ตัวละครคู่ปรปักษ์ทำความเดือดร้อนให้ผู้อื่น (ญ)

โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
จนที่สุตรงกับมิ่งต่อสู้กัน มิ่งกับพวกเสียชีวิต ส่วน แหวถูกฆ่า ธงกับดวงจึงอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข	การต่อสู้ชนะ ($ซ_1$) การตาย (ต) การพบรักกับผู้หญิงอีกคนหนึ่ง (ถ) การอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข (ด)

โครงเรื่องหลักนวนิยายเรื่อง “ข้าเก่า”

โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
แพรวอาศัยอยู่กับนายบุญมา มาตั้งแต่เด็ก ๆ เพราะถูก ครอบครัวมาขายไว้	ความเป็นมา (α)
วันหนึ่งเศรษฐีบุญมาพาทาสคนใหม่ชื่อดาวเรืองเข้ามา ในบ้าน ดาวเรืองและแพรวนั้นชอบพอกัน โดยที่บุญมา และนายเกลี้ยงบุตรชายนายบุญมาก็ต่างหมายปอง ดาวเรืองด้วย	ตัวละครเอกรักกัน (ก)
วันหนึ่ง แพรวโดนเกลี้ยงวางแผนใส่ร้ายว่าแพรวโมยหัว ไปขาย และเกลี้ยงก็ยงหาเรื่องใส่ร้ายแพรวว่าคบหากับ ดาวเรือง	ตัวละครเอกฝ่ายชายถูกกลั่นแกล้ง (ค)
นายบุญมาหลงเชื่อจึงโกรธมาก ลงโทษแพรวด้วยการ เชียนตีและขับไล่แพรวออกจากบ้าน	การถูกลงโทษ (บ)
แพรวน้อยใจและหมดความอดทนจึงออกจากบ้านและ เดินทางตามหาครอบครัว	การหลบหนีไปอยู่ที่อื่น ($ซ_1$)
แพรวพบว่าบิดาของตนเสียชีวิตแล้ว แพรวจึงได้เป็น ผู้ใหญ่บ้านแทนบิดา	การหลบหนีไปประกอบอาชีพอื่น ($ซ_2$)
ต่อมาแพรวทราบว่าบิดาถูกนายโสมเพื่อนนายเกลี้ยงยง แพรวจึงตามมาแก้แค้น ด้านบ้านนายบุญมา หลังจาก	ตัวละครคู่ปรปักษ์ทำความเดือดร้อนให้ผู้อื่น (ญ)

โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
<p>แพรรออกมาจากบ้านได้ไม่นาน เกลี้ยวงวางแผนลักพาตัวดาวเรืองและชโหมยทรัพย์สมบัติจากบุญมา นายบุญมาจึงหมดตัว</p> <p>แพรรทราบข่าวจึงออกช่วยเหลือชิงทรัพย์สมบัติและตัวดาวเรืองกลับมาได้ และยังช่านายโสมแก้แค้นให้พ่อของตนได้สำเร็จ</p> <p>ส่วนสังข์สำนึกผิด ดาวเรืองยอมแต่งงานกับบุญมาโดยแพรรก็ร่วมยินดีด้วยเพราะบุญมาเป็นผู้มีพระคุณของตน</p> <p>สังข์กับแพรรปรับความเข้าใจและอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข</p>	<p>การช่วยเหลือของตัวละครเอกฝ่ายชาย (ณ)</p> <p>ตัวละครเอกฝ่ายชายพาตัวละครเอกฝ่ายหญิงหนี/กลับมา (ฉ)</p> <p>ตัวละครเอกฝ่ายหญิงต้องแต่งงานกับคนอื่น (ง₁)</p> <p>การพบรักกับผู้หญิงอีกคนหนึ่ง (ค)</p> <p>การอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข (ด)</p>

โครงเรื่องแบบ "พระเอกเป็นขุนโจรต่างถิ่น"

โครงเรื่องหลักนวนิยายเรื่อง "ล้างบาง"

โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
เอ็งออกเดินทางตามหามารดาที่แท้จริงโดยประพุดิตนเป็นโจรใช้ชื่อว่า ขุนท่ง	ความเป็นมา (α)
เอ็งรักกับกาหลง สาวบ้านกระท่อมราย	ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นคนต่างถิ่น (α_2)
หวาดลูกชายกำนันไหวและทิพย์หลานชายซึ่งรักกาหลงเป็นศัตรูกับขุนท่ง ประพุดิตนรังแกชาวบ้าน	ตัวละครเอกฝ่ายชายและตัวละครเอกฝ่ายหญิงรักกัน (ก)
ขุนท่งจึงต้องช่วยเหลือขุนท่งชาวบ้าน	ตัวละครคู่ปรปักษ์ทำความเดือดร้อนให้ผู้อื่น (ญ)
เอ็งแต่งงานกับกาหลง ทุกคนอยู่อย่างมีความสุข	การต่อสู้ชนะ (χ_1)
	การช่วยเหลือของตัวละครเอกฝ่ายชาย (ณ)
	การอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข (ด)

โครงเรื่องหลักนวนิยายเรื่อง "คนละถิ่น"

โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
เสือเพื่อนแห่งตำบลจักรศรีให้คนมาลู่ขอแพง	ตัวละครเอกฝ่ายชายจะเป็นเป็นคนต่างถิ่น (α_1)
เสือเพื่อนรักกับแพง	ตัวละครเอกฝ่ายชายและตัวละครเอกฝ่ายหญิงรักกัน (ก)
เปลวหลงรักแพงเช่นกัน จึงโกรธเสือเพื่อนและเข้าร่วมกับพวกเสือจักร มอมหนำนำพวกมาปล้นบ้านแพง และหมู่บ้านของตน จนเปลวต้องกลายเป็นเสือจริง ๆ	ตัวละครคู่ปรปักษ์ทำความเดือดร้อนให้ผู้อื่น (ญ)
เสือเพื่อนต่อสู้กับเสือเปลวชนะ	การต่อสู้ชนะ (χ_1)

โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
<p>เสือเพื่อนช่วยยีดทรัพย์สินที่เสือจักรปล้นชาวบ้าน กลับคืนมา</p> <p>เพื่อนและแพงก็ครองรักกันด้วยความสุข</p>	<p>การช่วยเหลือของตัวละครเอกฝ่ายชาย (ณ)</p> <p>การอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข (ด)</p>

โครงเรื่องหลักนวนิยายเรื่อง “สองศึก”

โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
<p>ดวงขวัญ หรือ เสือปลอบ เป็นบุตรของเสือปลอดที่เคย เลี้ยงชื่อในอดีตแต่เสียชีวิตไปแล้ว เสือปลอดได้มอบ สมบัติที่ตนเก็บสะสมไว้ให้ดวงขวัญ เสือเรือสมุนมือ ขวาของเสือปลอดทราบจึงคิดแย่งชิงสมบัตินั้น แต่เสือ ปลอดไม่ได้หวังในสมบัติที่บิดาของตนมอบให้ เมื่อ บิดาตนเองเสียชีวิตก็เลิกประพฤติเป็นโจร เปลี่ยนชื่อ เป็น ดวงขวัญโดยไม่มีใครรู้และย้ายไปอยู่หมู่บ้านอื่น เพื่อเริ่มชีวิตใหม่ด้วยการเป็นชาวบ้านธรรมดา</p> <p>ดวงขวัญพบรักกับสารภี</p>	<p>ความเป็นมา (α)</p> <p>ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นคนต่างถิ่น (α_2)</p> <p>ตัวละครเอกรักกัน (ก)</p>
<p>ปลัดอยู่หรือนายตำรวจก็ยังคงติดตามจับตัวดวงขวัญ เพราะเข้าใจผิดว่าดวงขวัญยังเป็นโจรที่ออกปล้น ชาวบ้าน</p>	<p>ตัวละครเอกฝ่ายชายถูกกลั่นแกล้ง (ค)</p>
<p>ด้านเสือเรือก็ติดต่อมายังดวงขวัญเพื่อให้ดวงขวัญ บอกที่ซ่อนสมบัติและชักชวนดวงขวัญกลับไปเป็นเสือ ด้วยกัน แต่ดวงขวัญปฏิเสธ เสือเรือจึงโกรธและทำทุก วิถีทางเพื่อให้ดวงขวัญบอกที่ซ่อนสมบัติ และยังออก ปล้นจนชาวบ้านเดือดร้อน</p>	<p>ตัวละครคู่ปรปักษ์ทำความเดือดร้อนให้ผู้อื่น (ญ)</p>

โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
ดวงขวัญคิดว่าเสือเรือเป็นภัยกับชาวบ้าน จึงติดต่อยังปลัดอยู่เพื่อวางแผนจับกุมเสือเรือ ทั้งสองร่วมมือกันจับกุมเสือเรือ	การช่วยเหลือของตัวละครเอกฝ่ายชาย (ณ)
เมื่อครั้งจับเสือเรือได้ เกิดการต่อสู้กัน ดวงขวัญช่วยปลัดอยู่จับเสือเรือเข้าคุกได้	การต่อสู้ชนะ (χ_1)
ดวงขวัญกับสารภีก็อยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข	การอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข (ด)
<u>โครงเรื่องหลักนวนิยายเรื่อง “นางกล้า”</u>	
โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
จวงออกตามหาบิดาของตนคือนายจันทร์ที่ถูกทรง (หัวหน้ากองโจรในละแวกใกล้เคียง) ลักพาตัวไปเพื่อเป็นตัวประกันโดยยื่นข้อเสนอให้จวงนำนายแล ลูกน้องของจันทร์มาแลกคืน เนื่องจากมีความแค้นกับนายแลมาก่อน จวงตามไปจนเจอและนำตัวบิดาของตนกลับมาได้สำเร็จโดยที่ล่ามทรงไว้เพื่อลงโทษจวงและทรงเกิดมีใจให้กัน	ความเป็นมา (α) ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นคนต่างถิ่น (α_2) ตัวละครเอกรักกัน (ก)
ด้านนายแลวางแผนฆ่านายจันทร์และชิงตัวจวง นายจันทร์และจวงตกอยู่ในอันตราย	ตัวละครคู่ปรปักษ์ทำความเดือดร้อนให้ผู้อื่น (ญ)
ทรงจึงช่วยจันทร์และจวงให้พ้นจากน้ำมือนายแล นายแลถูกฆ่าตาย	การช่วยเหลือของตัวละครเอกฝ่ายชาย (ณ) การต่อสู้ชนะ (χ_1) การตาย (ต)
ทรงและจวงอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข	การอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข (ด)

โครงเรื่องแบบ “พลัดพรากจากคนรัก”

โครงสร้านวนิยายเรื่อง “กระท่อมปลายนา”

โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
ยงเป็นนักเลงเก๋าย่านคลองรังสิต	ความเป็นมา (α) ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นชาวบ้านในท้องถิ่น (α_1)
ยงมีคนรักคือลำภู	ตัวละครเอกรักกัน (κ)
ความยากจนทำให้ลำภูทนอยู่กับยงไม่ได้	ตัวละครเอกฝ่ายหญิงหนีไปที่อื่น (η_2)
หลังจากนั้นชีวิตของลำภูยิ่งพบกับความทุกข์ยากกว่าเดิมเพราะแม่ไม่ได้รักลำภูจริง	ตัวละครคู่ปรปักษ์ทำความเดือดร้อนให้ผู้อื่น (ν)
ยงออกตามหาลำภู	ตัวละครเอกฝ่ายชายพาตัวละครเอกฝ่ายหญิงหนี/กลับมา (ζ)
เกิดการต่อสู้ ยงชนะ	การต่อสู้ชนะ (χ_1)
ลำภูกลับมาเสียชีวิตที่กระท่อมปลายนาของยง	ตัวละครเอกฝ่ายหญิงตาย (τ_1)
ยงมีรักใหม่คือสารภี น้องสาวของลำภู	การพบรักกับผู้หญิงอีกคนหนึ่ง (θ)

โครงสร้านวนิยายเรื่อง “เกวียนหัก”

โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
แฝงเป็นลูกคนยากจนแห่งทุ่งนาสรวง	ความเป็นมา (α) ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นชาวบ้านในท้องถิ่น (α_1)
แฝงรักกับเรียงบุตรสาวกำนันที่ร่ำรวย แต่ถูกกีดกัน	ตัวละครเอกรักกัน (κ)
จากรองพี่ชาย และขึ้นที่มาหลงรักเรียง	การกีดกันของครอบครัว (ψ)
เรียงต้องแต่งงานกับขึ้นจึงถูกรองกับขึ้นพาขึ้นเกวียน	ตัวละครเอกฝ่ายหญิงแต่งงานกับคนอื่น

โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
หนีไป	(ง ₁)
แฝงพาเรียงหลบหนี และใช้ดาบฟันวัวเทียมเกวียนทำให้วัวตกใจเตลิดจนเกวียนล้ม ไม้กงเกวียนเสียบอกขึ้นตาย	ตัวละครเอกฝ่ายชายพาตัวละครเอกฝ่ายหญิงหนี/กลับมา (ฉ) การต่อสู้ชนะ (ข ₁)
ด้านเรียงถูกล้อทับทำให้ขาทั้งสองข้างหัก แฝงจึงพาเรียงไปอยู่กันด้วยความรักแท้ของทั้งสองคน	ตัวละครเอกฝ่ายหญิงพิการ (ด ₄)
<u>โครงเรื่องหลักนวนิยายเรื่อง “ค่าน้ำนม”</u>	
โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
เสื่อบางเป็นเสื่อเพราะบิดาของเขาถูกใส่ร้ายและถูกยิงตาย เขาจึงตามฆ่าคนที่ฆ่าบิดาของเขาแล้วหนีเข้าป่ากลายเป็นเสื่อ	ความเป็นมา (α) ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นชาวบ้านในท้องถิ่น (α ₁)
วันหนึ่งเสื่อบางได้ยินข่าว แหวน คนรักของตนจะแต่งงานกับนายกลิ่นคู่อริของตนก็เกิดความแค้น	ตัวละครเอกฝ่ายหญิงต้องแต่งงานกับคนอื่น (ง ₁)
เสื่อบางจึงนำพรรคพวกบุกงานแต่งงาน	ตัวละครเอกฝ่ายชายพาตัวละครเอกฝ่ายหญิงหนี/กลับมา (ฉ)
นางทัมมารดาของเสื่อบางมาห้ามไว้และอธิบายให้ฟังว่านายกลิ่นเป็นผู้ให้ความอุปการะตนเมื่อครั้งได้รับความลำบาก เมื่อเสื่อบางรู้ความจริงก็เสียใจที่ไม่เคยทำดีกับมารดา จึงฆ่าตัวตายเพื่อนำค่าหัวนำจับมาทดแทนพระคุณมารดา	การตาย (ต)

โครงสร้างนวนิยายเรื่อง “คั้งเผาถ่าน”

โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
กลองเป็นหนุ่มยากจนอยู่คั้งเผาถ่าน	ความเป็นมา (α) ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นชาวบ้านในท้องถิ่น α_1
กลองรักกับแอบบุตรสาวเจ้าของสวนที่ตนรับจ้างอยู่	ตัวละครเอกรักกัน (ก)
นายเอิบบิดาของแอบบังคับให้ลูกสาวแต่งงานกับช่างซ่อม ลูกชายผู้ใหญ่บ้าน	ตัวละครเอกฝ่ายหญิงต้องแต่งงานกับคนอื่น (ง ₁)
นายคณิกเลงบ้านคลองบางคูเวียง ซึ่งหลงรักแอบก็มา ลักพาตัวแอบไป กลองทราบเรื่องก็ออกตามหาตัวแอบ	ตัวละครเอกฝ่ายชายพาตัวละครเอกฝ่าย หญิงหนี/กลับมา (ฉ)
เกิดการต่อสู้และกลองชิงตัวแอบได้สำเร็จ	การต่อสู้ชนะ (ช ₁)
กลองถูกทำร้ายจนเสียชีวิต	ตัวละครเอกฝ่ายชายตาย (ต ₂)

โครงเรื่องหลักนวนิยายเรื่อง “กลางเพลิง”

โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
ครอบครัวนายศรกับนางบัว และนายผ่องกับนางเพ็ญ อธิษฐานขอบุตรต่อศาลเจ้าแม่รำพึง โดยให้สัญญาต่อ หน้าศาลว่าถ้าเป็นชายทั้งคู่จะให้เป็นเพื่อนกัน แต่ถ้า เป็นคนละครเพศก็จะหมั้นหมายเอาไว้ เมื่อศรกับบัวได้ บุตรชายชื่อว่าหลวง ผ่องกับเพ็ญก็ได้บุตรสาวชื่อว่า รำพึง	ความเป็นมา (α) ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นชาวบ้าน ในท้องถิ่น (α_1)
เมื่อโตมาหลวงและรำพึงทั้งคู่ต่างรักกัน	ตัวละครเอกรักกัน (ก)
นายผ่องผิดสัญญาที่เคยให้ไว้ว่าจะให้บุตรสาว (รำพึง) แต่งงานกับบุตรของนายศร (หลวง) เพราะครอบครัว ของหลวงยากจนหมดเนื้อหมดตัวเพราะถูกโกงที่นา	การกีดกันของครอบครัว (ข)

โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
<p>ฉัตรบุตรีชายกำนันรักรำพึง จึงหาเรื่องกลั่นแกล้งหลวงเสมอ</p> <p>วันหนึ่งผ่องที่หมั้นหมายฉัตรไว้ให้รำพังกิจัดงานแต่งงานให้ฉัตรกับรำพึงเพื่อกีดกันไม่ให้หลวงรักกับรำพึง</p> <p>ในวันแต่งงานหลวงบุกเข้าไปเผาเรือนหอและเข้าไปนำรำพึงออกจากห้อง</p> <p>หลวงบุกเข้าไปช่วยรำพึงจึงทราบความจริงว่ารำพึงหนีไปได้แล้วเหลือแต่สร้างน้องสาวของตน หลวงจึงพยายามช่วยสร้างออกมาจากกองเพลิงแต่ไม่สามารถหนีพ้น</p> <p>หลวงและสร้างเสียชีวิตในกองเพลิง</p>	<p>ตัวละครเอกฝ่ายชายถูกกลั่นแกล้ง (ค)</p> <p>ตัวละครเอกฝ่ายหญิงต้องแต่งงานกับคนอื่น ($ง_1$)</p> <p>ตัวละครเอกฝ่ายชายพาตัวละครเอกฝ่ายหญิงหนี/กลับมา (ฉ)</p> <p>การช่วยเหลือของตัวละครเอกฝ่ายชาย (ณ)</p> <p>ตัวละครเอกฝ่ายชายตาย ($ต_2$)</p> <p>การตาย (ต)</p>
<u>โครงเรื่องหลักนวนิยายเรื่อง “ชายสามโบสถ์”</u>	
โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
<p>ผงเป็นบุตรกำนันบ้านทุ่งสามเรือนแต่มีฐานะยากจน</p> <p>ผงรักกับโรย แต่ครอบครัวโรยก็ดกันเพราะผงนั้นยากจน</p> <p>ผงบวชให้แม่ซึ่งเจ็บใกล้ตาย แต่ก็ถูกเพียรซึ่งรักโรยอยู่ แกล้งใส่ความว่าพระผงเล่นชู้กับรื่น(น้องสาวของโรย) ทำให้ผงต้องไปสึกแล้วหนีไปที่อื่น</p> <p>เมื่อสึกกลับมาผงก็ถูกหาว่าเป็นโจร จึงต้องหนีและไปบวชอีกครั้งหนึ่ง</p>	<p>ความเป็นมา (α)</p> <p>ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นชาวบ้านในท้องถิ่น (α_1)</p> <p>ตัวละครเอกรักกัน (ก)</p> <p>การกีดกันของครอบครัว (ข)</p> <p>ตัวละครเอกฝ่ายชายถูกกลั่นแกล้ง (ค)</p> <p>การหลบหนีไปอยู่ที่อื่น ($ช_1$)</p> <p>ตัวละครเอกฝ่ายชายถูกกลั่นแกล้ง (ค)</p> <p>การที่ตัวละครเอกฝ่ายชายหลบหนี (ช)</p>

โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
ต่อมาผงรู้ว่าว่าโรยหนีตามทรัพย์ไป เพียรหันมาหมายปองริน ซึ่งในขณะนั้นผงและรินเริ่มมี ใจให้กันแล้ว	ตัวละครเอกฝ่ายหญิงหนีไปที่อื่น ($ง_2$) การพบรักกับผู้หญิงอีกคนหนึ่ง (ถ)
รินถูกลักพาตัวไป ผงจึงสีกออกมาช่วยริน ผงกับพวกช่วยพาตัวรินหนีไปจากเพียร	ตัวละครเอกฝ่ายหญิงถูกลักพาตัว ($ง_4$) ตัวละครเอกฝ่ายชายพาตัวละครเอกฝ่าย หญิงหนี/กลับมา (ฉ)
เพียรติดตามไปด้วยความแค้น เกิดต่อสู้กันกลางแม่น้ำ ทั้งสองต่อสู้กันจนเรือล่ม รินถูกฟันตกน้ำเสียชีวิต ในที่สุดผงต้องบวชอุทิศส่วน กุศลให้แก่รินอีกครั้ง	การต่อสู้ของตัวละครเอกฝ่ายชาย (ช) ตัวละครเอกฝ่ายหญิงตาย ($ต_1$)
<u>โครงเรื่องหลักนวนิยายเรื่อง “นางห้าม”</u>	
โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
สาตีได้รับเลือกเป็นนางห้ามของเจ้าปู่ประจำเมืองสร้าง แต่สาตีรักอยู่กับพราหมณ์มะเต๋อ ทั้งสองถูกจับได้ว่ารักกัน ผาคำและแสนน้ำผู้มีอิทธิพลในเมืองสร้อยจึงอาฆาต แค้นมะเต๋อเพราะผาคำนั้นหลงรักสาตีอยู่เช่นกัน วันหนึ่งมีข้าศึกมาประชิดเมืองสร้อย มะเต๋ออาสาสู้รบ แต่ถูกใส่ร้ายจนต้องหนีไป	ความเป็นมา (α) ตัวละครเอกรักกัน (ก) ตัวละครเอกฝ่ายชายถูกกลั่นแกล้ง (ค)
ด้านผาดำพาตัวสาตีหนีไปเพราะหวังครอบครองสาตี เสียเอง มะเต๋อซึ่งความจริงเป็นทหารของศรีสัชนาลัยตามจน พบและพาตัวสาตีกลับเมืองสร้อย	ตัวละครเอกฝ่ายหญิงถูกลักพาตัว ($ง_4$) ตัวละครเอกฝ่ายชายพาตัวละครเอกฝ่าย หญิงหนี/กลับมา (ฉ) การต่อสู้ของตัวละครเอกฝ่ายชาย (ช)

โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
ขณะกำลังทำพิธีถวายนางห้ามแต่เจ้าปู่ สาลีเห็นพรานมะเต๋อจึงดีใจจึงวิ่งไปหาคิดจะหนี ทหารจึงยิงธนูอบนำพิษเพื่อสะกดกั้นไม่ให้สาลีได้หนี สาลีจึงเสียชีวิตในที่สุด	ตัวละครเอกฝ่ายหญิงตาย (t_1)

โครงเรื่องหลักนวนิยายเรื่อง “บึงขุนสร้าง”

โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
ขุนมีนิสัยรักสงบไม่สู้คน มีน้องสาวคือชาว ขุนถูกกลั่นแกล้งเสมอเพราะความซื่อสัตย์ของตน	ความเป็นมา (α) ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นชาวบ้านในท้องถิ่น (α_1)
ขุนรักกับสร้าง นายอยู่หมายปองสร้างเช่นกัน ขุนถึงถูกกลั่นแกล้งอยู่บ่อยครั้ง	ตัวละครเอกรักกัน (ก) ตัวละครเอกฝ่ายชายถูกกลั่นแกล้ง (ค)
วันหนึ่งขวน้องสาวของขุนตั้งครรภ์ แต่ถูกจ้อยเพื่อนสนิทของอยู่ปฏิเสธ เมื่อขุนทราบจึงโกรธมากจึงทำร้ายจ้อยแล้วหลบหนีไป ด้านสร้างถูกบังคับให้แต่งงานกับนายอยู่	ตัวละครคู่ปรปักษ์ทำความเดือดร้อนให้ผู้อื่น (ญ) การต่อสู้ของตัวละครเอกฝ่ายชาย (ช) การหลบหนีไปอยู่ที่อื่น (χ_1) ตัวละครเอกฝ่ายหญิงต้องแต่งงานกับคนอื่น (γ_1)
ขุนกลับมาหาสร้าง และตัดสินใจหนีไปด้วยกัน	ตัวละครเอกฝ่ายชายพาตัวละครเอกฝ่ายหญิงหนี/กลับมา (ฉ)
ทั้งสองถูกยิงระหว่างหลบหนี ทำให้เสียชีวิตทั้งคู่	การต่อสู้แพ้ (χ_2) ตัวละครเสียชีวิตทั้งคู่ (ต3)

โครงเรื่องหลักนวนิยายเรื่อง “รอยไถ”

โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
ลือแต่งงานกับบัวเพื่อน สาวสวยประจำห้องทุ่ง ซึ่ง นายอ่อนแอบชอบพอบัวเพื่อนแม่บัวเพื่อนจะแต่งงาน แล้วก็ตาม	ความเป็นมา (α) ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นชาวบ้านในท้องถิ่น (α_1) ตัวละครเอกรักกัน (α)
บัวเพื่อนหนีไปกับอ่อนเพราะไม่สามารถทนกับความ ยากจนได้	ตัวละครเอกฝ่ายหญิงต้องแต่งงานกับคนอื่น (α_1)
ลือทราบข่าวจึงออกตามบัวเพื่อนให้กลับมา	ตัวละครเอกฝ่ายชายพาตัวละครเอกฝ่ายหญิง หนี/กลับมา (α)
เกิดการต่อสู้ระหว่างลือกับนายอ่อน ลือทราบถึงความ รักที่แท้จริงที่อ่อนมีให้กับบัวเพื่อน และทราบว่าบัว เพื่อนไม่คิดที่จะกลับมาอยู่กับตนอีก	การต่อสู้ของตัวละครเอกฝ่ายชาย (α)
ในช่วงนั้นบัวผันน้องสาวบัวเพื่อนเป็นผู้เห็นใจและให้ กำลังใจลืออยู่เสมอ	การพบรักกับผู้หญิงอีกคนหนึ่ง (α)
ลือเห็นในความคิดของบัวผัน ทั้งสองจึงครองรักกัน	การอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข (α)

โครงเรื่องหลักนวนิยายเรื่อง “หน้าใจ”

โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
<p>ฟ็องกับสายบัวเป็นเพื่อนบ้านกัน ทั้งสองเป็นคู่รักกัน</p> <p>แต่ไม่มีใครรู้เหตุผลทั้งสองต่างแยกย้ายไปแต่งงานกับคนอื่น ฟ็องแต่งงานกับทองขาว ส่วนสายบัวก็แต่งงานกับแจ่ม ทั้งคู่ขาดการติดต่อทั้ง ๆ ที่ทั้งคู่มีนาอยู่ติดกัน</p> <p>เมื่อนายแจ่มตายสายบัวจึงเป็นหม้ายที่ยังสาว ต่อมาทองขาวก็ตายทำให้ฟ็องเป็นพ่อกับหม้ายด้วยเช่นกัน ทั้งสองกลับมารักกันอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข</p>	<p>ความเป็นมา (α)</p> <p>ตัวละครเอกรักกัน (γ)</p> <p>การที่ตัวละครเอกฝ่ายหญิงต้องพลัดพราก (ζ)</p> <p>การอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข (δ)</p>

โครงเรื่องหลักนวนิยายเรื่อง “โป๊ะล้ม”

โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
<p>วังมีอาชีพทำโป๊ะ วังหลงรักกลอย แต่กลอยไม่ได้รับรักจริง หวังเพียงแค่สมบัติของวังเท่านั้น</p> <p>บิดาของกลอยก็ดกกันไม่ให้วังกับกลอยได้สมหวังกัน เพราะรังเกียจที่วังเป็นคนชื่อนจนเกินไป อีกทั้งยังหมั่นหมายให้กลอยแต่งงานกับนายสนที่จนนั้นสนิทสนมด้วย</p> <p>ต่อมากลอยได้แต่งงานกับนายสน วังจึงขอออกตามหาให้กลอยกลับมารักกับตนแต่ก็ต้องผิดหวัง</p>	<p>ความเป็นมา (α)</p> <p>ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นชาวบ้านในท้องถิ่น (α_1)</p> <p>การกีดกันของครอบครัว (ψ)</p> <p>ตัวละครเอกฝ่ายหญิงต้องแต่งงานกับคนอื่น (ζ_1)</p> <p>ตัวละครเอกฝ่ายชายพาตัวละครเอกฝ่ายหญิงหนี/กลับมา (δ)</p>

โครงเรื่อง	พฤติกรรม (function)
นางช้อยซึ่งหวังสมบัติของวังจึงหาโอกาสใกล้ชิดกับวังจนวังหลงรักช้อย	การพบรักกับผู้หญิงอีกคนหนึ่ง (ถ)
สนซึ่งเป็นศัตรูที่คอยกลั่นแกล้งวัง ได้ทำลายไ้ปะของนายวัง เป็นเหตุให้ทรัพย์สินของวังเสียหายจนสิ้นเนื้อประดาตัว	ตัวละครเอกฝ่ายชายถูกกลั่นแกล้ง (ค)
ในขณะนั้นมีเพียง”ร่วม”หญิงสาวที่สนิทสนมกับวังคอยเคียงข้างอยู่ตลอดผิดกับผู้หญิงคนอื่นวังเห็นในความคิดของร่วมที่คอยช่วยเหลือตนตนมาตลอด ทั้งสองจึงอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข	การพบรักกับผู้หญิงอีกคนหนึ่ง (ถ) การอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข (ด)

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	วรรณวิษา ภูยาธร
วัน เดือน ปี เกิด	9 พฤษภาคม 2533
สถานที่เกิด	สิงห์บุรี
วุฒิการศึกษา	ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยบูรพา
ที่อยู่ปัจจุบัน	1227 ต.บางพุทรา อ.เมือง จ.สิงห์บุรี 16000

